

Seçkiler – Türker Göksel

SEÇKİLER

Türker GÖKSEL

SEÇKİLER

Türker GÖKSEL

Tashih ve Sayfa Dizaynı
A.Aybike Kalegil İpkıran

Kapak Tasarımı
Kaan Kasapoğlu

Kapak Fotoğrafı
Cem İpkıran

Üretim
Kümbet Yayınevi

ISBN : 978-605-4903-01-6

İlk Baskı : Nisan 2014

Baskı Cilt : Damla Ofset

AKSAM

Alimoğlu Kültür Sanat Araştırma Derneği

© Fikir ve Sanat Eserleri Yasası gereğince bu eserin yayın hakkı anlaşmalı olarak Kümbet Basın ve Yayınevi'ne aittir. İzensiz, kısmen ya da tamamen çoğaltılıp yayınlanamaz.

Özgeçmiş

1969 yılında Samsun’da doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini Samsun’da tamamladı.

Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi mezunu olan Türker Göksel birçok ulusal ve uluslararası projeye imza attı.

Uzmanlık alanıyla bağlantılı konferans ve seminerler yoluyla topluma hizmet vermeye çalışan yazarın farklı ulusal gazetelerde köşe yazarlığı ve televizyon programları bulunmaktadır.

Halen Afyon Kocatepe Üniversitesinde Öğretim Görevlisi olarak çalışmakta olan Göksel, evli ve iki çocuk babasıdır.

Yazarın Yayınlanan Diğer Kitapları:

Hayat Kaybedeni Olmayan Bir Oyun Kurmaktır - 2009
Yazılar Yazgılar Gibidir Silinmez - 2010
Beyaz Yazılar - 2012

İletişim:

tgoksel@aku.edu.tr
tgoksel55@hotmail.com
<http://www.turkergoksel.net>

Seçkiler – Türker Göksel

***Eşim
Sevim Göksel'e...***

İçindekiler

Önsöz	1
<i>Aramak, Bulmak ve Bu Toprağın İnsanı</i>	
<i>Anlamaya Dair</i>	4
<i>Herkesin Bir Hirâ'sı Olmalı</i>	11
<i>Kaleci ve Ötekileştirme</i>	16
<i>Nereden Nereye</i>	20
<i>İkbal, Sosyal Medya ve Mısır Üzerine</i>	26
<i>Bu Duaya Âmin Der misiniz?</i>	34
<i>Karar Verin Köylü Milletin Nesi Oluyor?</i>	39
<i>Meçhul Bir Ağabey'e Dair</i>	43
<i>Biliyorum</i>	47
<i>Yakışıklı Ağabeyler</i>	50
<i>Hepimiz Âdem'iz</i>	54
<i>Âdem'e Mektup II</i>	58
<i>Mülkiyetsiz Mülkiyeli</i>	64
<i>Abdurrahim Karakoç'un Ardından</i>	67
<i>Bozkırın Tezenesi</i>	71
<i>Sagopa Kajmer</i>	74
<i>Fatih Terim'e Artık "Kaiser" Diyelim mi?</i>	80
<i>Öğrencilerime</i>	88
<i>Kimin Ahlakı</i>	95
<i>Bakıp da Görmeyenler</i>	99
<i>Dost Dediğin O Kişidir ki</i>	103
<i>Sorular ve Cevaplar</i>	109
<i>Ateşböcekleri ve Yıldızlar</i>	113
<i>Genç Adam</i>	116
<i>Hasretin de Adı Var: Samsun</i>	124
<i>Bir Gün Değil Her Gün En Sevgiliye</i>	128
<i>O Geliyor</i>	133
<i>Bayramsa Bayramınız Mübarek Olsun</i>	136
<i>Kurban Olmak</i>	141
<i>Mendilimi Geri İstiyorum</i>	145
<i>El Öpenleriniz Çok Olsun!</i>	149
<i>Bizim Yarı Aydınlar</i>	153

Seçkiler – Türker Göksel

<i>Günümüz Bukalemunları</i>	159
<i>Ne İstiyorum?</i>	165
<i>Diğerkâmlık Üzerine</i>	169
<i>Mutluluk Dediğin Ne ki...</i>	173
<i>Afyon'dan Maraş'a Selam Götürün</i>	176
<i>Bu Dünya Kimin Dünyası?</i>	179
<i>Yaşadığı Toprağa Ruh Katanlar</i>	184
<i>Kanka Değil Yaren Diyelim Artık Kendimize Gelelim!</i>	188
<i>Avrupa'ya Tat Katmaya Geliyoruz</i>	194
<i>Gözyaşı Medeniyettir</i>	201
<i>Oku!</i>	207
<i>Paylaşmak Güzeldir</i>	216
<i>Günümüzün Şirin'lerine Açık Mektup</i>	221
<i>Bizim Rönesans'ımız</i>	226
<i>Baba Olmak</i>	231
<i>Küçük Ağaç Eğitilebildi mi?</i>	235
<i>Sevmek</i>	240
<i>Yazılar Yazgılar Gibidir Silinmez</i>	245
<i>Hep Birlikte ve Dikkatle</i>	250
<i>Bulun Şu Ayşe Teyze'leri</i>	254
<i>İlham Üzerine</i>	259
<i>Öngörünüz Hep Tuta!</i>	265
<i>Ya Markasınızdır ya da...</i>	269
<i>Planlama</i>	274
<i>Rota Notadan Daha Önemlidir</i>	281
<i>Sosyal Sorumluluk</i>	288
<i>Küçük Kızın Mantosu</i>	398
<i>Güven Kavramı ve İş Yaşamı Üzerine</i>	304
<i>Esnaf ve İnsaf</i>	309
<i>Yaşanabilir Olursanız Yarışabilirsiniz</i>	313
<i>Estetik ve Güven</i>	320
<i>Entelektüel Sermaye ve Afyonkarahisar</i>	337
<i>Global Düşün Yerel Uygula</i>	343
<i>Statüko</i>	349
<i>Hizmette Sınır Yoktur</i>	355

Seçkiler – Türker Göksel

<i>Rekabet</i>	365
<i>Bilgi Paylaşımı</i>	374
<i>Çalışkan Olmak</i>	379
<i>Öğretilmiş Çaresizlik</i>	376
<i>Önyargı Felakettir</i>	391
<i>Hatalar ve Sorunlar</i>	401
<i>Kriz ve Değişim</i>	410
<i>Zekâ</i>	419
<i>Eğitimin Önemine Dair</i>	424
<i>Kültür</i>	432
<i>Farklılaş ya da Öl!</i>	442
<i>Motivasyon Sen Nelere Kadirsin!</i>	447
<i>Tutum</i>	454
<i>Ekip Ruhu</i>	460
<i>Lider</i>	469
<i>Her Cevap Noksan Her Yazılan Eksik</i>	482
<i>Son Gece ya da Son Hece</i>	487
<i>Ben Gidiyorum...</i>	492

Önsöz

Elinizdeki kitap benim dördüncü eserim. 2009 yılının Ocak ayında *Hayat Kaybedeni Olmayan Bir Oyun Kurmaktır* adlı eser ile yola çıktık. Ardından 2010 yılında *Yazılar Yazgılar Gibidir Silinmez* adlı ikinci kitabım okuyucuyla buluştu. Onu 2012 yılında *Beyaz Yazılar* takip etti. Ve şimdi de *Seçkiler*.

Kitaplarım yayımlandıktan hemen sonra -çoğu olumlu olmak üzere- birbirinden değerli, yapıcı katkı ve eleştirilerin muhatabı oldular. Reaksiyon almak güçlendiriyor beni, motive ediyor.

Okuyucularımın büyük bir bölümü bu serüvenin belli bir disiplin ile devamı yönünde bilinçli görüş ve önerilerde bulundular.

Ben dertli bir adamım. Derdim; insanlarım, ülkem, bizi biz yapan değerler. Sabah kalkıp da

güne merhaba dediğimde, bu ülke ile ilgili her zamankinden çok daha yoğun umutlar soluyorum.

Bayrağın ancak ve ancak düştüğü yerden kalkacağına dair inancım artarak devam ediyor. Yazmaya dair bir cüretim varsa bundandır.

Türkiye’de düşünmek ve düşündüğünü yazıya dökmek zor zanaat oldu. Ama sürecin ondan çok daha zor olan yanı, yazıların kamuoyu, yani hedef kitle ile buluşturulması aşamasında yaşanıyor. Hele kitap yayınlamak bu sürecin en zor aşaması olsa gerek.

Bahse konu olan zorlukları aşma noktasında gösterdiği özveri ve verdiği destek için, gölgesi yaşadığı topraklara her zaman çok uzun düşen adamlardan İbrahim Alimoğlu ağabeyime müteşekkirim.

Zaferin kazanıldığı topraklarda büyük bir özveri ile vücuda getirdiği AKSAM (Alimoğlu Kültür Sanat Araştırma Derneği) aracılığıyla kültür ve sanat projelerine verdiği destek her türlü övgünün üzerindedir. Bu eserin AKSAM yayınlarından çıkması benim için büyük bir mutluluk ve onur vesilesidir.

Kitabın okuyucusuyla buluşmasında çok değerli mesai ve fikirlerini bizlerden esirgemeyen değerli dostum Burhan Kul’a;

ilk üç kitabımda olduğu gibi dördüncüsünün de koordinatörlüğünü üstlenen Kümbet Yayınları yöneticisi Nurullah Gündoğan’a;

Seçkiler – Türker Göksel

kitabın tashihlerinde yoğun emek verip; bana tahammül eden A. Aybike İpkıran hanım-efendiye;

kapak tasarımında titiz bir çalışma gerçekleştiren Kaan Kasapoğlu'na ve kitap fotoğrafının çekiminde emek veren Cem İpkıran'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Evimizi sığınılacak, huzurlu bir liman kılan sevgili eşim Sevim ve varlıkları hayattaki en önemli yaşam kaynağım olan, Asım'ın nesli olmalarına varlığımı adadığım oğullarım Batuhan Yaşar ve Tunahan Hazar'a gönlümden kopup da gelen muhabbetlerimi sunuyorum.

Onların, bizlerin nazarındaki değerlerini anlatabilme kabiliyetinden yoksun olduğumu itiraf ederek, Seçkiler adlı eseri eşim Sevim Göksel'in nezdinde tüm hanımefendilere ithaf ediyorum.

Yaşadığımız zaman diliminde; alnında, zihninde ve gönlünde daima ışığı hisseden, saygıyı hak eden tüm gönül dostlarımı ise bu vesileyle bir kez daha hayranlıkla selamlıyorum.

Yazdığım hiçbir şeyin bu ülkenin mert ve çalışkan insanların bir damla alın terinden daha değerli olmadığını bilincinde, ülkemizin güzel insanlarını çoğalan sevgi ve hayranlığım ile selamlıyorum.

Sürçü lisan ettimse affola...

Afyonkarahisar, Nisan 2014

Aramak, Bulmak ve Bu Toprağın İnsanını Anlamaya Dair...

İnsanoğlu, yaratıldığı andan itibaren büyük bir arayış içinde. Kendisine niye ve neyi aradığı ile ilgili sorular yöneltildiğinde ise akıl sahiplerinin verdiği cevap genellikle *hakikat* kavramı etrafında odaklanıyor.

Bence bu kadar iddialı bir cevap verilmesinin altında, soruya muhatap olan kesimin - yani insanın- oldum olası kendisinden büyük bir hikâyenin peşinde koşmasının bizatihi kendisini rahatlatacağı varsayımı saklıdır. İşte tam da vurgulanmaya çalışılan bu anlayış, insan yaşamını çoğu zaman girift bir bilmeceye dönüştürür.

Hakikati aramanın yolları elbette muhtelifdir. Bunun bir şablonu olduğunu iddia etmek yersiz olur. Malum oluklar çift. Çok uğraşır, dere tepe düz gider, entelektüel krizlere tutulur ama bir türlü bulamazsınız. Bazen de bulan birisinin hikâyesini ağzınız açık, şaşkınlık nöbetlerine tutularak dinlersiniz. Yolların çeşitlilik gösterdiğini dillendirirken bunu kastediyorum.

Birçoğumuz bilmeyiz ama azınlıkta kalan bazı insanların en büyük hazinesi suskunluğudur. Bu türden karaktere sahip olan insanlara çok da gölge etmemek lazım gelir. Edersek ne olur, açıklayayım.

Konuyu karikatürize ederek, ciddiye almadığım kanaati oluşmayacaksa eğer -ki asla böyle bir niyetim yok- bir Nasreddin hoca yaşanmışlığıyla devam edelim, aramak ve bulmak adına giriştiğimiz sorgulama serüvenine. Yukarıda yönelttiğimiz sorunun cevabını da bu yaşanmışlığın içinde bulmaya çalışalım beraberce.

Nasreddin hoca eline uzun saplı bir saz geçirmiş ve hemen tıngırdatmaya başlamış.

Hanımı sormuş:

- Hoca ne yapıyorsun?

Hoca:

- Saz çalıyorum, diyerek cevap vermiş.

Hanımı:

- Hoca, saz çalanlar ellerini o sazın sapında ileri geri dolaştırırlar sen ise bir yeri tuttu bırakmıyorsun.

Hoca'nın hanımının sorusuna verdiği cevap, cümle aranani insanımıza buldurtacak cinstendir:

- Onlar benim tuttuğum yeri arıyorlar.

Sorarım size; hocanın dillendirdiği düşüncenin mutlak yanlış olduğunu hangimiz iddia edebiliriz? Nasreddin hocayı kendi suskunluğu içinde tahrik ederseniz, bu tarzda bir cevabı almayı da göze alacaksınız mirim yapacak bir şey yok.

Kafa yorduğumuz konunun önemi, farklı tespitlerde bulunmayı da beraberinde getiriyor elbette. Mesela, aramadığı için bulamayan bir özelliğimiz var toplum olarak bizim. En önemli kusurlarımızdan birisi de sıradanlığın, aykırılığa tahammülsüzlüğü. Ne çekiyorsak bu bencilliğimizden ve statüko düşkünlüğümüzden çekiyoruz zaten.

Anlamanın yolunun dinlemekten geçtiğini bilmemize rağmen onunla yüzleşemedik bir türlü. Beklenen cesareti gösterip o güzelim kavramı bir türlü içselleştirmedik. Dinlemek kulakla değil, kalple yapılan bir eylemdir; anlayamadık. Bizler; kabul edelim ki toplum olarak bu hasleti kavrama konusunda çok da iyi bir imtihan veremedik.

Sonrasında birbirimize taş attık; gaz ve su sıktık. Güzelim zaman dilimlerini ve bir millete ender gelecek tarihi fırsatları heba ettik. Korkarım etmeye de devam ediyoruz.

Bir ülke utanma duygusunu yitirmişlerle dolunca, sürgünler ülkesi olur. *“Utanma duygusunu yitiren, kendi kendisini yitirmiş bir sürgündür.”* tespitinde bulunan Nuri Pakdil’e bu bağlamda katılmamak mümkün değil.

Kırk dört yıllık yaşanmışlığı, acısı ve tatlısıyla geride bırakırken; hayranlıklarım, hüsrانlarım yan yana gelişti ve birbiriyle çelişir oldu. Ve işin tuhafı ben bu günden, yaşanmışlıklarımın iyi mi kötü mü olduğuna dahi karar verebilmiş değilim.

Belki de en doğrusu çok zor olduğunu bildiğim halde şöyle bir psikolojinin aktörlüğüne soyunmak ve sizi de bu platforma davet etmek:

Herkesin zafer kazanmak için geldiği bu meydana ben, sana yenilmek için geldim diyebilenlerimizin sayısını arttırmalıyız. Hem belki o zaman; *“Münakaşada zafer mağlup olanındır, yenilmek zenginleşmektir, münakaşa hakikati birlikte aramaktır.”* diyen Cemil Meriç merhumu da kavrayabilme imkânına kavuşmuş oluruz. Kim bilir?

Sözün özü, birbirimizi anlamak için büyük bir çaba sarf etmeliyiz dostlar. Empati kelimesini oldum olası sevmedim, sevemedim. Diğerkâmlık bana daha sıcak, bizden ve sarıp sarmalayıcı

geldi. Toplum sathında bu hasletleri geliştirdiğimizde belki bizler de boğanın kızmasının nedeninin kırmızıdan değil, kendisine hayvan muamelesi yapılmasından kaynaklandığını anlayacağız. Kendimize bu cümleden hareketle bir çekidüzen vereceğiz.

Alkol üzerinden koparılan fırtınanın yoğunlaştığı ve her zaman olduğu gibi toplumu kamplara ayırdığı bu günlerde dilerseniz onun üzerinden anlamlar devşirelim:

Beyoğlu'nda şarap parası için dilenen dilenci Hıristiyanlıkla ilgili doktora çalışması yapan ve kiliseden çıkan Müslüman akademisyenin yanına yaklaşır ve:

- Allah için bir şarap parası, diye talepte bulunur.

Akademisyen kiliseden çıkanları işaret ederek:

- Şarap parası için dileniyorsan, kiliseden çıkanlardan iste, diye cevap verir ve ilave eder:

- Hem zaten onlarda şarap haram da değil.

Dilencinin cevabı bu toprağın sarhoşunu(!) anlamak adına manidardır:

- Bir şişe şarap için dinimizi mi değiştirelim?

Bu bağlamda umutsuzluğa kapılmaya gerek yok diyor bir yanım. Çok şükür ümitvâr olmaya yetecek yaşanmışlıklarımız mevcut diye de ilave

ediyor. Biz pek farkına varamıyoruz ama çevremizde bu türden olaylar çokça yaşanıyor.

İstanbul'a misyonerlik faaliyeti gerçekleştirmek için gelip, bir tek Müslüman'a bile nüfuz edemeden kendisi Müslüman olan Yunus'un itirafı yetişir imdadımıza.

Bakın ne diyor Yunus kardeşimiz:

- Benim sizin ülkenizde yapabileceğim hiçbir şey yoktu. Çünkü sizin ayyaşımız bile Allah diye nara atıyor.

Doğru söze ne denir.

Sadece Eyvallah.

Kendisine hizmet etmekle mükellef olduğu insanına gaz atılmasına, su sıkılmasına dair talimatlar veren yöneticilerin bulunduğu bir ülkede, Kutlu Doğum Haftası'nda panzerlerden gül suyu sıktırtan Bitlis valisine sahip olmak, "Aradığım galiba bu!" diyebilme anlamında sizi de heyecanlandırmıyor mu?

Aramak ve bulmak adına, bu toprağın insanını anlamak adına, siz de umutlanmıyor musunuz bu türden olaylara şahitlik ettiğinizde?

Doğrudur her arayan bulamamıştır.

Ama kabul edelim ki aramadan bulana da hiç rastlanılmamıştır.

Seçkiler – Türker Göksel

Bulanlar, muhabbeti ve vicdanı önceleyenler arasından çıkmıştır ve o damardan beslenmeye de devam edeceklerdir.

Bizler, bulabilenlerin yollarından gitmeye söz verenler, son tahlilde şöyle seslenelim cümle arayan dostlara:

Muhabbet dediğin püsküllü bela, şu benim başımdan çok geldi geçti.

Herkesin Bir Hirâ'sı Olmalı...

Hirâ, biz Müslümanların nazarında sadece Mekke'nin üç mil kuzeydoğusunda bir dağın adı değildir, olmamalıdır. Bilindiği üzere Hirâ dağındaki bir mağarada Risâletpenah Efendimize ilk vahyin gelmesiyle adı geçen mekân, İslam tarihinde meşhur olmuş ve bu dağa Cebelü'n-Nûr -Nur Dağı- adı da verilmiştir.

Risâletpenah Efendimiz, risâlet görevinin kendisine verilmesinden önce, özellikle otuz beş yaşından sonra, Mekke'nin şirk, ahlâksızlık, haksızlık ve zulümle dolu havasından sıyrılarak sık sık Hirâ dağındaki bu mağaraya gidip, uzlete çekilirdi. Hira mağarasında kendini Allah'a teslim ederek; O'nun varlığını, birliğini, kudret ve

azametini idrak ederken, insanoğlunun acziyetine rağmen isyan, ahlaksızlık ve sapkınlık içinde bulunmasını tefekkür eder Cenâb-ı Hakk'a ubudiyette bulunurdu. Bu bağlamda Hirâ, Cahiliye döneminin bütün bu çirkinliklerinden bir anlamda kaçış ve kutlu bir tefekkür mekânıdır. Hirâ'nın bu muştularla bezeli geçmişine temas ettikten sonra gelelim meramımızı siz değerli yarenlerle paylaşmaya, halleşmeye.

Sizin de; dünya nüfusunun en zengin ülkelerinde yaşayan 5'te 1'inin gelirin en fakir 5'te 1'inin gelirin oranının 1960'da 30'da 1 iken, 1995'te 74'te 1'e çıkmasına ve yaşadığımız zaman diliminde bu adaletsizliğin çok daha belirgin bir artış göstermesine samimi bir itirazımız varsa;

Amerika Birleşik Devletleri, Irak'taki savaşı sürdürmek için 87 milyar dolar harcarken, Birleşmiş Milletler Teşkilatının bunun yarısı kadar bir parayla yeryüzündeki ihtiyaç sahibi herkese temiz su, yeterli besin, uygun sağlık koşulları ve temel eğitim sağlayabileceğini duyurması sizi de kahrediyorsa;

üçüncü dünya ülkelerindeki özel mülkiyetin ve parasal kaynakların %70'i ile % 90'ının o ülke nüfusunun %1'inin elinde bulunması sizi de isyan ettiriyorsa;

sizin çevreniz de çiraklığını yapmadığı bir işin ustalığına soyunan hadsizlerle çevrili ise;

Seçkiler – Türker Göksel

bu milletin sofrasına artık meleklerin inmemesi sizi de dertlendiriyorsa;

hac ve umre turlarının pazarlanmasında *Kâbe ayaklarınızın altında* diyerek ilan edilmesine imza atan şursuzların varlığı sizin de midenizi bulandırıyor;

şimdiki zamanı çalınmış bir neslin, gelecek zamanının olamayacağını bilip benim duyduğum endişeye siz de eşlik ediyorsanız;

dünyada yeterli beslenemediği için her gün yirmi dört bin insanın öldüğünü bilmek sizin de boğazını düğümleyip burun direklerinizi sızlatıyorsa;

etrafınız devamlı ahlaktan bahsedip ahlaksızlığın sınırlarını zorlayan zorbarlarla doluyorsa ve siz onlara hakkın çiğnendiğine inanılan yerde ne ahlakın ne de insanlığın kalmayacağını bir türlü anlatamıyorsanız;

etrafınız yanlış sorunun doğru cevabının olmayacağını idrak edememiş insanlarla kuşatılmışsa ve sizin bunu bertaraf edecek takatiniz artık kalmamışsa;

“Siz Türkler, hazine sandığının üzerinde oturup, sandığın içindeki cevherden habersiz, dilenen dilenciye benziyorsunuz.” diyebilme cesaretini gösteren Türk dostu Ord. Prof. Dr. Anna Masala’ya kulak kabartabilecek cesareti olmayan bir toplumun ferdiyseniz;

tüm renkler aynı hızla kirlenirken, birinciliğin beyaza verilmesinin sırrı üzerine düşünme zahmetine katlanmayan ve sınanmadığı bir konunun kahramanlığına soyunan bir birey haline dönüşmüşseniz ve fikir çilesi çekmeyi unutalı çokça zaman geçmişse;

yirmiye kadar sayabilmek için çoraplarını çıkarmak zorunda olan insanlardan derde derman olmalarını bekleyen ve ateş böceği kadar ışık saçmayan adamlara yıldız muamelesi yapmaya devam eden toplumun mensubu olmaktan hiçbir rahatsızlık duymuyorsanız;

stili olmayan fertlerin yegâne görevinin fitili ateşlemek olduğu gerçeğiyle yüzleşmemek için kendi vicdanı dâhil hakikat adına her şeyden kaçır hale gelmişseniz;

İsrail’de ilkokuldaki çocuklara İsraili yetkililerin Lübnanlı çocukları öldürecek olan füzelerin üzerlerine mesaj yazdırdıklarını, üzerinde mesaj yazılı olan bu füzelerin de yüzlerce Lübnanlı çocuğun ölümüne neden olduğunu bildiğiniz halde bu bilgi sizin vicdanınızda hiçbir refleks geliştirmiyor ve sokağa çıkıp avazınız çıktığı kadar Siyonist katillere doğru “*Bütün çocukları öldürseniz de elbet sağ kalan bir Musa olacaktır!*” diye haykıramıyor, bu gücü vicdanınızda bulamıyorsanız;

sizin de mutlak anlamda bir Hirâ kucaklayışına, şefkatine, sarıp sarmalayışına ihtiyacınız var demektir!

O, kendinizle baş başa kaldığınız anda aşağıda aktarmaya çalışacağım anekdotun özüne inebilirsiniz her şey sizin adınıza daha iyiye doğru gitme eğilimi gösterecektir.

Osmanlı döneminde altınları çalınan yaşlı, dul bir kadın mahkemeye başvurur ve hakkını aramaya çabalar. Fakat hangi girişimde bulunursa bulunsun istediği sonucu alamaz. Mahkemeden sonuç çıkmayınca konu padişaha kadar yansıtılır. Padişah kadına sorar:

- Altınların çalınırken sen ne yapıyordun?
- Uyuyordum, der yaşlı kadın.

Bu cevap üzerine kadında zafiyet bulmuş tavrıyla:

- E, bak gördün mü hem uyuyorsun hem de altınlarının çalınmasından yakınıyorsun, diye cevap verir padişah.

Kadının cevabı ise manidardır:

- Biz padişahımızın uyumadığını tahmin ederek rahat içinde uyuyorduk!

Herkesin bir Hirâ'sı olmalı. En çok da toplum önderleri birer Hirâ bulmalı kendilerine...

Kaleci ve Ötekileştirme

Her birimiz, toplum olarak tanımladığımız sosyal bir ortamda dünyaya geliyoruz ve yaşam denilen süreci yine bu toplum içinde ifâ edip, ebedi âleme göçüp gidiyoruz.

Doğduğumuz andan itibaren bizi çepeçevre saran toplumsal yaşam, nasıl bir birey olacağımızı belirleyen sosyal kimliğimizi de inşa ediyor. Toplumsal gerçeklikler, değer yargıları, beğeniler, tercihler, örf ve adetler, felsefî ve dini inançlarımız bizim kim olacağımızı belirliyor.

Bu bağlamda her bir insan daha en baştan kendisinin de dâhil olacağı sosyal grup ya da

grupları aramaya koyuluyor. İstisnasız her bireyin yaşadığı bu süreç, bizlerin bir yerlere ait ve dâhil olmamız sonucunu da beraberinde getiriyor.

Bundan sonrası ise pek farkında olmasak da -neresinden bakarsanız bakın- büyük bir imtihana dönüşüyor. Dâhil olduğumuz topluluk dışında kalan tüm oluşumlar çoğu zaman bizim nazarımızda *öteki* haline dönüşüyor. Ve tam da bu noktadan itibaren yaşam denilen güzelliklere gebe imtihanı, kendi ellerimizle -tabiri caizse- katledip; kaybediyoruz.

Bencil insanlara dönüşüyor ve etrafımızda bu türden insanların çoğalmasına -çoğu zaman bilmeden de olsa- zemin hazırlıyoruz. Ötekileştirme denilen nefret tohumlarının yeşermesinin toplumsal barışı tehdit eden en büyük problem olduğuyla yüzleştığımızde ise iş işten çoktan geçmiş oluyor. Ağır bedeller ödemiş ve ödetmiş oluyoruz.

Bütün bu açıklamaların ışığında gelelim meramımızı arz etmeye:

Çoğumuz bilmeyiz hatta aldırış dahi etmeyiz belki ama yalnız adamdır kaleci.

Bakmayın sahaya büyük bir coşkuyla ayak basan on bir adamın içinde onun da yer aldığına. Mücadeleye hazırlanan takımında forması farklı olan bir tek odur ve yalnızlık daha soyunma odasında sarıp sarmalamıştır onu.

“Futbol takım oyunudur.” tanımlaması bir yere kadar doğru bir anlam ifade edebilir konunun ilgililerine. Oysa derinlemesine düşünüldüğünde ve kalecinin yalnızlığı noktasında hemfikir olunduğunda görülecektir ki bu çok bilinir ve kabullenilir motto geçerliliğini kaybeder.

Kabul etmek gerekir ki kalecinin yüz binlerce insanın karşısında yalnızlaştırılmasında futbol oyun kurallarının da inkâr edilemez bir rolü vardır. Bu bağlamda kural koyucunun yanılabilir olmasından dolayı her daim şaşabilme olasılığını da yaşayarak tecrübe ederiz. Nasıl bu fikre kapıldığımızı açıkladığımızda sizler de bana hak vereceksiniz.

Savunma yaparken ya da gol mücadelesi verirken takım elemanları güç birliği sergilemektedirler ancak bir penaltı söz konusu olduğunda o, üç direğin ortasında yapayalnız kalacaktır. Takım arkadaşlarından herhangi birinin müdahalesi de kural ihlali sayılacak, penaltı atışının tekrarlanması kararıyla cezalandırılacaktır.

Lunaparkta kalecilik yapan kişi ise profesyonel meslektaşlarına nazaran çok daha yalnızdır bu acımasız arenada. Yalnızlığın yanında garibanlık ve ekmek parası uğruna hor görülme de yüklenmiştir bu insanların sırtına. İkramiye kazanmayı önceleyen penaltı atışları sırasında kalecinin tarafını tutan bir Allah'ın kuluna bunca zamandır rast gelmişliğim yoktur.

Toplumsal yaşamda kalecilerin yalnızlığına eşdeğer bir terk edilmişlik ve ötekileştirilme ile baş başa bırakılan insanların dertleriyle daha bir dertlenelim diye açtım bu bahsi. Muradım ise ötekileştirilmenin her türlüsüne şiddet içermeyen bir şiddetle karşı durup, onunla mücadele edebilmek. Bizzat ötekileştirme kavramını yalnızlaştırabilmek...

Kaybedeni olmamasını dilediğim şu hayat denilen oyunda kalede mevzilenenler, bazen öyle yoğun duygularla dolup taşarlar ki yaşanan bu duygusal gelgitler muhataplarını filozof bile yapar.

Hatta ve hatta Albert Camus gibi bir hal aldırır ona ve şu özlü sözler dahi dökülür kim zaman kalecinin dudaklarından:

Ahlaka dair bildiğim ne varsa futboldan öğrendim. Çünkü top hiçbir zaman beklediğim köşeden gelmedi.

Gelmez, gelmedi, gelmeyecek bilirim...

Nereden Nereye...

Özellikle İstanbul'da Koca Ragıp Paşa, Atıf Efendi, Hüseyin Paşa gibi birtakım kitapsever devlet büyüklerinin, ulemadan bazı ricalin kendi kitaplarının sayıları birkaç yüz ila birkaç bin arasında değişir. Bunların hususi vakıf kütüphaneleri kurarak kitap servetlerini topluma devrettiğini görüyoruz. Bunların içinde Atıf Efendi gibi makul büyüklükte olanları, Hüseyin Paşa'nunki gibi daha dar olanı vardır, hatta bazı kütüphanelerin bir küçük hücreden ibaret olduğunu biliriz ki malzemesi de birkaç yüz yazmadır. Bunların katalogları falan pek çıkmamıştır. Niye? Çünkü Avrupalıların

“Curator” dedikleri bir hafız-ı kütüb vardır ve o bayağı enteresan bir insandır. Bu kütüphaneci bunları ezbere bilir. Hatta ismini cismini değil, muhtevasını da ezbere bilir. Bunlar öyle kişiler yetiştirmişlerdir ki, giderseniz mesela bir iki sayfa bulursunuz veya elinizde bir yazma kitap vardır. Başı yoktur, sonu yoktur, kopmuştur, ismini bilemezsiniz. Bu zevat onları bulurlar. Bu tip kimseler, böyle hafız-ı kütüpler benim ilk gençliğimde bile vardı. Modernleşen hayatla birlikte fişe ve bilgisayara çok fazla güvendiğimiz için olacak, bunlar ortadan kalkıyor.

Muhabbetin hemen başında paylaştığım ve meramımızı anlatmada bize büyük katkı sağlayacak olan bu değerli ifadeler Timaş tarafından yayınlanan Prof. Dr. İlber Ortaylı hocanın *Son İmparatorluk Osmanlı* adlı eserinin 117. ve 118. sayfalarından noktasına virgülüne dokunulmadan alındı.

Son bir yıldır dost sohbetlerinde derdi olan adamlarla hep aynı sorunu irdeler olduk: insan kalitesinde yaşadığımız büyük irtifa kaybı...

İnsanımız yaptığı işe gereken önemi ve özeni göstermiyor. Diğerkâmlık sadece anlam olarak değil kelime olarak da hafızamızdan silindi. Hoşgörü, sevgi, saygı ve muhabbet noktasında yerlerde sürünen bir anlayış, toplumsal yaşama hiçbir zaman diliminde bu gün olduğu kadar hâkim olma cüretinde bulunmamıştı.

Ümitvâr olmayı hiçbir zaman ve koşulda terk etmemek gerektiğini bilmekle beraber, tarif etmekte zorlandığım öyle büyük bir sıkıntı içindeyim ki “*Sevmeden çalışmak, inanmadan ibadet etmek kadar büyük bir alçaklıktır.*” söylemini konferanslarımda çok daha coşkulu kullanmaya başladım.

İnsan kalitesini sertifikalarda, diplomalarda arayanlarla aynı saflarda aramayın beni, bulamazsınız. Ne çektik ve çekiyorsak bu türden adamların şekilci züppeliğinden çekiyoruz zaten! Evet, doğrudur: bir insanın elinden tutabilirsiniz ama unutmayın asıl önemli olan onun kalbinden tutabilmenizdir. Ve tecrübe ile sabittir ki bu konuda kitapların eline hiç kimse su dökememiştir, dökemez.

Okuma sevdası olmayan, kitap ile teması bulunmayan bir gençliğin başımıza gelebilecek en büyük felaket olduğuna oldubitti inanmışımdır. Ülkeyi bekleyen sorunları reel politik ile açıklamaya çalışan zekâlarla hep bu nedenden dolayı mesafe koymaya çalıştım arama.

Üniversitede derslerine girdiğim öğrencilerimin kitaplarla aralarının nasıl olduğunu sorgulamak ve aldığım geri bildirimler sonrasında okuma konulu sohbet gerçekleştirmek vazgeçemediğim alışkanlıklarım arasındadır. Üzülerek ifade etmeliyim ki son yıllarda ayda bir kitabı hakkını vererek okuyan ve bundan büyük zevk alan gençlerimiz elle sayılacak kadar azaldı. Zihni hür, geleceğe yönelik öngörüde bulunabilme

yeteneği olan yöneticiler için bundan büyük bir felaket düşünülebilir mi? Hiç sanmam. Unutmayın; uzağı göremeyen insanlar tuzağı asla göremezler. Ve ben bir ülkeye okumayan bir neslin oluşumundan daha büyük bir tuzak kurulamayacağına inananlardanım.

Yukarıdaki satırlarda İlber hocanın tanımladığı *hafız-ı kütüpler* ile sizinle paylaşacağım olaydaki zamanımız aktörlerini kıyaslırsak gelinen can sıkıcı durumdan sorumlu olanlarla daha rahat yüzleşeceğimiz kanaatindeyim.

Okuyacağım kitapları zaman dilimleri kapsamında planlarken düşüncelerine değer verdiğim dostlardan gelen teklif ve yönlendirmeleri de dikkate alırım. Kim olduğunu bugün çıkaramadığım kitap dostu olan bir yaren tarafından İtalyan akademisyen Ord. Prof. Dr. Anna Masala'nın *Türkiye'ye Aşk Mektuplarım* adlı eserinin bana tavsiye edildiğini hatırlıyorum.

Kitabı o günden itibaren her yerde aradım. Kitapçılardan, internet sitelerinden araştırdım. Hatta ve hatta büyükşehirlerden gelen öğrencilerim aracılığıyla dahi sordurdum dört bir yana. Yok, yok, yok. Bir türlü bulamadım, bulduramadım.

En nihayetinde köklü bir çözüm yolu geldi aklıma: kitabı basan ve yayın hakkına sahip olan Kültür Bakanlığı'nın ilgili birimlerinden yardım isteyecektim. Bilenler bilir bir kitap dostu, vuslata

ermek için sabırsızlanan sevgili misali değerlendirir kitabı. Sergilediğim ısrarı sevenler bilir ve ancak onlar anlar.

Bu cümleden hareketle Kültür Bakanlığı'nın ilgili ve ilgisiz birçok birimiyle onlarca telefon görüşmesi gerçekleştirdim. Onlarca diyorum çünkü görüştüğüm her yetkili(!) beni bir başkasına yönlendiriyordu. Bu yönlendirmeler ve paslaşmalar içinde beni en çok tedirgin edip, üzen ise birçok Kültür Bakanlığı çalışanının böyle bir kitabın varlığından dahi habersiz olmalarıydı. Bu konuyu hiç kimse inkâr edemez. Çünkü görüşmelere muhatap olan şahitlerim mevcut. Uygar toplumun geri toplumdaki farkı, sorumluluk taşıyan bireylerden oluşmasıdır. Bırakın sorumluluk duygusunu, asli görevini yerine getiremeyen insanları nereye koyacak ve bu reel durumu nasıl açıklayacağız, ben bunu bilemedim.

Son tahlilde sizlerin de tahmin edebileceği gibi Ord. Prof. Dr. Anna Masala'nın *Türkiye'ye Aşk Mektupları* adlı eseriyle buluşmamızda Kültür Bakanlığı'nın hiçbir yetkilisinin desteğini ve katkısını bulamadım yanımda. Bu hadiseler yaşandıktan bir iki ay sonra yazımın hemen başında paylaştığım İlber hocaya ait ifadeleri *Son İmparatorluk Osmanlı* adlı kitap aracılığıyla okuyunca, sizlerle paylaştığım görüşler düştü aklıma ve gönlüme söz geçiremeyip yazmaya başladım.

İnancım odur ki devlet dediğiniz kavram, yalnız ve ancak vatandaşının mutluluğunu sağlamak için vardır. Bazı sığ düşünceli, kraldan fazla kralcının dillendirdiği gibi millet, bulduğu ile yetinmesi gereken itaatkâr bir topluluğun adı değildir.

Biz böyle algılıyor ve değerlendiriyor olsak dahi reel yaşamda sorunlar yukarıdaki örnekte de dillendirdiğimiz gibi artarak kendisini hissettiriyor. Hiç böyle olmasaydı, Cengiz Aytmatov “*Devlet, yakıtı insan olan bir sobadır.*” diye bir ifade kullanır mıydı?

İnsan kalitesi anlamında kadim bir geleneğe sahip milletin çocuklarının hâlihazırdaki durumunun tahlilini bu cümleden hareketle sizin değerlendirmelerinize emanet etmeyi uygun buldum.

İkbal, Sosyal Medya ve Mısır Üzerine...

Körfez savaşı döneminde üniversitede öğrenciydik. 2 Ağustos 1990'da Irak'ın Kuveyt'i işgal etmesiyle başlayan krizin sonucunda, ABD emperyalizminin öncülüğünde, Birleşik Krallık, Fransa, Suudi Arabistan, Suriye, Mısır gibi 28 devletin askeri koalisyonuyla Irak arasında yapılan uluslararası çatışmanın adı olarak tarihe geçti bu savaş. Kapalı kapılar ardında tasarlanan senaryo uygulamaya kondu ve olan yine masum insanlara oldu.

Dünya ilk kez bir savaşı canlı yayımla evlerde, iş yerlerinde, okul kantinlerinde takip eder olmuştu. Emperyalizmin iletişim baronları, o

günün insanını Hollywood kaynaklı olduğu sonradan çözümlenen yollarla kandırdılar. Olayları manipüle edip, süreci yönettiler. Kara propaganda yaptılar sizin anlayacağımız. O günlerde iletişim anlamında bir devrime tanıklık ettiğimiz söyleniyordu, konunun çokbilmiş daha doğrusu birilerince bildirilmiş uzmanlarınca. Bizler de herhalde öyledir diye hiç de alışıktığımız bu kara propaganda çalışmalarına tanıklık ediyorduk.

Çok değil, bu yaşananlardan sadece yirmi yıl sonra, bu günlerde sosyal medya diye isimlendirilen yöntemler marifetiyle halk ayaklanmalarının ve savaşların fitilinin ateşlenebileceğini o günlerden nasıl tahmin edebildik ki.

Bütün bu açıklamaların ışığında, bu yazıda pek de âdetim olmayan bir çalışmaya imza atma niyetindeyim. Yazının ilk bölümünde Mısır'da son günlerde yaşanan darbe sonrasında sosyal medya aracılığıyla aktardığım düşünceleri, noktasına virgülüne dokunmadan sizlerle paylaşmak istiyorum. Yazının ikinci ve son bölümünü ise İslam milletinin tekrar eski parlak günlerine dönebilmesi için gerekli olduğunu düşündüğüm ruhun, yeniden hissedilen ayak seslerini temsil etmesini dilediğim bir büyük yaşanmışlıkla sonlandırmak istiyorum.

İlk etapta kronolojik olarak sınıflandırılmış sosyal medya mesajları. Bakın neler dökülmüş gönlümüzden ve zihnimizden o günlerde:

Seçkiler – Türker Göksel

Darbe şakşakçılığı yapmak insanlık suçudur. Bu bağlamda iç geçirip timsah gözyaşları dökmeye dahi zahmet etmeyenler, bir dakika delikanlı olun. Bozun bu Siyonist oyunu ey Mısır halkı. Ve ey Siyonistler siz bizim efendimiz değilsiniz.(3 Temmuz 2013/Facebook)

Mısır'da mübarek Ramazan günü katliam yapan Sisi, zamanın Yezidi'dir. Onun ve emrindeki aşağılık Mısır ordusunun yaptığı darbeye, darbe diyemeyen ABD ve Avrupa da bu katliamın ortağı olmuştur. Büyük İsrail'i(!) korumak adına oynanan bu oyun elbet bir gün bozulacaktır. Ve elbet Allah nurunu tamamlayacaktır. (27 Temmuz 2013/Facebook)

Katıldığı bütün savaşları kaybeden, İsrail'e 6 gün içinde diz çöken bir ordunun kendi halkını öldürürken ne kadar alçaklaşabildiğine tanıklık ediyoruz. Batı daima menfaatlerinin peşindedir, onlar güçlüünün yanındadır. Amerika'yı anlatmaya gerek yok. O başlı başına büyük şeytandır. Körfez ülkelerinin çoğu da Batının işbirlikçisidir ve sonlarının geldiğinin farkındalar. Bu bağlamda Suud rejimi de sonunun geldiğinin farkındadır elbette. Merak ediyorum ellerine bulaşan Mısırlı şehitlerin kanlarının hesabını nasıl verecekler. Zalimler için yaşasın CEHENNEM...(14 Ağustos 2013/Facebook)

Müslümanlar sükûnetle düşünmeli ve şu sorunun cevabını verebilmelidir: "Niçin her gün yüzlerce insanın ölüp de yadırganmadığı yerlerin adı; Kahire, Bağdat ve Şam da Paris, Londra ve

Berlin değil." Allah'ın verdiği aklını kullan ey Müslüman! Vakit kalmadı. Bunu da mı göremiyorsun? Ferasetini bu kadar mı kaybettin? (14 Ağustos 2013/Facebook)

Mısır'ın geri çağırdığı Ankara Büyükelçisi Abdurrahman Salahaddin ülkesine dönmeden önce Türkiye'ye "Tek taraflı olmayın." mesajı vermiş. Ahlaksız adam. Sen Şeytanın tarafındasın diye bizi o saflara nasıl çağırırsın. Haddini bil firavununun tohumu. Bu vesile ile Mısır'daki katliamla Gezi olaylarını karşılaştırmaya çalışan kişilere de bir mesaj vereyim: Vicdansız provakatörlerin öğretmenliğinden sıyrılın. Kalbinizi kırarım aklınızı başınıza toplayın.(16 Ağustos 2013/Facebook)

Ümmetin hâli ibretlik: Bir tarafta zalimlerin zulmüne uğrayıp şahadet şerbetini içenler, yani Rabiatal Adeviyye meydanındaki yiğitler; diğer yanda plajlarda şen kahkahalarla eğlenen zevk ve israfın çocukları. İşin tuhafı her iki kesim de aynı şeye talip: Cennet. Adama haydi oradan ahlaksızlar demezler mi? (17 Ağustos 2013/Facebook)

Bizim aciz ama her daim samimi mesajlarımız bu kadar. Gelelim bir asır öncesinden verilen ahlak ve kardeşlik mesajlarına.

Yer, Pakistan'ın Lahor şehri; zaman, Çanakkale savaşının en yoğun anlarının yaşandığı yıllar.

Lahor'un en büyük meydanlarından birinde, halkın büyük bir teveccüh gösterdiği muhteşem bir miting düzenlenir. Mitingin amacı Çanakkale'de çarpışan Türklere yardım ve gönüllü toplamaktır. Halkın büyük çoğunluğunun fakir olmasına rağmen, meydanlara serilen yardım sergilerine, kulaklarındaki küpelerini, parmaklarındaki alyansları, evdeki eşyalarını satarak elde ettikleri paraları atarlar kadim dostlarımız, kardeşlerimiz.

Daha sonrasında ise Muhammed İkbâl çıkar kürsüye ve birkaç gün önce gördüğü rüyayı anlatır mahcubiyet içerisinde, meydandaki büyük kalabalığa. Daha sonra da o gün tarihe mal olacak o meşhur şiirini okur halka hitaben.

Risâletpenah Efendimiz (sav): “Cihan bahçesinden bana bir koku gibi yaklaştın. Söyle; bana ne gibi bir hediye getirdin?” diyerek seslenir İkbâl'e.

Muhammed İkbâl büyük bir edep içinde cevap verir şanlı Peygambere: “Ya Rasulallah (sav) dünyada yok rahatlık, bütün özlemlerimden umudu kestim artık. Varlık bahçesinde binlerce gül, lâle var ama ne renk ne koku. Hepsi de vefasızdır yalnız bir şey getirdim kutsanmıştır tekbirlerle bir şişe kan ki eşi yoktur. Namusudur, vicdanıdır buyurun, bu Çanakkale şehidinin kanıdır.”

Bu anlatıdan sonra İkbâl dâhil meydandaki herkes hüngür hüngür ağlamaktadır. Gönderilen

maddi yardımların yanında bir de içten dualar ederler Çanakkale'deki kardeşlerine. İçlerinden bazıları son kuruşlarını da verdikleri yetmezmiş gibi cephede savaşmak üzere gönüllü yazılırlar. Bütün bunlar bir yana sessizce gerçekleşen bir olay daha yaşanır o gün. Yüreklere parçalayan, işte inanç bu, kardeşlik bu dedirten olay şöyle gerçekleşir:

Meydandaki bu muhteşem mitinge kucağındaki yeni doğmuş bebeği ile iştirak eden bir anne, yeni dul kalmış ve verecek bir şeyi de olmadığından eziklik içerisinde kıvrınmaktadır. Fakat birden hızlı ve emin adımlarla uzaklaşır oradan. Nihayetinde zengin bir efendinin konağının önünde durur. Kapıyı çalar ve efendi ile görüşmek istediğini söyler hizmetkârlara. Dilenci olduğunu düşünerek almak istemezler ilk önce bu kadını. Fakat ısrar eder kadın ve çıkarırlar zengin efendinin karşısına. Efendi sorar: “Ne istiyorsun?” diye.

Cevap verir kadın:

- Bebeğimi sana satmak istiyorum.

O devirde hizmetçi olabilecek küçük yaşta çocuklar satılmaktadır. Fakat bu yeni doğmuş bir bebektir. Hangi anne, canından çok sevdiği yavrusunu ve hangi sebeple satmak istemektedir. Zengin efendi sorar ama cevap alamaz kadından. Merak eden efendi çocuğu alır. Parayı verir kadına ve takip etmelerini emreder hizmetkârlarına. Lahor'daki miting meydanına

kadar takip ederler kadını. Çocuğunu satarak elde ettiği parayı kuruşuna kadar meydandaki sergiye bırakır kadın. Hizmetkârlar efendiye anlatırlar olayı. Şaşkınlık içerisinde kalan efendi: “Bulup getirin o kadını!” der.

Bulur, huzuruna getirirler kadını. Efendi: “Sen söylemedin ama ben seni takip ettirdim ve paranı Çanakkale’ye gönderilmek üzere bağışladığımı öğrendim. Bunu niçin yaptığını bana anlatmak zorundasın.” der.

Kadın, efendiye dönerek, işte İslam kadını bu dedirtecek ve oradakileri yüreğinden vuracak sözleri söyler: “Şimdi sen diyorsun ki; Çanakkale’ye gönderilecek bir silah için koklamaya doyamadığın yavrunu niye sattın öyle mi? Osmanlı zayıf düştüğünden beridir, yanı başımıza kadar gelen İngilizlerin yaptığı zulümler ortada. Bu gün Muhammed İkbâl dedi ki; ‘Eğer Osmanlının son kalesi olan Çanakkale de geçilirse, Hilafet kalmaz ve iyi bilin ki sıra sizdedir.’ Eğer İngiliz buraya da gelir, namusumuza el uzanır, bayrak iner, vatan toprağı düşmanın pis çizmeleri altında çiğnenirse, çocuğum olsa ne olur, olmasa ne olur. İşte bu yüzden hiç tereddüt etmeden sattım yavrumu. İngilizlere köle olacağına size hizmetkâr olsun.”

Anadolu kadınından farklı düşünmeyen bu Pakistanlı kadın da böylece bize ve zengin efendiye güzel bir ders vermiş olur. İsterseniz bu yaşanmışlığı güzel bir şekilde bağlayalım. Bu sözler üzerine duygulanan efendi, hizmetkârlarına

derhal çocuğu kadına geri vermelerini emreder. Ardından yüklü bir miktar daha parayı miting meydanına gönderir.

Eminim yazının başlığını okuyan bazı dostlarım: “*Mısır konusu güncelliğini kaybetti. Gecikmiş bir yazı kaleme alınmamış mı?*” diye içlerinden geçireceklerdir.

Cevap vereyim: Hayır değil.

Beni yakından tanıyanlar popüler olandan oldubitti hoşlanmadığımı zaten bilirler. Ama bütün bunların ötesinde; fikrin, ahlakın, kardeşliğin modasının, zamanının olmayacağını bu hasletlerin hiçbir zaman eskimeyeceğini de en iyi yine benim dostlarım bilirler.

Ve o dostlar yine bilirler ki; zaman birçok derdin ilacıdır. Olayların üzerinden belli bir vakit geçtiğinde daha sağlıklı değerlendirme yapma imkânı sağlar bizlere.

Mekke, Medine, Bağdat, Şam, Kudüs ve Kahire en az İstanbul kadar bu milletindir.

Selam olsun Mısır’daki kardeşlerime.

Selam olsun Rabiatul Adeviyye meydanındaki yiğitlere.

Ve selam olsun şehit Esmâ Biltaci'ye.

Bu Duaya Âmin Der misiniz?

Biz eşrefi mahlûkat olarak yaratılan insanoğlu, ne çektik ve çekiyoruz kendimizden Ya hu!

Çok çektik gerçekten, merhametten yoksun hemcinslerimizin sergiledikleri ve her birimizi maalesef içine çektikleri çirkefliklerden.

Savaşlardan, katliamlardan, samimiyetsizliklerden, ölümlerden ve maalesef ve maalesef kendisini her gün bir kez daha hissettiren çevre duyarsızlığından.

Sahi, neden bu kadar kötü deneyimle çepeçevre sarılmış olduğumuzu biliyorken kurtulamıyoruz bu keşmekeşten?

Bence cevap merhamet yoksunluğunda gizli. Hani o, sadece ana kucağında öğrenilebilecek merhamet hissinden bahsediyorum.

İnsanımız, merhamet ve vicdan erozyonu yaşıyor. Bunu görmemek için bakar kör olmak bile yeterli mazeret sayılmaz.

Kim bilir belki de anneler, değindiğimiz konunun önemi nedeniyle bu kadar değerlidir Hâk ve halk nazarında. Cennet sırf bu nedenle onların ayaklarının altına serilmiş bile olabilir.

Konuyu daha iyi anlayabilme adına bizlere anonim olarak emanet edilen bir menkıbenin sıcaklığına sığınalım. Akabinde son bir sözümüz nasıl olsa olur.

Musa (as) bir gün:

- Ya Rabbi, Cennet'te benim komşum kim olacak? Bana bildir de gidip onunla görüşeyim, der.

Hız. Musa'ya şöyle vahiy gelir:

- Falan beldeye git! Orada çarşının başında bir kasap dükkânı var. O dükkânın sahibi olan kasabı gör! O veli bir kulumdur. Yalnız bilesin ki, onun çok önemli bir işi vardır. Çağırırsan gelmez. İşte o senin cennetteki komşundur.

Musa (as) hemen bildirilen yere gider. Kasabı bulur ve ona:

- Ben sana misafir geldim, der.

Kasap, Hz. Musa'yı tanımamaktadır. Ona; “Hoş geldin” deyip bir kenara oturtur. Dükkândaki işi bitince de alıp evine götürür. Evinin başköşesine oturup çok ikramda bulunur.

Hz. Musa, ev sahibini dikkatle takip eder. Ev sahibi kasabın ocakta çömlek içinde, et pişirdiğini görür. Et pişince kasap, çömlekteki eti küçük küçük parçalara ayırır. Bunları bir tabağa koyup, bir kenara bırakır. Sonra bir et parçası daha çıkartıp, onu da misafiri Musa (as)'a ikram ederek:

- Benim önemli bir işim var. Sen beni bekleme yemeğini ye, der ve yanından ayrılır.

Önemli bir işi olduğunu söyleyince Hz. Musa merak eder ve kasabı gizlice takip eder. Kasap, Musa (as)'ın yanından ayrıldıktan sonra, bitişikteki odaya geçer. Duvarda asılı duran büyük bir zembili indirir. Zembilde çok ihtiyar, mecalsiz bir kadın vardır. Kasap, kadına küçük küçük parçaladığı etleri yedirir. Karnını güzelce doyurduktan sonra, altındaki kirlenmiş bezleri alır ve yerine temizlerini koyar. Sonra kirli bezleri yıkayıp astıktan sonra ellerini yıkayıp Musa (as)'ın yanına gelir.

Musa (as)'ın daha yemeğe başlamadığını gören kasap sorar:

- Niçin yemeğe başlamadınız?

Hız. Musa:

- Sen bana zembildeki sırrı söylemedikçe bir lokma bile yemem, der.

- Madem merak ettin anlatayım. Ey misafir, bu zembildeki kadın benim yaşlı annemdir. Çok yaşlı olduğu için takatten düştü. Evde bakacak başka kimsem de yok. Evleneceğim, fakat hanımım annemi incitir, onu üzer diye evlenemiyorum. İşe gittiğimde herhangi bir hayvanın kendisine zarar vermemesi için onu gördüğün gibi bir zembile koyuyorum. Her gün gelip iki öğün yemek yediriyorum. Diğer hizmetlerini de görüp gönül rahatlığıyla işime gidiyorum.

Bunun üzerine Musa (as):

- Ancak anlamadığım bir şey daha var. Sen annene yemek yedirip su içirdikten sonra, dudaklarını kıpırdatıp bir şeyler söyledi, sen de âmin dedin. Annen ne söyledi ki âmin dedin, der.

Kasap cevap verir:

- Annem, her hizmet edişimde “Allah seni Cennette Musa (as)’a komşu eylesin.” diye dua eder. Ben, hiç ihtimal vermediğim halde, bu güzel duaya âmin derim. Ben kimim ki, o büyük peygamberle komşuluk edebileyim? Onunla komşuluk edebilecek ne amelim var ki?

O zamana kadar kim olduğunu saklayan Hz. Musa, buyurdu ki:

- Ey Allah'ın sevgili kulu, ben Musa'yım. Beni sana Allah-u Teâlâ gönderdi. Annenin rızasını kazandığım için cennet-i âlâyı ve orada bana komşu olmayı hak ettin.

Kasap hemen kalkıp Musa (as)'ın elini öper ve sevinç içinde yemeğini yemeye devam eder.

Ne diyelim, o duayı alabilen evlatlar vicdanlı ve merhametli olurlar. O evlatların çoğunlukta olduğu bir dünya daha yaşanması olur.

Allah-u Teâlâ bizleri annelerimizin eğitim ve şefkatinden mahrum etmesin.

Onların dualarını hakkıyla alan evlatlardan eylesin.

Sizler de bu duaya âmin der misiniz?

Karar Verin, Köylü Milletin Nesi Oluyor?

Bu soruya ekseriyetle *efendisi* cevabını veriyoruz toplum olarak. Nedeni basit. Çünkü yıllardır bize böyle öğretildi. *Köylü milletin efendisidir*. Zihinlere yıllarca bu düşünce kazındı.

Peki, gerçekten öyle mi? Köylü sınıfı bu toplumun gerçekten efendisi oldu mu? Şahsi kanaatimi kestirmeden söyleyeyim, detayına nasıl olsa gireriz: Hayır.

Köylü sınıfı bu toplumun hiçbir zaman efendisi olmadı. Olmasına müsaade edilmedi.

Bu sıradanlaştıramayacak konunun ekonomik ve siyasal boyutunu değerlendirmeye soyunacak değilim. Bu türden bir analiz, yazdığımız köşenin hacmini aşar. O konu sonranın çalışması olabilir. Ben olayın şimdilik sosyolojik boyutun bir alanına temas etmekle yetineceğim.

Kırsal bölge insanının yaşadığı sorunları sadece bugünün problemi olarak algılar ve anlatırsak benzer bir akıl tutulmasına bizler de yakalanırız.

Günümüzde mantar gibi türeyen alışveriş merkezlerinden birine sırf iş elbiseleriyle girmek istediği için alınmayan işçinin oradaki güvenlik görevlisi marifetiyle aşağılanmaya çalışılmasının temelleri bu günden yetmiş yıl öncesinde atılmaya başlanmıştır. Tedirgin olduğumuz fotoğraf, bugünün meselesi değildir.

Emekçi bir bireyin bir başka emekçi eliyle böyle bir faşist uygulamaya tabi tutulması ise ironinin ulaştığı son noktadır!

Bu milletin, yaşadığı topraklara gölgesi uzun düşen evlatlarından biri olan Âşık Veysel'in yıllar önce yaşadığı acı bir deneyim, sözlerimizin teyit edicisi ve günümüzde yaşanan faşizmin habercisi olarak algılanabilir.

O Veysel ki gözlerinin görmez olmasını gönlünün bir o kadar açık olmasıyla, fazlasıyla karşılayan bir candır ve yaşadığı topluma sadece ve sadece onur veren bu ülkenin yiğit ozanıdır.

Bu değerdeki bir sanat kutbunun başına yıllar önce gelenlere meramımızı anlatma bağlamında temas edelim derseniz.

Nevzat Tandoğan'ın Ankara'da valilik yaptığı dönemde bağlamasına tel almak için Âşık Veysel ve yanındaki arkadaşı İbrahim, Ulus'ta Karaoğlan Çarşısı'na giderler. Oradaki polis, onun gözlerinin durumuna ve üstüne başına bakarak dilencilik yaptığına hükmeder ve kendisine verilen talimattan da cesaret alarak ortalıkta dolaşmasını önlemek ister.

Âşık Veysel'in uğradığı bu haksızlık ve vicdansızlık, üzerinden yıllar geçmesine rağmen bu aşağılık tutuma neden olanlara ayıp olarak yeter. Bütün bu yaşananlar, tek parti dönemi başkentinin bugün bile çok eleştirilen uygulamalarındandır.

Âşık Veysel sadece bir ozan değildir dostlar. O birileri dudak bükse de döneminin en önemli filozoflarından biridir ve baş üstünde taşınması gereken bir değerdir. Zaten Veysel baba bugün hakkıyla anlaşılabilseydi, toplumsal barışa kast edenler hareket alanı bulamayacaktı bu ülkede. Ömrünü birliğe ve dirliğe adayan bir halk ozanından bahsediyoruz. Baş üstünde taşınmalıdır dedik. Peki, soralım o halde:

Taşınmış mıdır? Çok şükür ki bu soruya evet cevabını verebiliyoruz.

Ali Sultan'dan nakledilen bir alıntı ile paylaşayım ve 28-30 Ekim 1967 de yapılan

Konya Âşıklar Bayramı'nda yaşanan bir olayı konunun muhataplarının ağzından aktarayım:

Kaldığımız yer otelin üst katındaydı. Veysel babaya:

- Sırtıma bin, seni yukarıya çıkartayım, dedim.

O kabul etmedi. Israr ettim sonunda benim dediğim oldu. Veysel babayı sırtıma aldım yukarıya çıkartmaya başladım.

Ali İzzet Özkan bizi gördü.

- Ne o Veysel, Ali'nin sırtına binmişsin, dedi.

Veysel baba taşı gediğine koydu:

- Ben onun sırtına binmedim. O beni gönlünde taşıyor.

Beyler, böyle bir gönül adamına faşizm uyguladınız. Böyle bir vatan evladını incittiniz.

Şimdi bu yazı vesilesiyle yılın sadece bir günü Veysel babaya methiyeler düzen yetki sahiplerine sesleniyoruz:

Eğer büyük ozan Âşık Veysel ile ilgili söylemlerinizde samimiyseniz Ankara'daki Tandoğan Meydanı'nın adını Âşık Veysel Meydanı olarak değiştirirsiniz.

Teklif bizden. Cesur davranışları, cesur insanlar icra eder.

Haydi, görelim sizin cesaretinizi.

Meçhul Bir Ağabey'e Dair...

Adamlar bilirim, sönik.

Adamlar bilirim, çürük.

Adamlar bilirim, yürekleri rozetlerinden küçük.

Bütün bu adamların yanı sıra bir de yaşamayınca, onunla aynı havayı solumayınca anlayamayacağınız, tanıyınca hayranlığınızı gizleyemeyeceğiniz, adam gibi adam derler ya hani, işte o türden adamlar vardır.

Onlar babadırlar ama sadece çocuklarına değil. Onlar ağabeydirler ama sadece kardeşlerine değil. İşte bundan dolayıdır ki o adam gibi adamlar çevrelerinde gönül ve fikir liderleri olarak anılırlar ve öyle itibar görürler. Davranışlarının yapmacıktan uzak olduğundandır o insanların gördüğü itibarın saflığı, değeri ve temizliği.

Anadolu toprakları bereketlidir bu tip yiğitleri bağrından çıkarmakta. Ama son yıllarda hasatta yaşanan sorunlar da gözden kaçmamakta. Yazmak zordur bu türden insanları, anlatmak ve hatıraları paylaşmak daha kolaydır, ama en zevklisi onlarla aynı havayı solumaktır.

Onlar eğitimlerini hayat üniversitesinde post doktora yaparak tamamlamışlardır. Lâkin öğrenmede de sınır tanımazlar. Onların öğrenen ve öğreten bir yaşantıları vardır. Sadece arkalarında bıraktıkları isim dahi sevenlerine miras olarak yeten insanlardır bu güzel insanlar.

Geçtiğimiz günlerde televizyonda haber bültenini takip ederken, gençlik içinde gelişen suç işleme oranlarındaki artışa ve yaygınlığa vurgu yapılmakta olduğuna şahit oldum. Haberi sunan spiker çaresizlik içinde toplumun nereye doğru gittiğini izleyicilerine adeta yalvaran gözlerle soruyordu. Bütün bu olup bitenlerde kendisinin de mensubu olduğu sektörün hiçbir dahli yokmuş gibi bir tavrı vardı.

Varlığı ile yaşadığı topluma güven veren insanlara bu toplumun ne kadar da muhtaç olduğunu doğrularcasına ekrana taşınan, bu ülkenin geleceği ile ilgili hiç de iç açıcı ipuçları vermeyen görüntüleri izlerken, yukarıda tarifine çalıştığım adam gibi adamların misyonları geldi aklıma ve bu kahramanların çevresindeki gençlere gıpta ettim.

Bilmiyorum sizlere hiç oldu mu? Siz hiç ilk kez tanıştığınız bir insandan güven veren, sığınılacak bir liman olma mesajı aldınız mı? İşte bu duyguyu oluşturacak insanlar çok ender geliyor. Meçhul Ağabey böyle bir insandı. Bundan dolayı onlar, zaman ne kadar hızla ilerlese de unutulmuyor, unutulmamalıdır da.

Meçhul Ağabey gibiler örnek alınmalıdır; alınmalıdır ki anlaşmazlıklar sevgi ve hoşgörü süzgecinden geçirilerek, konuşarak, diyalog yolu ile aşılabilsin ve bu ülkenin her yerinde akliselim hâkim olsun.

Bu yazıyı kaleme aldım ki benden çok daha iyi tanıyanlar “Şunu unutmuşsun, bunu da yazabilirdin.” diye Meçhul Ağabey’den bir şeyleri benimle paylaşsınlar, tanıma şansına erişemeyenler ise -özellikle de gençler- en azından kendilerine bir gönül dostu, sığınacak bir liman daha kazansınlar.

Meçhul Ağabey gibi gül yüzlüleri tanıyanlar ve bizim gibi sevenlerden beklentim, bu ağabeylerin başlattığı güzellikleri

yaşatmalarıdır. İnanıyorum ki, biz bu yolda, küçük de olsa adımlar attıkça, o güzel yüzünden hiç eksik olmayan tebessümle bizlere sevgisini sunmaya, güven vermeye, ötelerin ötesinden devam edecektir.

Unutulmazlar içindeki yerin çok özel Ağabey, nur içinde yat ya da artık gitmemek üzere kalk!

Ötelerin ötesinden kalk da gel!

Ne olur bizi ve bağrından çıktığın toprakları öksüz bırakma.

Biliyorum...

Biliyorum, yerinin asla doldurulamayacağını sadece dostların değil, seni rakip görenler de söyleyecekler. İyi ki de söyleyecekler.

Biliyorum, anaların senin kadar yiğidini bir daha zor yetiştireceğinden dem vuracak dostların. İyi ki de dem vuracaklar.

Biliyorum, yurdun birçok yöresinde adına bulvarlar, caddeler açılacak. Adını parklara, kültür merkezlerine verecekler. İyi ki de verecekler.

Biliyorum, kabrini on binler değil sana gönülden bağlı milyonlar ziyaret edecek. Aziz hatıranın ardından Fatihalar, Yasinler ardı ardına gönderilecek. İyi ki de gönderilecek.

Biliyorum, gönüldaşların seninle soludukları yaşanmışlıkları paylaşacaklar sohbetlerde sevenlerinle ve gözyaşlarına yine ve yeniden hâkim olamayacaklar. İyi ki de olamayacaklar.

Biliyorum, sevenlerinin rüyalarına misafir olacaksın, zemheri gecelerde. Onlara ötelerin ötesinden hayırlar muştulayacaksın. İyi ki de muştulayacaksın.

Biliyorum, doğan çocuklara ismin verilecek üzerlerinde emeğin olan dünün gençleri bugünün anne ve babalarınca. İyi ki de verilecek.

Biliyorum, cesaretin, sevecenliğin, mütevazılığın, dürüstlüğün, yiğitliğin destansı bir şekilde anlatılacak ağızdan ağıza yetişen yeni nesillere şiirle, nazımla. İyi ki de anlatılacak.

Biliyorum, hasletlerini yansıtmaya yetmeyeceğini bile bile seninle ilgili yazılar yazacak birileri. Bencileyin gibi. İyi ki de yazacaklar.

Biliyorum, sesine ses verilmesini istediğini bilenlerinin sesleri kutsal saydığın vatan toprağında her zamankinden çok daha gür çıkacak. İyi ki de çıkacak.

Seçkiler – Türker Göksel

Bunları biliyorum. Gücüm, takatim ancak bu kadarına yetiyor. Ağabey, itiraf ediyorum, sensiz ne yapacağımızı hiç bilemiyorum.

Yakışıklı Ağabeyler...

Gittiler...

Arkalarına dahi bakmadan hem de.

Başları dik, alınları açık.

Bizi, sevenlerini hasrete koyarak gittiler.

Ellerimizden ziyade gönlümüzün boş kalışına yandık onlar gidince.

Onları tanımlayabilecek yegâne sıfatla artları sıra seslendik: “*Ağabey, gitmeyin.*” diye.

Ama ne çare!

Duyuramadık sesimizi.

Duymadılar ya da bizler öyle anladık.

Bu topraklara onca ses verdikleri halde, bir rahat nefes dahi alamadan gittiler.

“Nerede mazlum varsa, orası vatanımızdır.” diyerek amel edişleri kurtarır inşallah onları.

Hem zaten *“İnşallah demeyen paranoyaktır.”* dediklerini de işitmişliğimiz var.

Bize sundukları güzellikleri, sadece sevgileri değildi bu yiğit ağabeylerin.

Güven verirlerdi bencileyin gibilerine ve elbette edepliydiler.

Yürüyüşleri bile terbiyeli adamlardı onlar.

Gülümseyişlerini esirgemediler bizlerden ama kahkaha attıklarına şahitlik etmişliğimiz de yoktur.

Kalp kırmazlardı.

Yetimlere çok düşküdüler. Öksüzlerin hâmisi, hepimizin ağabeyleriydiler.

Onlara adıldılar. Adaleti geciktirmez, tez verirlerdi.

Selam verirken bile saygı ile karışık çekinirdik onlardan lâkin selamlarımızı kelâmsız bıraktıklarına da hiç rast gelmedik.

Onlar, bayrak adamlardı.

Ve hepimizden çok daha iyi biliyorlardı ki onların bulunduğu yerlerde bizim, hepimizin bayrağı dalgalanırdı. Çok zaman geçti aradan şairin dediği gibi. Adlarını bilenler azaldı. Eserlerine temas edip, o damarlardan nasiplenenler de...

Tutamadık onların yerlerini. Dolduramadık bizim nesil onların boş bıraktıkları sahaları.

Ve nihayet hatıralarına saygıda zafiyetler de görünmeye başladı.

Şimdi bize düşen, onların yerlerine bizlere ağabey demek zorunda kalanlarla gerçek ağabeyleri bir araya getirebilmek, hiç değilse bunu yapabilmektir.

Su görünsün ve teyemmüm bozulsun.

Yetişir artık!

O Ağabeylerin en yakışıklılarından birisiyle tanışmak ister misiniz? Nurettin Topçu ile mesela.

Nurettin Topçu, Strazburg'da tamamladığı doktorasını 1934 yılında Sorbonne Üniversitesi'nde vermiştir.

Doktora savunmasını, o sırada Paris'te bulunan Abdülhak Adnan Adıvar ile eşi Halide Edip Adıvar da büyük bir ilgiyle izlemiştir. Böylece o, Sorbonne Üniversitesi'nde doktora yapan ilk Türk öğrenci olmuştur. 1934 yılında Paris'te Fransızca olarak yayınlanmış olan eser,

yıllar sonra “İsyan Ahlâkı” ismiyle Türkçe ’ye de çevrilmiştir.

Çalışması Sorbonne Üniversitesi Felsefe Jürisi tarafından yılın en başarılı doktora tezi seçilir. Üniversitenin geleneklerine göre birinci olan öğrenciler mutlaka ödüllendirilir. Bunun üzerine yetkili profesör, Nurettin Topçu'nun yanına gelerek durumu anlatır ve ödül olarak neyi istediğini sorar:

- Efendim, bir altın saat mi, Amerika veya Kuzey Avrupa'ya mavi yolculuk mu? Hangisini tercih ederseniz onu alacaksınız veya o ülkeye seyahat edeceksiniz!

Nurettin Topçu, kararlı ve gayet kendinden emin bir şekilde bu soruya şöyle cevap verir:

- Hiçbiri değil!
- O zaman ne istiyorsunuz?
- Sorbonne Üniversitesi'nin giriş ve çıkış kulelerinde yirmi dört saat ay-yıldızlı Türk bayrağının dalgalanmasını istiyorum!
- Derhal bu isteğiniz yerine getirilecektir!

Fazla söze ne hacet.

Ey güzel ağabeyler selam size!

Ötelerin ötesinden gülümseyişiniz bile yeter bize.

Hepimiz Âdem'iz

Mademki öyledir. O zaman yaşlı dünyamızı bir uçtan bir uca kuşatan bu sorunlar sarmalı da ne oluyor? Her gün televizyon ekranlarından tanıdığı olduğumuz katliamlar, insanlık ayıpları, vahşet görüntüleri...

Dua ediyoruz. Son sözü hep iyilerin ve haklıların söylediği günlerin özlemiyle yanıp tutuşuyoruz. Çünkü onların Hak dili ile konuştuklarına inanıyor, onlar da susarsa kâinatın da susacağından endişe ediyoruz. Bu bağlamda hepimiz Âdem'iz ve bundan aldığımız cesaretle de soruyoruz:

Özellikle son yıllarda toplum olarak yegâne avuntuyu geçmişî yâd etmekte bulur olduk.

Sanıyoruz ki geçmişi hatırlamamayı becerebilirsek onun tesirlerini hissetmeyeceğiz. Biz insanlara neler oluyor böyle Âdem?

Materyalist mantığı baş tacı eden zihniyetler, insanı istatistikî bir veri olarak kabul ederken, manevi duyguları önceleyen düşünce sistemlerinin, insana bir şahsiyet yüklediğinden bizatihi o insanın haberdar olmaması senin de içini burkmuyor mu Âdem?

Biz insanlar için varolmak, bir mesajı olmayı da beraberinde getirecekse eğer, bizlere vereceğin mesajın nedir Âdem?

Sorular elbette çoğaltılabilir Âdem.

Biz gelelim hasbihale sevgili kardeşim...

Seni her yok saydıklarında sen daha da var olacaksın ve o varoluş bize muştular getirecek Âdem, bundan emin ol.

Sen bu dünyaya esir olmak için değil özgürlüğünü haykırmak ve onu tüm insanlık adına hâkim kılmak için geldin. Seni anlayanlar azalabilir Âdem. Ama o azınlık gibi görünenlerin, toplumun özünü teşkil ettiğini asla unutmamalısın.

Sen yanmaktasın, savrulmaktasın, olana eyvallah Âdem! Hatta sen harmandasın. Ona da eyvallah. Ama asla unutma sevgili dostum, ekini verecek olan da yine sensin!

Âdem; ismin var oldukça ve nesilden nesle geçtikçe, arda sıra gelenler senin yaşadıklarını işittikçe, yaşadıkça sana hak verecekler ve “Ne çilekeşmiş.” diyecekler. Ama ben biliyorum ki sen, bütün bu olup bitene ve söylenenlere rağmen teessümü terketmeyeceksin, öyle değil mi Âdem?

Zor ve engellerle dolu bir ömür yaşıyoruz. Ama ne gam. Zaten biz bu zorluklarla imtihan olmak için yaratılmadık mı Âdem?

Hakikati eskimez ki Âdem. Eskiyen maddedir, cesettir. Ruhun eskidiği nerede görülmüştür aziz kardeşim!

Sabrı baş tacı et Âdem. Hani o asra yemin edilerek vurgu yapılan ve kutlanan sabrı. Dem o demdir çünkü.

Bak seni uyarıyorum; yüzünü çevirdiğin yönleri karartacaklar, sana yaşam hakkı tanımamak için her türlü hile ve komplonun hazırlayıcısı olacaklar ama sen oraya, ileriye bakmaktan asla vazgeçmeyeceksin. İlerileri; bize yaklaştıracak, beri kılacak sensin! Ve gün gelecek yeryüzünün herhangi bir yerinden yeniden sen zuhur edeceksin.

Sen, zamanı kovalamayı bırak, zaman seni kovalasın Âdem. İmanınla diril, ruhunla düşün ve onun gösterdiği yolda ilerle sevgili kardeşim.

Seçkiler – Türker Göksel

Kıldan ince, kılıçtan keskin olan bu yolda,
kaygılarının yersizliğini anladığın gün sen zaten
Âdemsin, Âdem.

Sana iyi gelecekse, işte buradan bu vesile
ile tekrar sesleniyorum; bilmeye devam etmen
dileğiyle.

Ezelden, ebede hepimiz Âdem'iz, Âdem.

Âdem'e Mektup II

“Hakikati en az iki kişi söylemelidir.” diye işitmiştim bir yerlerde. *“Bir kişi hakikati söyleyemez.”* diye de eklemişlerdi hatta. Bu mektup sırf bu nedenden dolayı da yazılmış olabilir mi? Ben çıkamadım için için sen ne dersin Âdem?

Geçen gün cenaze namazı kılmak için buluştuk cami avlusunda senin de tanış olduğun birkaç dost ile. Saf tuttuk. Bilemedik, er kişi mi hatun kişi için mi niyetleneceğimizi. *“Âdem'i de katalım aramıza.”* dedim. Nedendir bilinmez. Dedim işte.

“Âdem, bizlerden çok uzaklarda.” dediler. “Ondan ne bir ses ne bir nefes alamaz olduk.” dediler. Ben de dostluğundan aldığım güçle seslendim diğer dostlarına: “Hepimiz Âdemsek eğer, ki öyleyiz, Âdem bizimledir, aramızdadır.” dedim. Doğru söylemiş miyim ne dersin Âdem?

Sonra bir girdaba tutulurcasına düşüncelere daldık. Her birimiz aynı şeyleri mi düşündük bilinmez ama ben gönlümden geçenleri seninle paylaşmak istedim. İstedim işte.

Katil Siyonistlerin, İsrail’de ilkokulda okuyan çocuklara, Lübnanlı çocukları öldürecek olan füzelerin üzerlerine mesaj yazdırmaları geldi aklıma. Üzerinde mesaj yazılı olan bu füzeler yüzlerce Lübnanlı çocuğun ölümüne neden olmuştu, hatırlarsın. Hatırlar da belki yeniden yanarsın.

Sonrasında yine yakın bir coğrafyaya yolum düştü: evlad-ı fatihanın yaşadığı topraklara... Hani Hırvatlar savaş bittikten hemen sonra şehrin en yüksek tepesine, estetikten uzak dev bir haç yerleştirmişlerdi Müslümanlara nispet yaparcasına. Aliya İzzetbegoviç’e de sormuşlardı hani “Yukarıya baktığında ne görüyorsun?” diye. “Haç görüyorum.” diye cevap vermişti İzzetbegoviç ve şahsına yakışırçasına bilgece eklemişti: “Çok daha yukarıya baktığımda ise Hilali.” Sen de bizim gibi, gurbette hilali seyrediyor musun? Seyredip de ağlıyor musun Âdem?

Sınanmadığınız bir konunun kahramanlığına yeltenmek boş bir davranıştır. Bizler bu zihniyetin asla tarafı olmadık. “*Allah bir daha bu millete istiklal marşı yazdırmasın.*” diye dua eden merhum Akif’in duası geldi aklıma, canı gönülden âminler döküldü dilimden. Sen de aynı aşkla eşlik eder miydin bu duaya Âdem?

“*Stili olmayan fertlerin misyonu, fitili ateşlemektir.*” diye gönlümden geçirdiğim duygular dökülürdü dilimden. Haklı çıkmamayı ne kadar çok isterdim hâlbuki. Senin de haklı çıkmaktan korktuğun anlar oldu mu Âdem? Ben son zamanlarda haklı çıkışıma söz geçiremiyor olmaktan dahi korkar olduğum için soruyorum.

Kapitalizmin bizi köleleştirmek için giriştiği düzenbazlıklar geldi aklıma ve bize rağmen hep galip gelişi meşgul etti zihnimi. Cep telefonu operatörlerinden gelen ve ruh sağlığımızı tehdit eden bitmez tükenmez mesajlar...

Dede ve ninelerin yerini alan onlarca çizgi film kanalını hatırladım sonrasında. Evlerimizi sohbetsiz bırakan televizyonlar ve her odaya pervasızca serpiştirilen hayatlar gelip geçti gözümün önünden.

Kendilerini dünyanın efendisi sanan kapitalizmin baronları, doğum kontrol hapları çıktığında bu ürünleri Uzakdoğu’da ve Afrika’da milyonlarca kadının üzerinde denemediler mi? Bu zavallı kadınlar rahim kanserinden ölmediler mi?

Rahim kanseri olan bu kadınlara aynı baronlar kemoterapi satmadılar mı? Kemoterapinin bozduğu şeyleri düzeltmek için protein ve vitamin satmadılar mı? Neden hep at koştu ama jokey kazandı Âdem? Gönlüme söz dinletemedim. O an bunları düşündüm Âdem? Düşündüm işte.

Yetim hakkını göz göre göre yiyip de örnek insan olarak topluma lanse edilen vicdansızların suretleri geldi gözümün önüne... Emeğin sömürülmesi düştü aklıma. Hakkın sahibine teslim edilmemesi, emanete hıyanet edilmesi.

Büyüğünü saymayan, birbirini sevmeyen, kadim gelenekten habersiz, popüler kültür denilen garabetin oradan oraya savurduğu gençler gelip geçti gözümün önünden.

Sinirleniyor, üzüyor, titriyordum Âdem. Titriyordum işte, kendime gelme ümidiyle.

Selamlaşmayı kesen, dostlarla irtibatı kesen, sıra-ı rahimden habersiz yığınların halleri yığıldı önüme. Kalkamadım bu kadar yükün altından. Ezildim Âdem, ezildim işte.

Nezaketten uzaklaşmamızla yüzleştim. Diğerkâmlığın bırak uygulanmasını, kelime anlamından bile habersiz nesillerin yetiştiğine şahitlik edişimizden ürperdim bir an, ürperdim işte.

Her gün biraz daha bencilleşen, bencilleştikçe daha da azgınlaşan nefislerin taşıyıcısı insanlar oluşumuz düştü zihnime.

Alnımı terleterek kazandığıma göz dikmesi yetmezmiş gibi hayallerime bile kirli ellerini uzatmasıyla yüzleştiğimde birilerinin, öfkem daha da arttı. Öfkenin doğru bir şey olmadığını tecrübe etmiş olmama rağmen öfkelen dim işte.

Milletimin hafızasını kirletme adına ellerindeki her imkânı pervasızca kullananların cüretleri geldi aklıma.

Vicdanı olmayan adamların pazarda ispanak fiyatına sattıkları ahlaka tanıklık ettikten sonra artık hiçbir şey bizim için aynı olmadı Âdem.

Hani demiştin ya bir keresinde: “*Beyin, kafada soru işareti bırakılmasını kabul etmiyor.*” diye, haklıydın Âdem.

Bilmeyenlerin, bilenlerden üstün tutulmasına akıl tutulmasıyla karşılık verdim ben de, sence yanlış mı yaptım?

İşte bütün bu gerçeklerle yüzleşince Âdem, helal etmedik modernite denilen illete hakkımızı. Suçlu oydu. Bulmuştuk suçluyu. Ve hesaplaşma vakti gelmişti işte. Omuzlarımıza da almadık onu. Sürükleyerek götürdük ve gömdük onun cansız bedenini Âdem.

Seni de aramızda varsaydık. Sen de analarımızın ak sütü kadar temiz niyetimize âminler gönder gurbetten. Haykırarak tekrar ediyorum işte: Hiçbirimiz hakkımızı helal etmedik. Bilesin, senin yerine de etmedik Âdem!

Modernite, göklere ok atmaya çalışıyor Âdem farkında mısın? El açması gerekirken hem de. Cirmi küçük, cürmü büyük zavallı paradigma.

Oysa biz onu dün gömmüştük Âdem.

Mülkiyetsiz Mülkiyeli

Medeniyet merkezli bir bakış açısını hayata geçirmeye çalışan, şehirlerin uygarlık bilincini ortaya koyan bir mütefekkir ve medeniyet işçisi, dünyevi olan her şeyi elinin tersiyle iten bir bilge adam.

Düşünür ve sanatçı, bir nevi ahlak anıtı...

Hakikatin sesi olan bir aydın.

Sadece bu çağın değil bütün çağların çocuğu.

Gerektiğinde bir sineği özgürleştirmek için dahi çileye talip olan merhamet ehli.

Hemen anlaşılacak için yazmayan, topluma bu anlamda avans veren bir mütefekkir.

Bıkıp usanmadan sergilediği ve birçoğumuzun yadırgadığı anlamlı sessizliği ile bizim gürültümüzü her daim bastıran sabır taşı.

Parmaklarından süt içirmeye çağırdıklarına dâhil olmak için can attığım bilge.

Kim?

Elbette ki Sezai Karakoç.

Onu tanımlamak için kullandığım ifadeler birçoğunuzca yeterli bulunmayabilir. Tanıyanlar bunu, benim kabiliyetsizliğime versinler.

İyisi mi siz onu, okumak için tam bir yılını verdiğim eserlerinden tanımaya çalışın.

Dirilişin özüne varıp, dirilin.

Gençler; özellikle onlar, başucu kitabı yapmalılar Sezai beyin eserlerini.

Çünkü o, gençlerden çok ümitlidir. Öyle ki zihninde ideal genç prototipini Taha'nın şahsında ortaya koymuştur. Taha, farkındalık vasfına sahiptir. Kendine sorular soran biridir o, sorgulayan bir zihindir. Tabiatın modernist kaygılarla biçimlendirilmesine karşıdır. Köksüzlüğe, sabırsızlığa, rol yapıcılığa karşıdır Taha! Tahminim odur ki en çok da bu nedenden dolayı sever Taha'yı Sezai Bey.

Sezai Karakoç'un bu toplumda neye karşılık geldiği ile ilgili gerçekleştirilmesi gereken çalışmalara muhtacız. Susuzluğumuzu giderecek pınar oradadır, eminim.

Bilenler bilir, başlığa konu olan *Mülkiyetsiz Mülkiyeli* ifadesi, Ece Ayhan tarafından bu günlerde sekseninci yaşını idrak ettiğimiz üstadı, Sezai Karakoç'u tanımlamak için kullanılmıştır.

Sezai Karakoç gibi bir evlada sahipseniz gelecek günlere umutla bakabilmeniz için toplumca yeterince nedeniniz de var demektir. Çünkü gönlümden geçen odur ki Sezai Karakoç varlığı ve düşünceleriyle bu millete umut olarak yeten hayırlı bir evlattır.

Son üç yüz yıldır tarih, artık bu topraklarda yapılmıyorsa, gözyaşlarını bir türlü durduramayan coğrafyanın çocukları bilsinler ki bunda Sezai Karakoç'un bu gün temsil ettiği felsefesinden uzaklaşmanın etkisi büyüktür.

Sezai Karakoç'u *yaşayan sahabe* olarak değerlendirenler elbette birçok olumlu özelliğinin yanı sıra onun şan ve şöhretten kaçarcasına uzak duruşuna da hayranlık duydukları için bu tanımlamaya gitmişlerdir.

Bizler koşu bittikten sonra da koşan atlardan olalım, hakikati söyleyelim ve öyle ölelim. Belki o zaman Sezai Karakoç gibi anlam bulma yolunda emeklemeye başlamış oluruz.

Abdurrahim Karakoç'un Ardından...

Tarih 10 Nisan 1991.

Üzerinden tam yirmi üç yıl geçmiş.

Ankara Üniversitesi Kırıkkale Meslek
Yüksek Okulunda öğrencisiyiz.

Ramazan ayı.

Sohbet için ağabeylerimizin devreye
girmesiyle rahmetli Abdurrahim Karakoç'u davet
ettik Kırıkkale'ye.

Şiirlerini ezbere bildiğimiz büyük ozanın, şekli şemali hakkında ise hiçbirimizin fikri yoktu.

Görmüşlüğümüz olmadığı gibi resmine rastlayanımız da yoktu ozanın.

Onu tanıyınca, mütevazılığına bizzat şahitlik edince bunda yadırganacak bir şey olmadığını anlayacaktık.

İftar için Kırıkkale Belediyesi'nin tesislerinde yerimizi aldık, merak ve heyecan karışımı bir haleti ruhiye içinde misafirimizi bekliyoruz.

İşte beklenen an geldi.

Kapıdan kalabalık bir grup giriş yaptı.

Karakoç bizim için o kadar özel ki boylu poslu film yıldızı bir babayiğit adam hayal ediyoruz. Gönlünün o koskoca salona sığmayacağına bugün dahi şahadet edeceğim bildiğimiz kavruk Anadolu insanının, üstat Karakoç olduğunu öğrendiğimizde hayal kırıklığı yaşamış mıydık?

Hayır. Hayır. Binlerce kez hayır.

Gökçekimi adlı şiir kitabını o akşam, üstada imzalattığım an, hayatımın en özel anlarından birisidir.

Eserini bir gün önce Ankara Kocatepe Camii'ndeki kitap fuarından satın almıştım.

Tevafuka bakın ki ertesi gün de büyük ozan işte bizimle iftar ediyordu.

Üstat, kitabı önüne koyduğumda çok şaşırmişti. Çünkü kendi kitabını ilk kez görüyordu.

Çok şaşırıldı ve beni tebrik etti. “*Yazarından önce kitabı alan okuyucu bulunmuyor artık.*” deyişini unutmam mümkün değil.

Boynuma bir madalya takılmış gibi gezdim o gün ve sonrasında arkadaşlarımın arasında. Gökçekimi’ni ilk alan okuyucular içindeydim. En azından yazarından önce benim elimdeydi bu şaheser.

Çokça merak edilen bir soruyu soralım: Abdurrahim Karakoç’a bu toplum hak ettiği değeri verdi mi? Hayır!

O, bundan üzüntü duydu mu? Bu nankörlüğü dert etti mi? Hayır!

O, vicdanını Moskova’ya, Paris’e ve Washington’a satmadı. Satmadığı için de züppeler tarafından yok sayıldı.

Meyhanelerde viski yerine bu aziz milletin çocuklarının kanını yudumlayan aydın müsveddeleri, Karakoç’u duymamak için sağır-laştılar; toplumun belli bir bölümünü de bu oyuna alet ettiler.

En iyi onlar biliyorlardı ki Karakoç’un sanatkârlığının zekâtı, onların tümünü satın alırdı.

O ise her daim Afyon'dan Maraş'a selam göndermekle hayranı olduğu vatanında huzur ve kardeşliğin sağlanması ve korunması için çabaladı.

Didindi durdu.

En büyük yanılığa onu *Mihriban* şairi olmaya indirgeyenler düşerler.

En büyük haksızlık da büyük ozana bu gruptan yapılmıştır inancındayım.

O, sadece bir şair de değildi.

Ülkenin münevver bir evladıydı.

Bugün 7 Haziran 2013 Karakoç üstadımızın Allaha yürüdüğü günün üzerinden tam bir sene geçti.

Çobanın öksüz kalışının seneyi devriyesidir.

1932 yılının Nisan ayında Kahramanmaraş ili, Ekinözü ilçesinde dünyaya gelen Karakoç, tam bir yıl önce bu gün aramızdan ayrıldı.

Bu yazıyı okuyan herkesten bir Fatiha bekliyorum üstat için.

Er kişi niyetine El Fatiha...

Bozkırım Teznesi

Muharrem'den olma, Döne'den doğma,
1943 Kırşehir doğumlu, dev çınar. Bu satırların
bu haftaki konuğu; bereketli coğrafyanın üretken,
fedakâr ve cefakâr evlâdı Neşet Ertaş usta.

Kimdir Neşet Ertaş? Ne ifade eder
bağrından çıktığı toplum için? Bu konuya kafa
yormak, düşünmek boynumuzun borcu olmalıdır.
Her şeyden önce üstat bu toprağın sesidir,
vicdanıdır. Ve vicdan, mutlulukla ifade edelim ki,
bu topraklarda yalnız değildir. İçinde vicdan
olmayan türkü neye yarar, söz ne iş görür ki
zaten?

Dünden bugüne hafızalarda ve gönüllerde yer edinebilen sanatkârlar bu milletin coşkusundan, hüznünden beslenmişlerdir. Böyle bir gönül adamından, sevgi davetçisinden söz ediyoruz, Neşet ustadan bahis açtığımız anda.

Bir kez olsun gerçek anlamda yüzü gülmeyip içten bir *eyvah* çekenler dinler Neşet ustayı. Kendi edip kendinin bulduğunu itiraf etme cesaretine sahip olabilenlerin, gül gibi sararıp solanların, velhasıl sessiz kitlelerin gür çıkan sesidir o!

Bağrından çıktığı toplumun duygularına tercüman olan, gönül telini titreten kaç isim sayabilirseniz, o kadar güvendesinizdir yaşam sürdürdüğünüz zaman diliminde. Bu anlamda kaç kişi sizi alıp da başka âlemlere götürebiliyorsa, o nispette umutla bakabilirsiniz geleceğe.

Başkalarının derdiyle dertlenmek, yük getirir insanın omuzlarına. Herkes giremez bu yükün altına. Bahse konu olan çileye; bu toprağın gerçek sanatçıları, ozanları talip olabilir ancak. Yazarları, ressamı, sinema ve tiyatro emekçileri sorumluluk alabilir bu konuda. Bu bağlamda yükü ağırdır Neşet Ertaş gibi ustaların. Zor ama bir o kadar da destansı bir omuz veriştir yaptıkları.

Neşet Ertaş gibi yürek devletinin başrol oyuncularını, iyi anlatılmalıdır gelecek nesillere. Onu anlatmaya bu satırların yazarının gücü yetmez. Cilt cilt yazılan kitaplar da kâfi gelmez.

Üniversitelerde kürsüler, araştırma enstitüleri kurmak gerekir.

Yaşarken, henüz aramızdan ayrılmadan onurlandırılmalıdır bu dev adamlar. Onurlandırmaktan kastım, elbette anlaşılmiş olmalarıdır. Çünkü bu dev adamlar ne bir paye beklerler ne de unvan. Gönüllerde yer etmek yeter olmuştur bu gül yüzlülere.

Rızasız bahçenin gülünün derilemeyeceğini dillendiren adamlara neyi vaat edebilirsiniz ki zaten? Kalpten kalbe var olan yolu görebilen insan sizden ne bekleyebilir ki?

Etrafınızda sarılacak hiç kimseyi bulamadığınız bir anda, sığınılacak bir liman arayışı esnasında siz de bencileyin gibi bir Neşet Ertaş türküsünde bulanlardansanız huzuru, o zaman ustanın gönlüne bereket, ömrüne dua. İşte bu kadar...

Gönül kuşumuz kanatlanıp uçuşsun.

Uçuşsun da kalbi sadık olan sağlardan, Emrahların pirine bizden de selâm söylesin.

Hepimizden, her birimizden.

Sagopa Kajmer

Müzik, insanoğlunun yaşamı tanımlamasında, her dönemde, en etkili ve en çok başvurduğu vasıta olagelmıştır. İşte bu müzik çeşitlemeleri içinde en yeni, en çok yaygınlaşan ve en çok tartışılan tarz anlamında özellikle son yıllarda rap müzik türü ön plana çıkıyor.

Rap müziğin örneklerini dinlediğimde, pop müzik gibi sürekli aşka dayalı bir müzik türü değilmiş gibi geldi bana. Sevenlerince, hayatın gerçek yüzü olarak tanımlanıyor rap. Sövgülü cümlelere de yer veriliyor, kin ve nefrete de, aşka da vurgu yapılıyor. Bu bağlamda rap müzik yapan sanatçılar, kelimeleri ardı ardına ekleyerek ve kafiyeler kurarak kendilerini anlatma yolunu tercih ediyorlar.

Gerçekleştirdiğim araştırmalar sonrasında öğreniyorum ki, rap müziğin kökeni 1970’li yılların başlarına dayanıyor. Anlayacağınız, daha çok yeni bir müzik türü ile karşı karşıyayız. Afrika kökenli Amerikalıların melodilerinden esinlenen tarz olarak göze çarpıyor rap müzik.

Dinlediğinizde zencilerin sokaklarda, okullarda ve hapisanelerde yaşadıkları olayları aktarmaya çalıştıkları, bir çeşit isyan niteliğindeki müzik tarzı ile yüzleşiyorsunuz. Bu müzik türünün, çoğunlukla itilmiş olmaktan ve karşılaştıkları zorluklardan şikâyet eden insanlara tercüman olduğu konusunda konunun uzmanlarınca fikir birliği oluşmuş durumda.

Dinlerken biraz dikkat kesildiğinizde rap müziğin bizim kültürümüzün önemli bir parçası olan âşıkların atışmalarıyla benzeştiğini fark ediyorsunuz aslında. Sözü uzatmadan, kelimeler belli bir düzen içinde sıralanıyor. Bu bağlamda rap, hayatın gerçek yüzü, isyanın dile geldiği müzik türü olarak tanımlanıyor dinleyen ve sevenlerince.

Gelelim bize. Ülkemizde rap müziğin geçmişi dünyadaki süreçle paralellik gösteriyor, çok eski değil. Zihinleri biraz zorladığımızda 1995 yılında Almanya’dan gelen Cartel grubunun o dönemde neredeyse tüm televizyon kanalları arasında adeta mekik dokuduğunu hatırlıyoruz. Bu grubun üyeleri Türkçe sözlü rap müzik yaparak bir ilki gerçekleştirmişlerdi o dönemde, ilgi de görmüşlerdi, hatırlıyorum. Demek oluyor

ki o günden günümüze Cartel'in başlattığı Türkçe rap, gençler arasında oldukça büyük bir etki uyandırdı ve bugünlere kadar gelindi.

Takip eden kitap dostları bilirler, şahıslar üzerinde şekillenen yazılar yazmaktan daima kaçınmışımdır. Bir nevi prensip haline dönüştü bu yaklaşım benim için. Buna rağmen alışkanlıkların da istisnalara muhtaç olduğu gerçeğini göz ardı etmemek gerek. Hele üzerinde kalem oynatacağınız kişi, farklılıkları, duruşu ve söylemleri ile sizin dikkatinizi çeken bir birey ise kayıtsız kalmanız neredeyse imkânsızlaşıyor.

Sagopa Kajmer yani Yunus Özyavuz böyle birisi. Konunun uzmanlarınca Türkiye'nin en önemli rap sanatçısı olarak değerlendiriliyor. Yukarıdaki satırlarda sizlerle paylaştığım tüm bilgiler, Sagopa Kajmer'i anlayabilmek ve yaptığı müziğin genel niteliklerini iyi analiz etmek için gerekliydi.

Ayıptır söylemesi, üzerine yazı yazacak kadar önemsedğim bu genç müzisyenin ismini duyalı beş ay ya oldu ya olmadı. Bizim pazarlama programı öğrencilerimle geleneksel olarak hazırlayıp kamuoyunun beğenisine sunduğumuz çalıştay vesilesiyle duydum ilk kez Sagopa Kajmer ismini.

Gökkuşağının Renkleri, Türkiye'nin Değerleri Konuşuyor başlıklı çalışmada görev alacak bir grup öğrencim, Sagopa Kajmer ismini dillendirip çalışma gerçekleştirmek için

önermişlerdi o tarihte bana. İsmine aşına olmadığı bu şahsa ilk etapta sıcak bakmadığımı bugün samimiyetle itiraf etmeliyim.

Derse verdiğimiz kısa ara sonrasında, meraktan olsa gerek, hayatımda ilk kez duyduğum bu ismi koridorda gördüğüm ilk öğrenciye sordum ve tanıyıp tanımadığımı öğrenmeye çalıştım. “*Tanımam mı hocam!*” diyen öğrenci, ayaküstü bilgi bombardımanına tutmaya başladı beni, şaşırdım.

Bu ilk tecrübeden hemen sonra herhalde tesadüfler yumağıyla karşı karşıya kaldığım düşüncesinden olsa gerek, kısa zaman aralıklarıyla, rastgele başka öğrencilere de aynı soruyu yönelttim ve her birinin bir öncekinden çok daha yoğun bilgiye sahip olduğu gerçeğiyle yüzleşmem uzun sürmedi.

Derse kaldığımız yerden devam etmeden önce en mahcup ifademi bürünerek, grubun projesine onay verdiğim bilgisini ilgili öğrencilerimle paylaştım. Gerçi projede çalışmaya konu olan tüm değerli bireylerle söyleşiler yapılmış olmasına rağmen, Sagopa Kajmer çalışması gerçekleştirilemedi. Bunda sevgili Yunus Özyavuz’un prensip itibarıyla bu tür söyleşilere çok sıcak yaklaşmaması da önemli rol oynadı. Öğrencilerim çok uğraş verdiler, ama maalesef olmadı.

Aynı gün, birkaç saat sonra farklı bir bölümde yürüttüğüm bir sonraki derse

başladığımda ise gözlerime inanamadım. Sagopa Kajmer resimleri içeren tişörtler giyen öğrencilerimin sınıfta var olduğunu gözlemlemek, şaşkınlığımı bir kat daha artırdı. Haydi, onlarla da girdik mi bu tevafuklar zincirinin analitik çözümlemesine.

Bu yaşanmışlıklarla ilgili düşüncelerin zihnimi meşgul etmesine gün boyu mani olamadım. Akşam olup evime geldiğimde sohbet arasında söz Sagopa Kajmer konusuna geldi, dayandı. Şaşkınlıklar serüvenim devam edeceği anlaşılan. Yaşları o dönem dokuz ve on olan oğullarımın her ikisi de bu isme aşınaydı. Hatta Sagopa Kajmer'in sıkı taraftarı olduklarını, nasıl da içselleştirerek, kendilerinden geçercesine anlattılar babalarına, tarif edemem. Meğer bizim kayınbiraderin oğullarından duymuşlar Sagopa Kajmer ismini, müziğini dinlemişler ve sevmişler. Bu kadarı, benim gibi her türlü gelişmelere ve yaşanmışlıklara açık birisi için bile fazlaydı doğrusu.

Bütün bu analizlerin ışığında Sagopa Kajmer'i seven ve dinleyen kişileri incelediğimizde üreten ve ürettiği kesim tarafından takip edilen bir insan için kolay kolay ulaşılamayacak bir demografik yapı ile karşı karşıya kalıyorsunuz.

Sagopa Kajmer'i dinleyince, uğraş verdiği müzik türüne farklı bir bakış açısı getiren, yeni bir soluk katan, oldukça bilgili, kendisini yetiştirmiş bir insanla karşılaşıyorsunuz. Samimi,

mütevazı, hatta mahcup bile sayılabilecek bir karakterle karşı karşıya kaldığınızda, yaptığı müziğin evrensel değerlerine sizden ve çok özel bir şeyler kattığını anlamanız hiç de zor olmuyor.

Şöyle bir düşündüm de oğullarımla ortak zevklerimizi sıraladığımda Sagopa Kajmer isminin bu listenin ilk ve müstesna sıralarında olduğunu fark ettim.

Kendisi hakkında araştırma yapmaya başladığım andan itibaren benim için ifade ettiği en önemli özelliği ise sevgili Yunus Özyavuz'un Samsunlu olması. Bu bilginin önemi benim için apayrı ve çok özel.

Altın harflerle yaz mahlâsımı. Halvetim kasvet, kem gözlere şiş!

Cadü ya herru! Ya merru! Kaf kef, gölge haramîlerine bir selâm çak!

Abileğatladı, demlenir simam, Nuşinrevan'dan handan ummam ben.

Ahu-yi felek mum, ben şamdan. Düşmez kalkmaz bir Allah'tır, uyan!

Fatih Terim’e Artık Kaiser Diyelim mi?

O, hiç kimseye “*Bana, İmparator diye seslenin.*” demedi. Muhtemelen, mahcubiyetle karşıladığı bu unvan, toplumun gönlünden kopup da gelen bir sevgi selinin tezahürü olarak olgunlaşıp zamanla yaygınlaştı ve ağızlara pelesenk oldu. Bu unvanın, üzerinde sınırlanmadığı, adam gibi bir adamdan bahsedeceğiz.

Bahse konu olan insan, herhangi birisi değil. Her ne kadar televizyonlarda sözüm ona yorum yaptığını zanneden bazı yarım akıllı, balık hafızalı gazeteci müsveddeleri aksini iddia etse de yüzüne karşı yıllardır cümle kurabilme gücüne sahip olamamanın acısını, arkasından çekiştirmekle çıkarmaya çalışsalar dahi değiştiremezler bu gerçeği. Güneşi, balçıkla sıvamak mümkün değil çünkü.

Kimden söz ettiğimi anlamış olmalısınız. Türk sporunun artık efsaneleşmiş şahsiyetlerinden, Fatih Terim'den bahsediyorum. 1969 yılında -bu satırların yazarı henüz yeni doğmuşken- AdanaDemirspor'da profesyonel futbol yaşantısına başlayan, 1973 yılında henüz 21 yaşındayken 1985'te futbola veda edene kadar sekiz yıl kaptanlığını yapacağı Galatasaray'a transfer olan Fatih Terim'den.

Fatih Terim'i anlamaya çalışırken Türkiye'nin en önemli spor kulüplerinden birisi olan Galatasaray'ın formasını 327 kez onurla giyip o formanın hakkını sonuna dek veren bir istikrar abidesinden bahsettiğimizi hatırdan çıkarmamamız gerek. A Milli Takım'da aralıksız 51 kez forma giyen Fatih Terim o yıllarda da adını Türk futbol tarihine yazdırmıştı.

Futbol kariyerini noktaldıktan sonra Türkiye'de değişik takımların teknik direktörlüğünü üstlenerek, farklı bir sahaya giriş yaptı Fatih Hoca. 1996 yılında ise Türk Milli Futbol Takımı'nın tarihinde ilk kez Avrupa Şampiyonası'na katılma hakkını kazandırdı ki bence bu başarı, futbol tarihimiz için bir kırılma noktasıdır, bir milattır.

Galatasaray'da 1996–2000 yılları arasında teknik patron olarak görev yapan Terim, Galatasaray'ı dört yıl üst üste şampiyon yaptı. Galatasaray'ın yanı sıra Fiorentina ve Milan'ı çalıştıran Terim, Galatasaray'a dünya çapında kupalar kazandırarak önemli başarılarla imza attı.

Galatasaray futbol takımını, UEFA kupasını kazanan ilk ve tek Türk takımı yapan ekibin başında Fatih Terim bulunuyordu.

Bütün bu elde edilen başarılarla rağmen onu eleştirmek Türkiye’de hep moda oldu. Onu hep en yükseklerde gören bazı sürüngenler, hayatları boyu ulaşamadıkları ve asla ulaşamayacakları o noktanın sahibine dil uzatmaya cüret ettiler. Nihayetinde 14 Ekim 2009 tarihinde Bursa’da oynanan Ermenistan maçından hemen sonra İmparator görevinden istifa etti. Bu açıklama sonrası meydanı boş bulan adı geçen zavallılar, hepimizin tanık olduğu üzere, salvolarını artırarak devam ettirdiler.

Televizyon programlarındaki bazı yayınlarda yer verilen: “Zaten Fatih Terim’in elle tutulabilir ne gibi başarısı vardı ki?” gibi, nasıl bir zekâ seviyesinin ürünü olduğunu gerçekten merak ettiğim soruların gündeme taşındığını gözlemliyorum ve bu tür insanlarla aynı oksijeni soluyor olmaktan üzüntü duyuyorum. Zaman, ülke insanının evlatlarına sahip çıkma zamanıdır.

Düşlerinin kıyısı, komplekslerinin ebesi Avrupa’nın etkisinden ve ezikliğinden kurtulmaya davet ediyorum bu statükocu adamları. Bu kompleksli düşüncelerin idraklerimize bir deli gömleği gibi giydirilmesine ise artık isyan ediyorum.

Fatih Terim’in ismini ağzına alırken dişlerini fırçalaması gereken bazı kişiler,

kendilerini onun yerine aday göstermiyorlar mı, kelimenin tam anlamıyla kahroluyorum. Her şeyin ve herkesin normal işlediği toplumlarda, benzer durumda sorarlar adama: “*Seyyar ve dolgu antrenörlük dışında nedir kardeşim senin başarıların?*” diye.

Yanında asgari ücretle yüzlerce emekçi çalıştırıp, onları motive etmekten uzak olan yöneticilerin, asgari ücretin on binlerce katını tek başına kazanan, egosu en yüksek seviyelerde olan futbolcuları, her an fark edilebilen bir disiplin ve sevgi ortamının içinde tutabilmeyi yıllarca başarabilmiş Fatih Terim gibi bir motivasyon devinden öğrenmeleri gereken ne kadar da çok şey var, sizlere de öyle gelmiyor mu?

Hafızalarını biraz zorlayanlar hatırlayacaklardır; Terim, Galatasaray ile büyük başarılar imza attıktan hemen sonraki zaman diliminde çeşitli şirketlerin üst düzey yöneticilerine yönelik konferanslar vermişti. Bunlar arasında, bir saatlik konferans ücretinin kırk bin dolar olduğu iddia edilen, Türkiye'nin önde gelen şirketlerine yönelik gerçekleştirilen çalışmalarda bulunmaktaydı. Bu konuşmalarda Fatih Terim; liderliğin önemli bir nitelik olduğuna dikkat çekerken, iyi bir liderin, bazen konuşmasına gerek kalmadan, bakışları ve davranışlarıyla bile insanları motive etmesi gerektiğinin altını çizmişti. Çünkü o, bakışlarıyla da konuşan adamdı.

Fatih Terim merkezli cereyan eden yaşamışlıklardaki tespitler, basite indirgenerek, kişiselleştirilerek geçiştirilebilecek türden değildir. Kişiler değişebilir ama unutulmaması gereken, hâkim olacak sığ mantığın daima bu topraklarda sergileniyor olduğu gerçeğidir. “*Âyinesi iştir kişinin, lâfa bakılmaz.*” sözünde anlam bulduğu gibi, bilgi ve yetenek sahibi olmayan kişilerin fikir ve söz hakkı bulabilmeleri söküp atılmalıdır bu coğrafyanın mantık dağarcığından. Haydi, bazıları daha iyi anlayabilsin diye meramımızı anlatmak kabilinden amiyane bir dil kullanalım: herkes haddini bilmelidir artık. Daha açık nasıl anlatalım?

Fatih Terim ile ilgili kalem oynatmaya çalışırken çok değerli eşi Fulya Terim hanımefendiye yer vermemek ise bu satırların yazarı tarafından yapılabilecek en büyük haksızlık olurdu herhalde. Eğer ben, insanlar arası etkileşimden ve sinerji gerçeğinden zerre kadar anlıyorsam, Fulya Terim faktörünün önemine mutlak anlamda vurgu yapmak, es geçilmemesi gereken bir zorunluluktur, bir borçtur. Müthiş bir duruş ve çok karakterli bir eş var İmparator’un arkasında, bunu görememek için insanın bakar kör olması gerek.

Gelelim asıl işaret etmek istediğim konuya. Fatih Terim bizim dünya markamızdır. Öncelikle bunu kabul edelim. Fatih Hoca’nın kıymetinin mutlak anlamda bilinmesi gereken bir zaman diliminden geçmekteyiz. İnsanlar, hatta

toplumlar hata yapabilirler. Ama her zaman diliminde, bu coğrafyanın insanına katabileceğine yürekten inandığım değerler merkezinde yetişen bu insanın hakkını vermekten uzaklaşırsak, inanın bana, kaybeden İmparator olmaz. Nasıl mı? Açıklayayım.

Bildiğiniz gibi yaşam hikâyesi Fatih Terim'e çok benzeyen bir insan var dünya spor kamuoyunun gözleri önünde. Bu isim, Franz Beckenbauer. Almanların efsanevi futbolcusu, Bayern Münih kulübünün eski başkanı, lakabı -tesadüfe bakın siz- *der Kaiser* (İmparator) olan, liderlik özellikleri, baskın oyun karakteri ile yaşayan bir efsane. Tesadüf bu ya, Kaiser de Fatih Terim gibi futbol kariyerinin büyük bir bölümünde 5 numaralı formayı giydi ve o da oynadığı takımların libero görevini üstlendi futbolculuk kariyeri boyunca.

Franz Beckenbauer 1994–2002 tarihleri arasında Bayern Münih'in başkanlığını yürüttü. 2006 yılında ise Almanya'nın ev sahipliğini yaptığı 2006 FIFA Dünya Kupası'nın Organizasyon Komitesi Başkanlığı görevinde bulundu. Dahası, bu büyük organizasyonun ülkesine kazandırılmasında bir numaralı etken rolü oynadı. *Kaiser*'liğin hakkını bir kez daha verdi sizin anlayacağınız. Yeteneklerini, yeşil sahalardan büyük salonların, lobi merkezlerinin içinde, yine bağrından çıktığı toplumun hizmetine sundu. İşte söylemek istediğim budur. Fatih Terim'in gelecekteki misyonu budur. Olmak zorundadır.

Bu bağlamda verilebilecek örnek sadece Franz Beckenbauer ile de sınırlı değil. Çok kısa bir zaman öncesinde Uluslararası Olimpiyat Komitesinin (IOC) Danimarka'nın Başkenti Kopenhag'da yaptığı 121. dönem oturumundaki oylama sonucu, 2016 Olimpiyat Oyunları'na ev sahipliği yapma hakkı, Brezilya'nın Rio de Janeiro kentine verildi.

2016 için İspanya'nın Başkenti Madrid, Japonya'nın Başkenti Tokyo, Brezilya'nın Rio de Janeiro kenti ve ABD'nin Chicago kenti olmak üzere dört aday şehir yarıştı. 103 üyenin, yaklaşık otuz dakika süren elektronik kapalı oylama sonucunda verdiği kararla 31. Olimpiyat Oyunları'nı düzenlemesi için Rio de Janeiro şehri seçildi.

Amerika Birleşik Devletleri Başkanı *Barack H. Obama* ve Brezilya Devlet Başkanı *Luiç Inacio Lula da Silva* arasında yaşanan lobi faaliyetleri mücadelesini de olimpiyatları düzenleme hakkını elde eden *da Silva* kazandı. Kazandı ama bu lobi faaliyetlerinin Brezilya lehine gelişmesinde bir kişinin çok ön planda oluşu konuyla yakından ilgilenenlerin gözlerinden kaçmadı. Asıl adı Edison Arantes do Nascimento olan bir diğer dünya futbol efsanesi, namı diğer *Pele* idi bu kişi. Ve biz onu ekranlarda ülkesi için canla başla mücadele ederken gördük hep.

Kim ne derse desin Fatih Terim, alanında Türkiye'nin en tepe noktasındadır. Futbolun en bilge ismi olarak yazılara ve sohbetlere konu

olmaya ise daima devam edecektir. “*Daha iyisini yapabileceğimi bildiğimden, yapmak istiyorum.*” diyen birisini bu millet ancak başının tacı eder. Fatih Terim yeni ve farklı kulvarlarda bu ülkeye ve tutkunu olduğu milletine hizmet etmeye devam edecektir, etmelidir, ettirilmelidir.

Sözlerimi, çağımızın gözkapakları olmayan zekâlarından birisi, Türk futbol tarihinin yaşayan en önemli efsanesi Fatih Terim hocayı, tarih önünde bizlere kazandırdığı tüm değerler adına hayranlıkla selâmlayarak sonlandırmak istiyorum.

Hocam, biz seni seviyoruz ve görevden kaçmayacağından eminiz.

Sen bu ülkenin, gölgesi yaşadığı topraklara uzun düşen evlatlarındansın.

Asıl görevin şimdi başlıyor hocam, bilesin.

Öğrencilerime...

“Anı yazmak, ölümün elinden bir şey kurtarmaktır.” derler. Ben bu hasbihal vesilesiyle anılarımı kaleme alma telaşında değilim. Daha ötesine talibim. Anılarımı değil; beklentilerimi, umutlarımı, heyecanımı paylaşıp, tarihe küçük de olsa bir not düşme derdiyle aldım kalemi elime.

Şöyle bir bakıyorum da “Zekânın da zekâtı vardır.” diyerek yollara koyduğumuz günlerden bu yana on yedi seneyi geride bırakmışız. Göz açıp kapayınca kadar çabuk geçmiş zaman. Bir on yedi senemiz, on yedi ayımız hatta ve hatta on yedi günümüz daha mühlet olarak var mıdır bilinmez. Bu anlamda mutlak bilinmezlikler

çindeyiz. Zamanın elinden hayra hizmet edebilme adına kaçırabildiklerimizi kazanç olarak değerlendirme makamındayız.

Gelişimlerine tanıklık ettiğim, başarılarına katkı sağlamayı cana minnet sayıp, ömrümü adadığım öğrencilerimdir söyleyeceklerim. Eski, yeni farkı gözetmeden.

“Öğrenci hazır olduğunda, öğretmen ortaya çıkar.” sözünden cesaret ve ilham alarak kaleme alıyorum bu yazıyı.

İnsanın bizatihi kendisinin, diğer insanların imkânı olduğuna inandım hep. Ömrümü bu yola adadım. “Birilerinin imkânı da ben olabilir miyim?” ideali uğruna didindim durdum yıllar boyu.

Bu bağlamda beklentilerimi maddeler halinde değil, gönlümden geçtiği gibi dillendireceğim. Anlayana, ağlayana ve uygulayabilene selam olsun.

Atalet yoldaşınız olmasın. Bilginin efendisi olmak için çalışmanın kölesi olacak kadar edepli çalışın. “Benim olmadığım yerde hiç kimse yoktur.” diyebilecek kadar iddialı olun ve kendinize güvenin. Öğretilmiş çaresizliği, öğretmesin birileri size. Çok çalışın.

Hayırda yarışın. Şerde değil, hayırda. Okuyun ve okutun. Estetik ve ahlak sahibi olun. Sorunlardan korkmayın, sorumluluk almaktan

kaçınmayın. Geçmişini unutmadan, ondan ders alarak geleceğe hazırlanın.

Bayrağın düştüğü yerden kaldırılacağını ise asla unutmayın. Kaldırın bayrağı. Kıyam edin.

“Bir çocuğun eğitimi o doğmadan yirmi yıl evvel başlar.” diyen Çin atasözünden hareketle, eğitiminizin ilk ve son nefes arasında daim olduğunu hiç çıkarmayın zihninizden.

Yaptığımız işe imzanızı atın. Yaşantınıza bir değişim kültürü aşlayın. Planlı yaşayın ama iradenizin sınırlılığını da içinize sindirin.

Topa siz sahip olun ve oyunu siz kurun. Adaletten, hakkaniyetten ayrılmayın. Adaleti geciktirmeyin. Güçlünün değil, haklının yanında saf tutun. Çalışanın emeğine saygı gösterin, emekçinin hakkını hemen teslim edin. Sevmeden çalışmanın, inanmadan ibadet etmek kadar büyük bir alçaklık olduğunu içselleştirin benliğinizde. Cesaretin bittiği yerde, esaretin başlayacağını unutmadan, cesur olun. Risk alın lakin hesap edilebilir bir risk olsun aldığınız.

Günahlardan kaçının, işlemeniz kaçınılmaz hale gelirse bile, ama sırası geldiğinde öylesini işleyin ki cennet bile maşallah desin o günaha!

Tahsilli cahillerden olmayın, yetti artık bu tür sersemlerden çektiklerimiz.

Dert sahibi olmayan adamlardan ve sizi hakikate götürmeyen her şeyden uzak durun. Bu

mümtaz milletin bireylerinin estetik bir yapıya büründürülmesi için zonklatın zihinlerinizi. Dört yanlışın bir doğruyu götürdüğü kandırmacasını ayaklarınızın altına alın.

Bu topraklar için dertlenin. Bu bağlamda derdiniz hiç bitmesin. Hayata dair söyleyecek sözleriniz de derdiniz kadar tükenmez olsun.

Bir şehidin kanı, kara toprağa düşünce en kısa zamanda o kandan bin Mehmet dirilmedikçe o topraklarda siz de rahat etmeyin. Kardeşliği ve sevgiyi egemen kılın aranızda. Selamı yaygınlaştırın. Birbirinizin yareni oldun. Dost olun ey gençler!

Bir olun, birlik olun! Yılmayın, yıkılmayın!

Ama en önemlisi, annenizin ve babanızın bir dediğini iki etmeyin. Hayır dualarını kovalayın o gül yüzlülerin, eli öpülesilerin. Değil elbiselerine, gölgelerine bile adımlarınızı değdirmeyin.

İnsanoğlunun huzuru, sığınılacak liman misali aradığı bireyler ve mekânlar vardır muhakkak. Sizler o güzellikleri en yakınlarınızda, ananızın ve babanızın rızasında, hayır dualarında arayın.

Sırası gelmişken her okuduğumda burun direklerimi sızlatan bir anekdotu paylaşayım sizlerle:

Doksan yaşındaki bir babayı, kırk beş yaşında yöneticilik yapan oğlu ziyaret eder. Hal hatır sorulup, çoluk çocuktan konuşulduktan sonra oğul susar ve ayrılık vaktinin geldiğinin sinyalini verir adeta. Tam o anda pencerenin pervazına bir karga konar. Yaşlı baba kargaya gülümseyerek bakar ve oğluna sorar:

- Oğlum, bu nedir?

Oğul şaşkınlık içinde cevaplar:

- O, bir karga, baba.

Yaşlı adam kargaya bir kez daha bakar ve tekrar sorar:

- Bu ne oğlum?

Oğlu daha da şaşkın cevap verir:

- Baba, o bir karga.

Yaşlı adam üçüncü defa, dördüncü defa tekraren sorar aynı soruyu:

- Oğlum, bu nedir?

Oğlunun sabrı taşmıştır artık, sinirli bir ifadeyle:

- Baba, bunu neden yapıyorsun? Tam dört defadır soruyorsun, sana cevap veriyorum ve sen hâlâ sormaya devam ediyorsun. Sabrımı mı deniyorsun?

Baba, yüzünde eksik etmediği gülümsemeye yerinden kalkar ve diğer odadan elinde bir defterle döner. Bir hatıra defteridir getirdiği. Yerine oturan baba defteri karıştırır ve aradığı sayfayı bulur. Sevgi dolu gülümsemesine devam ederek okumaya başlar:

- Bu gün, üç yaşındaki minik yavrumla salondaki koltukta otururken yanımızdaki pencerenin pervazına bir karga kondu. Oğlum, tam yirmi dört defa onun ne olduğunu sordu. Yirmi dördüncü kez soruşunda da ona sevgiyle sarılarak, onun bir karga olduğunu söyledim.

Böyle bir yere dükkân açarsanız, dükkânı da ancak böyle kapatırsınız. Bundan öte söze gerek yok gibi geliyor bana.

Baba budur. İnanın budur. Anne bunun da ötesindedir. Şefkate, merhamette, sevgide ve daha nice sayılamaz güzelliklerde.

Üzerlerinde bir nebze olsun emeğim olduğuna inandığım öğrencilerime sesleniyorum: beni, yeniden dünyanın liderliğine soyunmuş, bütün mazlum milletlerin yegâne ümidi olmuş insanların yaşam sürdüğü topraklara gömün.

Öyle bir toprağa düşelim ki son günümüzde olsun huzur bulalım.

Güneşli günümde yağmurum olun, gençler.

Zahmet ettiniz.

Öğrenme ve öğretmenin yaşamın en anlamlı alışverişi olduğuna inanan, kendini tüketerek başkalarına ışık saçmaya ömrünü adayan bir adamı dinlediniz.

Sizleri dünyanın bütün dillerinde muhabbetle selamlıyorum.

Kimin Ahlakı...

Sadece sözün değil idraklerin de tutulma yaşadığı bir zamana tanıklık ediyoruz. Hakkâri'nin Çukurca ilçesindeki güvenlik birimleriyle sınırdaki askeri birliğe yönelik gerçekleştirilen kalleşçe saldırı sonrasında yirmi dört vatan evladını şehit verdik.

İnsanlıktan nasibini alamayanların söndürdüğü ocakların sayısı artıyor, analar ağlıyor o yüzden yanıyor yüreklerimiz.

Oysa bizler millet olarak, yüzyıllar boyu aramızdaki farklılıklara hatta düşmanlıklara rağmen öteki ile aynı olan yanımızı arayıp bulma

sürecinin insan olmanın gereklilikleri içinde önemli bir yer tuttuğuna hep inandık, inanıyoruz. Bu bağlamda yalnız da değiliz yaşlı dünyamızda.

II. Dünya savaşında Ruslar ve Almanlar Stalingrad'da çarpışmaktadır. Mikhail Goldstein yılbaşı gecesi moral olsun diye Rus askerlerine tek kişilik bir keman konseri vermek için cepheye kadar gider. Melodiler hoparlör yoluyla sadece Rusların değil Alman askerlerinin de siperlerine kadar ulaşır. Sonrasında ise şaşırtıcı gelişmeler yaşanır. Ateş birden kesilir. O garip sessizliğe sadece müzik hükmeder. Müzik bittiğinde ise Rus askerlerinin üzerine derin bir sessizlik çöker. Büyüyü Alman bölgesinden gelen hoparlör sesi bozar. Kırık dökük bir Rusça ile şunu rica eder belli belirsiz işitilen ses:

- *Biraz daha Bach çalın, söz veriyoruz ateş açmayacağız.*

Bu anlatıyı her hatırladığımda içimden gelen sese kulak kabartır ve tüm benliğimle inanırım ki: *Savaşmanın da bir ahlakı vardır.*

Belli bir dönemde belli insan topluluklarınca benimsenmiş olan, bireylerin birbirleriyle ilişkilerini düzenleyen törel davranış kurallarının, yasalarının, ilkelerinin toplamı olarak tanımlanan ahlak, yüzyıllardır insanoğlu için en yoğun tartışma konusu olan kavramlar arasında yer aldı.

Dillendirdiğimiz örnekte olduğu gibi savaşın ahlakı vardır da toplum tarafından

dışlanan hayat kadınlarının yok mudur? Hani şu toplumda değişik adlarla anılan, lanetlenip, dışlanan kadınların... Ben bu tür insanlara kızamadım oldum olası. Onlar için hep üzüldüm. Toplumun bizatihi sorumluluğu ve suçu kolaycı yoldan bu zavallıların omuzlarına yükleyip, sırt çevirişine ise her zaman isyan ettim. Dua ettim.

Ve işte bu vesile ile iddiası yüksek bir ifade kullanmanın vakti geldi, çattı, benim için. İddiam şu: bahse konu olan bu kadınların da ahlakı vardır. Nasıl mı? Anlatayım...

Bundan yıllar önce bir gazetede yayınlanan söyleşide toplumun kendilerine hayat kadınları dediği gruptan bir bayan sorulara cevap veriyordu. Üzerinden çokça zaman geçmesine rağmen, okuduklarım hâlâ dimağımda. Mülakatı gerçekleştiren gazeteci yaşadığı hayatta en çok neden korktuğunu soruyordu muhatabı olan hemcinsine. Toplum kurbanı olan kadın:

- Ölümünden dahi korkmuyorum ama bir tek endişem var ki düşündükçe kendimi her gün ölmüş sayıyorum, diyordu.

Bu olumsuz ortamın bir parçası olmadan hemen önce kendisinden koparılan ve on sekiz yıldır görmediği oğlunun bir gün müşterisi olma olasılığını düşünmek kahrediyordu zavallı kadıncağızı.

İşte değerli dostlarım bu tüyleri diken diken eden yüzleşmeden de anlaşılacağı üzere, son

tahlilde toplumun hayat kadını dediği kişilerin de bir ahlakı vardır.

Ahlakı olmayanlar, büyük Türkiye'nin oluşumuna tarihin hiçbir döneminde tahammülleri olmayan güçlerin taşeronu olan PKK teröristleridir. Savaşın hatta ve hatta hayat kadınlarının dahi ahlakı vardır da bu eli kanlı PKK eşkıyalarının ahlakı yoktur. Onlar, Kuran-ı Kerîm'de buyrulduğu gibi hayvandan da aşağı canlılardır.

Aman ne olur tezgâhlanmak istenen oyunların farkında olalım. Sabrı, itidali birbirimize tavsiye edelim bu günlerde. Birlikteliğimizi arttırarak, bütünleşmeyi ve kardeşlik duygularımızı daima muhafaza edelim. Kanlı kalemlerin yazdığına inandığım şer senaryolarını yırtalım.

Alçaklara, vatan hainlerine bu satırlar vesilesiyle seslenişimdir, başkaldırışımdır:

Benim Kürt kardeşlerimle arama giremezsiniz! Bizim kardeşliğimize gölge düşüremezsiniz! O güzel insanlarla paylaştığım kutsallar, inançlar çarpar sizi.

Çünkü sizin ne tür bir kahpe olduğunuzun her birimiz farkındayız.

Yaşadığımız çağın yegâne kahpesi sizsiniz.

Kahpesiniz...

Bakıp da Görmeyenler...

Sizlerin de çevresinde eminim ki ömrü hayatını eleştirerek ve yapılan hayırlı hizmetleri hor görüp; yapıcı olmayı, inşa etmeyi bir kez dahi olsun içtenlikle zihninden ve gönlünden geçirmeden yaşayan insanlar vardır. Sizler de muhatap olmuş ve oluyorsunuzdur bu türden karakterlere.

Bu insanlar sadece eleştirirler. Ortaya koyabildikleri ne bir eserleri vardır ne de bu yönde atılmış adımları... Mütemadiyen noksan aramak, inşa edilenden memnun olmamak ve

felaket tellallığı yapmak adı konmamış misyonlarıdır bu vicdan nasipsizlerinin.

İşin çok daha vahim olan yanı ise bu karakterdeki insanların, eleştiri yönelttikleri konularda görev alan bireylerin ve kurumların ortaya koydukları eserleri bırakın başarmayı hayal bile edebilecek takat ve yeteneklerinin olmamasında gizlidir.

Ben bu tür insanlara kızmayı bıraktım artık. Onlara sadece acıyorum. Acıyor ve gölge etmemelerini murat ediyorum. Hepsi bu kadar.

Çünkü onların sadece fiziki gözleri ve bakış açıları mühürlü değildir. Kanaatimce olay çok daha derinlemesine incelemeyi gerektiren sebeplere dayanıyor. Gönül gözleri de kapalıdır bu adamların. Varın durumun ciddiyetini siz değerlendirin. Ben tam da bu noktayı sözün bittiği yer olarak tanımlamaktan kendimi alamıyorum.

Yara varsa merhem her dem hazır bu bereketli topraklarda. Yazımıza konu ettiğimiz felaket çığırkanlarına inat bu ülkede taş üstüne taş koymak, kadir kıymet bilmeyenlere itirazı olan herkesin boynunun borcudur. Tarih bu anlamda ne de güzel bir yargılayıcıdır.

Bu anlamda geleceğe güvenle bakmak için Türkiye'nin son on yıl içinde geçirdiği değişimi

doğru tahlil etmek önemli ipuçları verecektir konunun ilgililerine.

Eleştiri getirdiğimiz grup, biraz sonra nakledeceğimiz olay kadar kara mizah konusudur da onlar bilmezler.

Bu bağlamda gelin yazımızı, meramımızı anlatma noktasında hoş(!) bir anekdotla bağlayalım. Akabinde son sözümüzü nasıl olsa söyleriz.

Bir çift tatile çıkar, gittikleri yerde kamp kurarlar. Akşam, güzel bir yemeğin ardından da uykuya dalarlar. Birkaç saat sonra kadın uyanır ve kocasını uyandırır. Adam uyku sersemidir; güzel bir rüyadan uyandırıldığı için de biraz kızgınlıkla sorar:

- Ne oldu? Ne istiyorsun?
- Yukarıya bak ve bana ne gördüğünü söyle.

Adam gökyüzüne bakar ve cevap verir:

- Bunun için mi uyandırdın beni? Baktım işte. Bir sürü yıldız görüyorum. Işıl ışıl parlayan milyonlarca yıldız...

Eşi tekrar sorar:

- Peki, bu sana ne ifade ediyor?

İyice uykusu kaçan adam biraz düşünür ve cevap verir:

- Teolojik olarak Allah'ın kudretini ve kendi acizliğimizi görüyorum. Felsefi olarak, evrenin sonsuzluğunu ve onun karşısındaki önemsizliğimizi görüyorum. Astronomik olarak galaksilerin, yıldızların, gezegenlerin varlığını görüyorum. Yıldızların konumuna bakarak saatin üç olduğunu görüyorum. Meteorolojik olarak da bugün havanın çok güzel olacağını görüyorum. Niye sordun bunu bana? Sana ne ifade ediyor?

Bütün bu kapsamlı tahlillerin sonrasında hanımefendinin tespiti çok manidardır:

- Necati, çadırımızı çalmışlar!

Öğrenmesi gerekenler iyi bilsinler ki biz bu ülkenin kara sevdalılarıyız. Bizim bu topraklara sevdalanmamız için sebeplere de gerek yok.

Gören gözler için şafak sökmektedir.

Yoksa hâlâ görmüyorlar mı?

Ne kadar da acı.

Dost Dedğin O Kişidir ki...

Bugüne değin gerçekleştirdiğim konferanslarımın büyük bir bölümünde - özellikle de katılımcılar gençlerden oluşmuş ise - bütün benliğimle içselleştirip, sarf ettiğim bir ifade var, muhatabım olan dostlar bilirler: *“Eğer on yıl sonra nerede olacağınızı merak ediyorsanız, kimlerle arkadaşlık yaptığınıza, dostluk kurduğunuza ve kimleri okuduğunuza bakmalısınız. Referansınız bu yaşanmışlıklar olmalıdır.”* Bu ifadeleri ısrarla kullanmakta ne kadar da haklıymışım. Bu günlerde çok daha net görebiliyorum.

Bu günden bütün samimiyetimle ifade edeyim ki; konferans ve seminerlerimde sohbet imkânı bulduğum dostlarla inanmadığım hiçbir düşünceyi paylaşmadım. Yukarıda zikrettiğim söze de tüm benliğimle ve daima inandım. Bu inancın nedenlerini bu yazımı tamamlayanlar anlayacak ve bana hak verecekler.

İnsanoğlu için, dostluk önemlidir. Dost; insanı yüceltir, alır sizi ötelere ötesine. Gerçek âlemlere götürür. Bu bağlamda dostluğu ile her zaman iftihar ettiğim otuz yıllık arkadaşım, sevgili kardeşim Yozgat Bozok Üniversitesi öğretim üyesi Recep Temel ile telefon vasıtasıyla da olsa hasbihallerimiz aralıksız devam ediyor.

Her ne kadar ben yıllar önce Samsun'un caddelerini arşınlayarak yaptığımız doyumsuz sohbetleri özlemle ansam da mekân anlamıyla yaşanan ayrı düşünüş telefonla sohbeti zorunlu kılıyor. Bu dost sesi duymak ise beni ziyadesiyle mutlu ediyor.

Öğrencilik dönemimizde gerçekleştirdiğimiz geleceğin büyük Türkiye'sinin inşasına yönelik saatlerce süren, kendimizden geçercesine dalıp gittiğimiz sohbetlerimizi büyük bir özlemle anıyor ve arıyorum. Sohbeta eşlik eden çaylar kadar, yüreklerimiz de demliydi o dönemler, hatırlıyorum.

Çok değil, yaklaşık bir hafta önce, işte yine böylesine bir hasbihal esnasında Recep hoca, âdeti olduğu üzere bir kitap ismi paylaştı benimle.

Dostluk Üzerine adlı eserin sahibi ilk duyuşta yabancı gelmese de derinlemesine tanıdığım bir şahsiyet değildi ne yalan söyleyeyim.

Kitabın siparişini gecikmeksizin verdim ve gelişini hasretle beklemeye başladım. Hasretle diyorum çünkü ben dostlara hasret çeken bir yaratılışa sahibim. Kitaplar benim daima vazgeçilmez dostlarım, sırdaşlarım oldular bu güne dek. Hasretle bekledim demem ondandır.

Kitap geldi. Okumaya koyuldum. Okudukça yerimde duramaz oldum. Heyecanlandım. Coştum. Bırakamadım elimden bu güzel eseri. Soluksuz derler ya tam da öyle bitiriverdim.

Neler ve kimler yoktu ki bu kitapta. Anlatamam. Aslına bakarsanız anlatmamam da gerekir aslında. Fakat odak noktasında öyle bir insan var ki bu eserin, şu ana kadar ondan habersizliğime yandım da yandım. İsmiyle müsemma gönülleri fetheden Fethi Gemuhluoğlu'ndan bahsediyorum.

Anlatmamam lazım dedim ya hani biraz önce, bunun nedeni kitap hakkında gereğinden fazla bilgi verip, sizleri atalete sevk etmemek için. Bu sevgi ve duygu selinden sizleri nasipsiz bırakma kaygısı, başka bir neden aranmasın sözlerimizde. Bulunamaz.

Ama bazı konuları paylaşmadan da edemeyeceğim, tutamıyorum bu anlamda kendimi. Neylersiniz, fitrat böyle.

Önce selam, sonra kelim düsturuna dikkatlerimizi çeken bir Peygamber sevdalısıyla tanışyorsunuz kitapta. Onun; o güzelim sohbetinin muhatabı oluyorsunuz.

Fethi Gemuhluoğlu; “*Cebinizde kalan son parayla simit alıp da karnınızı doyurmayın. Gidin onunla bir film ya da tiyatro seyredin.*” diyecek kadar kültürel hamlelere meyilli bir insan. İslam dininin estetik bir anlayışa sahip olduğunu devamlı dile getiren bir münevver.

“*Otuz yıldır yazı, kırk yıldır konuşma orucu tutuyorum. Bırakın biz gizli kalalım.*” diyecek kadar mütevazı bir kişilik.

Her şeye Muhammedî bir nazarla bakmasını bilen bir Peygamber aşığı ile karşı karşıya kalıyorsunuz kitabı okuduğunuzda ve onunla aynı havayı soluyan, onu tanıma bahtiyarlığına kavuşan dostlarının sesleniş ve özlemine tanıklık ediyorsunuz ilerleyen sayfalarda.

Türk Petrol Vakfı’ndaki görevi esnasında bugünün Türkiye’sinin yönetiminde görev alan birçok kişinin tahsillerini en donanımlı şekilde gerçekleştirmeleri için o günün gençlerine maddi ve manevi her alanda kol kanat geren bir eğitim gönüllüsü ile karşılaşıyorsunuz.

Hayat düsturu; “*Halık’a tazim, mahlûka şefkat.*” olan gönül erinden bahsediyorum dostlar, ötesi sözlere ne hacet.

Geleceğin büyük Türkiye'sinin inşa edilmesinde halis insanlara olan ihtiyacı kavramış bir vatan sevdalısı olan Gemuhluoğlu: “*Dost göze sezdirmeden gözyaşı silendir.*” diyor. Belki de bu ve benzeri ifadelerinden dolayı “*Fethi ağabey, söz ile sema yapıyordu.*” tespitinde bulunuyor bir başka söz ustası Hilmi Yavuz hoca, kitabın ilerleyen bölümlerinde.

“*İnsanı düşünürken coşmadan edemiyorum.*” diyecek kadar kendini insana adanmış bir gönül erinden bahsediyoruz. Belki de en çok bu cümlesi vuruyor beni can evimden.

Bir baba olarak Fethi Gemuhluoğlu'nun oğluna yazdığı mektuplar da beni ziyadesi ile etkiledi kitabı okurken. Günümüzde evlatlarına:

- *Oğlum, fikir arkadaşım ve derviş kardeşim Ali beye...*

“*Umudum, mutluluğum, fikir ve inanç arkadaşım, yolda yoldaş, gönüldeşim Alişan ve Alican'ın babaları oğlum Alim'e...*” diye hitap eden kaç baba tanırıyorsunuz?

Günümüz babaları da evlatlarına böyle seslenebilselerdi keşke. Ne güzel olurdu. Örnek alınası ne güzel hitaplar bunlar. *Dostluk Üzerine* adlı kitap Gemuhluoğlu'nun yazı orucu tutmadığı günlerde yayınlanan yazılarının, mektuplarının ve ardından yazılanların toplandığı bir eser. Kitapla aynı ismi taşıyan *Dostluk Üzerine* adlı konuşması günümüz insanının derdine derman, yarasına merhem olacak türden. Okumayan bilemez.

Velhasıl kelim bugün iş başında olan güzel bir neslin yetişmesine gönlünü hatta ve hatta kısa sayılabilecek ömrünü koyan, gölgesi yaşadığı topraklara uzun düşen adamlardan bir adam Fethi Gemuhluoğlu.

Kendini idraklerimize giydirilmeye çalışılan deli gömleklerinden sıyrılmamıza adayan, toprağa düşünce buğday, denize düşünce inci olacak türden bir yiğit.

Yeni yetişen genç nesle o ve onun gibi alperenleri, gönül dostlarını anlatıp tanıtmak da bundan böyle eskiden vali gönderdiği diyarlara şimdilerde büyükelçi göndermenin çilesini çeken bizlerin boynunun borcu olsa gerek.

Beni Fethi Gemuhluoğlu gibi abide bir şahsiyetle tanıştırap, buluşturduğun için sağ olasin Recep kardeşim.

Benim nazarımda dost diye daima sen ve senin gibilere deniyor ve denecek. Bunu da böyle bilesin.

Müminin her nefesi bayramsa eğer -ki öyledir- *her dem yeniden doğarız, bizden kim usanası.*

Sorular ve Cevaplar

Bir yetimin başını okşamamanın gönlünde oluşturduğu hoşluğu tüm benliğinde hissedebildin mi?

Anne ve babanın haklarının ödenemeyeceğini hatırdan çıkarmadan, değil elbiselerine gölgelerine bile basmaktan geri durabildin mi?

Ömrü boyunca yaşadığı zorlukları haykırırçasına beli iki büklüm olmuş bir yaşlıyı gördüğünde gelecekte onun yerinde olabileceğin gerçeğiyle yüzleşip, saygı ve şefkatle ona bir omuz da sen verebildin mi?

Belediyelerin ücretsiz ekmek dağıtım birimlerinin önünde üç, dört ekmek alabilmek

için bekleşen insanların, çevrelerinin sorgulayan bakışlarına muhatap oluşlarına içerlediğin oldu mu?

Tren istasyonlarında, sokak aralarında simit satan yarı çıplak çocukların dertleriyle dertlendin mi?

Daha şafak sökmeden, çöpçüler gelmeden yanındaki bebeğiyle çöpleri karıştırıp nasibini arayan annenin çaresizliğine bir damla gözyaşıyla bile olsa dâhil olabildin mi?

Her gün kayıtsızca önünden geçip gittiğin hastanelerde şifa arayan hastaların dertlerine merhem olacak sınımsız dualarını, tanımadığın belki de hiç tanımayacağın muhatapları için gönderebildin mi?

Yokluğun yüzünü karartmak uğruna çalışıp, alınını terletip, kazanıp bu duygunun hazzını yaşayabildin mi?

Terk etmenin çoğu zaman tahrip etmek olduğunu idrak edip bir ve beraber olma adına fikir çilesi çekmeye talip olabildin mi?

Teşvik etmenin beklendiği yerde, desteğinle genç nesillere yeni ufuklar açabildin mi?

Yağmurun duasına kulak kesilip bir ağaç da sen dikebildin mi?

Ağlamayı, gülmenin kardeşi bilip burun direklerinin sızlamasına şahitlik edebildin mi?

Fırsatları ganimet bilip canhıraş bir şekilde yaşadığın toplumu yüceltmek adına geceni gündüzüne katıp çalışabildin mi?

Kaba bir insanı hiçbir çiçeğin zarif gösteremeyeceği gerçeğini olabildiğince gür bir sesle haykırabildin mi?

Hayatta hiçbir şeyin biz insanlara altın tepsiler içinde sunulmadığı gerçeğiyle yüzleşebildin mi?

Düşünmenin, tefekkür etmenin eylemlerin atası olduğu gerçeğini vicdanında içselleştirip zihnindeki prangaları söküp atabildin mi?

Topa sahip olanın oyunu kurduğu sisteme bir sitem de sen gönderebildin mi?

Dostlarının gönlünü sadakatle doldurabilmek adına, nefsinin bir Anadolu kilimi misali toprağa serebildin mi?

Komşun açken tok yatabilme olasılığı seni de uykudan uyandırıp tir tir titretti mi?

Sorular da sorunlar kadar çok aziz dostlarım.

Ama unutmayın ki yaşadığımız çağda sınavlarda uyguladığımız gibi dört yanlış bir doğruyu götürmüyor.

Yaşam denilen saha öyle bir er meydanı ki yapılacak bir yanlış bütün doğruların üstünü örtebiliyor.

Dolayısıyla soruları yanlış cevaplama olasılığımız söz konusu değil. Yok böyle bir hakkımız!

Daha yaşanması bir dünya için sorun bu soruları vicdanlarınıza ve vakit kaybetmeden cevaplarınızı hazırlayın.

Ateşböcekleri ve Yıldızlar

Ateşböcekleri; bilindiği gibi kınkanatlılar sınıfına giren, karanlıkta ışıldama özelliği olan böcek türüdür ve kısa aralıklarla yanıp sönen bir ışık saçar bu tür canlılar. Bu ışığın yanıp sönme ritmi, erkek ile dişinin buluşmasını sağlayan işaret sisteminin bir parçasıdır ve ateşböceklerini diğer ışık saçan böceklerden ayırt eden bir özellik olarak değerlendirilir konunun uzmanlarınca.

Yıldızlar ise yoğun ışık saçan bir plazma küresi ve gökyüzünde görülen ışıklı gök cisimlerinden her biri olarak tanım bulur

sözlüklerde. Bunun yanı sıra günümüzde herhangi bir toplulukta, bir meslekte, üstün başarı gösteren kimselerin de toplum tarafından yıldız olarak değerlendirildiğini her birimiz biliyoruz.

İyi de birisi yerde diğeri göklerde olan bu iki kavram hangi nedenle yakınlaştı birbirlerine bu satırlarda? Sorarlar adama. Anlatacağım.

Öyle bir dönemden geçiyoruz ki insanları ve toplumları verimli hale getirecek, her anlamda gelişime tabi tutacak yeni koşullara ihtiyaç duyuyoruz. Toplumlar; liyakatli insanların yönetiminden uzaklaştıkça tarihte oynayacakları roller de sönmeye yüz tutuyor.

Geleceğe güvenle bakan ve sabahları uyandığında kendisine inanan bireylerden oluşan toplumların yeniden doğuşu öngörülüyorsa, bu ancak ve ancak liyakatli insanların gölgelerinin toprağa uzun düşmesiyle mümkün olacaktır.

Bağrından çıktığı topluma hizmet etmekten daha ulvi bir yol bilmeyen, toplumun derdine derman olabilmek için tüm benliğini çile çekmeye adanmış insanları o toplumun yıldızları olarak tanımlamak gerektiğine inananlardanım.

Yıldızların yanında ateş böceği kadar ışık saçamayan bireylerin kendi kültür ve medeniyetlerinin yabancıları olan nesillerin temsilcileri olarak değerlendirme düşüncesi beliriyor zihnimde.

Bir milletin toplumsal hayatını tasarlayan önemli hasletleri olduğu gibi önemli yanlışları ve eksikleri de olabilir. Bu doğaldır. Bize düşen asli görev, bu yanlışların asgari seviyeye çekilmesi için çalışmak ve bilgilendirme vazifesinin bilincine varabilmektir.

Bireylerin ve toplumların tarih karşısında sorumlulukları olduğunu bildiğim için, üstüne üstlük tarihi çalınmış bir milletin ferdi olarak ve mezarlıkların kendilerini vazgeçilmez gören insanlarla dolu olduğunun farkında olarak sesleniyorum sizlere:

Ateşböceği kadar ışık saçmayan insanlara yıldız muamelesi yapmayın. Bu yola sapmış toplumların sonlarının ne kadar hazin olduğunu hatırlayın, diyorum.

Ateş böceklerini görmek için başınızı yere çevirmeniz yeterli olacaktır. Yıldızları görebilmek için ise olabildiğince yukarıya. Hatta en yukarıya!

Yukarıda zikrettiğim, kaosa düşmüş toplumlardan olmayalım, onlara benzemeyelim diyorum.

Çağımızın gözkapakları olmayan zekâlarına, yıldızlarına sahip çıkalım diyorum.

Milletinin vicdanı olmaya namzet, yiğit evlatlarımıza sahip çıkalım diyorum.

Sözün bittiği yerdeyiz. Daha ne diyeyim?

Genç Adam...

Genç bir adamın hikâyesi bu. Tanıdığımda on sekiz, belki daha on dokuzunda bir adam... Anlatacaklarım onun hikâyesi, belki de bizim, hepimizin... Ege bölgesinin şirin bir şehrinden Ankara'ya okumaya gelmişti genç adam. Zamanında önemli bir servetin sahibi olan ailesi, son yıllarda kıt kanaat geçinecek durumdaydı. O, eğitimini devam ettirmeyi ve önemli mevkilere gelmeyi; sevdalısı olduğu memleketine hizmet etmenin yanı sıra bu ekonomik ezilmişlik belasını def etmenin de yegâne çaresi olarak görüyordu. Her şeyin eskisi gibi olması için mutlaka

eğitimini tamamlaması gerekiyordu. Başka çaresi yok gibiydi.

Zannederim bu sebeple derslerine çok önem veriyordu. Büyük Őehirdeki tüm yaşamı, neredeyse okul ve kaldığı devlet yurdunun arasında mekik dokuyarak geçiyordu. Başkalarına son derece monoton gelebilecek olan bu yaşantı tarzı, aksine memnun ediyordu onu. Ders kitaplarından arta kalan zamanını da farklı disiplinlere ait eserlerin okunmasına ve araştırılmasına ayırıyordu. Kitaplar en büyük sırdaşı ve arkadaşı olmuştu genç adamın.

Yurtta beraber kaldığı arkadaşlarının yoğun ısrarlarına rağmen bozmadı bu düzenini genç adam. Sabah erkenden kalkıyor, namazını kıldıktan sonra kahvaltısını yapıyor sonrasında okuma salonuna geçip o günkü derslerinin notlarını gözden geçiriyordu. Akabinde yola koyuluyor, büyük Şehrin keşmekeşine aldırış etmeden fakülteye gidiyor dersleri aksatmadan, amfinin en ön bölümünden pür dikkat hocalarını takip ediyordu.

Bu süreç bir müddet daha böyle devam etti. Ama memleketten gelen haberler hiç iç açıcı değildi. Aileyi uzun zamandır etkisi altına alan ekonomik darboğaz artık son noktasına ulaşmıştı. Genç adamın annesi, eğitimi için az da olsa gönderdikleri parayı dahi yollayamayacakları bilgisini gözyaşlarını yüreğine akıtarak bildiriyordu oğluna.

Genç adamın içinden bir şeyler koptu o an. Üzüntüsünün nedeni arkadaşlarının harcamalarıyla kıyaslanamayacak kadar az olan harçlığının kesilmesi değildi elbette. O, ailesine bu durumda bir katkı sağlayamamanın çaresizliği adına dertleniyordu. Bu çaresizliğin karşı konulamaz ağırlığını hissediyordu vicdanında.

Genç adamı bir kez daha hırs basmıştı. Hem de ne hırs. Zorluklar ve sıkıntılar onun isteklendirme güdüleriydi adeta. Ne yapıp edecek, eğitimini vaktinde tamamlayacak ve ailesinin tüm yükünü omuzlamanın onurunu tadacaktı.

Bu düşünceden hareketle gece yarısından hemen sonra garajlara getirilen belediye otobüslerinin temizlenmesine yönelik bir işte çalışmaya başladı. Temizlediği otobüs sayısınca para kazanıyordu. Çoğu kez bu işten direkt okuluna gidiyordu. Zordu ama mecburdu, çalışmalıydı.

Bu işin getirisinin yetersizliği öğleden sonraları için de çalışabileceği iş alanlarını araştırmaya yöneltti onu. Kısa bir süre geçmişti ki sinemanın birinde biletçilik yapmaya başladı. Film başladığında sönen ışıkları ne de çok seviyordu. O an arka koltuklardan birinde bedenini dinlendirmenin verdiği keyfi bu gün bile özlediğini paylaşmıştı genç adam ve ben ne kadar da şaşırtmıştım. Günde üç, beş saatlik uyku süresi bile lüks olmuştu onun için. Ama olsun diyordu içten içe. O en büyük sermayesi olan hayallerini

hangi şartta olursa olsun arttırabilmeyi öğreniyordu.

Ne de olsa hayat denilen serüvene arkadaşlarından daha hazırlıklı girecekti. Bunları düşünmek rahatlatıyordu onu. Rahatlayınca çok daha fazla çalışmak için engellenemez bir arzu duyuyordu. “*Şifa, yaranın en yakınında.*” diyordu kendi kendine ve seviyordu vicdanına yönelttiği bu seslenişleri.

Hayatı böyle bir düzensizliğin düzenine erişmiş olan genç adam, okul kantininde arkadaşlarıyla birlikte ders saatini beklerken kendisine tanıştırlan genç kızın elini sıkarken hayatının en önemli kırılma noktalarından birisini yaşadığını bilemezdi elbette. Ne olduysa birkaç saniye içinde oldu zaten. Eli sıkılan kızın gözlerine yöneldiğinde gözleri artık çok geçti bir şeylerden dönebilmek için. O gözler çok işler açacaktı genç adamın başına. Ama o nereden bilebilirdi ki.

Ne olduysa o an oldu. Aslında olması gereken oluyordu. O genç yaşında aşkı en fazla o hak ediyordu belki de. Ama sırası mıydı şimdi? Genç adam o ilk görüşmeden sonra genç kıızı hep görmek istiyordu artık.

Aslında artık yalnızca onu görmek istiyordu. İnsanı bütün özgürlüklerden daha özgür kılan bir esaretin son temsilcisi gibi hissediyordu kendisini ve bu duyguya engel olamıyordu. Ne garip bir durumdu bu olup

bitenler. Anlam veremiyordu. Aslına bakarsanız anlam vermek de istemiyordu o zamanlar.

Yemeden, içmeden kesilmişti genç adam. Kendisine yöneltilen en basit sorulara bile baştan savma cevaplar verir olmuştu. Boğazına bir şeyler düğümliyor, çözülmüyordu. Çözemiyordu. Dalgınlaşmış, başka bir dünyada başka bir zaman diliminde bulmuştu kendisini adeta. “*Bir şey haddini aşarsa, zıddına dönüşür.*” sözünü çok severdi oldubitti. Ama bu olaylar ürkütüyordu kendisini.

O andan itibaren arkadaşlarının da yardımıyla genç kızla çok sık bir araya gelmeye başladı. Sanki genç kızda bütün bu olup bitenlere kayıtsız değildi. Bu algılama, genç adamı daha farklı boyutlara sürüklüyordu. Belli bir zaman sonra arkadaş grubunun dışında birlikte zaman geçirmeye de başlamışlardı genç adam ve genç kız.

Genç kız oldukça varlıklı sayılabilecek bir ailenin ferdi olduğu halde bundan hiç bahsetmediler birbirlerine. Olayı akışına bıraktılar bir nevi. Gençlik parkında gerçekleştirilen uzun yürüyüşler her ikisini de mutlu ediyordu ne de olsa. Zaman, o an yaşananlardı her ikisi için de. Gerisi koca bir teferruat gibi geliyordu onlara.

Takvimler 1990 yılının son gününü gösterene kadar bu böyle devam etti. Herkesin o akşam için bir programı vardı. Genç adam bütün arkadaşlarına ve elbette ki genç kıza da yalan

söylemek zorunda kalmıştı. O gece saat ona kadar sinemada çalışmalıydı. Sonrası için ise ne plan yapacak parası ne de neşesi vardı. Böylesi geceleri hiç sevmemişti ve onun için hiç de özel olmamıştı yılbaşı geceleri.

Sinema salonundan planladığı gibi ayrıldı. O gece bir başka soğuktu Ankara. Yaşanacakların mesajını verircesine soğuk. Şehri bürüyen kar kimi caddelerde yer yer eriyip yerini kirli su birikintilerine bırakmaya başlamıştı.

Bir an acıktığını hissetti. Ulus'ta bulunan bir börekçiye girdi. Bir porsiyon börek ve limonata söyledi cebindeki son parayla. Yemeğini bir çırpıda bitirdi ve kendisini dükkândan dışarı attı. Nedendir bilinmez çok yalnız hissetti kendisini bu koskoca şehirde. Yalnızdı. Ailesi çok uzaklardaydı. Genç kız ise kim bilir nerelerde ve kimlerle. Evet, sevmiyordu yılbaşı gecelerini genç adam. O, kandil gecelerinin insanı sınımsız kavrayışını hiçbir şeye değişmezdi. Ama nedendir bilinmez, o an, o da bir yerlerde sevenleriyle olmayı istedi.

Bir sigara yaktı. Yeni başlamıştı bu illete. Sigarayı sevmiyordu. Bir an evvel bırakmalıydı. Anneannesinin ilk duyduğunda kendisini çarpan bir sözü geldi aklına nedense: “*Dumanını yel alır, parasını el alır.*” diye, doğruydu. Bir an evvel kurtulmalıydı bu illetten. Sevmediği sigaradan bir nefes daha çekti ve çok sevdiği bir şey yapmaya başladı. Yürüdü, yürüdü, yürüdü...

O kadar yürümüştü ki her yerin ıslıl ıslıl olduğunu fark ettiğinde anladı Bahçelievler yedinci caddeye geldiğini. Epey yürümüştü demek ki. Yedinci cadde cıvıl cıvıldı. Yeni bir yıla girilmesine de yarım saat kaldığını anladı, saatine göz attıktan hemen sonra. Bir şey daha fark etti. Ayakkabılarının içine su girmiş soğuktan olsa gerek parmak uçları uyuşmaya başlamıştı. Parmak uçlarının uyuşmasına rağmen eskimiş paltosunun yakasını kaldırmış olmasına ise o da bir anlam veremedi. Evet, üşüyordu ama yine de yürüyordu.

Tam o sırada son model lüks bir otomobil yanından süratlice geçerken yerde biriken suyu genç adamın bedenine boca etti adeta. Islanmıştı. Hem de tepeden tırnağa tabir edilen cinsten. Otomobilden duyulan kahkahalar içeridekilerin bu yaşananları fark etmedikleri anlamına gelebilir miydi bilinmez ama genç adam bu zemheri kış gecesinde sıırıslıklandı.

Otomobil sıkışan trafikten olsa gerek elli metre sonra durakladığında arka pencereden bir çift gözle genç adamın ela gözleri kesişti. Çok tanıdıktı bu gözler ve onları ilk gördüğünde hissettiği heyecan işte o anda da içini yine kaplamıştı. O an, zamanın durduğu andı genç adam için.

Lüks otomobilin arka penceresinden kendisine bakan gözlerin sahibi ailesinin yanındaydı, güvendeydi, mutluydu ve o andan sonsuza dek artık genç adamın değildi.

Genç adam, o yılbaşı gecesinde olduğu kadar üşümediğini söyledi bana yıllar sonra karşılaştığımızda.

Şaşkınlığını atlattıktan ve hıçkırıcısına ağlamasına ket vurabildikten sonra cebinde bulunan son jetonla en kadim arkadaşını evinden aradı ve şunları söyleyebildi:

- Bahçelievler'de, yedinci caddedeyim. Beni al. Al ve sıcak bir yere götür. Çok üşüyorum.

Yıllar birbiri ardına geçiyor. Artık geri gelmeyecek bir vakti kaybediyoruz adeta. Genç adam için de böylece geçti yıllar.

Genç adam okulunu bitirdi. Hem de dönem birincisi olarak. Şirin Ege şehrine geri döndü. Evlendi. Severek evlendi. İki kız, üç tane birbirinden güzel evladı var. Çevresinden hep saygı gördü. Görmeye de devam ediyor.

Sevgi bebeğini, merhamet sütannesine emzirtilmesini rehber edinmiş olan genç adam ile son görüştüğümde sevgiye hâlâ inanıyordu. İnanıyordu inanmasına ama 1990 yılının o son gününü de bir türlü unutamıyordu.

Hasretin de Adı Var: Samsun...

Bu yazıyı okuyacak dostlardan tek bir istirhamım var, lütfen benim *Samsun* 'u tarif edip, nitelediğim bölümlere kendi memleketlerinin ismini getirmekten asla geri durmasınlar.

Çekinmesinler bu nesnel değişiklikten. Şehit kanlarıyla sulanmış vatanımın her parçası bu sevgiyi, hatta daha da fazlasını hak ediyor çünkü.

Hasbihalin en başında vurgulamak istediklerim bunlar. Şimdi, gelelim asıl konuya.

Ramazan ayının büyük bir bölümünü ve takip eden bayram dönemini Samsun'da; doğup büyüdüğüm, sevenlerimin, ailemin halen yaşamlarını sürdürdüğü 19 Mayıs şehrinde geçirmek nasip oldu.

Ne olduysa zaten o zaman zarfında oldu. Samsun'a ne denli kuvvetli hislerle bağlanmış olduğumu bu dönemde çok daha net tahlil etme imkânına kavuştum.

Samsun'un benim için ne kadar özel olduğunun daima farkındaydım ama çeyrek yüz yıllık hasretin bu denli bir sevgiye dönüşebileceğini ancak yaşayarak görebilmek nasibimizde varmış. Ötesinde ne söylenebilir ki?

Samsun bizim sevdamızdır, önceliğimizdir. Tutkudur 19 Mayıs şehri sevenlerine ve bu tutku; özlemle, gurbetle harmanlandığında bencileyin de olduğu gibi akıllara durgunluk veren bir hasret kaplıyor insanın içini.

Ben Samsun'u nasıl anlatayım? Nasıl tarif edeyim onu bilmeyenlere, ziyaret etmeyenlere? Tek kelimeyle acizim... Bu duyguları yazıya dökerken dahi ancak acizimin farkına varabiliyorum. Samsun'u anlatmaya çabalarken ancak kelimelerin dize gelmesini dileyecek konumda bulabiliyorum kendimi.

Yaşayan ve sevenleri bilirler ki Samsun tarih boyu, daima ilklerin şehri olmuştur. Herkesçe bilinen gerçekleri bu sütunlar aracılığıyla tekraren sıralayarak vaktinizi alacak

değilim. Hoş sıralamaya ve açıklamaya kalksam da bu sütunun hacmini onlarca kez aşacağımdan o kadar eminim ki. Ciltler dolusu kitap muhtevasında bir anlatımı zorunlu kılacaktır yazılıp, açıklanması gerekenler.

Kutsal vatanın, kurtuluş destanı için atılan ilk adımın bu topraklarda gerçekleşmiş olması gerçeği bile, sırf bu neden bile, Samsun'un muadillerinden farklı bir konumda değerlendirilmesini zorunlu kılar kanaatindeyim.

Dostluk adına, birliktelik ve kucaklaşma adına aklınıza gelebilecek olumlu hangi hasletler var ise zihninizin bir yerlerinde Samsun şehrinde muhakkak onun bir karşılığı vardır. İşte tam da bu nedenlerden dolayı sevenleri tutku ile bağlıdır Samsun'a.

Samsun'dan olur almayan, burada yaşayan insanların zihinlerde aklanmayan, onaylanmayan hiçbir düşünce ve tutum ülkenin sınırları içinde uygulama imkânı bulamamıştır, bulamaz.

Türkiye ne ise Samsun da odur. Bilinmesini isterim ki Samsun, benim ülkemin daima canlı kalan vicdanıdır. Samsun deyince bunlar geliyor aklıma ve aklıma söz geçiremiyorum. Zaten Samsun sadece akıl ile değerlendirilip yazıya dökülebilecek bir coğrafya da hiçbir zaman olmadı.

O; gönlüyle düşünen ve gönlü en az yaşadıkları şehir kadar geniş ve güzel olan sakinleri barındırdı bu güne dek.

Samsun’u bu son ziyaretimde *emeği geçenlerin ellerine sağlık* dedirtecek güzelliklere, hizmetlere tanıklık etmekle beraber yerel anlamda sergilenen bazı tembelliklerin beni üzdüğünü de yeri gelmişken belirtmeden geçemeyeceğim. Kanaatim odur ki benim memleketim, yapılanlardan çok daha fazlasını hak ediyor.

Biz Samsun’u değil Samsun bizi seyrediyor gibi geliyor bana ve birçok konuda kendisini ihmal edişimizden dolayı da korkarım bize küsüyor. Ey Samsun; ey şimalin yıldızı ne olur bize darılma.

Ey tutkunun toprağı, seni yine ve yeniden mesaj verir hale getirmemiz gerektiğinin farkındayız. Bunu böyle bil ve bize sakın darılma. Bizler mesajını aldık ve bu mesajların kodlarına da vakıfız. O mesajın kodlarının çözümlenmesinde zorlanacağımızı ise zannetmiyorum. O kodlar, senin geçmişinde, geleneğinde var olanlardan başka bir şey değildir zaten. Eminim ki sevenlerin bunun da farkında.

Seni ne kadar rahatlatır bilemem ama şunu asla unutma: Hâlihazırda ağırladığın insanların bir o kadarı da gurbette senin özleminle yaşam sürüyorlar. Ve bir gün sana geri dönmenin özlemini gönüllerinde daima canlı tutuyorlar.

Gurbette söylenen sıra şarkılarının en güzel ve en içlileri senin için yazılıp, senin için besteleniyor. Bu da mı sana yetmiyor aziz Samsun?

Bir Gün Değil Her Gün En Sevgiliye

Materyalistler kendi akıllarını kutsayan kişilerdir. Onlar, asırlar boyu insanları bu dünyadan asla ayrılmayacakları konusunda inandırma gayreti içinde oldular. Ahirete karşı kayıtsız kişilerdir materyalistler. Ruhsuz ve duygusuz olan materyalizm, ahiret inancına karşı kendisi ilgisiz olduğu gibi tüm insanlığı da bu çirkef kayıtsızlığın içine çekmek için yoğun bir uğraş vermiştir ve halen de vermektedir. Bu bağlamda maddeyi tanrılaştıran materyalizmin, insanlığın başına gelebilecek en büyük felaketlerden birisi olduğunu iddia etmek pekâlâ mümkündür.

Bu cümleden hareketle kapitalist sistemin aktör ve uygulayıcıları da hiçbir konuyu şansa bırakmazlar. Onlar, tüketimin kutsallığını önceleyen ve doğada bulunan her şeyi pazarlanabilir bir obje olmaya mahkûm etmeyi başarı kabul eden bir ekolün, inancın temsilcileridirler.

Tüketim çılgınlığı sarmışsa dört bir yanınızı; çevrenizde, şehrinizde ve ülkenizde bu anlamda işini iyi yapan figürler ve faktörler yaygınlaşmış ve güçlenmiş demektir, bilirsiniz.

Sakın yanlış anlaşılmasın. Bu konuda kalem oynatan adam; meşru zeminde gerçekleştirilen ticari çalışmalara sadece saygı duyar. Onu, dökülen alın terinin karşılığını almak için verilen mücadeleyi daima alkışlar bulursunuz. Bizim eleştirimiz, toplumların dezenformasyonuna yol açan manipülasyon uygulamaları sonrasındaki sömürü anlayışınadır.

Emperyalist Batı, her şeyi, her zeminde satmanın bir yolunu bulmuştur. İnanıkları peygamberin doğum gününü dahi tamamen ters düz ederek bir tüketim çılgınlığına, hatta ve hatta çirkefliliğine çevirmekten geri durmamış bulursunuz bu gözü dönmüş adamları.

Dediğim gibi; günler, haftalar peydahlarlar ve üç yüz atmış beş günün neredeyse her birine tüketmeyi tetikleyen bir görev yüklerler. Yakın bir tarihte onlardan bir yenisi daha geliyor, hazır

olun. Her yılın on dört şubatında kutlanan sevgililer gününden bahsediyorum.

Tüketim baronlarının bir tarihe belli bir görev yüklemesi için yoğun bir çaba sarf etmelerine gerek bile yok. Bu düşünceleri toplumun benliğine pompalayan medya, gücünün büyük bir bölümünün zaten bu toplum mühendislerinin emrinde bulunduğunu konunun ilgilileri olarak artık biliyoruz. Farkındayız, gizlenemez hale gelen bu gerçekliliğin.

Bu yazıyı kaleme alan kişinin üniversitede on yedi yıldır pazarlama sahasında eğitim verdiğini yeni öğrenenler, bu türden bir yazıya imza atmasından dolayı şaşkınlık yaşayabilirler. Ben sizlerle daha da ilginçini paylaşacağım. On dört şubat tarihi benim ve eşimin evlilik yıldönümü aynı zamanda. 1998 senesinin 14 Şubat'ı. İroni üstüne ironi diye ben buna derim.

Gelelim idrak etmeye hazırlandığımız 2011 yılının 14 Şubat'ına. Bu yıl 14 Şubat, Mevlid Kandili'ne denk geldi. Bilindiği üzere mevlid kelimesi doğum anlamına gelir. Son Peygamber Hz. Muhammed'in (sav), dünyayı şerefliendirdiği Rebiyülevvel ayının on birinci gününü on ikinci güne bağlayan geceye *Mevlid Kandili* denilmektedir. Bu mübarek gece, bütün Müslümanlar için bayram hükmündedir. Çünkü Allah'ın sevgilisi -Habibullah- olan Resul-i Ekrem, bu şerefli zaman içerisinde dünyamızı şerefliendirmiştir.

Ben, din âlimi değilim. Bırakın âlim olmayı bu hassas konuda kalem oynatabilecek kadar bile bilgi birikimine sahip görmüyorum kendimi. Bununla birlikte Enbiya Suresi, 107. Ayetinde; “*Seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik.*” ilahi mesajının beni sarıp sarmalamasına da inanmış bir müslüman olarak muhatap olmak beni alıp bambaşka âlemlere götürüyor.

Bu cümleden hareketle siz gönül dostlarından bu 14 Şubat’ta bir ricam olacak. Hepimiz bir an olsun gözlerimizi kapatalım. Başımızı, iki elimizin arasına alalım ve Sevgililer Sevgilisi Şanlı Peygamberimiz için zikredilen ve bütün büyük İslam âlimlerince genel kabul görmüş olan Hadis-i Kutsi’ye dikkat kesilelim. Gönül penceremizi ardına kadar açalım: “*Sen olmasaydın âlemleri yaratmazdım.*” Yeryüzüne böyle bir hitaba mazhar olmuş başka bir insan gelmedi ve gelmeyecek. O, Fahri Kâinattır. O; yaratılmışların en şerefliilerinin, en şerefliisidir.

Bu yıl 14 Şubat Sevgililer Gününün Mevlit Kandil’ine denk gelmesi, gece yapılacak eğlence programlarında değişikliklere neden olmuş. Basından öğreniyoruz. Birçok otel ve lokanta Kandil nedeniyle etkinliklerini 12 Şubat Cumartesi gecesine almışlar. Bence yersiz ve beyhude bir kaçış. Ne gerek var? Sevgililer Günü hiç bu kadar anlamlı olmadı ki. Güzel idrak edilip, güzelliklere vesile olduktan sonra ne gerek var bu tür bir ertelemeye ve telaşa?

14 Şubat sevgililer günü, Sevgililer Sevgilisinin doğum günüdür. O, bizim sevgilimizdir. O, bizim rehberimizdir. O, bizim her şeyimizdir. O, bizim sevgili Peygamberimizdir. Onun kapısında kıtmir olmayı en büyük şeref olarak gören bir birey olarak, bütün materyalistlere inat, 14 Şubat günü için bazı tekliflerim var: O'nun doğum gününde çok sevdiği ümmetinin tüm fertleri, O'nun çok sevdiği çocukları sevindirsinler. Onlara bugünün anlamıyla örtüşen maddi boyutu hiçbir önem arz etmeyen hediyeler sunsunlar.

Gül dağıtın, dostlarım. Güller dağıtın. Yoldan geçenlere, akrabalarınıza, komşularınıza, sevdiklerinize, sevmediklerinize, gülen yüzlerinizle güller dağıtın. Güle, “Neden kokarsın?” diye sormuşlar ya hani. “*Benim ibadetim budur.*” demiş gül. O yüzden o günde güllerle donatın dört bir yanı. Gül yüzünüz hiç solmasın, güllerin Efendisinin, Risâletpenah Efendimizin (sav) doğum günü kutlu olsun.

O Geliyor...

Gelen, bekleyenlerince çok özlenmişse, o gelişler insanlar için mutluluk vesilesidir.

Gelenin, gelişi bekleyenler için muştularla bezeli ise o ne güzel, o ne bereketli bir geliştir.

Ve bekleyenlerin gözleri yollarda kalmıştır. Bekleyenlerin gözlerini yollarda bırakan gelişler, görünmeye değer, yaşanması gelişlerdir.

O gelişler için hazırlıklar günler hatta haftalar öncesinden yapılır.

Yollara güller serilir. Gelene yol verilir, yollar açılır, beri durulur.

Çünkü O gelmektedir.

Gelen, on bir ayın sultanı Ramazan-ı Şerif'tir.

Ramazan; merhamet ile mülkiyeti uzlaştırmak, maddiyat ile insan arasındaki mesafeleri kaldırmak için geliyor.

O; bütün insanlığı, eşyaya tapma ablukasından kurtarmak için geliyor.

O; adeta, Sura üflenmiş gibi bütün insanlığın doğrulup ayakta olmasını sağlayacak bir toplumsal yapının inşası için geliyor.

O; çağın tüm buhranlarına çare bulmak, materyalizmin insanı metafizik planda maddeye mahkûm edişine tepki vermek, başkaldırmak için geliyor.

O; terbiye ve edep çizgilerini yeniden ve her zaman çizmek için geliyor.

O; paylaşımın asaletini, bencilliğin çirkinliğine değişmeyen insanları müjdelemek için geliyor.

O; geçmiş ümmetlerin bizlere bıraktığı en değerli miras kabilinden, kutsallığın işçisi orucu bünyesinde barındırarak geliyor.

Bir mazlumun, yetimin, öksüzün gözyaşı kara toprağa düştüğünde en kısa zamanda ve her türlü koşulda o gözyaşından bin merhamet

doğmadıkça, o toprağın rahat etmeyeceğini
bildiği için geliyor Ramazan.

Sarıp sarmala bizi, kuşat bizi ey Ramazan.

Seni çok ama çok özlemiştir.

Hoş geldin, safalar getirdin hanemize,
şehrimize, ülkemize ve tüm evrene.

Bayramsa Bayramınız Mübarek Olsun

Doğruyu ve gerçeği söylemeye dilleri bir türlü dönmeyenlere, emek verenlerin hakkını teslim etme noktasında daima zorlananlara, düne kadar kıızıyordum; şimdilerde ise sadece acıyorum. Bakmayın siz onların ağızlarından özgürlük şarkılarını düşürmediklerine. Onlar, sadece ve sadece kendileri gibi düşünenlerin özgürlüklerine methiye dizmeyi becerebilirler. İddia ediyorum, gönülleri ve zihinleri hür değildir bu tür insanların. Bu karakterdeki bireylerin basiretleri bağlanmıştı. Onların yüz ifadelerine bakıp da huzur bulabilmek mümkün değildir.

Asık suratlı, somurtkan, huzursuz tiplerdir onlar. Ve onların dilleri bir türlü hakikati söylemeye varmaz, varamaz. Nereden hâsıl oldu bu giriş? Bayram ile bu tür bir serzenişin öncelenmesinin ne alakası var diyenleriniz olduğunu duyar gibiyim.

Anlatayım:

Hafızam beni yanıltmıyorsa yirmi beş, otuz yıl öncesiydi. TRT'nin tek kanal olduğu siyah beyaz günlerden bahsediyorum. Ve bir Ramazan bayramı öğlenden sonrasında bayrama özel bir müzik eğlence programı yayınlanmaktaydı. Programın sunucusu, tam da yukarıda ortaya koymaya çalıştığım tarife uygun karakterde, nev-i şahsına münhasır bir birey olan sanatçımıza(!) bayram mesajının ne olduğunu soruyordu, milyonların tanıklığında. Cevap gecikmeden geliyordu:

- Tüm insanlığın bayramını kutluyorum.

“Tüm İslam Âleminin Ramazan Bayramını tebrik ederim.” diyemiyor, dikkat edin. Dili varmıyor bunu söylemeye. Bu kadar dahi bu topraklardan, bu coğrafyadan taraf olamıyor. Bu kadar dahi hoşgörü gösteremiyor kendi insanının değerlerine. Bu kadar dahi yerli düşünemiyor, olamıyor.

Ne kadar acı. Ne kadar yazık.

Tüm insanlığı mesajının içine katışı, Müslüman sözcüğünü ağızından çıkarmamak için bir kaçış vesilesi aslında. Kendince bir kaçış. Yoksa Ramazan bayramı üzerinden evrensel mesaj verebilmek kim, o kim.

Onda ve onun gibilerde o yürek ne gezer! O, militanlığın peşinde. O, hürmetsizliğin esiri olmaya devam eden zavallı bir gürhunun acıması temsilcisi.

Kutsallığın sadık işçisi Ramazan orucunun inananları belli bir disipline ve güzelliğe davet eden kuşatıcılığına kapalı olanlar elbette olabilir. İnsanların, mazeretleri olacağı gibi, bu güzelliğe bilinçli bir kapalılığın tarafı da olabilirler. Bu anlamda getirecek eleştirimiz elbette olamaz.

Bizi bilenler bilirler ki inanç sayacı tutup, insanları kategorize edişimiz bugüne dek görülmüş şey değildir. Bu anlamda kaba softa, ham yobazlığın hiçbir zaman tarafı olmadığımız ise bizi tanıyanların malumudur.

Bütün bu gerçekleri bilenler şunu da bilsinler ki; Ramazan sonrası gelen bayram, en çok onu idrak edebilenlerin hakkıdır. Bayram; henüz on yaşında olmasına rağmen orucun o güzelim kuşatıcılığına teslimiyeti yaşayan Tunahan Hazar'ın ne kadar hakkı ise insanların inancına hürmet göstermeyip, sokak ortasına kurulu masalarda alenen içkisini yudumlayan yobazın asla ve asla hakkı değildir, olamaz.

Dürüst olun beyler. Ömrü hayatınızda bir kez olsun dürüst olun. Namuslu olun.

Bayrama vesile olan günlerde, bu bağlamda alnınızı terletmemiş olmanız, beni hiç mi hiç ilgilendirmiyor. Ama sonrasında çıkıp da asırların Ramazan bayramına, şeker bayramı yakıştırmasında bulunmanız cahillikle açıklanmazsa ancak yobazlıktır.

Hele hele Müslümanların en önemli bayramını tamamen art niyet ve komplo kokan bir şekilde tüm insanlığa mal etme gayretkeşliğiniz, sadece sizin gibilerin gizli niyetlerini ele veriyor ve açığa düşmenize neden oluyor. Bütün bunların artık farkındayız. Bilesiniz.

Bu Ramazan bayramını buruk kutluyoruz. Hoş, buruk kutlamadığımız çok az bayram hatırlar olduk ya son yıllarda, her neyse.

Bu bayram en çok oruç güzelliğinin kendilerini sarıp sarmalamasına, koşarak can atanların hakkıdır.

Bu bayram en çok dünyanın gelmiş geçmiş en mükemmel yardımlaşma organizasyonu olan zekâtı, tastamam veren ve bu harikulade temizliği malına yaşıtanların hakkıdır.

Bu bayram en çok materyalizmin, insanı metafizik plandan maddeye indirişine tepki verme dönemi olarak kabul edilen Ramazan ayının bir anını bile gaflette geçirmeyenlerin hakkıdır.

Gerçekleştirilen hayır ve hasenatlar; kâğıt ve madeni paraların; altına ve yakuta dönüştüğü ilahi bir simyayı geride bıraktığımız bu günlerde, istedim ki sözde sanatçının ve onun maalesef bu güne gelen bakiyelerinin dile getirdiği türden davranışlara bir cevap da bu sütunlar aracılığıyla verebileyim.

Gel karnını doyorayım kabalığından bu gün iftarı birlikte yapalım estetiğine geçiş olan Ramazan iklimini, Ramazan Bayramı ile neticelendiren gül yüzlüler bayramınız mübarek olsun.

“Gün gelecek gül de açacaktır, bülbül de ötecektir.” diyen ve bu muştuya, oluşa kendini adayan, bayramı bu yönde bayraklaştırabilmek için gecesini gündüzüne katan alperenler, bayramınız mübarek olsun.

Ramazan’ın ölürken yeniden doğabilmek için ölebilmek olduğunu içselleştirebilen, vicdanları gökyüzü kadar hür olan kardeşlerim bayramınız mübarek olsun.

Bayramları Allah’ın razı olduğu kişilerin sığındığı bir liman olarak görebilen gönül dostları, bayramınız mübarek olsun.

Bayramınız, gerçekten bayramsa mübarek olsun.

Kurban Olmak

Yollar uzun, yollar ince

Yol kısadır aşk gelince

Yat, kurban ol İsmail'ce

Bıçak senden incinmesin.

Benim ülkemin insanı, *kurban olmak* fiilinin yabancıdır. Yüzyıllar boyu birçok mukaddes değer için kurban olmayı gözünü kırpmadan kabullenmiş, kabullenmenin de ötesinde coşku ile cana minnet saymış bir milletin varlığından bahsediyorum.

Kurban olmak; bizim zihin dağarcığımızda teslimiyettir, fedakârlıktır, cesarettir. Böyle

anlaşılmiş, böyle içselleştirilmiştir asırlar boyu benim güzel insanlarım tarafından.

Kutsal bildiğine ölesiye sahip çıkan bir toplumuz biz. Çiğneriz, çiğneniriz, sonunda Hakk'ı tutup kaldıran, Akif'in dillendirdiği gibi, her daim biz oluruz. Tarihimiz boyunca kırıldığımız anlar yaşanmıştır ama eğilip büküldüğümüze hiç kimse şahit olamamıştır.

Din; yaşam sürdürdüğümüz coğrafyada, vurgu yaptığımız kutsal değerlerin sınırlarını belirleyen en önemli referans noktası olmuştur. Kurban olgusunu, bir hayvanın boğazlanıp kanının akıtılması boyutuna indirgeyenler, gerçek maksadın kuşatıcılığından kendilerini soyutlamış olurlar ki bu davranış şekli, bu tutum, yapılabilecek en büyük hata ve varılabilecek en sığ menzil olur muhatapları için.

Bizler, toplumsal reflekslerin en soylu yansımalarını, Kurban'ın şekillendirdiği zaman diliminde tadarız. Tevazu ve birliktelik tüm ortamı kuşatır o anlarda.

Fahri Kâinat Efendimizin ifadeleri gönlümüze her dem ferahlık katar. Bir bedevi Resulullah'a geldiğinde titremeye başlamıştır hani. Bunu gören Hz. Peygamber: *“Kendini zorlama! Ben bir kral, bir diktatör değilim. Ben Kureyş'ten, kurutulmuş et yiyen bir kadının oğluyum!”* demiştir ya, o yaşanmışlık ne güzel bir örnektir! O, tüm insanlık için ne güzel bir rehberdir! Bu söze, bu yola ancak kurban olunur.

Yaşadığımız zaman diliminde, maalesef dünyada her altı kişiden birisi açlık çekiyor ve her saniyede bir çocuk açlıktan ölüyor. Komşusu açken tok yatanın bizden sayılmadığı ruhani düstur, sarıp sarmalamalı benliğimizi bu zamanlarda.

Kurban olmak İsmailce bir tavidir. Her İbrahim'in bir İsmail'e en çok ihtiyaç duyduğu devri soluyan bugünkü nesil için ne kadar da önemlidir, geçmişte yaşanıp da bugünü referanslandıran o güzellikler. Hayata anlam katan ve onu yaşanması kılan, bu tür insanlardır.

Günümüzde bir toplum eğer en fakiri kadar zengin sayılıyorsa, toplumun tamamının birkaç kademe zenginleştirilmesi hamlesinden bahsediyorum. Şeklen başarılmasa dahi zihnen ve ruhen oluşan koşullardan dem vuruyorum.

Adına *farkına varma* da diyebilirsiniz, *empati* de. Nasıl açıklarsanız açıklayın; bir olma, diri olma, iri olma seanslarıdır bu zaman dilimleri.

Kurban Bayramı'nda akıtılan kanın, toprakla ilk buluştuğu anda arş-ı âlânın sakinlerinin bizler hakkında neler düşündüğünü bilmek için nelerden fedakârlık yapardık, öyle değil mi?

Bu ruh iklimini en mükemmel şekilde gelecek nesillere aktarmanın biricik yolu, yaşantımızla, davranışlarımızla örnek

gösterilecek dava ve model insan olmayı başarabilmekten geçmektedir.

Bu cümleden hareketle, yaşadığım cennet vatanın, dünyanın en müreffeh ve lider ülkesi olması için gecesini gündüzüne katan; anadan, yardan hatta ve hatta serden geçenler; sizleri de yaratana ben kurban olayım!..

Kutsal vatan toprağı uğruna şahadet şerbetini içen kınalı kuzuları, minnetle ve hasretle yâd ederken, başlarken yaptığımız gibi bitirirken de sözü büyük usta Abdurrahim Karakoç'a teslim edelim.

Gönlünün dert görmemesi temennisiyle, onun dizelerine kulak kesilelim:

Burdayım de ararlarsa.

Doğru söyle sorarlarsa.

Tabutuna sararlarsa,

Bayrak senden incinmesin.

Mendilimi Geri İstiyorum

Yenidünya düzenini kurgulayıp uygulamaya koyanlar, dedeleri ve nineleri çekirdek aile yapısından uzak tutarak toplumsal kopukluğa yol açtılar. Kabul edelim ki bu çalışmalarında başarılı da oldular. O sıcak kucaklarda dinlenen, öğüt kokan masalların yerine soğuk kitle iletişim araçlarını yerleştirdiler. Ama çok şükür, o sıcaklığın kıymetini, yaşayarak öğrenen bir neslin temsilcileri olarak bizlerin hafızalarında bu güzelliklerin yeri hâlâ çok özel.

Sıcaklık demişken, aile fertlerinin birbirlerine vakit ayırmakta günümüzdeki kadar cimri davranmadıkları dönemlerde, yanan kuzinenin üstünde pişen balıkların afiyetle yenilmesinin ardından sohbet eşliğinde içilecek çayın kaynadığı aynı kuzineleri yaşayan bizim

kuşak, şimdilerde çocuklarına sobanın nasıl bir şey olduğunu anlatmakta zorluk çekiyor. Anlatmaya kalktığında da kalorifer nesli evlatlarımızdan şöyle tepkiler alıyoruz:

- *Babacığım, hiç odanın ortasında ateş yakılır mı?*

Yaşadığı sorunların kaynağını salt rakamlarda arayan birey ve toplumlar, kendilerini aldatmanın ötesinde neye hizmet ediyorlar ki? Hayatın birçok aşamasında birlikte olduğum insanları -özellikle öğrencilerimi- kısır çekişmeler konusunda daima uyarma gayreti içinde oldum. İfâ etmeye çalıştığım bu misyona olan inancım son dönemlerde yaşadıklarımınla güçlenerek artar hale geldi.

Dedeler, nineler; konuşun, susmayın artık, yeter! Ne olur, torunlarınıza kapıların gece yarısına kadar kapanmadığı, komşuların birbirlerinden emin oldukları, mahallelinin kışlık erzakını imece usulü birlikte hazırladığı, fakirlerin fakirliklerini hissetmedikleri dönemlerden bahsedin. Siz hatırlarsınız, o dönemler sokakların temiz olduğu, insanların sokaklara sümkürüp tükürmediği, bunları yapan azınlığın ikaz edildiği, yanlışlıkla rahatsız edilen insanlardan nazikçe özür dilendiği, insanların yürürken birbirlerine omuz atmadıkları bir dönemdi.

Suluk alıp verilen topraklarda bu güzelliklerin yaşandığını çevrenizdeki gençlere

bıkmadan, usanmadan anlatın. Anlatın, çünkü sözü altın olanların susuşunun intihar olduğu devri yaşamaktayız. Benim bu satırları yazarken dillendirdiğim gibi, olup bitene dair bir itirazınız varsa, bir çareniz de var demektir ya da olmalıdır. İşte size çare kabilinden bir yaşanmışlık:

Bayramlar bir başka güzeldi benim çocukluğumda. Nazenin insanlar gönüllere ferahlık katan davranışlar sergilerdi o günlerde. Bayram harçlığı alan çocuklar bugünün çocukları gibi rencide edilmezdi.

Sizlerle o nazenin insanlardan birisinin, benim rahmetli nineciğimin kendisiyle bayramlaşmaya gelen çocuklara bayram harçlığı dağıtırken izlediği estetik dolu davranışları ve yöntemi paylaşmak isterim. Bayram günü yaklaşırken; yirmi adet yeşil, yirmi adet pembe ve bir adet de kahverengi mendil alınırdı manifaturacıdan.

On liralık banknotlar yeşil mendillerin içlerine, yirmi liralık banknotlar pembe mendillerin içlerine, elli liralık banknot ise kahverengi bir mendilin içine özenle yerleştirilirdi. Herkesin gözlemlediği, bir ninenin, muhatabı olan çocuklara mendil verdiğiydi hediye olarak. Mendilin içinde para olduğunu, bir veren, bir de alan bilirdi. Hassasiyete, inceliğe, estetik kaygısına dikkatlerinizi çekmek isterim.

Günümüzde bayram harçlıkları, inşaatta çalışanlara yevmiyelerini dağıtan çavuşlar misali,

kaba davranışlı, estetik anlayışından nasipsiz insanların davranışlarını çağırıştırıyor maalesef. Ben, rahmetli nineciğimin tarzını devam ettirmek istedim. O güzelim bayram sabahlarında kapımı çalan çocuklara mendillerini uzattığımda yumurcıklardan birisi:

- *Para ya da çikolata verseydiniz keşke amca, demez mi?*

Peki, toplum bu unutulmaya yüz tutan güzel alışkanlıklara kapalı mı? Asla! Eğer öyle olmuş olsaydı Kent Gıda'nın bayram öncesi medyada yer alan reklâm filmleri, binlerce insanı, imkânları elvermediği halde annelerinin ve babalarının dizlerinin dibine gönderemezdi.

Hatırlayın o reklâmları. Yaşlı anne ve baba bayram sabahı her kapı çalınışında gurbetteki çocuklarının, torunlarının geldiğini umarlar. Ama kapıyı çalanlar ne yazık ki onlar değildir. Büyük bir karamsarlık ve duygusallık çöker üzerlerine bu güzel insanların. Ama o da ne? Çocuklar, torunlar, cümbür cemaat gelmişlerdir, büyük bir sürpriz ve anlatılmaz bir mutluluk! Sloganı da *"Bu bayram, daha fazla beklendiğiniz başka bir yer varsa oraya gidin!"* olarak tespit edilmişti.

O reklâm çok etkilemişti insanlarımızı biliyorum, inanın biliyorum. Yaşayarak öğrenenlerden olduğum için biliyorum.

Sözün özü değerli dostlarım, ben kahverengi mendilimi geri istiyorum.

El Öpenleriniz Çok Olsun!

Yaşamın içinde yığınları toplum, toplumları millet, milleti oluşturan fertleri bir ve beraber kılan duyarlılıklar gizlidir.

Biz insanlar için bahse konu olan değerlerin ifa ettiği anlama kayıtsız kalmak değildir marifet. Marifet; bu farklılıkları hissetmektir, yaygınlaştırıp yaşatmak, gelecek nesilleri de bu güzellikler ikliminin içine çekebilmektir.

Küçüklerin, kendilerinden yaşça büyük olanlarının ellerini öpmesini oldum olası önemser ve çok severim. İhtişamlı anlamlar yüklü bir ritüel hissi uyandırır bende bu davranış.

Bilindiği üzere el öpme yüzyıllardır, batı kültüründe erkeklerin kadınlara karşı gösterdikleri nezaket gösterisi olarak değerlendirildi ve içselleştirildi. Bizim toplumsal yaşamımızdaki küçüklerin yetişkinlere gösterdiği saygının yansıması olan tavır ise en başta içimizdeki yerli(!) bireyler olmak üzere yıllardır ne hikmetse hep yadırgandı.

Oysa öpülen elin, başa götürülüp, alma konulması çoğu zaman kelimeleri dize getirecek anlamlar içerir, idrakleri açık olan muhatapları için.

Bir yandan bu güzelim bizdenliği solurken, diğer yandan Türk Dil Kurumu sözlüğünde; *bir işi yaptırmak için çok yalvarmak, yaltaklanmak* olarak tanımlanan *el etek öpmek* deyiminin çağrıştırdıklarından ve riyakârlığından hep kaçınan ve dalkavukluktan vâreste tarafını severim el öpmenin.

Güzelliklere vesile olan el öpmelerden bahsediyorum sizlere dostlar, ikbal için bel büktüren zavallılıklardan değil. Bu haysiyetsiz tavırlarla hiç alâkamız olmadı yaşamımız boyunca, bundan sonra da olmaz inşallah.

Elleri, eldivenlerinden kara adamların ellerine yıllar yılı değil öpmek, sıkmak için bile hamlede bulunmadık, bulunmayız. Ellerini öpmek şöyle dursun, yanlarına dahi sokulmayız bu karakterde insanların. Onlar; bizim gözbebeklerimizde saklı olan geleceğe dönük

umutlarımızın, özlemlerimizin tanıklığına hep kapalı kaldılar ve hep öyle kalacaklar.

Ben bu haftaki sohbetimizde çocukluğuma göndermelerde bulunarak, bahse konu olan yadırgamanın şiddetini daha da arttıracak farklı bir el öpme vesilesinden bahsedeceğim siz değerli dostlarıma, rahmetli nineciğimden kalan bir öğretiden hareketle. Benim çocukluğumda banyo yapan küçükler, temizlendikten hemen sonra orada bulunan büyüklerin ellerini öperlerdi. Temizlenen bedenlerin sahipleri, bu güzelliği ve paklığı büyükleriyle de paylaşırlardı. Hatırlarım, bundan büyük keyif alırlardı konunun muhatapları. Temizliğe, birlikteliğe, paylaşımaya açılan güzelliklerdi yaşanan bu hasletler.

Hatırlıyorum; güzel yaşanmışlıklarla yıkanmış kalplerimize leke düşürmeyelim diye hep bir ağızdan dualar ederdik çocuk halimizle o günlerde.

Moliere'in dediği gibi; *“Yalnız yaptıklarımızdan değil, yapmadıklarımızdan da sorumlu tutulacağımızdan...”* olsa gerek, bizi biz yapan bu hasletleri çoğaltmanın ve yaygınlaştırmanın çaresine el birliği ile çözümler bulmamız gerektiği düşüncesi, beni oldum olası heyecanlandırmıştır. El öpenlerin bu anlamda çoğalması için gereken ilk şart ise elbette eli öpülesi insanların sayılarının artması, bundan da önemlisi bu insanların niteliklerinin nezaketle bezeli olmasıdır.

Siz değerli dostlarımın da benim gibi günümüz toplumsal yaşamının gidişatına, kuşaklar arası kopukluklara içten içe itiraz ediyorsanız, olmak istediğinizi, olduğunuz gibi kalarak olamayacağınızı da tespit etmiş olmalısınız.

Bu teklife tembellik ederek mukabelede bulunacaklarım: “*Devir değişiyor, bugünün gençliğinden bizim tavırlarımızı beklemek yersiz olur.*” kabilinden itirazlarını duyar gibiyim. Onlara da verilecek bir cevabımız var elbette. *Devir değişiyor olabilir ama devir ilk defa değişmiyor. Mücadeleden bu anlamda kaçma kolaylığına ne vaktimiz var ne de mecalimiz. Toplum olarak böyle bir boş verme lüksüne sahip değiliz. Anlayalım artık.* Bazılarına önemsiz gibi gelen bu ayrıntıların, yeni nesillerle paylaşılması ve evlatlarımızın bu güzelliklerin tarafı haline getirilmeleri, her birimiz için görün bakın ne kadar rahatlatıcı sonuçlar doğuracak.

Bu kadar kesin ifadeler kullanma gücünü kendimde nereden bulabiliyorum? Çünkü benim milletimin kumaşı kaliteli. Bunu biliyorum ve tüm benliğimle buna inanıyorum. Dört bin yıllık geleneğinde, bükemediği eli öpebilme erdemini gösterebilen bir topluma, bu anlamda güvenilmez de ne yapılır ki zaten! Bilenin yapmadığı, yapanın bilmediği kara gecelerden, bilenin yaptığı, yapanın ise bildiği ak sabahlara uyanmak dileğiyle. El öpenleriniz çok ve içten olsun, değerli dostlarım.

Bizim Yarı Aydınlar...

İnsanlar; iddialarından imtihana tabi tutulacaklarsa eğer, işte ben de bu sütunlar aracılığıyla iddia ediyorum: yeryüzünde bağrından çıktığı toplumla bizim aydınımız kadar kavgalı, başka bir aydın tipine rastlayamazsınız.

İstisna kişilikler elbette var. Ve iyi ki de var. Hatta son yıllarda sayılarının arttığına da tanık oluyoruz ama kabul edelim ki toplum ve aydını arasında yüzyıllardır devam edegelen ayrı düşme hastalığının tedavisi, bugüne dek maalesef bulunabilmiş değil. Bırakın tedaviyi tutarlı bir teşhisinin yapılabildiğine bile şahit olamadık yakın geçmişte.

Bu tespitlerde bulunurken; fikir çilesi çekmenin, proje üretmenin kuduz bir köpek gibi tehlikeli bulunup kovalandığı bir ülkede düşünce adamı yetiştirmenin, ne kadar zor bir ideal olduğunun elbette farkındayım.

Zaten, sıkıntısını tüm benliğimde hissettiğim ayrı düşünüş ile ilgili bu denli endişe duymamın temel nedenlerinden birisi de bu vasıflarda insanın yetiştirilmesinin çokça zorlaştığı bir coğrafyada soluk alıp veriyor olmamızdan kaynaklanıyor.

Bahse konu olan endişelerimizde bizi haksız bulanlar elbette ki olacaktır. Onlara şöyle cevap vermek isterim:

Zamanın birinde yarı aydın diye tanım bulan güruhun ağa babalarından birisi Yahya Kemal şiirlerinden birini eleştirirken: “Çevir bakalım o şiirleri Fransızcaya, bir Fransız ondan bir şey anlayabilecek mi?” diyecek kadar levanten bir tavır sergileyebilmiştir ya, işte bu yetenek sadece bizim yarı aydınlarımıza has bir davranış şeklidir.

Bizimle ilgili, bize dair değerlendirmelerde en fanatik oryantalistler bile bu kadar ileri gitmemişler, bizim yarı aydınlarımızdan daha insafli davranmışlardır.

Kendini bilmeyen, tanımayan yarı aydından topluma nasıl bir fayda gelebilir ki? Yaşadığı toplumun birikimlerine, hasletlerine pamuk ipliği ile bağlı olan yarı aydınlar, insanımızın hangi

yarasına merhem olabilirler? Realist bir medeniyet değerlendirmesi yapamamış, milletinin gönlünü fethetmeye asla talip olamamış insanlar neye talip olabilirler?

Gönlü, kafası ve ruhu kara olan aydın müsveddeleri, toplumun manevi tokadını daima yediler ve yiyecekler. Ama ne çare yüzyıllar boyu akıllanmadılar. Onlar; insanımızın hassasiyetleriyle alay etmeyi biricik öncelikleri olarak kabul ettiler.

Bizim yarı aydınımız; o beğenmediği, dudak bükerek izlediği avam(!) toplumdaki çıkan bireyin başarısı karşısında ölü gibi sessiz olmayı marifet olarak kabul ediyorsa bende bu cümleden hareketle vicdanlarını Washington'a, Londra'ya, Paris'e satanların bu toprakların yiğitlerinin sorunlarının çözümüne talip olamayacaklarını haykırma hakkını kendimde bulurum.

Yarı aydınlarımız, asıllarını hatırlayabilmiş olsalardı birçok şey evveleminde onlar ve sevenleri için çok daha güzel olacaktı. Ah, bu toplumu bir anlayabilselerdi. Ah, bu toplumu meydana getiren insanlarla oturup bir ağlayabilselerdi. Bir kez olsun ağlayabilselerdi, anlayacaklardı zaten.

Eğer onlar; millet, memleket ve medeniyet kavramlarını olabildiğince içten ve tutarlı yeni baştan tanımlayabilselerdi çok daha güzel sabahlara uyanmak adına her zamankinden daha fazla iştah ve iştihak duyabilirdik hep birlikte.

Artık fildişi kulelerde yaşayan, saksılarda yetişen aydınlar istemiyoruz. Toplumdan kopuk, milleti adına medeniyet kurmak için gerekli olan sevgi miktarından mahrum, ölç miktarından ise taşkın yarı aydınlar, çekidüzen verin artık kendinize.

Düşünce bağımsızlığını yeniden elde etmiş, daha güçlü ve insanına çok daha bereketli eserler bırakacak olan evlatlarını kucaklamaya dünden hazır bir milletin varlığını nasıl göremiyorsunuz?

Boynunuza sarılmak, sizi kucaklamak için, bırakın ona adım atmanızı, suratına yüz çevirmenizi bekleyen bağıri yanık Anadolu insanının varlığına nasıl duyarsız kalabiliyorsunuz? Hayret.

Bu anlamda çözümün bir parçası üstat Cemil Meriç'in Hilmi Yavuz'a yazdıklarında gizlidir: *“Türk aydınları, zahiri ihtilafları unutup, hakikati dostça, dürüstçe aramaya çalışsalar bahtiyar yarınların mimarı olabilirlerdi.”* Bu aydınlık tespite şapka çıkarılmaz da ne yapılır?

Bizim bir ömür boyu hasretini çekip gece gündüz gelişini beklediğimiz aydın tipi milleti için geleceği bugüne çekebilme vasfına sahip olan kişilerden oluşuyor. Bu böyle biline.

Ekmek kadar kutsal olan fikirlerini pişiren ve milletin hizmetine sunan gerçek aydınları hayranlıkla selamlarken, onlardan birisinin, üstat Yavuz Bülent Bakiler'in *Anadolu Gerçeği* adlı muhteşem şiirini duygularımıza tercüman olması

babında, son söz kabilinden siz değerli dostlarımla paylaşmak istiyorum.

Bu şiir oldum olası etkilemiştir beni. Duygularımızın tam sözcüsüdür.

Seslenişi, öfkesi, hasreti, her şeyi bizimdir. Bizdendir.

Söz Yavuz Bülent Bakiler hocamızın.

Söz *Anadolu Gerçeği*'nin:

Yalın ayaklarınla koştun mu tarla tarla
Duydun mu çıplak toprağın, çıplak insanın yasını
Ağlayan kadınlarla, ihtiyarlarla
Yaşadın mı bir yağmur duasını
Boz bulanık ırmaklarda çimdin mi
Kulak verdin mi yürekten kavala, saza
Bir ipek seccade üstünde gibi, huzurla
Durdun mu toprakta namaza?

Bilir misin köylerde akşam olunca
Çekilir el ayak ortalıktan...
Bir hüznü ay doğar karanlığa sapsarı
Başlar bir ağıt gibi sulardan, kapılardan
Kurbağa feryatları, köpek ulumaları...

Geceleri süt kokan, gübre kokan evleri
Topraktır hep damları, duvarı kerpiç...
Seferberlik yıllarını dinlerken ürpererek
Tandır başlarında uyudun mu hiç?

Kış günleri trenlerle geçtin mi uzak köylerden
Gördün mü dehşetini, tipinin karın...
Çektin mi hiç acısını istasyonlarda
Tandır ekmeği satan, yumurta satan
Yarı çıplak çocukların...

Kılığın kıyafetin sarmadı beni
Söylediğin türküler bizim türkümüz değil
Başka çeşmelerden doldurmuşsun tasını
Yüreğinde nakış yok, acı yok bizden
Bulutlar rahmetini kesmeden yavaş yavaş
İnsanlar selâmını esirgemedi
Savuş git içimizden...

Günümüz Bukalemunları

Bukalemun özel bir canlı türüdür. İnsanlığın; sosyal serüveninde yaşadığı gariplikleri, ani değişimleri anlama ve açıklama bağlamında sık sık atıfta bulunulan bir referans noktasıdır aynı zamanda.

Ağırkanlı, yavaş bir hayvan olan bukalemunu diğer kertenkelelerden ayıran en belirgin özellik ise ayaklarının, dilinin ve gözlerinin alışılmadık biçimleri ve renk değiştirme özelliğidir.

Bu anlamda tutarsızlık sergileyen, fikri planda yalpalayan kişilere çevrenizde bukalemun

benzetmesinin yapıldığına zannederim sizlerde şahitlik etmişsinizdir.

Bukalemun ile bu perspektifte benzeşen kişilerin her şart ve koşula, şahsiyetinden ve geçmişinden ödünler vererek çok çabuk adapte olduklarını gözlemlediğinizde sizlerin de midenizde garip haller oluşuyor mu bilemem. Ne yalan söyleyeyim bende oluyor.

Sindiremiyorum bu tutum değişikliklerini, hayretler içinde kalıyorum ve hedefe giden yolda her şeyi mubah gören makyavelistlere bile rahmet okutacak davranışların tarafı olan bu adamlara kızıyor, öfkeleniyorum.

Liyakatsizlikleri başa beladır günümüz bukalemunlarının. Onların sizi temin ederim ki her türlü nabza göre hazırladıkları çeşit çeşit şerbetleri vardır.

Dalkavukluk ve riyakârlık ise vazgeçemedikleri davranış stilleri içinde yer alır. Her devrin adamı olmaya adarlar kendilerini ve olurlar da. Onlar olmasına olurlar da bu payeleri onlara kazandıran güç sahiplerine ne demeli? Zaten toplumu oluşturan sağlıklı zihinlerden kopup gelen en büyük eleştiriyi onlara sahip çıkan iktidar sahipleri göğüslemek zorunda kalırlar zaman içinde. Tarih, faturayı daima bu tür insanlara keser. Hoş iktidardan düştükten sonra en büyük darbeyi bukalemun karakterli adamlardan yiyeceklerini de en iyi onlar bilirler

ya her neyse. Basiret ve feraset bağlanmıştır bir kere. Ne gelir ki elden!

İnanç ve değerlerini, her daim makam elde etmek uğruna değişkenliğe tabi tutan insanlardan bahsediyorum, sizlere. Zamanla düşüncede baş gösteren tutarsızlık, davranışlara ve üsluba da yansır. Sonrasında dinleyenleri dahi hayrete düşüren absürt yaşanmışlıklar ve efsaneler çıkar ortaya ister istemez. İşte meramımı aktarma kabilinden paylaşmak istediğim bir örnek:

Bir Rus Yahudi güç bela İsrail'e göç müsaadesi alır.

Ülkeden çıkışta Ruslar bagajını kontrol ederken elbiseleri arasında Lenin'in büstünü bulunca sorarlar:

- Bu nedir?

Yahudi:

- Bu nedir değil, bu kimdir diye sormanız gerekirdi, diye cevaplandırır soruyu ve bu türden bir soruya hazırlıklı olduğu her halinden belli şekilde devam eder konuşmaya:

- Bu Lenin'dir. Sosyalizmin temellerini atan, Rus halkına iyilikler getiren, büyük lider. Ben de bu büstü bereketli günlerin hatırası olarak yanıma aldım.

- Tamam, der Rus gümrük memurları ve Yahudi'nin geçişine izin verirler. İkna olmuşlardır.

Sonrasında Tel Aviv havaalanında İsraili gümrük memurları büstü fark ederler ve bu kez onlar sorarlar:

- Bu nedir?

Yahudi:

- Bu nedir değil, bu kimdir diye sormanız gerekirdi, diye söze girer ve devam eder:

- Bu Lenin'dir. Bu cani yüzünden Rusya'yı terk etmek zorunda kaldım. Yanıma aldım ki her gün bakıp lanet okuyayım.

- Tamam, der İsraili yetkililer, Rus meslektaşları gibi onlar da ikna olmuşlardır bu açıklamadan.

Adam nihayet evine gelir ve büstü misafir odasında bulunan büfenin üstüne özenle yerleştirir.

Takip eden günde kahramanımız, İsrail'e gelişi sebebiyle akrabalarına bir davet verir. Davetliler içinde yer alan yeğenlerinden birisi sorar:

- Bu kimdir?

Yahudi cevap verir:

- Bu kimdir değil, bu nedir diye sorman gerekirdi.

Cevap da gecikmeden gelir:

- On kilogram ağırlığında, yirmi dört ayar altın, vergisiz, gümrüksüz, KDV'siz üstelik!

Yeri gelmişken konunun önemine binaen belirtmeden geçmeyelim. Bukalemun karakterli olmanın dili, dini, ırkı, cinsiyeti olmaz. Homojen bir grup olarak nitelendirmek zor görünüyor bahse konu olan bu topluluğu.

Bütün bu yazıp, çizilenlerin dışında buka-
lemunlar güzel canlılardır aslında. Haklarını yemeyelim. En temel özellikleri olan renk değiştirmelerinin izleyenleri görsel bir şölene tabi tuttuğu da rahatlıkla dillendirilebilir. Maalesef davranış anlamında onu andıran insanlar için aynı iyimserliği gösterebilmek ise mümkün değildir.

Yılan bile yaratılış itibariyle ne kadar kıvrılırsa kıvrılsın, delikten geçerken dümdüz olmak zorundadır da bizim bukaalemun karakterlilerden bu kadar bile dik bir duruş göremezsiniz, yaşamları boyu.

Bu nedenden midir bilinmez, asırlar boyu yılandan korkulmamıştır bu topraklarda, yalandan korkulduğu kadar. Dirayet, feraset, liyakat ve ehliyet lügatlerinde asla bulunmaz bu omurgasız adamların. Lügatlerinde olmadığı gibi bu hasletlerden nefret eder, köşe bucak kaçarlar. Gerçeklerle yüzleşmek, suyu görenin teyemmümünün bozulması gibi etki bırakır muhataplarında.

Bütün bunlara rağmen emanetin ehline verilmesi buyruğu ne şaşmaz bir hakikat yüzleşmesidir, verilen mesajı içselleştirip, vicdanlarında hissedebilen aydınlık yüzlü insanlar için. Sayıları artsın bu türden omurgalı ve dik duruşlu insanların.

Bukalemun karakterlileri, kelaynaklar gibi andığımız günlere gebe bir Türkiye hayal ediyorum. Gerçekleşmesi çok yakınlaşmıştır, inanıyorum. Bu bağlamda güzel günler göreceksiniz, göreceğiz inşallah.

Ne İstiyorum?

İnsanoğlunun bizatihi kendisi ucu açık bir soru ise -ki kanımca öyledir- o zaman, kendimi alamayıp soruyorum işte: Ne istiyorum ve ne isteyebiliriz?

Gecikmiş ve mazlumun boynunu bükük bırakan adaleti asla istemiyorum. Bunu biliyorum. Kendisini bu anlamda yeryüzündeki her insandan çok daha güvende hisseden bir toplumun ferdi olmanın özlemiyle yanıp tutuşuyorum.

Fırsat eşitliği ve dürüstlüğün hayatın her aşamasına hâkim olduğu bir coğrafyada yaşam sürmek istiyorum.

Tüm yaşamı boyunca eleştirdiği konular hakkında imtihan verme zamanı gelip çattığında, omurgalı davranabilen, başını dik tutabilen bireylerden müteşekkil bir toplumun mensubu olarak anılmak istiyorum.

Kendisinin hayal bile edemeyeceği çalışmaları gerçekleştiren, eserler ortaya koyan insanları bir kalemde silebilecek dedikodu ve iftira sistemine geçit vermeyecek, buna yeltenen ipsiz sapsızlara pirim tanımayacak vicdanın temsilcilerinin özlemine duyuyorum.

Bu hayatta taklide değer bir şey varsa o da çocuk masumiyetidir. Bu anlayış ve temenniyle donanmış bir yaşam sürmek istiyorum. Karalamayan, kötülemeden, hayra çağıran ve hayırda yarışan, bilgi sahibi olmadan fikir sahibi olmanın ne kadar tehlikeli bir rahatsızlık olduğunun farkına varabilen bir neslin yetiştirilmesi için topyekûn seferberlik ilan edilmesini arzuluyorum.

Bağrından çıktığı milletin değerleriyle ters düşmeyen, vatandaşının nabzını tutabilen ve yüreği sadece bu milletin hayrına hizmet üretmek için atan yöneticilerce idare edilen bir ülkenin mensubu olmak istiyorum.

Toplum olarak yaşamanın tüm medeni gerekliliklerini yerine getirmek için gayret sarf

eden, bu bağlamda tavır alabilen, samimi davranabilen insanların çoğalmasa için her daim dua ediyorum.

Güçlünün değil, haklının baş üstünde tutulduğu bir yaşama tanıklık etmek istiyorum.

Efendilerin değil, kardeşlerin ve kardeşliğin hüküm sürdüğü bir coğrafyada soluk alıp vermek istiyorum.

Yetim ve öksüzlerin başlarının okşandığı, çocukların ağlamadığı, ağlatılmadığı bir ülkenin sabahına uyanmak istiyorum.

Özü, sözü bir insanlarla muhatap olup onlarla selamlaşmak; onlarla kucaklaşmak istiyorum.

Eğer kaderimde bir savunmasızlık yaşamak yazılı ise bu savunmasızlığı sadece ve sadece sevdiklerime karşı yaşayacağım zamana teslim olmak istiyorum.

Yaşamında ahde vefâ duygusunu baş tacı etmiş nefis sahiplerinden gelen, nefeslere muhatap olmak istiyorum.

Her insanın sığınabileceği bir Hira'sının daima olabileceği bir dünya ümidiyle yaşamak ve bu ihtişamla yüzleşmek istiyorum.

Esenliklere yelken açtırabilecek, sığınılacak en güvenilir liman olan kitaplarla bezenmiş bir dünya hayal ediyorum.

Hak arama noktasında dilsizlerin bile konuşabildiği, hakkını arayabildiği, özgürlüklerle çepeçevre kuşatılan bir Türkiye hayal ediyorum.

Gelecek nesillere onurlu ve tertemiz bir isim bırakabilmenin en değerli miras olduğunun farkına varabilen dostlarla tanış olmak istiyorum.

Diğerkâmlık Üzerine

İnsanlık, çağın getirdiği rahatsızlıkları tetikleyen birçok sorunla tarih boyunca mücadele etmek zorunda kaldı ve halen de kalıyor.

Bu sorunların etkisiyle olsa gerek toplumun büyük bir kesimi, konular farklılık arz etse bile sürdürüğü yaşam ile ilgili eleştiriler geliştirmekten de kendisini alamadı. Memnuniyetsizliklerini her platformda dillendirmekten ise hiç çekinmedi.

Buna rağmen; yaraya merhem babında reçeteler üretilmesinden, olayın matematikleştirilmesinden, hele hele önerilen çözümlerin

alternatifsiz olduğundan dem vurulmasından oldum olası rahatsızlık duymuşumdur.

Doğruya ve güzele götüren birden farklı yol olduğu ümidini, inadına hep taşıdım ve yarınlara ümitle bakma adına daima taşımak isterim.

Bu türden güzellikleri, yaşantımızın her evresine hâkim kılabilmemiz adına girişilen mücadelenin iyinin ve doğrunun lehine sonuçlanabilmesi için diğerkâm olmayı insanımıza anlatmanın ve toplumun çoğunluğunun bu kavramı içselleştirmesine gayret etmenin gerekliliğine ise her zamankinden çok daha fazla inanıyorum.

Kavram olarak; *kendisinin ihtiyacı olduğu halde başkasını kendi nefesine tercih etme duygusu, cömertliğin bir üst derecesi ve hatta ondan da daha büyük bir fazilet ve davranış* olarak tanımlanan diğerkâmlık, toplumsal yaşamın her evresinde bizlerin eliyle bilinçli olarak yaygınlaştırılmalıdır.

Çoğunluğun bu yönde bir irade ortaya koymasını sağlayabilirsek, toplumun diğer kesimlerinin de bundan vâreste kalamayacağına olan inancım ise çok fazla. Atalar boş yere; “*Aza nereye diye sorduklarında, çoğun yanına demiş.*” tespitinde bulunmamışlar.

Diğerkâmlık hasletinin sürdürüğü olduğumuz yaşamımıza hâkim kılınmasında asli görev, öncelikle toplumun kanaat önderlerine düşmektedir. Her daim insanların gözü önünde

bulunan bireylerin sergileyeceği olumlu tutum ve davranışlar, ister istemez belli bir etki oluşturacaktır bireyler üzerinde.

Bu bağlamda unutulmaması gereken, her kadının sakız çiğneyebileceği ama Ayşe kadın gibi patlatamayacağı gerçeğidir.

Bu cümleden hareketle; toplum yararına çalışan sivil toplum örgütlerine, eğitim kurumlarına ve özellikle biz eğitimcilere de büyük görevler düşüyor.

Bu kurumların içinde yer alan Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı'nın yüreklere su serpen, insanın içini bir farklı ısıtan harika bir sloganları var: "*Bir çocuk değişir, Türkiye değişir.*" diye.

Harikulade bir tespit ve söylem. Niye mi? Açıklayayım:

Etrafındakiler, Firavuna:

- Seni Firavunlaştıran, azdıran neydi, diye sorduklarında cevaben:

- Beni yaptığımdan alıkoyacak birisinin çıkması, cevabını vermiştir ya hani, işte bu cümleden hareketle doğruyu ve güzeli her platformda ve koşulda cesaretle dillendirebilmek için yollara düşen gönül erlerine ne mutlu. Bu yönde insan yetiştirmek için kolları sıvayanlar ne desteği kadar da hak ediyorlar.

Seçkiler – Türker Göksel

Bu yolda gayret sarf eden insanlarımızı yüreğimden kopup gelen bir hayranlıkla selamlıyorum.

Son kertede sizlere bir müjde vereyim de hep birlikte bu yöndeki azmimizi ve inancımızı ayakta tutabilelim.

Sergilenen her güzellik Allah içindir ve Allah asla vadine muhalefet etmez.

Mutluluk Dediğin Ne Ki...

Gözlerin konuştuğu dilin, her yerde aynı olduğunu kavrayıp bu metotla çevrelerine ışık saçan nur yüzlüler, ne mutlu size.

Yaşadıkları toplumda, bir tek insanın bile mutlu olmamasının, yaşamları boyunca tanıklık edebilecekleri en büyük ahlaksızlık olduğunu gönüllerinde hissedebilen duygu yoğun insanlar, ne mutlu size.

Dil ile düğümlenenin, dış ile çözülemeyeceğini kavrayabilen âkil adamlar, ne mutlu size.

Taşı delenin, suyun kuvvetinden ziyade, damlaların sürekliliğinde gizli güç olduğunu çözümlayebilen öngörü sahibi insanlar, ne mutlu size.

Yaşamın bizatihi kendisinin yüzde yüz öldürücü bir hastalık olduğu teşhisini koyup yine yaşamın ölümü tanıyabilmek için verilen bir izin olduğunun farkına varabilen erdemli insanlar, ne mutlu size.

Problemi oluşturan zihinle, bahse konu olan problemin çözülemeyeceğini kavrayabilen, akıl tutulmalarından kendilerini vâreste tutabilen nasipli insanlar, ne mutlu size.

İnsanın gerçek özgürlüğünün, kendisine yapılan haksızlıklara karşı takındığı olumlu tavırda gizli olduğunu sezen edepli insanlar, ne mutlu size.

Anı yaşamamanın ve yazmanın, ölümün elinden bir şeyler kurtarmak olduğunu kavrayıp yazan ve acıların azalmasına çabalayan fedakâr insanlar, ne mutlu size.

İnsanın, aslında inandığından öte bir şey olmadığı gerçeğiyle yüzleştiği halde, bundan korkmayan cesur insanlar, ne mutlu size.

Nezaketin, her şeyi satın alabilecek bir güç olduğunu hissedip, bu güzelim hasletleri yaşantılarına hâkim kılabilen nazenin insanlar, ne mutlu size.

Her tanımlamanın belli bir sınırlamayı da beraberinde getireceğini tahmin edebilen, yaşamı bu bağlamda sorgulayabilen insanlar, ne mutlu size.

Ağlamanın, gülmenin kardeşi olduğunu kavrayıp, ağlamasını bilmeyenlerin, gülmeyi beceremeyeceğine kanaat getiren gözü yaşlı insanlar, ne mutlu size.

Fırsatları ganimet bilip o fırsatları toplumun yararına kullanan, sonrasında bu değerleri milletinin ayakları altına serebilme ferasetini gösteren yiğit insanlar, ne mutlu size.

İnsanın ömrü boyunca öğrenmesi gereken ilk dilin, tatlı dil olduğunun farkına varabilen gül yüzlüler ne mutlu size.

Yürüyüşleri bile terbiyeli olan, katıkları bir dilim ekmeğin yanında güven, sevgi ve huzur olan benim büyük milletim, ne mutlu size.

Velhasıl dostlar; mutluluk dediğin bu olsa gerek.

Bu anlamda mutlu olmak da yetişir size.

Mutlu olmayı biraz da bizlere öğretsenize.

Afyon'dan Maraş'a Selam Götürün

Ekmek, Türk milletinin hürmet gösterdiği nimetlerin başında gelir. Benim mümtaz milletim, yerde bir ekmek parçası gördüğünde ta'zimle eğilip onu alır, öper, alınına götürür ve ayakaltından kaldırıp, başüstüne çıkarır.

Sohbete neden buradan girdik?
Açıklayayım:

Bildiğiniz üzere, ekmeğe değer ve tat katan onun mayası ve piştiği ocaktır.

Ocak, bizim kültürümüzün çoban yıldızlarından sayılır. Bizler öyle nitelendirir öyle değerlendiririz ocak kavramı.

Bu terime değer katan, ocak sözcüğünün çağrıştırdığı anlamların farklı maksatları kuşatmış olmasından da kaynaklanır elbette.

Yine bizim kültürümüzde, insan da en az ekmek kadar değerlidir, kutsaldır ve onun da mayasının sağlamlığına, piştiği, yettiği ocağa dikkat ve itibar edilir.

Bu topraklardan mayası bozuk karakterler az da olsa maalesef çıktı. Çıktı ama hiç bu kadar cüretkâr olmamışlar, hiç bu kadar gemi azıya almamışlardı. Arkası olan köpeğin, kurt basabileceğini kulaklarına efendileri mi fısıldadı bilemem. Bildiğim bir şey var: ocaklar söndürenin ocağı tütmez, tütmez, tütmeyecek. Bu da böyle biline.

Kutsal Anadolu coğrafyasında bölücülük yapan, mayası bozuk bebek katilleri, asla ama asla hedeflerine ulaşamayacaklar. Hamaset yapmıyorum. İçimden gelenleri aklımın süzgecinden geçirip de yazıya döküyorum.

Ey Emperyalist dünyanın kapıkulları, insanlıktan nasipsiz nankörler; şehit kanlarıyla sulanmış Anadolu topraklarında sizlerin ve efendilerinizin hiçbir zaman yeri olmadı, bundan sonra da olmayacak. Benim milletim hangi etnik kökenden gelmiş olursa olsun, asıl beslendiği

kaynağın öğretileri ışığında sizlere her zaman ve şartta hak ettiğiniz cevabı verecektir.

Şer yuvalarında tütüğünü iddia ettiğiniz o ocaklar mı ne olacak? Söyleyeyim: *Sönecek... Yok olacak...*

Ve Karakoç ustanın dediği gibi: Akça kanatlı bir güvercin Afyon'dan Maraş'a kıyamete dek selam getirip, götürecektir.

Bu Dünya Kimin Dünyası?

Bilinmeyen mekânlarda, bilinir kişilerin organize ettiği ve son otuz, kırk yıl özelinde değerlendirildiğinde toplumu neredeyse yediden yetmişe kuşatan bir çılgınlık almış başını gidiyor. “*Bu dünya birincilerin dünyası.*” diyorlar. “*İkincilerin ne anımsandığını duyduk ne de takdir edildiklerini.*” diyorlar. Varsa yoksa “*Birinciler, en birinciler.*” diyorlar. Ben diyenlerin yalancısıyım.

Hâl böyle olunca, özellikle günümüz gençliğini de bir telaştır alıyor ister istemez. En önlere yer kapma hevesi, sevdası, koşuştur-

macası, hatta paranoyası. Nasıl tasvir ederseniz edin artık.

Oysa akliselim düşünüp bu doğrultuda davranabilmeyi başarabilenlerimiz biliyorlar ki; verimlilik ve buna bağlı olarak oluşması umulan toplumsal refah, bireysel tavır ve başarıların çok ötesinde organize olan birliktelikler sonrasında elde edilebilecek bir değerler bütünüdür.

Bilinmeyen mekânların bilinir sakinleri, bahse konu olan dönemde *kendi kendine yetmek* düşüncesini musallat ettiler toplumun başına. Bireyin, toplumda birlikte yaşadığı diğer fertlere, hatta ve hatta dost bildikleri insanlara karşı bile kepenkleri kapalı tutmasını salık veren bir düşünce salgınıydı bu.

Oysa ben şahidim. Yirminci yılına yaklaşan kariyerim boyunca binlerce üniversite öğrencisi ile çalışma imkânım oldu. Ulusal ve uluslararası çalışmalar, projeler gerçekleştirdim bu genç insanlarla. Şimdi geriye şöyle bir dönüp baktığımda, kısa sayılabilecek yaşamları boyunca başarıyı diğerlerine nazaran çok daha kısa zamanda ve hazmederek yakalamayı başaranların, ders notlarını diğer arkadaşlarından kaçıranlar arasından değil, tüm arkadaşlarını her koşulda kucaklayabilmeyi başarabilenler arasından çıktığını rahatlıkla ifade edebiliyorum.

Hiç âdetim olmadığı halde, tecrübelerim bana bu konuda genelleme yapma hakkı da tanıyor. Tanıklık edilen farklı resimlerin, sonuç

itibariyle oluşturduğu benzerliğin rastlantı olamayacağına yürekten inanıyorum.

Bu bağlamda tespitlerde bulunmak için kolay kısmı, biliyorum. Gençleri bu istikamete yönlendirmenin önündeki engeller ise -özellikle günümüz koşullarında- çok daha çetin, bunun da farkındayım.

Olumlu ve birlikte hareket etmeyi öncelleyen düşünce ikliminin tarafı yapmayı başaramadığımız yüzlerce gencin varlığından haberdar olmak ise ıstırapların en acısını tattırır muhataplarına. Bunu da birileri artık bilsin istiyorum. Bütün derdim bu.

Hayat denilen serüvende, imkânları elimizin tersiyle ittiğimizin farkına varmaktan daha kahredici bir süreç tasavvur dahi edemiyorum. Bu duyguları yüzlerine karşı haykırmak istediğim gençliğin tamamına yetişemiyoruz ve bu güzelim evlatlarımızın bazıları hiç arzu etmediğimiz halde elimizden kayıp gidiyor ya, işte ben asıl buna yanıyorum.

Başarıya odaklanmanın asli unsurlarının başında, yoğunlaştığınız konuya, öncelikle sizin inanmanız gelir. Bu içselleştirmenin dışında kalındığında oluşması muhtemel durum ise çoğu kez trajikomik sonuçlar doğurur.

Bu bağlamda sizlerle paylaşacağım anekdotta olduğu gibi:

Zamanın birinde, herhangi bir ülkede kamuoyunun dikkatini odakladığı bir cinayet davası görülmektedir. Sanık sandalyesindeki kişinin katil olduğu kesin gibidir. Bütün deliller bunu işaret etmektedir. Sanık avukatının aklına son şans kabilinden bir kurnazlık gelir. Savunmasının sonuna gelen avukat, müvekkilinin öldürdüğü iddia edilen kişinin bir dakika içinde mahkeme salonundan içeri gireceğini dillendirir. Herkes şaşkınlık ve merak içinde kapıya gözlerini çevirir ama elbette mahkeme salonuna gelen giden olmaz. Buna rağmen avukat savunmasında:

- Kapıya gözlerinizi çevirdiğinize göre sizlerin de içinde bu davaya yönelik bir şüphe var, bağlamında ifadeler kullanarak kafa karışıklığına neden olmanın hazırcılığına soyunur ve son bir ümitle verilecek karara odaklanır.

Hâkim, zanlıyı suçlu bulur ve en üst sınırdan cezalandırılmasına hükmeder. Avukatın bu karar sonrasında itirazı ise gecikmez:

- Hâkim bey siz de etkilendiniz, siz de kapıya baktınız, itiraf edin.

Hâkim bu söylemi kabullenir ancak verdiği cevapla gelecek nesillerin zihinlerinde efsaneleşecek bir tahlilde bulunmayı da ihmal etmez. Genç avukata ve onunla aynı safta bulunanlara tokat gibi gelecek bir tahlil ve tecrübenin yansımasıdır verilen cevap:

- Evet, hakkımız var, hepimiz baktık. Bir tek müvekkiliniz bakmadı.

Ben; özgeçmişî uzun, ensesi kalın, cüzdanı şişkin, bedeni büyük adamı ne yapayım. Gönül lazım bana, yürek lazım. Sadece insanları değil, tüm canlıları gönlüyle kucaklayışı dillere destan olan adamlar nerelerdesiniz? Sizlere duyulan ihtiyaç her geçen gün artıyor.

Elma denilmesini beklemeden çıkın artık.

Yaşadığı Toprağa Ruh Katanlar

İnsanların yaşamlarını sürdürdükleri toprağı vatana dönüştüren, ruhtur. Ruh, kolay oluşmaz yaşanılan coğrafyada. Çile gerektirir, emek gerektirir, mücadele gerektirir.

Ruh aşır, sevdadır, kadirşinaslıktır, kıymet bilmektir, zahmettir, alın teridir. Velhasıl insanı kuşatan ne kadar olumlu haslet varsa, toprağa ruh katan o kadar değer varlığından bahsetmek de mümkündür.

Değerli dostlarım, herkesten daha çok sizler farkındasınız, biliyorum. Toplumumuz, bir travma geçiriyor adeta. Gün geçmiyor ki medya

aracılığıyla rüyada görsek hayra yormayacağımız cinnet olaylarına şahit olmayalım. Her birimiz şaşkınlık içindeyiz. Görüp işittiklerimiz bazılarıımıza kıyamet senaryoları ürettiriyor. *İnsanlık kayboldu* yargısına kapılanlarımızın sayısı yabana atılamayacak oranlara ulaştı.

Bu duyguya kapılanları kınamıyorum. Hatta hak verdiğim bile oluyor. Ama hatırlatmak isterim: Oluklar çifttir, birinden nur akarken, diğerinden akan kirdir. Lütfen hatırdan çıkar-mayalım, başkalarının günahları bizleri aziz kılmaz. Aksine, başkalarının derdine yanma-yanları bizden saymak mümkün değildir.

Bizim derdimiz, kiri temizlemek, tertemiz bir dünya kurabilmek ve bırakabilmektir. Kendimiz ve çocuklarımız adına bunu yapabilmek, her birimizin biricik görevi olmalıdır.

Gönül, güzellikleri kovalıyor, bulduğunda ise rahatlıyor, umutlanıyor. Bu tür örnekler yoğun olarak benim ülkemin güzel insanları tarafından yaşanıyor, yaşatılıyor. Önemli olan, bu yaşanmışlıkları insanımızla paylaşmak, toplumu bu anlamda haberdar edebilmektir. Bu topraklardaki insanlara inanç duymayı gerektiren örnekler bitmez, bitemez.

İşte onlardan sadece birisi: bahse konu olan olayın başkahramanı bir hanımefendi. Adı Gülsüm Kabadayı. Gülsüm Hanım, hastanede görüncesine refakat eden fedakâr bir bayan.

Bu esnada tanık olduğu bir olayın ise baş aktörü haline dönüşüyor. Bilincini yitirmiş ve kimsesi olmayan bir gence yaklaşık bir yıldır bakıcılık yapıyor Gülsüm Hanım. Bu genç 195 gün önce geçirdiği bir kaza sonucu komaya giriyor. Gülsüm Kabadayı da komadaki genci sahipleniyor. Çocuklarını bırakıp, *Umut* adını verdikleri çocukla ilgileniyor Gülsüm Anne ve destansı bir cümle kuruyor:

- *Allah'a söz verdim, ona, ölene kadar bakacağım, diyor.*

Gülsüm anne, sen ne güzel bir insansın! Ben bu örnekte insanlığı işitiyor, hissediyorum. İnsanlık adına zihnimde var olan her şeyi unutsam, sadece bu olay bile yine kendimi iyi hissetmeme vesile oluyor. Umuda en çok ihtiyaç duyduğumuz bugünlerde, gönlümüzü gül gülistan kılan yaşanmışlıklardır tanık olduklarımız.

Aklıma söz geçiremiyorum. Gönlümü, belki dostlar gelir diye toprağa serebilmek geliyor elimden. Bir tek dileğim var. Gülsüm abla, içinde yaşadığım toplumdan da aynı güzellikleri bulasın. Evlatların da hürmetin doruklarını yaşatsınlar sana. Bastığın toprakları vatan yaptığını da unutmayasın.

Benim insanımın bu anlamda sergilediği güzellikler, yaşadığı coğrafyayla sınırlı değildir. Avrupa'nın en önemli ülkelerinden birinde, yaklaşık yirmi bin Türk'ün yaşadığı bir şehirde, vatandaşlarımız Ramazan çadırı kurarlar. Yalnız

kendileri oturmazlar sofranın başına. Yaşadıkları şehrin belediye başkanı başta olmak üzere yabancı misafirleriyle omuz omuzadırlar.

İftarın açılmasına bir iki dakika kalmıştır. Herkes büyük bir iştiaqla iftar vaktinin gelişini beklemektedir. Tam o anda olanlar olur. Elinde bir şarap şişesi, hırpani bir yabancı adam, yanında bir sokak köpeği olduğu halde çadıra girer. Sorusu çok basittir aslında:

- Bana da yemek verir misiniz?

Aldığı cevabı ve yaşadığı konukseverliği anlatmama gerek var mı bilmem? Bu örneği arkadaşlarım, benimle paylaştığında burnumun direğinin sızladığını hissettim. Gözyaşlarıma ise o dakikadan sonra mani olmaya çalışmamın hiçbir anlamı yoktu.

Topyekûn tüm insanlığın derdiyle dertlenenler, yeryüzünde sizden daha güzel bir sima, yürek ve zihin sahibi var mı? Sizler, kirlenmeye yüz tutan toplumsal yaşamın, yegâne ümidisiniz. Sizlerle aynı havayı solumak ancak onur veriyor bana. Niyeti, bu âlemde hoş bir sadâ bırakabilmek olan insanlara selâm olsun.

Selâm olsun, yaşadığı topraklara düşürdüğü gözyaşının da, alın terinin de hakkını verebilen gül yüzlülere.

Dağın, taşın, uçan kuşun selâmını esirgemediği gönül dostlarına bizden de selâm olsun.

**Kanka Değil Yaren Diyelim Artık Kendimize
Gelelim!**

Dil, hiç şüphesiz bir toplumu millet yapan en önemli değerlerin başında gelir. Dil, bir milletin namusudur. Bu kadar iddialı bir tespitten sonra konuya mütevazı bir açıklık getirmek ise olmazsa olmaz bir gereklilik halini aldı, farkındayım.

Ben dilbilimci değilim. Herhangi bir konuda fikir beyan etmeden önce o konu ile ilgili yeterince araştırma yapmanın ve üzerinde düzgün fikirler olgunlaştırmanın gerekliliğine ise önem veririm.

Bu hafta sohbete konu edeceğim alan hakkında uzman olmadığımı beyan etmekle birlikte içimdeki yangının söndürülmesi bağlamında birkaç kelâm etmekten kendimi alıkoyamıyorum. Bu anlamda şahsımı ve dillendireceğim fikirlerimi konunun uzmanlarının ve siz değerli okurlarımın anlayışına emanet ediyorum.

Konuşuyoruz ama nece konuşuyoruz? Birbirimizi anlamıyoruz. Ne olur, artık kabul edelim, kaza *geliyorum* diyor, ama anlayacağımız üslupla söylemediği için, anlamıyoruz onu. Hayat oyununda seyirci koltuklarında oturmaya değil, sahneye çıkmaya çalışmalıyız artık. Buna mecburuz. Uyduruk seslenişler, hitaplar, sözcükler dilimizi gevşetmeye başladı, farkında değil miyiz?

Özellikle gençlerimizi, kullandıkları dil konusunda çok başıboş bıraktık. İtiraf edelim, toplumların kullandıkları dilin günümüz dünyasında, etkileşime kapalı olmasını hiç kimse beklemiyor. Küreselleşen dünyada bu anlamda bir duruluğu umut etmek gün geçtikçe imkânsızlaşıyor, bunun farkındayım. Bununla birlikte günlük konuşma dilinde uyduruk kelimelere sığınan bir neslin yetişiyor olması da beni fazlasıyla tedirgin ediyor.

Ne demek *kanka*? Bu nasıl bir laubaliliktir? Bu kadar zevksiz, çelimsiz, bu kadar estetikten uzak, soğuk bir sesleniş, bir ifade olabilir mi? Böyle basit bir hitap nasıl sarıp sarmalayabilir

ifade etmek istediğimiz güzelliği, nasıl yakıştırlabilir o güzelim ağızlara?

Artık kendimize gelelim, dil anlamında topluma çekidüzen verelim. Sorun varsa, çözüm de vardır. Önerimi yineleyeyim: *kanka* değil, *yaren* diyelim. Niye mi? Açıklayayım:

Yaşadığı topraklara renk veren, değer katan insanların, dostlarının kurduğu, fevkalâde aktivitelerle bu millete hizmet eden San-Der'in -Sandıklı İlçesi Kültür Varlıklarını Koruma ve Yaşatma Derneği- üslubuyla konuya açıklık getirelim.

Yar ile *yâren* kelimeleri, Farsça'dan dilimize geçmiş, alıntı kelimelerdir. Evet, alıntıdır ama artık bizim olmuşlardır. Milletimiz, ruh ve düşünce dünyasında içselleştirmiştir bu güzelim ifadeleri.

Sözlükte *yar*; *sevgili*, *dost*, *tanıdık* karşılığındadır. *Yâren* kelimesi *yar* kelimesinin çoğul şekli olup *dostlar*, *bir amaç çerçevesinde toplanmış ve aynı amacı güttükleri için bir araya gelmiş olanların tümü* anlamlarına gelmektedir.

Yâren insan yetiştirme; insanı hayata hazırlama; toplumsal düzeni ve güvenliği sağlama; halk müziği, halk mutfağı, halk tiyatrosu, halk edebiyatı gibi ulusal kültür değerlerini yaşatma ve yeni kuşaklara aktarma görevlerini yüzyıllardır yerine getirmiş bir toplumsal kurumdur.

Yâren; bizim ruh disiplinimizin Anadolu’da çelikleştiği ve insanların birbirlerine taşları, kurşunla kenetlenmiş duvarlar gibi saf bağladıkları bir yaşayış biçimidir.

Yâren; biz insanların kalplerinde uyuyan cömertliği, bilim arzusunu, utanma duygusunu, sadakati, bir gün hesaba çekilme korkusunu uyandıran, besleyen yaşayış biçimidir.

Yâren, bizim sadece dünümüz değildir. *Yâren*, bizim aynı zamanda bugünümüz ve yarınımızdır.

Yâren; hep dışarıda aradığımız değerlerin, aslında Anadolu topraklarında bulunduğunu belgeleyen bir toplumsal kurumdur.

Yâren; bizi biz yapan maddî ve manevî ürünlerimizin ahenkli bir manzumesi olan zengin ve köklü Türk kültürünün yöresel bir yansımasıdır.

“*Biz, tarihi çalınmış bir milletiz.*” diyor üstat Kemal Tahir. Haklıdır. Ama unutulmasın ki kayıp olan, yitirilmiş olan bizimidir. Onu arayıp bulmak ise bizlerin boynunun borcudur.

Sizler de takdir edersiniz ki uyuyan, uyuduğunu bilmezse; gördüğünün rüya olduğunu anlayamaz. Artık uyanalım. Bunun için ilk önce derin bir uykuda olduğumuzu farkederek işe başlayalım. Biricik hareket noktamız bu olsun. Yola bu mantık açılımının rehberliğinde koyulalım.

Özgürlüğümüzden ödün veremeyiz. Biz büyük bir medeniyetin mirasçılarıyız. Hiç kimsenin kopyası olamayız. Hiç kimsenin bizden bunu istemeye hakkı da yoktur, gücü de.

“Sözcükler kuşlara benzemezler, bir kez kanatlandıktan sonra yakalanmaları imkânsızdır.” der bir Rus atasözü, doğrudur. Bizlere eğitim yaşamında öğretildiği gibi, dört yanlış bir doğruyu götürmüyor gerçek yaşamda. Yapacağınız bir yanlış tüm doğrularınızın silinip gitmesi sonucunu doğuruyor. Hele bunu dil alanında yaparsak, telafisi imkânsız sonuçlarla boğuşmamızı gerektirecek zorluklar bekliyor her birimizi, unutmayalım.

Bizler ne kadar feryat edersek edelim, bu gerçeği değiştirmek için zorlanacağız. Duymak istemeyenlerden daha sağır, görmek istemeyenlerden daha kör kimse bulunamaz çünkü. Ama yılmılık içinde olmayacağız.

*Gecekondu*sal benzeri uydurukça kelimeleri dilimize bir virüs misali bulaştırmaya çalışanlarla, güzelim Türkçemizi sele verip sala bindirmeye çalışan budalalarla mücadelemiz daima devam edecek. Bıkmadan, usanmadan sürecektir bu mücadele. Bu bağlamda, annelerimizin tertemiz sütüne Fransız şarabı katmak isteyenler, karşılarında daima biz Türkçe sevdalılarını bulacaklar.

Anımsamakta fayda görüyorum. Fransa’da 1994 yılında 665 sayılı kanun çıkarıldı. Adı geçen kanunun birinci maddesinde; *“Fransa’da üretilen*

mallara, Fransızcadan başka isim verilemez.” yargısı bulunmaktadır. Bu malların reklâmında dahi Fransızcadan başka bir dil kullanılamayacağı, yasanın teminatı altındadır.

Bu örnek de benim “*Teşekkür ederim.*” demek yerine “*Mersi.*” demek kolaycılığına sığınanlara ithafım olsun.

Bu konuda her ortamda düşünürlerimizin, aydınlarımızın, hocalarımızın konuşması, yazması gerek. Bu çileyi çekenler elbette var, ama yeterli değil. Sözü altın olanların susuşu intihardır, susmayın artık.

Vakit çok geç olmadan, pişmanlığın fayda vermediği bir yere gelinmeden, aydınlatın bu toplumun gençlerini. Çünkü bugün kullandığımız kelimeler, gelecekte nasıl yaşayacağınızı belirleyen değerlere dönüşecektir.

“Kız, anadan öğrenir sofrayı; oğlan, babadan öğrenir sohbeti.” seslenişini yüzyıllar ötesinden akıp da gelen bir durulukta gönderen Dede Korkut Ata'nın sesine, bu sütunlar aracılığıyla, haddimiz olmadığını bilerek, bir ses de biz verelim ve “Gençler, sizden öğrensin hitap etmeyi.” diyelim.

Biz önerimizi dillendirelim. Gerisi, Türkçe'nin kara sevdalılarının görevidir.

Bu konu, hepimizin ama hepimizin boynunun borcudur.

Avrupa'ya Tat Katmaya Geliyoruz

Bu satırların yazarı, bugüne dek Avrupa Birliği fonlarından desteklenen dört farklı uluslararası projenin sorumluluğunu ve koordinatörlük görevlerini yerine getirdi. Üzerinde beş yılı aşkın bir süredir kafa yorduğu ve 2014 yılında arkadaşlarıyla gerçekleştirmeyi planladığı bir hayali var. Bugün bu satırlarda sizler, tasarlanan hayalin gerçeğe dönüşmesine yönelik, gerekçelerini sıralayacak olan kişinin fikirlerine tanıklık edeceksiniz. Karar sizlerin.

Ülkemizin, Avrupa Birliği'ne tam üye olma noktasında ortaya koyduğu siyasal ve hukuki

iradenin toplumun her kesimini tarafından değişik etkinlik ve projelerle desteklenmesi ve çalışmaların multidisipliner bir yapıya büründürülmesi gerekmektedir. Bu fikirden hareketle tasarlanan projemizin yurtdışında temasa geçilen ülke ve şehirde -Belçika/Brüksel- ve Afyonkarahisar ilinde *Avrupa'ya Tat Katmaya Geliyoruz* ana başlığında gerçekleştirilmesi öngörülmektedir.

Projenin çıkış noktası, birçok kavim tarafından değişik inanç perspektifiyle kabullenilen *Aşure* geleneğine dayandırılmaktadır. Bilindiği gibi orijinali *Aşura* olan kelime, Arapça'da *on* manasına gelen *aşara* kelimesinden türemiştir. Sözcüğün Samî dilleri arasında ortak bir sözcük olduğu bilinmektedir. Ayrıca, sözcük Musevilik inancında *büyük kefaret günü* anlamında kullanılmıştır.

Aşure ismi verilen tatlının ortaya çıkışına dair bir inanış günümüze dek taşınmıştır. *Aşure Çorbası* da denilen bu tatlı, Nuh Peygamber'in, tufandan sonra salimen karaya ayak basmayı kutlamak için geminin ambarında kalan erzağı karıştırıp bir tür tatlı yiyecek hazırlamasıyla ortaya çıkmıştır. İçinde birçok farklı malzeme kullanılan ve bir gelenek olarak bugün hâlâ Müslümanlarca *Aşure Günü* yapılan tatlının konunun uzmanlarınca böyle ortaya çıktığı öne sürülmektedir.

Bu cümleden hareketle bizler, proje tasarlayıcıları olarak, aşurenin toplumların

birlikteliğine hizmet edebilecek bir simgesel yapıya büründürülebileceğine inanmaktayız. Tasarlanıp teklif edilen proje; Belçika'nın Brüksel şehrinde -AB'nin Başkentinde- ve Afyonkarahisar ili merkezinde farklı tarihlerde aynı amaca hizmet edecek tarzda uygulamaya konacaktır.

Avrupa Birliği'ne tam üye olan 27 ülkenin ve aday ülke olan Türkiye'nin, her biri için sanal ortamda gösterimleri marifetiyle 28 farklı bakır kazan hazırlanacak ve bu kazanların her birine bir AB üyesi ülkenin ve Türkiye'nin bayrağı eklenecek, dolayısıyla her kazan Avrupa Birliği merkezli bir üye ülkeyi temsil edecektir. Aşureyi oluşturan her bir hububat ve meyve bir AB ülkesini tanımlayacaktır. Örneğin; İngiltere'yi fasulye, Almanya'yı buğday temsil edecektir. Her bir ülke için kazanlara doldurulan ürünlerin yanı sıra en son olarak aşurenin olmazsa olmazı olarak nitelendirilecek olan şeker, kazanlara ilave edilecektir.

Projemizin genel kurgusu uyarınca şeker, Türkiye'yi temsil edecektir. Bu katılım projemizin ana başlığını ve felsefesini yansıtan *Avrupa'ya Tat Katmaya Geliyoruz* sloganı ile özdeşleştirilecektir. Ülkemizi önyargılı bir şekilde Avrupa merkezli olarak karalamaya yönelik tüm hamlelere müzik ve folklorun evrensel yapısı altında farklı bir refleks sunulması hedeflenmektedir.

Bütün bu tasarlanan kompozisyonu destekler nitelikte; Mevlâna Celaleddin Rûmî ve onun yolunun takipçilerinden Sultan Divânî'nin hoşgörü felsefesini yansıtmaya yönelik açıklamalı Türkçe ve İngilizce sunumlar ve buna bağlı olarak sema gösterisini de içeren atölye çalışmaları yapılması, renk katması amacıyla geleneksel hat sanatının projeye dâhil edilmesi ve seri konserler düzenlenmesi planlanmaktadır.

Düzenlenmesi planlanan atölye çalışmalarında katılımcıların çok daha verimli edinimler kazanmasına hizmet etmesi için projenin gerçekleştirilmesi amaçlanan ülkelerin dillerine uygun olmak üzere iki bin adet kitapçık ve dijital sunum çalışmaları gerçekleştirilecektir.

Gerçekleştirilmesi planlanan programlarda katılımcı ülkelerin insanların Hz. Mevlâna felsefesine yatkınlığını sağlaması amacıyla Türkiye'den özel olarak hazırlanıp götürülecek olan sema kıyafetleri ile sema gösterimi denemeleri yapılması da tasarlanmaktadır.

Bütün bu çalışmalarla, bilgiye ve öğrenmeye açık olan genç beyinlere, değerlerimizi ve zenginliklerimizi anlatarak karşılıklı kültür alışverişinde bulunmak ana amacımızı teşkil etmektedir. İnanıyoruz ki projemiz, Avrupa Birliği'ne tam üye olma noktasında irade ortaya koyan ülkemizin tanıtımı ve doğru algılanması için gerekli olan pozitif atmosferin sağlanmasında da kendi hacmince önemli bir rol oynayacaktır.

Projeye konu olan ortak gruplarımızla geçmişte gerçekleştirilen uluslararası proje ve programlar yardımıyla irtibat kurulmuştur. Bu irtibatlar kurulurken özellikle Türkiye ve Türklerle ilgili düşünce ve yaklaşımların önem arz ettiği coğrafyalar göz önünde bulundurulmuştur. Projemizi uygulamaya koyarak ulaşmaya çalışacağımız hedef kitlemiz; özellikle son yıllarda Avrupa’da hızla artış gösterdiğini üzülerken gözlemlediğimiz ırkçılık ve yabancı düşmanlığı ile mücadele etme kararlılığında olan kitleler ve dünya barışına Türk düşünürlerin penceresinden bakmaya arzulu ülke insanlarıdır.

Teklifte bulunduğumuz bu projenin ana fikri 2006 yılında gerçekleştirilen ve Almanya’nın Hamm şehrinde uygulamaya konulan *Mit der Tradition in die Zukunft - Gelenekle Geleceğe* adlı projemizin yaygınlaştırılma çalışmaları sonrasında doğmuştur. Söz konusu projemizin uygulanması sonrasında elde edilen geri bildirimlerde gördük ki, Batı toplumları Hz. Mevlâna ile vücut bulan felsefeye ziyadesiyle yatkın ve muhtaçlar.

Yurtdışı organizasyonların gerçekleştirilmesinde birbirini anlayan ve tamamlayan ortakların oluşması başarıyı beraberinde getirmektedir. Bizim teklif ettiğimiz projedeki ortaklarımızla aramızdaki anlayış birliği, hedeflediğimiz kitlelere ulaşma noktasında son derece başarılı olacağımız konusunda proje planlayıcısı olan bizleri ümitlendirmektedir.

Avrupa’da özellikle son yıllarda hızla artan ırkçılık eğilimlerine karşı geliştirilebilecek en önemli tepkilerden birisi herhalde Hz. Mevlâna’da vücut bulan, tüm insanları kuşatan ve etkileyen hoşgörü felsefesi ve insan sevgisidir. *Ne olursan ol yine gel* sadâsının, hiçbir ayırım unsurunu referans almayan büyük ve kuşatıcı düşünce birikiminin, Avrupa’nın en ücra bölgelerine kadar haykırılması taraftarıyız. Yabancı düşmanlığının tetiklendiği ülkelerde yaşayan vatandaşlarımızın bu ülkelerde yaşayan diğer milletlerden insanlar tarafından çok bilinenin aksine, Hz. Mevlâna ve düşünce yapısı referanslı bir tanınmayı hak ettiği inancını ısrarla savunmaktayız.

Bilindiği gibi Hz. Mevlâna’da filizlenen hoşgörü düşüncesi, birçok entelektüel tarafından Batı toplumuyla buluşturulmuştur. Bu buluşmanın çağdaş anlamda desteğe ihtiyaç duyduğu düşüncesinden hareketle tasarladığımız projede; demokrasi kültürüne katkıda bulunacak söylemlerin yer alması bir gerekliliktir. Projeye konu olan Hz. Mevlâna’nın farklı kültürleri bir araya getirmedeki başarısı, eserlerinin çevrildiği, yayımlandığı ve tartışıldığı ülkelerin günümüzde ulaştığı boyutuyla çok net olarak algılanabilir.

Projede görev alması öngörülen topluluk, üniversitemizdeki sanatçı öğretim elemanları ve eğitimlerini devam ettiren öğrencilerimizden oluşturulmuştur. Bu gençler eğitim hayatlarını tamamladıktan sonra ülkemizin sanat hayatında

gerek müzisyen gerekse eğitimci olarak hizmet vereceklerdir.

Gençlerimizin bu ve benzeri yurtdışı projelerin hazırlanması ve uygulanması esnasında elde edecekleri deneyim ve beceriyi, mesleki yaşantılarının her döneminde önemli bir referans olarak görmekteyiz. Bu tür projelerin yaygınlaştırılmasında eğitimci olarak görev alacak öğretim elemanı ve öğrencilerimizin gelecekteki projelere hazırlanmalarında da gerçekleştireceğimiz projede oynadıkları rolü ve katkıları oldukça önemsiyoruz.

Üniversitemizin 2006 yılında gerçekleştirdiği projenin tamamlanmasından sonra yabancı basın, yurt dışında faaliyette bulunan Türk medyası ve Afyonkarahisar yerel basını proje yürütücülerimizin kendileri ile paylaştıkları bilgileri haber yapmışlar ve ilgili kesim tarafından yakından ve takdirle proje sonucu takip edilmiştir.

Kim ne derse desin. Biz Türkiye'yiz. Biz geliyoruz.

Bizler dünyanın neresinde olursak olalım, oraya ancak tat katarız. Dostlarımız mutlu ve bizden umutlu olsun.

Bizi daha yakından tanımaya muhtaç olanlar ise bizi izlemeye devam etsin. Bari bu kadarını yapabilme cesaretini gösterebilsinler.

Gözyaşı Medeniyettir

Gözyaşı merkezli yazı yazabilmek zordur. Özünden menkul bir zorluk vardır bu konu hakkında kalem oynatabilmenin ve bu kavramı açıklayabilmenin önünde.

Bence sorunun temelinde, millet olarak özellikle son yıllarda, algılamada problem oluşturan duyarsızlıklar içinde kalmış olmamız yatıyor. Ağlamayı öteleyen, hatta kaçan insanlardan, oldum olası hep çekinmişimdir.

Ne kadar da tehlikeli, bir zihne hükmedip aynı zihni tarumar etme tarzıdır “*Erkekler ağlamaz.*” söylemi. Size de öyle gelmiyor mu? Neden ağlamazmış erkekler? Onlar, insan değil mi? Ve gözyaşı, merhametli insanların en önemli dışavurum reaksiyonu olma özelliğini kaybetti de bizim mi haberimiz olmadı?

Bu sahte tavır beklentisi ve öğretisi kime ve neye hizmet edebilmek için sergilenir, anlamak mümkün değil. Duygularını dışa vurmaya bu denli erteleyen toplumun, sağlıklı bir gelişim sürecinde olduğundan nasıl bahsedebiliriz ki? Varsayalım, böyle bir iddiayı dillendirdik ve savunur olduk. Kimi inandırabiliriz?

Üstat Necip Fazıl Kısakürek'in *Reis Bey* adlı eserinin unutulmaz repliğidir: "*Ağlayabilseydiniz, anlayabilirdiniz.*" ifadesi. Ben de haddim olmayarak gönlümden kopup gelen şöyle bir eklemede bulunayım müsaadenizle: "*Anlayabilseydi zaten ağlardı.*"

Gözyaşı ile yumuşatılmayan kalpler ve bedenler adeta taş kesilir. İnanılması güç cinnet eylemleri, hep bu tür adamların beden ve zihinlerinden çıkıp zehirlemiştir güzelim dünyamızı. Sahi, Azrail'in can dağıttığını göreniniz var mı?

"*Biz insanlar, yaratılıştan, anlamı olmayan bir dünyaya fırlatılma talihsizliğini yaşamış olan, anlam arayan yaratıklar gibi görünüyoruz. En büyük görevlerimizden biri, yaşamı destekleyecek kadar sağlam bir anlam icat etmek ve bu anlamı ortaya koymadaki kişisel katkımızı inkâr etme şeklindeki hileli manevrayı gerçekleştirmektir.*" diyor Irwin Yalom. Çok önemli bir itirafta bulunuyor, her birimizin duygularına cesaretle tercüman oluyor.

Gözyaşı sadece ve sadece hüznün yansıması da değildir. Onu da belirtelim yeri gelmişken. Bu toprakların şerefli insanları, terminolojiye mutluluğun en üst noktasında gözlerden akan saf duyguları eklemesini de bilmiştir tarih boyu. Sevgi, biraz da acıyla öğrenilen bir şeydir zaten.

Gözyaşını önceleyen adamların güçleri yüreklerinden gelir. Bu tür adamlar, merhamet sahibidirler ve merhamet, tüm insanları özgür kılan, en mühim hasletlerimiz içinde yer alır. “*Su, ateşe galiptir. Ancak bir kaba girerse, ateş o suyu kaynatır, yok eder.*” tahlilinde bulunur bu yolun en müstesna simalarından birisi olan Hz. Mevlâna. Konunun bir de bu perspektiften ele alınması gerektiğine inandırmıştır bu özlü ifade beni. Unutmayınız; yağmurun dahi duası vardır ve o duada istenilen, ağaç dikilmesidir.

Dünyayı ve yaşamı anlamsız bir koşuşturma sahası haline getirdikten sonra, ona bizden bir şeyler katmadığımızda, onun da bize verecek hiçbir şeyi olmayacağını anlayalım artık vakit bu anlamda bizler için çok geç olmadan. Nasıl mı? İşte size örnek:

Tiyatroya gelen âmâ adama, çevresindeki insanlar merakla sorarlar:

- *Sen görmüyorsun, oyunu nasıl izleyeceksin?*

Cevap, ciltler dolusu anlam içeren tarzda gelir:

- *Gönül gözüm ile...*

İnsanlık tarihinin ezilmiş, en çok haksızlığa maruz bırakılmış, ama o nispette de merhametli ve duygusal toplumu olan Kızılderililerin, atasözü olarak terminolojiye hediye ettikleri söylemi çok önemser ve çok severim. Çok etkiler bu söz yumağı beni: *Gözde gözyaşı yoksa ruhta gökkuşağı yoktur.*

İşte, söz ve öz birlikteliği böyle sağlanır. Fülûluğun değil, renkliliğin hâkim olduğu, yaşanabilir bir dünya biraz da gözyaşına muhtaçtır.

Bu toprağın insanı ise umudu baş tacı etmiştir. Yılgınlığı kovalamıştır yüzyıllar boyu. *Bu da gelir bu da geçer* deyivermiştir türkülerinde, şarkılarında. Ancak ve ancak gönül birikimi yoğun olan toplumun insanların ağzından dökülebilir bu tür sözler. Alelâde adamlarda göremezsiniz bu duyarlılığı.

“Cehennemde ateş yoktur, herkes ateşini bu dünyadan götürür.” der Pir Sultan Abdal, ne kadar da doğrudur! O ateşi söndürebilme gücünün, gözyaşlarının tılsımlı etkisinde aranması gerektiğine inanmışımdır daima. Başkasının derdiyle dertlenmeyen kişiden bana ne? İstemem bu tür adamları, ne yanımda ne de etrafımda. Olmasınlar onlar. Uzak dursunlar bizden.

Bizler; dostlarımın daima yanında olmaya adanmış bedenler, ne kadar da nasipdarızdır, izole

edilmiş bir hayat yaşayan insanlara nispetle. İnsanın, bir diğer insanın imkânı olduğunun farkında olan bireyler için hayat ne kadar da farklı ve rengârenktir, bembeyazdır. Fülûluk bu anlamda bulaşamaz bizlere.

Yaşam, insanı önce sınava sokar, sonra dersini verir. Bu imtihandan geçebilmenin biricik yolu, sevgi ve merhametle çevresini kuşatabilme yeteneğine sahip olmaktan geçer. Bu hasletler düne kadar zaten olması gereken doğal davranışlar sınıfındayken, artık erdemli olmanın ön koşulu noktasına taşındı ya, yanarım da ona yanarım.

İnsan zihni çok kudretlidir. Yapabilir de yıkabilir de. Bu yazının muhatapları her daim gönlünü muhabbetle doldurabilmeyi başarabilenler olsun. Sorunlu zihinler her birimizden daima uzak kalsın. Problemin çıkış noktası olan zihinlerin, sorunları çözebilmesi mümkün değildir de o yüzden böyle içten ve biraz da bencilce taleplerde bulunuyorum her birimiz adına.

Zihin düşünebildiği ve inandığı her şeyi üretebilir. İşte tam da bu nedenden gözyaşının kıymetini bilenlerin, dünyanın iklimini değiştirebileceğine, yaşanabilir kılacağına olan inancım her zamankinden fazla.

Ağlamak, gülmenin kardeşidir. Ağlamasını bilmeyen, gülemez ki zaten.

Gözyaşını önceleyen, baş tacı eden, yürüyüşü bile terbiyeli adamlar, son sözüm size:

sergilediğiniz erdemli ve bilge tavır karşısında mukabelede bulunmak istiyor, hiç âdetim olmadığı halde sohbeti, önünüzde saygı ile eğilerek noktalamak istiyorum.

Ağlayın, gözyaşlarınız kanatlarınızdır çünkü.

Ağlayamayan, paranoyaktır çünkü.

Gözyaşı, medeniyettir çünkü.

Oku!

Sizler de farkında mısınız bilmem, birileri uzun yıllardır çok sistemli bir senaryoyu uyguluyor ülkemizde. Nedir uygulamaya konduğunu iddia ettiğimiz senaryonun açılımı, bahsedeyim. Toplum olarak, sohbetle olan ilişkimiz kesileli çok oldu. Şimdi sıra kâğıtla, yani kitapla olan birlikteliğimizin sekteye uğratılması aşamasına geldi.

Bu anlamda, dışımızda bir yerlerde planlanan ve güzelim ülkemizin şerefli insanlarının üzerinde sistematik olarak kara bir propaganda, yürütülüyor.

Görselliği kutsayıp estetik zevklerin önüne hissedilir bir set çekme uğraşı, tarihin hiçbir döneminde bu kadar bilinçli şekilde

sergilenmemiştir. Bu topraklarda, okumayan ve sorgulayamayan bir toplum projesi oluşturulmaya çalışılıyor. Lütfen dikkat ediniz tehlike, bizim için gün geçtikçe telafisi zor bir hal alıyor.

Şüphesiz, içinde yaşadığımız toplumun beslendiği ana damarlardan en önemlisi, İslam Peygamberine inen kutsal kitabımız Kur'an-ı Kerim'dir. Bu ilahi kitabın doksan altıncı suresi olan ve 19 ayetten oluşan *Alak* suresinin ilk cümlesi "*Yaradan Rabbinin adıyla oku.*" değil midir? Bu kutsal mesaj dahi derin düşüncelere yelken açtırabilecek güç veremiyor mu bizlere?

Sorarım size, kim kitaplardan daha dost olabilir ki hayatımızda? Hangi dostumuz, istediğimiz yer, zaman ve koşulda daima bizimle birlikte olabilir? Var mı bu yönde bütün yaşamımıza yaygınlaştırabileceğimiz birlikteliğimiz? Hiç sanmam.

Kitaplarla haşır neşir olmak, kelimenin tam anlamıyla bir tutkudur. Bunu ancak yaşam tarzında okumayı önceleyebilen bireyler anlayabilir. Belli bir süreç tamamlandıktan sonra ise kitaplarla olan birlikteliğinizin faydalı bir tiryakiliğe dönüştüğünü gözlemlersiniz.

Kitaplarla hemhal olamamanın nedenleri içinde hayatın koşuşturmasını ve zaman yoksunluğunu sayanların mazeretleri, hiç kimse kusura bakmasın, bana samimi ve inandırıcı gelmiyor. Neden mi? Açıklayayım.

Afyonkarahisar’da ikamet ettiğim ev ile Ali Çetinkaya Kampüsü arasındaki ulaşımı halk otobüsü ve dolmuşlar ile gerçekleştiriyorum. Bu ulaşım araçlarıyla her gün gidiş ve dönüş aşamasında minimum yirmi beşer dakika zaman harcıyorum. Genellikle araçta yerimi aldıktan hemen sonra kitabımı çıkarır ve okumaya koyulurum, rahatsız eden, meraklı bakışlara aldırış dahi etmeden. Her zaman aynı tempoyla olmuyor elbette ama günde ortalama sadece bu sayede yirmi, yirmi beş sayfa kitap okuduğum olur. Basit bir hesapla haftada, ortalama bir kitap bu yolla okunabilir. Niyet, çok ama çok önemli.

Gençlerimiz, kendilerini her anlamda yetiştirmesini beklediğimiz bireyler, maalesef okumuyorlar. Bunun nedenini araştırmaya yönelik bilimsel çalışmalar tehlikeli ve tatsız bir gerçekle karşı karşıya bırakıyor bizleri: digital ortamlar gençlere çok daha çekici ve cazip geliyor. Yazık! Nasıl sadık dostlardan mahrum kaldıklarını, ah bir bilebilseler, anlayabilseler.

Toplam nüfusu ülkemizin sadece onda biri olan Azerbaycan’da kitaplar ortalama yüz bin adet baskı sayısına ulaşırken, benim ülkemde bu rakam iki bin ile üç bin civarında sıkışıp kalıyor. Türkiye’de eseri on bin adet basan bir yazar, maalesef kendini çok okunanlar listesinde başköşeye yerleştirebiliyor. Ne kadar acı!

Kendimize prototip olarak belirlediğimiz gelişmiş ülkelerde kitap alımı için harcanan para, kişi başı yüz dolar seviyelerindeyken, ülkemizde

bu rakam on doların altında seyretmektedir. Türkiye’de her 100 kişiden sadece 4,5 kişi kitap okumaktadır. Japonya’da yılda 4 milyar 200 milyon kitap basılırken, Türkiye’de bu rakam sadece yirmi üç milyonla sınırlı. Sırf bu rakamlar bile ülkenin derdiyle dertlenmeyi kendisine görev kabul etmiş insanların uykularını kaçırmaya yeter de artar.

Birleşmiş Milletler İnsani Gelişim Raporu’nda, kitap okuma oranında Türkiye; Malezya, Libya ve Ermenistan gibi ülkelerin bulunduğu 173 ülke arasında 86. sırada yer alıyor. Türkiye’de yükseköğrenim görenlerin oranı 1965 yılına nazaran on dört kat artış gösterirken, yükseköğrenim mezunlarının kitap okuma oranı 1965’in de altında kalmıştır ki sırf bu sonuç bile neresinden bakarsanız bakın, vahimdir.

Yukarıda zikrettiğim araştırma sonuçları neticesinde ortaya çıkan tablo şapkamızı önümüze koyup serinkanlı bir şekilde düşünmemiz için yeter gerektir.

Sahip oldukları bilgi birikiminin büyük bir bölümünü, okuyan bir toplum oluşturarak elde edebilen ülkeler, günümüzde daha fazla okuma alışkanlığına sahip olmanın sağladığı avantajları her alanda kullanmaktadırlar. Ekonomik gelişmişlik düzeyiyle, kitap okuma oranlarının istatistiksel anlamda karşılaştırmasını yapanlar ne demek istediğimi çok daha iyi anlayacaktır.

Peki, ne yapmak lazım? Çözüm, aslında tahmin edilenden çok daha basit. Her şeyden önce panik yapmadan, serinkanlı ve bir o kadar da kararlı bir şekilde hayata geçirilebilir eylemler tasarlayıp uygulama safhasına koymalıyız. Bir şeylerin kendiliğinden düzelmesini beklemek elbette sağlıklı bir yaklaşım değildir. Yara varsa, merhem elbette bulunacaktır.

Bu yolda herkese ama herkese çok büyük görevler düşüyor. Üniversitede, derslerde beraber olduğum öğrencilerimle bu konuya yönelik değişik dönemlerde, çok konuşmamız, paylaşımımız olmuştur, gelecekte de olacaktır. Her dönem sınav zamanı yaklaştığında öğrencilerime dersin içeriğiyle bağlantılı alternatifli kitaplar tavsiye ederim. Sınavlarımın bunca yıldır son sorusu hep aynı olmuştur: *Dönem içinde gerçekleştirdiğiniz kitap analizleri hakkında ayrıntılı bilgi veriniz.* Bu yolla bir yıl boyunca birlikte olduğum ortalama bin öğrencim iki kitap okumayı garantilemiştir. Uygulanan metot bazılarıımıza gereksiz, hatta saçma bile gelebilir. Ama unutmayın ki, yaşadığımız dönem ve içinde bulunduğumuz koşullar, resmen *damlaya damlaya göl olur* mantığını önelemeyi zorunlu kılar oldu.

Sohbetin bu yerinde, düşündükçe bugün bile beni etkisi altına alan bir yaşanmışlığı sizlerle paylaşmak isterim: Tarih 4 Haziran 1993. Bundan tam yirmi bir yıl önce. Kurban Bayramı arife günü. Nasıl bu kadar kesin tarih verebiliyorum? Benim, gelenek haline getirdiğim alışkanlıklarım

vardır. Bitirdiğim bir kitapla ilgili görüşlerimi, o zaman dilimini de içine alan ve kitabın ilk sayfasına aktarılan yazılara yer veririm.

1990'lı yılların başları Üstat Necip Fazıl Kısakürek külliyatına ilgi duyup okuduğum yıllardır. Üstadın neredeyse bütün kitaplarını, nefes almamacasına okuyordum. Üstadın, o dönemde okuduğum tüm kitaplarında bir esere atıfta bulunması, bu kitaba karşı içimde müthiş bir iştihak oluşturmuştu, hatırlıyorum. Bahse konu olan kitap Necip Fazıl'ın *O ve Ben* adlı eseriydi.

Her yerde o kitabı arıyor, tüm dostlara sipariş veriyordum ama bu eseri bir türlü bulamıyordum. Yaklaşık dört ay geçmiş olmasına rağmen kitaba bir türlü ulaşamamıştım. Nihayet, yukarıda zikrettiğim tarihte Samsun'da bir kitapçıya cebimde beş kuruş param olmamasına rağmen âdetim olduğu üzere dolaşmaya gitmiştim. Gayri ihtiyari bir anda Necip Fazıl kitaplarının bulunduğu bölüme yöneldim. Zihnimde, aylardır aradığım kitaba ulaşamamanın sıkıntısı devam ediyordu. Meraklı gözlerle kitap isimlerini gözden geçirirken bir tane kitabın rafa ters konulduğunu fark ettim ve son bir ümitle onu elime aldım. O da ne! İşte aylardır aradığım kitap ellerimin arasındaydı. Sorun benim için çözülüyor muydu ne? Nihayet aylardır aradığım kitabı bulmuştum ama başka bir sorunla karşı karşıyaydım. O kitabı satın alacak param yoktu. Daha da kötüsü, ilerleyen günlerde para bulma olasılığı da görünmüyordu.

Aylardır aradığım ve artık bulamayacağımı düşünmeye başladığım kitap ellerimin arasındaydı ve koskoca kitabevinde sadece bir tane kalmıştı. Karar vermek için çok fazla zamanım yoktu. Ne yaptım biliyor musunuz? Kitabı aldım ve hiç ilgisi olmayan ÖSS kitaplarının bulunduğu bölümün arkasına, daha sonra onu oradan alabilme umudunu taşıyarak koyuverdim. İstedim ki, ne zaman param olursa o zaman bu kitabı alabileyim ve o sadece benim olsun.

Aynen planladığım gibi yaptım. İşte, bunca zaman sonra bu yazı vesilesiyle itiraf ediyorum. Dışarı çıktım. Kendimi çok kötü hissediyordum. Dalgın ve mutsuz bir şekilde evime doğru yürümeye başladım. Eve vardığımda annem, Süheyla teyzemin beni çağırdığını söyledi. Babamın dayısının kızı Süheyla teyzemin. Ben de vakit kaybetmeden evine doğru yola koyuldum.

Süheyla Teyze, üniversite öğrencisi olan bir gence bir arife gününde harçlık verebilmenin en estetik yolunu bulmuştu ve faturalarını yatırmamı rica ediyordu. Faturaları aldım. Bir çırpıda yatırdım. Para üstü ve yatırılan faturaların koçanlarıyla geri döndüm. O anı hiç unutmuyorum. Sevgili Süheyla teyzem, faturaların koçanlarını aldıktan sonra artan parayı verebilmeme fırsat dahi tanımadan teşekkür etti. Bu nazenin insan, planını başarıyla uygulamıştı.

Elimdeki parayla öyle bir koşmaya başladım ki kitabevine doğru, şu an bile o anı yaşıyorum sanki. Kitabevine vardım. Benim

sevgili dostumun bulunduğu bölüme geçtim. Onu, kimselerin bulamaması için sakladığım yerden çıkardım, bedelini ödeyip bir koşu eve vardım ve odama çekilip soluksuz bir şekilde kitabın sayfaları arasında başka âlemlere yolculuğa koyuldum. Dostumla kavuştuğumuzda saat zannediyorum beş sularıydı. Kitap bittiğinde ise bayram namazı için rahmetli babamın bana seslendiğini hatırlayabiliyorum. İşte, biz kitaplarla birbirimize bu türden bir tutkuyla bağlıyızdır.

İnsanlarına okuma alışkanlığı kazandırmış toplumlar, düşünce ufkunu geliştirip geniş bir görüş açısı sağlayarak, onlara olayları inceleme yeteneği kazandırırılar. Kendine güven duymayan nesillere sahip olmaktan ve girişimci ruhu toplumun geneline yaygınlaştıramadıklarından dert yanan yetkililerimiz bunun ana nedeninin okumayan bir toplumun yansıması olduğu gerçeğinden neden kaçarlar, neden açık sözlülükle bunu dillendiremezler, neden tedbir alamazlar, anlamak mümkün değil. En azından ben anlayamıyorum.

Bir çift söz de “*Boş vakitlerimde kitap okuyorum.*” aymazlığını dillendiren kaçkınlara: boş vakitlerimde kitap okuyorum demek ile arada sırada insan oluyorum demek arasında anlam itibariyle bir fark bulunmamaktadır. Bunu da böyle bilesiniz!

Birilerinin, sizlerin yerine karar verip uygulamasından, üstünlük kurup dikte

etmesinden hâlâ sıkılmadınız mı? Rahatsız değil misiniz bu aymazlıklar manzumesinden? Bunun toplum olarak sorgulanamamasının temel nedeninin ise kitap okuma alışkanlığından yoksun olduğumuz gerçeğini artık kavrayalım, ne olur!

Değerli okurlarım; binlerce dost, sizin onlara el uzatmanızı kitabevlerinde bekliyor.

Kitapları, gözleri yollarda bırakmak, dostları bekletmek olmaz. Aşğın maşuka kavuşması misali, gidin onlara.

Şafak vaktinin cihangirlerini ancak okuyarak anlayabilirsiniz.

Sırf bu sırrın keşfi için bile okumaya değer.

Son söz olarak temennim odur ki; hayatınızın hiçbir döneminde dostsuz -kitapsız- kalmayın.

Paylaşmak Güzeldir

Zahmet edip de bizi takip etmeyi âdet edinen gönül dostları, bugüne değin Ramazan ile ilgili neden muhabbet edilmediğini merak etmiş olabilirler. Gönülleri ısıtan ve ısıtan bu konunun yazımını geciktiren ana neden, Ramazan'ı bir nebze de olsa yaşamak istememle açıklanabilir.

Ramazan ayını idrak etmeye çalışırken, zihnimde oluşan ilk pırıltı olarak da paylaşım kavramını bir adım öne çıkarmak ve bu güzelliği, gönülden kopup gelen iştiyakla siz dostlarla hasbihal edelim istiyorum.

Bilindiği üzere fırsatlar, bir ganimettir biz insanlar için ve on bir ayın sultanı olarak anlam

bulan Ramazan, bizlere bu fırsatı her zaman fazlasıyla tanımıştır.

Modernite, bugüne değin bireyci yaklaşımı her fırsatta parlatıp günümüz insanının önüne iştah açıcı bir nimetmiş gibi servis etti. Bahse konu olan felsefi açılım, birey olmayı daima yüceltmıştır. Bunun bir adım sonrası ise birey için toplum içinde yalnızlaşmak olarak gerçekleşmiştir çoğu zaman. Daha sonrasını düşünmek bile istemem.

Konunun uzmanı filozoflar; sadece bireyin mutlu olmasının kurgulandığı sistemleri, domuzun da sadece kendisini düşünmesinden hareketle *domuz felsefesi* olarak adlandırıyorlar. Hatta fikir ve yorumlarını çok daha ileri boyutlara götüren düşünce adamları "*Bu, ahlak felsefesi değil, şehvet felsefesidir.*" tespitinde bulunuyorlar.

Bence içinde bulunduğumuz zaman, bireyi kutsayan öğretiyi terk edip toplumsal barışa yelken açma zamanıdır. Ramazan, insanlara bu fırsatı her yıl tekrar tekrar sunar. Çok cömerttir Ramazan ayı bu anlamda. Gönül telini titreten bir dönemin adıdır o.

Ramazan, ona ulaşan ve hakkını verme noktasında samimi olan bireylerin gönüllerine ve vicdanlarına ter attırmalarının beklendiği bir dönemdir. Normal şartlarda bir araya zor gelebilen, sevinç ve ürperti duyguları çok iç içedir bu zaman diliminde. Bu bağlamda Ramazan, zamana anlam derinliği katan bir sevgi

yumağı olagelmıştır yüzyıllardır. “*Kral da dilenci de aynı iştahla acıkırlar.*” diyebilen Montaigne, ah bir de Ramazan’ı yaşamış olsaydı, devamında daha anlamlı ne türden cümleler kullanabilirdi, kim bilebilir?

Hakikati her zaman ve her koşulda, iflah olmaz bir şekilde arayan insanlar, kendilerini Ramazan ayında çok daha iyi hissederler. Bunun temel nedenlerinden birisi de toplumun birbirleriyle barışık bir paylaşım asaleti oluşturmuş olmasından kaynaklanmaktadır. Paylaşmak ise acıları azaltır. Gözyaşları bile bu anlamda paylaşılır ve üleşilir.

Ağlamak, gülmenin kardeşidir. Ağlamasını bilmeyen, gerçek anlamda gülemez ki zaten. Ne dediğimi, en iyi yürüyüşü bile terbiyeli olan adamlar anlayacaktır. Ve en çok da onlar ağlayacaktır.

“*Yola birlikte gidilir.*” der Hacı Bektaş Veli Hazretleri çağların ötesinden süzülüp gelen destansı anlatımında. Paylaşımı yaşamak ile sürekli paylaşmaktan bahsetmek farklı şeylerdir aslında. Buna çok dikkat etmek gerekmektedir, hassas bir konudur. Ben, bu yolun takipçilerinin hizmetkârıyım. Paylaşımın asaletini, bencilliğin çirkinliğine değişmeyen insanları, bir ömür boyu başımın üstünde taşımaya ise her daim talibim.

Sağlıklı bir iç sorgulama yaptığınızda, vicdanınızla bir an olsun baş başa kaldığınızda, yaşamı boyunca insanın sahip olabileceği en önemli erdemini, paylaştığı değerler ve kıymetler

olduğunu anlayabilenlere ne mutlu. Onlara gıpta ediyorum. İşte o yüzden, “*Paylaşabildiğin senindir.*” sözünü çok önemsemiş ve baş tacı etmişimdir.

İnsanoğlunun yaşam serüveninde karşılıksız vermek ve sadece Allah’ın rızasını dilemek en büyük erdem olsa gerek. İşte bu yolun en büyük yıldızı Hz. Ali’den göz kamaştırıcı bir tavır:

Bir gün Hz. Ali ve yardımcısı ticaret amacıyla çıktıkları seyahatten hurma yüklü develerle dönmektedirler. Karşlarına bir fakir çıkar ve durumu izah ettikten sonra yardımcıdan bir miktar hurma vermesini talep eder. Yardımcının bu talebi, ağırdan alan hareketlerle geçiştirmeye çalıştığını fark eden Hz. Ali sorar:

- *Neden adamcağızın istediğini vermiyorsun?*

Yardımcısı hürmetle cevaplar Hz. Ali’yi ve aralarında şu diyalog geçer:

- *Efendim, hurmalar çuvalın içinde.*

- *O halde, çuvalları da ver.*

- *Ama çuvallar devenin üstünde.*

- *O zaman deveyi de ver.*

Şaşkınlığını gizleyemeyen yardımcı, korkuya kapılır.

- *Devenin ipinin benim elimde olduğunu söylemeye dilim varmadı, beni de vermesinden*

korktum, der olayı sonradan paylaştığı arkadaşlarına.

“*Gece neye gebeyse onu doğurur.*” der Hz. Mevlâna. Ramazan ayının mükellefiyetlerinden hemen sonra bayramın getirdiği güzelliklerin paylaşımını da bu anlamda değerlendirmek ve yaşamak mutluluk vesilesidir bizler için.

Bu müstesna zaman diliminde tanık olunan yaşanmışlıkların, gelecekte bu milleti bekleyen güzel ve paylaşımcı günlerin habercisi olacağına yürekten inanıyorum.

Değerli dostlarım, vicdanlı olmak ve paylaşmak için zaman seçmeyin. Önümüzdeki Ramazan’ı ise asla beklemeyin, yarın çok geç olabilir. Pişmanlığın fayda vermediği günlerde pişman olmamak için gönülleri toprağa serme vaktidir.

Ramazan Bayramı erişmeden, verilmesi gereken zekâtı hesap eden, bu ülkenin sözü altın, susuşu intihar olan bireylerine dostça ve edeplice seslenerek tamamlayalım bu haftaki muhabbetimizi:

Unutmayın, zekânın da zekâtı vardır. Susmayın, konuşun ve yazın... Bizim için çok önemlisiniz. Bunu da böyle bilirsiniz.

Aramızdaki muhabbet ve paylaşım daim olsun.

Günümüzün Şirin'lerine Açık Mektup

Dünyanın hangi dilinde olursa olsun, açıklanmasında en çok zorlanılan sözcük olarak zihinlere ve gönüllere not düşülen *aşk* kavramı, aşırı sevgi ve bağlılık duygusu olarak tanımlanıyor sözlüklerde.

Aşk, öyle bir duygu yoğunluğudur ki nice karayağız delikanlının bedenini ve gönlünü dağlara vurdurur. İnsanoğlunun göğüs kafesinde delice fırtınalar estirmeye muktedir, aşktan öte bir duygu henüz keşfedilmemiştir. Aşk'ın rengi kırmızıdır. Kan gibi, gül gibi, tutku gibi, hatta cehennem gibi kırmızıdır aşk.

Üzerinde düşünülmesi gereken hayatları yaşayan adamların her biri, bu imtihana tâbi

tutulmuşlardır mutlaka. Sonuçlar farklı olsa da yaşanmışlıklar arasındaki benzerlikler insanlık tarihinde hiçbir değişim göstermemiştir.

Bu bağlamda bilinen bir hikâye olmasına rağmen merakımı anlatabilmek kabildinden daha yazının başındayken aşağıdaki satırları paylaşmak isterim sizlerle.

Amasya Paşası bir gün maiyetindekilerle bölgede gezerken, boylu boslu, yakışıklı, yağız bir delikanlının dağa, taş, büyük bir şevkle kazma savurduğunu görür. Bu görüntü, paşayı meraklandırır, yanındakilere bu genç ile görüşmek istediğini bildirir. Çok geçmeden dağları delen Ferhat, paşanın huzuruna çıkartılır. Paşa sorar:

- Evladım, ne yapıyorsun? Dağa, taş, neden kazma sallayıp duruyorsun?

Ferhat, Paşanın sorusu üzerine, sevdiği kıza kavuşmak istediğini, Şirin'in babasının kendisine şart koştuğu dağdaki kaynak suyunun evlerine götürülmesi için kazma salladığını anlatmaya çalışır. Paşa bu iddialı ve kararlı gence saygı duyar içten içe.

Saygı duyar ama bu, gerçekleştirilmesi neredeyse imkânsız olan çabanın nedeni olan Şirin'i merak eder. Kimdir bu yiğit gence dağları deldirten kız?

- Getirin Şirin'i, onu da görelim, der yanındakilere Paşa.

Kısa bir süre sonra Şirin huzura getirilir. Paşa şaşkındır. Ferhat'ın, uğruna kendini dağlara vurduğu Şirin; kara, kuru, çelimsiz, total bir kızdır. İlk şaşkınlığı üzerinden attıktan sonra, Ferhat'a döner ve sorar:

- *Evladım, bu kız için mi dağları deliyorsun?*

Ferhat, duruşunda ve duygularında hiçbir değişme olmadan cevaplar Paşayı:

- *Paşa, Paşa! Sen ona Amasya Paşası gözüyle bakıyorsun. Ah, bir de benim gözümle bakabilsen!*

Aşk, böyle bir duygu yoğunluğudur. Anlatmak ve anlamak çok zordur onu. O, öyle bir duygudur ki koca Yunus Emre'ye; “*Her kim aşka müşteri ise canına od vurmuşlar.*” dedirtir ve nesiller boyu ağızlarda ve gönüllerde yer eden destansı duyguların tercümanı kılar.

Aşk, merhamettir aynı zamanda. İnsanoğlu aşka ve ona bu duyguyu tattıran sevdalisına hep yürekten bağlanmıştır. Bu yüzdendir ki ana rahmi ve sevgilinin kolları insanın kendisini en güvende hissettiği yerler oluştur hep.

Aşk, çaresiz kılar insanı aynı zamanda. Netice itibariyle her birimiz yaşamımız boyunca Şirin'lere, Leyla'lara, Aslı'lara karşı hep savunmasız kalmışızdır. Onları arar dururuz da bunun tam da nasıl bir duygu yoğunluğu olduğunun farkına varanlarımız daima en nasiplilerimiz olmuşlardır yaşamları boyunca.

İnsan, belli belirsiz karın ağrılarına tutulur âşık olduğunda, nefesi kesilir. Sıtma tutar gibi sadece sizin hissedebileceğiniz bir titreme alır içinizi.

Saçma sapan işler yaptırır insana aşk. Yıllar sonra o anlar aklınıza gelir, utanırsınız. Unutmak ister, unutamaz ve yine utanırsınız. Ben bunu nasıl yapabildim sorgulamasına kaptırırınız kendinizi, ama cevap bulamazsınız. Yoktur çünkü cevabı.

Bu yaşanmışlıklar, toplumsal anlamda sağlıklı bir neslin habercisidir aslında. O duyguyu, yaşamınızın sonraki aşamalarında kavrayabilirsiniz ancak. Gazoz kapağına misket oynayan nesil, aşkı daha bir farklı ve güzel yaşamıştır bu anlamda. O neslin temsilcileri, bu satırları yazan adamı daha iyi anlayacaklardır.

Aşk, iyi insanların elle tutulur en önemli değeridir. Aşkı, bir menekşeyi sever gibi sevenlerin, soluk alıp verdikleri topraklardır yaşadığımız coğrafya. Bütün bu yaşanmışlıklar ise o neslin tertemiz hafızasının tam karşılığıdır.

Aşka karşı geliştireceğiniz tavırlar biraz da düşünce dünyanızda hangi kaynaklardan beslendiğinizle ilgilidir. Gerçek aşkı yaşayan âşıklar, hiçbir çirkef karenin içine sevgilinin silüetini koymazlar, koyamazlar. Bu değerli hatıraların üçüncü şahıslarca gözlemlenmesine, bilinin kılınmasına imkân tanımazlar.

Onlar; bizlerin, gerçek sevenlerinin koruması altındadırlar daima.

Zengin kız, fakir ama onurlu genç adam zeminine oturtulan filmlere, toplumdaki kopuk yarı aydınlarımız dudak bükerek, o karelerden beslenen insanlarımızı lümpen olmakla suçlamadılar mı? Oysa bu toprakların insanlarından büyük teveccüh görmüştü bu filmler. Çünkü yaşam içinde var olan aşk denilen haslet, aslında bu karelerde saklıydı.

Aşkı, sevdâyı bu sütunun hacmi itibariyle anlatabilmek ve anlayabilmek ne mümkün! Hele cümlelere söz geçirebilme noktasında benim gibi yetersiz birisi için. İşte bu yüzden imdadıma bir Arap atasözünü yetişir buldum. “*Her şeyi anlamaya çalışan, kahrından ölmeyi de göze almalıdır.*” der bu özlü söz.

Bu bağlamda bildiğim bir şey var ki, paylaşmamak olmaz: Aşkın en büyük öğretisi, Allah gibi yâr olmadığıdır ki *eyvallah* demekten öteye mecalimiz yok.

Bugünün Şirin’leri, meramımı iyi anlayın. Anlayın ki Ferhat’lara yara değil, merhem olun.

Sizler Şirin olmanın hakkını verebilirseniz biliniz ki Ferhat’lar da Bağdat’tan gelecektir.

Bizim Rönesans'ımız

İktisadi ve sosyal anlamda müreffeh batı toplumlarıyla, ülkemizin bu anlamda gelişmişlik düzeyleri arasındaki farkı açıklamaya çalışanların büyük çoğunluğu, Sanayi Devrimi ile yaşanan değişime adaptasyonumuzu sorgularlar ve o olumlu koşulları geç yakalamış olmamızı geri kalmışlığın temel sebebi sayarlar.

Bilindiği gibi 1776 yılında James Watt tarafından buhar motorunun keşfedilip hizmete sunulması, Sanayi Devrimi'nin en önemli aşamalarından birisi olarak değerlendirilmiştir. Buraya kadar her şey normal görünüyor.

Benim itirazım bundan sonra başlıyor. Yukarıda görüşlerine yer verdiğim kesimler, Sanayi Devrimi'nin kodlarını yüzyıllar önce gerçekleştirilen Rönesans hareketlerinde

aramamız gerektiğini ise nedense pek dillendirmiyorlar.

Hani şu, “Batı Avrupa devletlerinde oluşturulan yüksek medeniyetin düşünsel merkezini oluşturan uygulamalar bütünü” olarak adlandırılan Rönesans’tan bahsediyorum. Yeniden doğuş olarak tanımlanan Rönesans, Batı Avrupa’da edebiyat, güzel sanatlar ve bilim alanlarında gerçekleşen büyük değişimin özünü oluşturmuştur. Rönesans’ı Avrupa kültürünün yeniden yapılandırılmasına sebebiyet veren felsefi akımların yoğunlaştığı bir dönem olarak algılamak da mümkündür elbette. Dikkat edin lütfen, kültürden bahsediyorum.

Günlük yaşantımızın birçok evresinde, yaşam alanını paylaşmak zorunda olduğumuz insanların sergilediği davranışlar ve takındıkları tutumlar, hakikaten çekilmez bir hâl aldı. Sizler de haklı olarak muhatap olduğunuz bu yaklaşımlarla, gözlemlene şans yakaladığınız doğru örnekleri kıyaslıyor ve işin içinden bir türlü çıkamıyor olabilirsiniz.

Sağlıklı bir toplumun yapı taşları olan kurallar pervasızca çiğneniyor ve toplumu meydana getiren büyük çoğunluk, azınlık tarafından sergilenen bu tutumların muhatabı olmanın ıstırabını çekiyor veya çekmek zorunda bırakılıyor.

Teknolojiyi hazmedebilmek, kullanabilmekten daha zor bir iştir. Toplu ulaşım araçla-

rında seyahat ederken cep telefonlarıyla avazı çıktığıınca bağırarak yapılan ve bizleri de ister istemez içine çeken, en mahrem konuşmalara neden muhatap bırakıldığımızı anlamak mümkün değil.

Otobüslere, haliyle ön kapıdan binmek için hareketlendiğinizde, neden ısrarla o kapıdan inmek isteyen insanların tacizine uğrarız? Yolda kendi halinde yürürken hangi mağandanın omuz darbesine muhatap olacağımızla ilgili bilinmezlikler içinde kalmak zorunda mıyız?

Şehrin en işlek caddesine üç sıra araç park etmeyi meşru gören insanları, yaya kaldırımlarını işgal eden şehir eşkıyalarını ve bu görüntülere yıllardır sırtını dönen etkisiz yetkililere neden katlanmak zorunda olalım ki?

Sokak ortasında çocuklarını pervasızca azarlayıp tokatlayan anneler, hangi zaman ve hangi şartların neticesinde aramıza dâhil olabildiler, bilen var mı?

Çocuk sesine sempati duymayan orta yaş üstü insanlarımız, büyüklerimiz bu yaşlarıyla mı dâhil oldular aramıza? Bunun adı anlayışsızlık değil de nedir?

Sokak ortasında, hemen yanı başında bir insan, saldırıya uğrarken, ölümlle burun buruna gelirken kayıtsızca yoluna devam eden insanların oluşturduğu toplum, size de katilin varlığından daha tehlikeli gelmiyor mu?

Yolcu indirilip bindirilen durakların beş metre ötesinde dolmuş ya da otobüse el kaldıran yolcular kadar onları almak için trafik kurallarını hiçe sayan şoförlerin yaptıklarını bize kim haklı gösterebilir?

Toplu ulaşım aracının direksiyonunun başında bir elinde telsiz, laubali konuşmalarıyla insanları rahatsız eden sürücünün diğer elinde sigarasını tellendirirken aracı nasıl kullandığını gözlemek sizi de dehşete düşürmüyor mu?

Göz iki olabilir ama gördüğü bir ve tektir. Ne zamana kadar üç maymunu oynayacağız? Bu gidiş nereye? Sizler de kaygılanmıyor musunuz bütün bu olup bitenlerden?

Bizler, bırakın insanları, yaban hayvanlarının bile sağlıklı bir yaşam sürdürebilmesi için çırpınan ve çözümler üreten bir neslin çocukları, nasıl oldu da bütün bu sıkıntıların aktörleri olabildik?

Toplum içinde diğerkâmlık hicret edeli çok oldu da bizim mi haberimiz olmadı?

Gidişattan umutsuz muyum?

Hayır.

Neden?

Cevabı basit. Bir gün gelecek, hatırlayacağız.

Kendimize yine ve yeniden geleceğiz.

Çünkü her gecenin iki gündüz arasında olduğunu biliyor ve inanıyorum. Bizler, adı konmamış çok Rönesans yaptık, yine yaparız.

Hz. Mevlâna'nın dillendirdiği gibi:

Mutluluk da tahammül ister.

Baba Olmak...

Hafızam beni yanıltmıyorsa bundan yirmi yıl öncesiydi. Bekârdım. Henüz evlenip çoluk çocuğa karışmamıştım. Sözlerine çok itibar ettiğim değerli bir büyüğüm, sohbetin bir yerinde, bir soru yöneltti?

- *İnsan, ne zaman baba olur?*

Cevabım, toplumun tamamına yakınının vereceğine inandığım cinstendi.

- *Bir erkek, evladı doğduğu gün baba olur.*

- *Hayır, dedi muhatabım ve ilave etti:*

- *Bir erkek gerçekte, babasını kaybettiği gün baba olur!*

O zaman, beni çok etkilemiş ve girift düşüncelere sevk etmişti bu farklı ama bir o kadar

da tutarlı açıklama. Ama itiraf edeyim ki yaşanmadan anlaşılması güç bir hakikatti bu.

Velhasıl, 6 Temmuz 2009 Pazartesi günü ben de bu açıklamanın işaret ettiği anlamda baba oldum. Yaşadığı dönemde, değil giysisine, gölgesine bile basmadığım, çok değerli, hatta benim için en değerli insanı, babamı, Yaşar Göksel'i kaybettim. Onu anlatabilmek için sözcüklere söz geçirebilecek kadar kendimi toparlayabilmiş değilim. İşte tam da bu yüzden vefatının ertesi günü Samsun Haber gazetesindeki köşesinde “*Mikroba Yenilen Dev*” başlıklı harika bir yazı kaleme alan çok değerli büyüğüm Osman Kara'ya sözü devretme ihtiyacı hissediyorum:

“Taş gibiydi, hayır, taş hafif kalır, kaya gibiydi. Top vursa yıkılmazdı. Ya da en azından biz öyle sanırdık. Hastanede olduğunu söylediler. Pazar günü ziyaretine gittim. Bütün bir servisi baştan sona gezdim, yoktu hastanede. Servis görevlilerine sordum; tarif ettiler, yine bulamadım, önüme düştüler ve bir yatakta yatan o yorgun ve hasta bedeni gösterdiler. 40 yıllık arkadaşımı, ağabeyimi tanıyamamıştım. Top vursa yıkılmaz sandığım o taş gibi, kaya gibi sağlam beden bir habis ura yenilmişti. Alt üst oldum. Gençlik yıllarımın acı kuvvet ve sağlam vücut timsali o insan nasıl böylesine zayıflayabilir, ‘habis ur’ denen illetin pençesinde nasıl böylesine halsiz kalabilirdi. Dost ziyaretine gitmiştim. Halini hatırını soracaktım, konuşacak, sohbet edecektim. Heyhat, konuşamadım, sormadım, sadece yüzüne bakakaldım ve o bakış dost yüzüne son bakışım oldu.” diyor babamın

sevenlerini gözyaşlarına boğan cümlelerinde Osman Amca.

Babamı ebedi âleme uğurlayacağımız gün otuz yıllık dostum nefis bir ifade kullandı:

- *Bazı acılar, insanları birleştirir.*

Sevgili kardeşim, otuz beş yıllık dostum Ali Çepniler haklı çıktı. Hayatı boyunca hep birleştiren, toparlayıcı olan sevgili babam son yolculuğunda da bu misyonunu icra ediyordu adeta. Acımız, paylaşıldıkça hafifledi.

Bu vesileyle, benim ve ailemin acısına ortak olan; belediye başkanlarına, rektörüne, Afyonkarahisar Ticaret ve Sanayi Odası başkanına, Samsun ve Afyonkarahisarlı işadamlarına, akademisyen arkadaşlarıma, Megabirlik oluşumunun tüm fertlerine, sivil toplum kuruluşlarının değerli başkan ve temsilcilerine, öğrencilerime, Türkiye'nin dört bir yanından taziye mesajları yağdıran tüm gönül dostlarına şükranlarımı sunuyorum.

Gönülleriyle düşünen ve gönülleri memleketleri kadar büyük olan insanların yaşadığı şehir Samsun'da, tarihi Büyük Cami'yi *er kişi* niyetine kılınan cenaze namazı için hıncahınc dolduran tüm hemşerilerime ise minnettarım. Evimizi, taziye sunmak ve dini vecibeler için dolduran dostlara ne denebilir ki? İyi ki varlar ve onlar iyi ki bizim dostlarımız.

Bir büyük teşekkür ve selâm da babamın hastalığı döneminde ondan ilgisini, bilgisini ve şefkatini esirgemeyen Afyon Kocatepe

Üniversitesi Rektörlük Ahmet Necdet Sezer Uygulama ve Araştırma Hastanesi'nin tüm personeline. Onların kıymetini ve emeğini anlatacak cümleler bulmakta şu an çok zorlanıyorum.

Son söz yine, baba dostu, söz ve yazı ustası Osman Kara amcama düşer:

“Yaş ilerledikçe daha sık gider oluyor insanoğlu cami avlusuna ve daha sık tutuyor bir aziz ölünün karşısında. Birer birer uğurluyoruz dostlarımızı ve birer birer çekiliyoruz dost meclislerinden. Sıra er veya geç herkese gelecek. Gelmeden hatırlamak ve geldikten sonra da hatırlanabilmektir önemli olan. Yaşamaktan murat; divan şiirinin unutulmaz ustası Baki'nin o unutulmaz deyişiyle bir hoş sadâ bırakabilmektir bu gök kubbede. Yaşar Göksel öyle biriydi. Bu gök kubbede hoş bir sadâ ve geride ikisi erkek, hayırlı üç evlât bıraktı. Onları ben çocukluklarından bilirim, ama çevrelerinin genişliğini ve arkadaşlarının niteliğini bu cenazede gördüm. Yaşar ağabeye ne kadar üzüldüysem, çocuklarının bu dost zenginliğine de o kadar sevindim. Nur içinde yat aziz dostum, sevgili ağabeyim.”

Ellerinize ve yüreğinize sağlık Osman Amca! Nur içinde yat sevgili Babacığım.

Seni ilk gördüğüm günkü kadar seviyor ve çok ama çok özlüyorum.

Küçük Ağaç Eğitilebildi mi?

Türkiye’de televizyonun tek kanallı ve siyah beyaz olduğu günlerde -ki o günleri yaşayıp hatırlayanların sayısı gün geçtikçe azalıyor- pazar günü sabah kuşağının olmazsa olmaz programları, Amerikan menşeli kovboy filmleriydi.

Bahse konu olan filmlerde, beyaz adam hep mağdur ve yanında olunması gereken baskın karakteri temsil ederdi. Bastığı toprağa dahi dost olan Kızılderililer ise vahşi, insanlıktan nasibini almamış, çocukların yaramazlık yaptıklarında korkutulmalarında ilk başvuru objeleri haline dönüştürülmüştü. Bizim kuşağın algılaması hep bu yönde oluşturulmaya çalışıldı ve ne yazık ki bunda başarı da sağlandı.

Yazımızın başlığına konu olan Küçük Ağaç işte bu Kızılderili toplumunun yakın dönemdeki en küçük fertlerinden birisidir.

Küçük Ağacın Eğitimi adını taşıyan kitap Forrest Carter'ın kaleme aldığı otobiyografik bir eserdir. Küçük Ağaç, beş yaşında yetim ve öksüz kalmış bir çocuk olarak çıkar kitapta karşımıza. Yarım kan Çeroki Kızılderili'si olan büyük-babası, yaşamlarını sürdürdükleri doğal ortamda ona yaşam ve insanlık adına ilk bilgileri verir.

Büyükbaba ve büyükanne ile birlikte yaşananlarda Küçük Ağaç namına sevgi vardır, güven vardır, bilgelik vardır. En önemlisi ise mutludur Küçük Ağaç. Tabii ki sistem onu ailesinden ayırana kadar sürer bu güzel yaşam. Aslında Kızılderili toplumu için beyaz adamın uygulamaya koyduğu senaryo tarih boyunca hep aynıdır, hiç değişmemiştir.

İnsanlık tarihinin değişik dönemlerinde sömürgeci beyaz adam masum insanların topraklarına geldiğinde, bu toprakların gerçek sahiplerinin ellerinde toprakları, sömürgecilerin ellerinde ise İncil'leri vardı. Aldatmaca ve emperyalizmin vahşi stratejileri uygulamaya konduktan sonra ise toprakların gerçek sahipleri başlarını ve ellerini göğe kaldırıp gözlerini kapatıp dua etmeyi öğrendiler. Gözlerini açtıklarında ise sömürgeci emperyalistlerin elinde toprak, yerli halkın elinde ise İncil ve acılarla yoğrulmuş yaşanmışlıklar kalmıştı.

Sömürgecilik yaklaşımının geçirmiş olduğu süreç, dünyanın son beş yüz yıllık tarihinin gözden geçirilmesini bizler için zorunlu kılmaktadır. Günümüz sömürgeci devletlerinin yaptıkları vahşeti dünya kamuoyuna meşru göstermek için uyguladıkları strateji, kendi dışında bulunan toplumlara *uygarlık götürme* söylemiyle manipüle edilmiştir. Bu yolla uygarlıklar talan edilmiş, insanlığının ortak mirası olan kültürel değerler yıkıma uğratılmış ve milyonlarca masum insan soykırıma maruz bırakılmıştır.

Yüzyıllardır süregelen Avrupa sömürgeciliğine son asırda ABD'nin de katılması ve liderliği üstlenmesiyle sömürgecilik anlayışı ve uygulamaları kılık değiştirdi. Bu yeni dönem, günümüzde globalizm ve yenedünya düzeni gibi ifadelerle toplumların önüne servis edilir hale geldi.

Günümüzün bin bir yüzlü sözde insan hakları savunucusu toplumları, yakın tarihte işgal ettikleri ve sömürdükleri milletlerin ahını aldılar bir kez. Bundan sonra iflâh olacaklarını hiç sanmıyorum. Çok daha sevindirici olanı ise sömürülen ülkelerin, en azından halklarının bu konuda aydınlanmaya başlamış olmaları.

Yıllarca parlamentolarında sözde Ermeni Soykırımı yasa tasarısını çıkarmak ile Türkiye'yi tehdit eden, bu soytarılığı, Demokles'in kılıcı misali başımızın üstünde sallandıran sömürgeci devletler için aynaya bakmalarını tavsiye etmek

en doğru yaklaşım olsa gerek. Karanlık yaşanmışlıklar bizim değil, onların tarihine aittir.

Biz Türkler, bugün dahi atalarımızın yedi yüz yıl hüküm sürdüğü coğrafyalarda hasret ve heyecanla karşılanıp bağrılara basılırız. Sömürgeci, kan emici ülkelerin temsilcilerinin yüreği yeter mi bu tür bir yüzleşmeye, merak etmemek elde değil.

Bir toplantı sonrasında Suriyeli bir genç Üstat Necip Fazıl'a Fransızca olarak:

- Osmanlı, sömürgeci bir devlet değil miydi, diye kinayeli bir şekilde sorar.

Üstadın cevabı, tarihe ışık tutacak niteliktedir:

- Eğer Osmanlı sömürgeci olsa idi, sen bana bu soruyu Fransızca değil, Türkçe sorardın!

Günümüz emperyalist anlayışının temsilcileri, dünyanın içine düştüğü buhrana merhem olacak hiçbir öneriye sahip değildirler. Değildirler, çünkü Azrail'in can dağıttığı bugüne dek görülmemiştir.

İşte tam da bu nedenle emperyalist kan emiciler, Küçük Ağacı eğitemezler. Çünkü insanın kendisinde olmayanı başkasına verebildiğine bugüne dek hiç kimse şahitlik etmemiştir!

Kendini yığın haline getiren bir millet payidar olamaz. Tek kaygısı para olan bir yığın

ise yaşayamaz. Kimsenin, kimseyi sömürmediği ve herkesin hür iradesiyle, yaşam olarak tanımlanan serüveni sonlandırdığı bir dünyayı arzuluyoruz. Bu dünya, sevginin ve aşkın dünyasıdır. Bunun için dünya insanlığı, mücadelesini sonuna kadar vermelidir.

Büyükbabanın dediği gibi: “*Bir şey yitirdiğin zaman, yorulmak iyi gelir.*” zaten.

Böyle bir dünyanın inşası için ise önerimizi Ece Ayhan’ın söylemiyle taçlandıralım:

Aşk örgütlenmektir, bir düşünün abiler.

Sevmek

Âvâzeyi bu âleme Dâvûd gibi sal

Bâki kalan bu kubbede bir hoş sadâ imiş

Ki öyledir. O halde her birimiz büyük bir içtenlikle başvuralım vicdanlarımıza ve bahse konu olan kubbeye hoş bir sadâ bırakma adına yaşamımız boyunca neleri ortaya koyduğumuzu tahlil etmeye çalışalım.

Bu hassas sorgulamalar esnasında hiç zorlanmayacak insanlar olacağı gibi, zihni oldukça karışacak olanlara rastlanması da yüksek bir ihtimaldir. Objektif değerlendirmeler neticesinde, toplum tarafından onaylanan çalışmalarımızın varlığı ile bağlantılı derin sıkıntılar içerisindeyseniz, bilin ki yaşadığımız

toplumda yalnız değilsiniz. Eğer çoğunluğun içinde yer bulma düşüncesi sizi rahatlatan bir gelişme ise iyimser olmak için lütfen acele etmeyin. Üzülerek ifade edeyim ki, zihninizi bu mantıkla ötelediğiniz için gelecekte yaşanabilecek problemler sizin için daha büyük sorunların habercisidir.

Sırası gelmişken, önemli bir konuya da açıklık getirmek isterim. Günümüzde ‘hoş sadâ’ dan beklentimiz ciltler dolusu eser, binlerce yetişmiş insan ya da milyon liralık yatırımlarla sağlanan istihdam değil! Kimse çıtayı buralara kadar çıkardığımızı da varsaymasın. Toplum olarak, azla yetinmeyi öğreneli maalesef çok zaman oldu.

Gelelim hoş sadâ bırakma noktasında engel olarak gördüğüm olgulardan en önemlisine: İtiraf edip kabullenelim ki günümüz insanların büyük bir çoğunluğu yaptığı işi sevmiyor. Bu sevgi eksikliğine, kanaatimce, statü sorgulanması sonrasında yapılan işin küçümsenmesi ve akabinde yaşanan hayal kırıklıkları neden oluyor.

Sosyal hayatımıza nüfuz eden bu sevgisizliği fark edebilmek için uzman olmaya gerek yok. Haftanın ilk günü sabah saatlerinde herhangi bir toplu ulaşım aracıyla gerçekleştireceğiniz kısa bir seyahat ve insanların beden dilini çözümlene gayreti size bu anlamda çok şey kazandıracaktır.

Bütün bu yazılanların ışığında sevmeden çalışmanın, inanmadan ibadet etmek kadar iki yüzlü bir davranış şekli olduğunu içselleştiren okurlarımla daha rahat anlaşabileceğimizi varsayıyor ve yazımı 2009 yılının Ocak ayında yayımladığım “Hayat Kaybedeni Olmayan Bir Oyun Kurmaktır” adlı kitabımda naklettiğim bir anekdot ile sonlandırmayı uygun buluyorum.

Dört, beş yıl önce ailemle birlikte yaz tatilini geçirmek için memleketim olan Samsun’a gittim. Tatil beldesine gitmeden önce yerel bir alışveriş merkezine gidip ihtiyaçlarımızı satın aldık. Bir şeyler içip yolumuza devam etmek düşüncesindeydim ki kasiyer kızlardan birisi çok dikkatimi çekti.

Mevsim yaz olduğu için hizmet verebilecek durumda olan sekiz kasadan sadece üçü aktifti ve çok az sayıda müşteri vardı. Kasiyer kız o kadar bitkin ve umutsuz bir beden dili sergiliyordu ki masamıza davet ettim ve bu yaşta böyle bir yılgnlık içinde olmasının nedenini sordum.

Adının, sonradan Serpil olduğunu öğrendiğim genç kızın verdiği cevap, sadece kendi düşüncelerini yansıtmıyor, ülkemizdeki birçok çalışanın duygularının tercümanlığını yapıyordu adeta. Kasiyer kız yaptığı işi sevmiyordu. İşini sevmemesinin temel nedeni ise yaptığı işi basit görmesiydi.

Üniversite öğrencisi olan kasiyer kıza internette güzel sözler indirmesini, her güne has

farklı kâğıtlara çıktısını almasını ve altına ismini yazarak, alışveriş yapan her müşterisinin poşetine günün sözü olarak koymasının bir farklılık olacağı önerisinde bulundum.

“Kaplumbağaya bakın, sadece başını dışarı çıkarttığı zaman ilerler.” diyen James Coant’ın sözü bu öneriyi dillendirmemde beni tahrik etti adeta. İnsanların, denemekten vazgeçene kadar asla kaybetmeyeceğine yürekten inanan biri olarak genç bir insanın yılgnılığa kapılmasına kayıtsız kalmam düşünülemezdi.

Yaklaşık altı ay sonra, bir Kurban Bayramı arifesinde yine aynı alışveriş merkezine bu kez bir arkadaşımla gittim. Alışveriş merkezinde inanılmaz bir yoğunluk vardı. Tüm kasalar hizmet vermekteydi. Herkes büyük bir telaş içinde bayram hazırlığındaydı. Herkesin ilk bakışta dikkatini çeken görüntü ise kasalardan birinde diğer tüm kasaların önündeki müşteri sayısının bir kat fazla müşteri bulunmasıydı. Üç numaralı kasanın bu yoğunluğu benim de dikkatimden kaçmadı ve merakın verdiği etki ile on ikinci müşteri olarak sıradaki yerimi aldım. Benimle birlikte alışveriş merkezinde bulunan arkadaşım haklı olarak diğer kasalarda çok daha az müşteri olduğu uyarısında bulunsa da kendisine burada beklemek istediğimi belirttim.

Zaman geçmek bilmiyor, arkadaşım haklı olarak sıkıntısını dışa vuruyordu. Gerçekleştirdiğim davranışın ona göre tutarlı hiçbir yanı bulunmamaktaydı. On, on beş dakika geçmişti ki

yanımıza mağaza müdürü olduğu yaka kartından anlaşılan bir yetkili geldi. Arkadaşım tüm sıkıntısını adamcağızdan çıkartırcasına, diğer kasalarda daha az bir yoğunluk olduğu halde bu kasadaki müşterilerin o bölümlere neden aktarılmadığını sordu. Mağaza müdürü, çaresiz ve sıkıntılı bir ses tonuyla -aynen aktarıyorum-:

- Sormayın beyefendi, altı ay evvel çılgının bir tanesi, bizim kasiyerlerden birisine bir akıl vermiş, insanlar günün sözünü almak için dakikalarca beklemeyi göze alıyorlar, biz de müdahale edemiyoruz, dedi.

Tahmin ettiğiniz gibi o çılgın bendim ve altı ay önce bezgin, yılgın bıraktığım kasiyer kız alışveriş merkezinde ayın elemanı ödülünü kimselere bırakmıyordu. Artık ona ismi ile hitap eden özel müşterileri bile oluşmuştu. Sıra bana geldiğinde kasiyer kızın boynuma bir sarılışı vardı ki o içtenliği kelimelerle izah etmekte bugün bile aciz kalıyorum.

Yaşamları boyunca, yapmaktan zevk aldıkları işte çalışma imkânına sahip olabilenler ne kadar da şanslılar. Ben ve benim gibiler ne kadar şanslıyız. Siz ne düşünürsünüz, Serpil ne der bilinmez...

Yazlar Yazgılar Gibidir Silinmez

İnsanlık tarihini incelediğimizde medeniyet kavramının, yazı ile olgunlaşıp mütekabiliyet kazandığını gözlemleriz. Yazı geleneği, binlerce yıldır, uzakları yakın etme adına insanlığa hizmet etmiştir. Yazmak, çoğu zaman sözcükleri ölümsüzleştirmek olarak algılanmıştır. Öfkeyi, sevgiyi, hasreti haykıran en soylu yaklaşım bunca zamandır yazı yoluyla sağlanabilmiştir.

Yazmak, zor zanaattır, birikim ister, ufuk ister, ileri görüşlülüğü zorunlu bir meziyet olarak üzerinizde barındırmak zorundasınızdır. Yazmanın ilk şartı birikimli olmaktır demiştim. Birikim kazanımının olmazsa olmazı ise okumak ve

kendini daima yenilemektir. Okumakta zorlanan bir toplumun, yazma konusunda iştahlı ve verimli eserler ortaya koymasını beklemek ise beyhude bir iyimserlikten öteye geçememiştir.

Bu bağlamda, edebiyat dünyasına yazı yoluyla katkı sağlayan fertlerin ve toplumların okuma geleneğinin sadık temsilcileri olduğuna vurgu yapmakta fayda görüyorum. Sırası gelmişken; okumak, yazmak ve konuşmak arasında yakın bir ilişkinin bulunduğunu da belirtmeliyim.

Bahse konu olan kavramlar içinde belki de en kolayı, konuşma eylemi olarak algılanmaktadır. Bu görüşe katılmamış olsam bile toplumda genel kabul görmüş bir fikir olduğundan, paylaşmakta fayda görüyorum. Tam da bu noktada, üstat Yahya Kemal Beyatlı'nın "*Bizler şifahi milletiz.*" tespiti geliyor aklıma, ne alâkası varsa!

Toplum olarak geçirdiğimiz değişim sürecinde ortaya konan eleştirilere bir açılım sağlar ümidiyle, bazı araştırma sonuçlarını sizlerle paylaşmak istiyorum. İlk olarak, 1963 Ankara Antlaşması ile başlayan Avrupa Birliği yolculuğumuzla bağlantılı bir bilgi: Avrupa Birliği'ni meydana getiren ülkelerde kişi başına düşen ortalama kâğıt tüketimi 17 kilogram iken, ülkemizde bu rakam sadece ve sadece 2,7 kilogram olarak gerçekleşmektedir.

Nüfusu bizim on beşte birimiz olan Türkmenistan'ın başkenti Aşkabat'ta beş adet milli kütüphane hizmet verirken, bizim başkentimizde maalesef bu sayı sadece birdir. Dünyada her bin kişi için basılan kitap sayısında ABD dört bin kitap ile birinci sıradadır. İkincilik, iki bin yedi yüz kitapla Almanya'ninken, üçüncü sırada bin yedi yüz kitapla Fransa'yı görüyoruz. Üzülerek ifade edeyim ki, bu sıralamada ülkemiz sadece yedi kitapla oldukça gerilerde yer bulabiliyor kendisine. Okumuyoruz, yazmıyoruz, konuşuyoruz ama konuşurken de özenli değiliz maalesef.

Özellikle gençlerimiz arasında konuşmalara dahi yansıyan bir tembellik göze çarpıyor. Bırakın insanların buram buram sevgi kokan satırlarla birbirlerine seslenişlerini, bireyler sosyal hayatlarında dahi konuşmaz oldular. Neredeyse aile fertlerinin sohbetsiz kapattığı gri akşamların esiri olduk.

Çok değil; on, on beş yıl evvel aile fertleri ve dostlar arasında yaşanan mektuplaşma geleneği ve satırlara yansıyan estetik zevk, cep telefonu mesajlarının ve elektronik posta trafiğindeki anlamsız ve güzellikten uzak kısaltma tembelliğine kendini teslim etti.

Asker ve mahpus mektupları, sevgiliden gelen pembe sayfalara işlenen duygular ne çabuk unutuldu, bu kadar hissizleştirilmeye yatkındık da haberimiz mi yoktu? Cahit Sıtkı Tarancı'nın Ziya'ya mektupları, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın

mektupları, Nazım Hikmet'in Kemal Tahir'e mahpushaneden mektupları edebiyat dünyamızda yer bulmuş yazışmalar değil miydi?

Ömründe bir kez bile çiftlik hayatına teması olmayan insanlar, yazıyla tanışık kılınmadılar mı yabancıları oldukları bu dünyayla? Âmâ olduğu için deniz görmeyen bir çocuğa, denizi yazan biri olmasa nasıl anlatabilirdiniz? Kalp gözüyle daha iyi görsün diye gözleri kapanan adam Cemil Meriç yazmasaydı neleri kaybederdik, hiç düşüneniniz oldu mu? Her şeyden önemlisi ilahi mesajlar, Şefkat Peygamberine vahiy yoluyla geldiği halde yazıya dökülmeseydi kıyamete kadar tüm insanlığa yol gösterme misyonunda bir sapma yaşanmaz mıydı?

Hayatı popüler kültürün kurallarına uygun görselleştirerek kolaylaştırdıklarını zanneden toplum mühendisleri ne kadar da yanılıyorlar. İzledikleri stratejiler toplumu tembelleştirmenin ve zevksizleştirmenin ötesinde neye hizmet ediyor ki? Ne demek istediğimi Dan Brown'un *Da Vinci Şifresi* adlı eserini soluksuz okuduktan sonra filmini izleyip hayatlarındaki en büyük hayal kırıklıklarından birini yaşayanlar daha iyi anlayacaklardır.

Kırmadan, dökmeden insanların ilişkilerinde zekâyı ön plana çıkararak giriştikleri söylemlere ne kadar da ihtiyacımız var bugünlerde. Yazımızı bu bağlamda bir anekdot ile sonlandıralım: Ünlü yazar Bernard Shaw ile İngilizlerin efsane başbakanı Churchill hiç

geçinemez ve sık sık birbirlerini iğnelerlermiş. Bernard Shaw, sahnelenecek oyununun ilk gecesine, Churchill'i davet etmiş ve davetiye de bir pusula iliştiirmiş:

- Size iki kişilik davetiye gönderiyorum. Bir dostunuzu alıp gelebilirsiniz. Tabii, dostunuz varsa.

Başbakan Churchill, vakit kaybetmeden hemen cevap göndermiş:

- Maalesef o gece başka bir yere söz verdiğim için oyununuzu seyretmeye gelemeyeceğim. İkinci gece gelebilirim, tabii, oyununuz ikinci gece de oynarsa.

Yazarak, doğruluklara ve güzelliklere hizmet edenler dışında orantısız güç kullanan herkese Çarşı kadar biz de karşıyız, çünkü *yazılar da yazgılar gibidir, silinmez.*

Hep Birlikte ve Dikkatle

Yıllardır, hedefleri doğrultusunda projeler üretip uygulamaya koyan bir birey olarak, özellikle takım çalışmasına yönelik organizasyonlarda eksikliğini çok yoğun hissettiğim bir kavram hakkında dertleşmek istedim sizinle: konsantrasyon.

Konsantrasyon, Türk Dil Kurumu sözlüğünde, *dikkat toplama* olarak tanımlanıyor ve kanımca, *belli bir amaca ulaşmak için, çeşitli işler arasında bağlantı, uyum ve düzen sağlama* olarak tanım bulan koordinasyon ile eşleştirildiğinde çok daha yoğun anlamlar ifade ediyor.

Toplum olarak gerçekleştirmeye gayret gösterdiğimiz üretkenliklerde bu iki kavramın

içselleştirilememesinden kaynaklanan zorluklar, yaşamımıza her geçen gün çok daha hissedilir sorunlar katıyor.

Modern iktisadi felsefelerin bize armağanı olan yoğun rekabet şartlarının öğütücü çarklarının, yaşadığımız coğrafyada etkisinin bu denli yoğun hissedilmediği dönemlerde, sorunları hep beraber göğüsleyen bir yaşamımız olduğu yönünde çoğunlukla hemfikir olduğumuz inancındayım.

Bir derde beraber ağlayabildiğimiz insanların hasretini bu derece yoğun çekmediğimiz zaman dilimlerinde daha sağlıklı bir toplumsal yaşam sürdüğümüzü ise çok daha net bir şekilde dillendirebiliyoruz.

Biz, hikâyesi olan bir toplumuz. Kabul ya da idrak etsek de etmesek de bu böyle. Bu yüzdendir tüm dünyanın kriz diye nitelendirdiği her türlü badirenin çeşitli versiyonlarını dört beş yıl aralıklarla yaşadığımız halde hâlâ hayatta ve ayakta kalabilmiş olmamızın nedeni.

Akıl ve vicdan bu toprakları terk etmeden, krizlerden çok daha büyük ve telafisi olmayan sıkıntılara gebe bireysellik anlayışını, kovalamalıyız içimizden.

İnsanlar ve toplumlar iddialarından imtihan olacaklarsa *-ki öyledir-* ideallerimizi hep birlikte gözden geçirme zamanı gelmiştir. Zaman, öfkeye değil, sevgiye ve birlikteliğe musallat olacak yaşanmışlıklara yelken açma zamanıdır.

Sizler gibi ben de mensubu olduğum toplumun, hep birlikte hareket etme kabiliyetini hatırladığı takdirde bilinçli olarak bir asrı aşkın bir süredir ona giydirilmeye çalışılan düşünce tembelliği gömleğini yırtabileceğine olan inancımı gönlümün ve zihnimin bir yerlerinde hep muhafaza ediyorum.

Bu bağlamda toplum olarak öğrenmeye değil, hatırlamaya ihtiyacımızın olduğunu bilmek bile beni heyecanlandırmaya ve geleceğe umutla bakmaya yetiyor. Bu düşüncenin, olan bitene karşı daha dik bir duruş sergilememiz konusunda motive edici bir rol oynadığını da kabul ediyorum.

Yaşadığımız toprakları vatan yapan temel inanç, konsantrasyona dayalı adanmışlık destanlarını birbiri ardına bu coğrafyada tekrarlamakla oluşmadı mı? Her anlamda müreffeh bir toplumun özlemini duyanların bu hedefe giden yolda söyleyecek ve önemsenecek sözlerinin olması hiçbir kesim tarafından yadırganmamalı bence. Ölüme hep birlikte gitmesini bilenler, hep birlikte düşünüp uygulamaktan hangi mantıkla vareste tutulabilir ki zaten? Bu inanmışlıkla, herkesin konuştuğu bir toplum oluşumunu, özlem olmaktan çıkarmalıyız artık.

İşte size konsantrasyonun değeri ve önemine vurgu yapacak, yaraya merhem olma kabilinden bir anekdot:

Mecnun bir gün deli divane çölde dolaşmaktadır. Aynı anda ve yerde bir adam da namaz kılmaktadır. Mecnun, adamı fark etmez ve namaz kılan şahsın önünden geçiverir. Adam namazının bozulmasına sinirlenir ve Mecnun'a hiddetle seslenir:

- Koskoca çölde yer bulamadın da mı benim önümden geçtin? Namazımı bozduğunun farkında değil misin?

Mecnun bu seslenişle kendine gelir ve adama gerekli cevabı, bir ders kabilinden verir:

- Kusura bakma ben Leylâ'nın aşkından seni fark edemedim, ama sen nasıl oldu da Mevlâ'nın aşkından beni görebildin?

Olimpiyatlar gibi, gerçekleştirildiği zaman diliminde tüm dünyanın odaklandığı büyük organizasyonların takım sporlarına yönelik bölümlerinde, bırakın derece elde etmeyi, katılım için konulan barajı aşım, bahse konu büyük yarışmalarda yer alamayışımızın nedenlerini bir de bu yazıdan sonra düşünmenizi tavsiye etme gücünü kendimde buluyorum.

Birlik içinde, sağlıklı kalın...

Bulun Şu Ayşe Teyzeleri

Hedefi; büyümek, gelişmek ve farklılaşmak olanlarımız için hayatın her aşamasında yeni eğilim arayışları hız kesmeden devam ediyor. Bu arayışın en yoğun yaşandığı alan ise elbette iş yaşamı ve bağlantılı olarak pazarlama dünyası. Günümüz iş yaşamının içinde aktif olarak yer almak arzusundaysanız, işletmenize dair bir veya birden fazla çarpıcı hikâyeniz olmalı ve insanların ürününüzü doğrudan ve düşük riskle denemesinin bir yolunu bulmalısınız.

Konu ile ilgili olarak son yıllarda yapılan araştırmalar gösteriyor ki, tüketicilerin %19'u marka seçimlerini sadece ve sadece tavsiye üzerine gerçekleştiriyorlar. Aynı araştırma, tüketicilerin çevrelerinden duydukları ürün ve

hizmet tavsiyelerini %84 oranında güvenilir buldukları sonucunu da ortaya koyuyor.

Şirketler ve tüketiciler arasında monolog olarak süregelen iletişimin diyaloga dönüşmesi, tüketiciyi heyecanlandırmaya yetiyor. Satın alma sürecinde Amerika'daki tüketicilerin %68'i kendileriyle aynı sosyal ortamı paylaşan kişilerin görüşlerine inanıyorlar. Bu oranın 2003 yılında sadece %22 olarak gerçekleştiğini de yeri gelmişken sizlerle paylaşmak isterim.

Vurgu yapmaya çalıştığımız sorun, yeni şeyler söyleme ve hayata geçirme iradesinin varlığında değil, bu düşüncelerin birçoğunun maalesef ithal davranış ve söylemler olmasında. Bu devşirme düşünceler ülkemizde uygulamaya konulduğunda saçma, hatta trajikomik yaşamışlıklar gözlenir oldu, itirazımız ona.

Ben diyorum ki, bu toprakların insanına çok daha bizden hamlelerle hitap edilmelidir. '*Global düşün, yerel uygula.*' söyleminin bu kadar popüler ve geçerli olduğu bir dönemi solurken, daha uygun bir zamanlama düşünemiyorum bile. Önerim ise Ayşe teyzeler. Evet, yanlış duymadınız, Ayşe teyzeler.

Kimdir bu Ayşe teyzeler, neyi ifade ederler? Aslında her birimiz onları tanıyoruz. Onlar, hayatımızın ayrılmaz parçaları. Bakın, ben size tarif edeyim, hemen anımsayacaksınız onları. Bahse konu olan Ayşe teyzelerden her mahallede muhakkak en az bir tane bulabilirsiniz. Ayşe teyzeler, yaşadıkları çevrenin adı konmamış

muhtarlarıdır. O mahallede olan biten her şeyden haberdardırlar.

Kimin kızı, kimin oğluyla görüşüyor, bilirler. Kimin kocasının maaşı ne kadardır, haberdardırlar. Kimin kredi kartı limiti ne kadardır, kimin evine icra gelecekti de son anda ailenin diğer fertleri tarafından engellendi, ilk Ayşe teyzelerin haberi olur. Boşanma girişimleri, bu tatsız hadisenin taraflarından önce Ayşe teyzelerce sezilir ve kamuoyuyla vakit kaybedilmeden paylaşılır.

Bütün bunların yanı sıra, Ayşe teyzeler kara gün dostudur. Hastalarınızın refakatçisi olurlar. Yakınınızın son nefesini verişinde de yanınızda yine onları bulursunuz. Kızınızın kına gecesinde omzuna yaslanıp ağladığınız dostlarınız da onlardır. Onlar, aileden sayılırlar, masanızda yerleri her daim hazırdır. Ailenin masasında bulunulmasından hiçbir ferdin rahatsızlık duymadığı insanlardan bahsediyorum size.

Ekonomik sıkıntıya düşüldüğünde ilk başvurulacak kaynaklar daima Ayşe teyzelerdir. Talep edilen miktarı kendi imkânlarıyla karşılamak söz konusu olmasa dahi onlar nasıl olsa bir çıkış yolu bulurlar. Çünkü onlar sadece sizin değil, birçok kişinin Ayşe teyzesidirler. Çarşıya, pazara, alışverişe, hatta oğlunuza kız istemeye giderken bile onların hep sizinle olmasını istersiniz. Onların varlığı size tarif

edemeyeceğiniz, sadece yanınızdayken hissedebildiğiniz bir güven duygusu verir.

Şimdi, sırası gelmişken Ayşe teyzelerle ilişkimizi, örgütsel yapımızla eşleştirmeye çalışalım. İşletme olarak pazara yeni bir ürün çıkaracaksınız ve ilgi alanınıza giren tüketicilere ulaşma noktasında da haklı olarak büyük bir beklenti içerisindeyiz. Bilinir reklâm stratejilerini ve uygulamalarını tamamıyla dışlayın demiyorum. Teklif edeceğim yöntem, reklâmı yapılan ürüne itibar kazandırdığı için tamamlayıcı bir rol oynama özelliğine sahiptir. Güvendiğiniz ürünleriniz için bu yatırıma girmeye değer bence.

Ürün, ihtiyaçlara cevap vermiyorsa, ağızdan ağıza pazarlama işlemez, bu gerçeği de lütfen göz ardı etmeyin. Günümüz pazarlama yaşamında *tavsiye*, satın alma kararını etkileyen en önemli etken. İşte tam da bu yüzden Ayşe teyzelere ihtiyaç var. Nasıl mı? Anlatayım:

Çalışmaya ilkönce şehrinizdeki Ayşe teyzeleri objektif kıstaslara uygun bir şekilde tespit ederek başlayın. Sonrasında belirlenen kişileri şehrin en lüks otelinde bir hafta sonu için misafir edin. Onlara, aileleriyle birlikte unutamayacakları bir hafta sonu tatili organize edin. Uygulamaya konan son derece sıcak programın belli bölümlerinde, ürünleriniz hakkında kısa bilgiler içeren sohbetler serpiştirin organizasyonun tümünün içine. Ama bütün bu uygulamaları gerçekleştirirken çok dürüst olun. Ağızdan ağıza pazarlamanın, dürüst olarak ortaya

konamadığında geri tepen bir silah olabileceğini hiç göz ardı etmeyin.

Sizi temin ederim, gerçekleştirdiğiniz organizasyon başarı ile tamamlandığında Ayşe teyzeler yayından fırlayan ok misali, izleyen ilk iş gününden itibaren ziyaretlerinin tümünde gündeme sizi ve ürününüzü yerleştireceklerdir. Firmanız, birbirinden etkili fahri satış elemanlarına sahip olmuştur artık. Bu yöntem, satışlarınızı, dağıtımınızı ve ürününüzün referans olarak gösterilme oranını artıracaktır.

Bulun şu Ayşe teyzeleri. Eşkâllerini yazımızın ilk bölümünde uzun uzadıya açıkladık. Bulun ve buram buram biz kokan bu pazarlama stratejisini uygulayın. Sonuçlardan bizleri haberdar etmenize de gerek yok. Çünkü bizim mahallenin Ayşe teyzesinden gelişmeleri nasıl olsa öğreniriz.

Var mı etrafınızda bizim Ayşe teyzelerden daha etkili kanaat önderleriniz?

Hiç sanmam.

İlham Üzerine...

Bir milletin, topyekûn bütün dünya medeniyetinin istifadesine sunduğu değerlerde bir azalma hissediliyorsa, o toplum için tehlike çanları da çalıyor demektir.

Edebiyatta, resimde, müzikte, siyaset biliminde, teolojide ve benzeri alanlarda söz ve eylemleriyle herkesin takipçisi olduğu insanlar yetiştirme noktasında eğer yaşadığımız coğrafyada, bir eksiklik hissediyorsak, kendimize ciddi anlamda çekidüzen verme vakti gelmiş hatta geçmekte bile olabilir.

Sizler de böyle bir verimsizliğin, epeydir mensubu olduğumuz toplumu tehdit ettiğine inananlardansanız; oturup, konuşacağımız çok şey var demektir.

En çok ihtiyaç duyulan anda, buhranın en yoğun hissedildiği zaman diliminde, insanlığın kurtuluşuna vesile ve sorunlarına merhem olacak, Hz. Mevlana gibi büyük bir değeri yeniden yetiştiremiyorsak, bunun asıl nedeni bağrımızdan Şemsi Tebrizi'ler yetiştirme noktasında yaşadığımız kısırlıktır.

Bilmenizi isterim ki; şu anda, böylesi büyük değerlerin yetişmesi ve çevresini kuşatabilmesi için gerekli olan en önemli koşulun, ilham kavramında gizli olduğuna inanan bir adamın görüşlerine muhatap oluyorsunuz.

İnsanlık, topyekûn esin kaynaklarını yitiriyor. Kaybedecek zamanımız kalmadı. Ne zaman göreceğiz bu gerçeği? Ne zaman görecek, çareler üretecek, çıkış yolları arayıp, bulacağız?

İlhamın; nereden, nasıl, kimden ve ne zaman geleceği bilinmez. İlham vardır dağları deldirir insana, ilham vardır toprağı vatan eder sevdalılarına. İlhamın kendisi değil, beslendiği kaynak önemlidir çoğu zaman muhatapları için. İlham bazen bir bireydir, bazen bir ses, bazen bir nefestir. Ama illaki bir çarpıcılığı ve âlemleri kuşatıcılığı vardır ilhamın.

Bazen bir dua ilham verir insana. Kişinin; ninesinden, dedesinden, ana ve babasından almış

olduğu dupduru bir dua. Yârin kömür karası gözlerinden alınan ilhamlara da şahit olursunuz, cansız bir bedenle karşılaştığı anda etkilenenlerin, gözlerdeki perdelerin adeta kalktığını hissedenlerin varlığına da tanıklık edersiniz. O kadar değişken, o kadar çeşitlidir ki insanın ilham kaynakları, an gelir siz de şaşarsınız.

Yüzyıllar boyu; eşsiz besteler, adı konmamış ilham esintilerinden doğmadı mı? Şairler en güzel şiirlerini, kendilerinin bile sonraları hayretle karşıladıkları dizeleri, böyle bir ilham esintisi içinde kâğıda dökmediler mi? Mutluluğun dahi resminin yapılabileceğini, yapanın gönlüne nakşeden yine bu tür bir ilham kuşatıcılığı değil miydi?

İnsanın işi her zaman rast gitmez elbette. Bazen tikanır insan. Üretemez. Kızgınlık ve kırgınlık yaşar. Ama kendisine değil. Her defasında o bir türlü gelmez olan ilhama serzenişte bulunur. Bu bağlamda, biz; üniversite hocalarının işi zordur. Öğrencilerimizle gerçekleştirdiğimiz dersler esnasında, aktardığımız teorik bilgilerin ne kadarının muhataplarımızın reel yaşam serüvenlerinde işlerine yarayacağı konusu zihnimizin bir bölümünü daima meşgul eder.

Bu cümleden hareketle istedim ki bütün bu yazılanlar ışığında kimilerine oldukça basit gelebilecek bir yaşanmışlığı bu sütunlar aracılığıyla paylaşayım. Daha büyük faydalar sağlayacak yaşanmışlıklara zemin hazırlasın

aktardıklarım. Daha büyüklerini, tarihin müstesna sayfalarına ise muhataplarım yazdırsın.

Bundan yaklaşık üç yıl öncesinde yaşadığım bir olayı paylaşacağım sizlerle. Afyonkarahisar da konferansımı tamamlamış, çalışmanın gerçekleştiği salonun yanındaki odaya dinlenmeye çekilmiştim ki kapı çalındı. Yiğit bir Anadolu hanımefendisi benimle bir konu hakkında konuşmak istediğini dile getiriyordu. Buyur ettim. Hanımefendi sözü devraldı ve hâlâ etkisinde olduğum bir yaşanmışlığı paylaşmaya başladı benimle.

Muhatabım olan hanımefendi Trakya'nın şirin bir şehrinden geliyordu. Eşinin görevi gereği bu şehrimizde yaşamlarını sürdürüyorlardı. Ev hanımıydı. Evin ekonomisine katkı sağlamanın da ötesinde çalışmak ve üretmenin keyfini sürme kararlılığı içinde yapabileceği en iyi işi gerçekleştirmeyi hedefliyordu. Aktardığına göre bu düşünceler ve sonrasında yaşanan gelişmeler mütevazı sayılabilecek bir lokantanın açılmasına vesile olmuştu.

Bu lokantada ev yemekleri bin bir emekle yapılıyor ve müşterilerin beğenilerine sunuluyordu. İlk zamanlar istenilen seviyede ilgi görmemiş olmak moralleri bozsa da geleceğe dönük ümit ve beklentiler daima zinde tutulmuştu. Bundan sonrası değerli hanımefendinin kendi ifadelerine emanet edilecek kadar içten ve önemli:

- Hocam, ikinci kitabınız olan *Yazılar Yazgılar Gibidir Silinmez* adlı eserinizi bir şekilde elde ettim ve okumaya başladım. Kitabınızın kırk ikinci sayfasına geldiğimde *Bulun Şu Ayşe Teyzeleri* başlıklı makaleniz dikkatimi çekti. Okudum ve lokantam için ihtiyaç duyduğum açılımın yazınızda belirttiğiniz Ayşe teyzeleri bulmakta gizli olduğuna kanaat getirdim. Kısa bir araştırma sonrasında çevremdeki Ayşe teyzelerle irtibat kurdum ve onları lokantamda ağırlamaktan duyacağım memnuniyeti dile getirdim. Ayşe teyzeler geldiler ve çok memnun olarak ayrıldılar. Ne olduysa takip eden gün ve haftalar içinde oldu zaten. Kitabınızda belirttiğiniz tavsiye pazarlaması uyarlaması sonuç vermiş, Ayşe teyzeler misyonlarını kitabınızda ifadelendirdiğiniz gibi yerine getirmişlerdi. Lokantamın namı dillen dile yayılmaya başlamıştı. İşlerim o kadar verimli olmaya başladı ki ikinci şubenin açılışı için çalışmalarla başladım bile.

Bu kadar. Hepsi bu. Var olasin yiğit kardeşim. Benim sana kattığım değerden bahsetmiş ve teşekkür etmiştin ya hani o ilk ve tek görüşmemizde, o anda paylaşmamıştım ama işte şimdi binlerce okurun huzurunda söylüyorum, asıl teşekkürü hak eden sensin. Sadece sen. Neden mi? Dur ve dinle o zaman:

Sen; benim ertesi gün işime, okuluma, öğrencilerime çok daha büyük bir hevesle sarılmamı sağlayan ilham kaynağım oldun.

Seçkiler – Türker Göksel

İyi ki de oldun. Ve ne iyi ettin de o gün bunları benimle paylaştın.

Bahtın açık olsun yiğit kardeşim. Olsun ki benim gibi birçoklarına daha ilham kaynağı olasın.

Öngörünüz Hep Tuta!

Öngörmek kavramı, Türk Dil Kurumu sözlüğünde; “*Önceden kararlaştırmak, ilerisi için düşünmek, göz önünde tutmak.*” olarak tanımlanıyor.

Bugünün, dünü vardı ve yaşandı. Yarınının olmaması için ise en azından bu günlerde bir neden görünmüyor. – Bakın ben de ister istemez haddimi zorlayarak bir öngöründe bulundum. – Tuhaftır, insanoğlu dünü yani geçmişini değerlendirmeyi oldum olası ötelemiştir. Bugünü ise kestirmeden yaşamaya adanmıştır kendini.

Onun ilgisini çeken hep yarın, hatta yarınlar olmuştur. Yarınların, bekleyeni için oldukça yakın olmasının da etkisi var mıdır bu düşünce ikliminin oluşumunda bilemiyorum.

Sizler de farkındasınızdır, toplum olarak geçmişi çok çabuk unutan bir zihin yapısına sürüklenir olduk son yıllarda. Bu konuda tehlike çanlarının üzerimizde çaldığını duyuyorum aslında. Üzüntü veren yaşanmışlıkların unutulmasını mertlik olarak değerlendiren nazeninliği vareste tutarak dillendiriyorum bu düşünceyi elbette.

İnsanoğlu, geleceği öngörmek adına canhıraş bir koşuşturmanın içerisinde buluyor kendini. Bu yolda aklı önceleyen bilimsel çalışmaların yanı sıra, istismara daima açık olan geniş bir kitlenin bazı sahtekârların elinde oyuncak olması da olasılık dâhilinde görünüyor elbette.

Başarının çoğu zaman doğru yolda atılmış yanlış bir adımla geleceğine inanıp bu yolda uğraş veren bir kesimin dışında; seçim tahminlerinden, ekonomik göstergelerin tespitine, şans oyunlarının tahminine kadar uzanan geniş bir yelpazede öngörü telaşı yaşanıyor, günümüz dünyasında.

Milyon dolar bütçeli ve binlerce insan çalıştıran araştırma şirketleri, rekabette bir adım önde olma adına yeni ve özgün stratejiler belirleyip uygulamaya koyuyorlar, birbiri ardına.

Dünya kupası maçları için tahminde bulunan ahtapot Paul'un tercihlerinin televizyonlar aracılığıyla canlı yayında tüm dünya ile paylaşılmasının ötesinde, tahminlerinde başarı görülen bu hayvancağıza transfer teklif edenlere de tanık olduk ya ne gam!

Durun daha bitmedi. Bu anlamda hızını alamayan bazı çevrelerin kıyametle ilgili tarih, hatta saat verir hale geldiklerini görüyoruz ki çılgınlığın ulaşabileceği son nokta olması babında oldukça manidar geliyor bana.

Öngörüle bulunma adına kendini bu yola adanmış başka bir grup daha var ki onlar; düşlemenin, bilmekten daha değerli olduğu savından yola çıkarak gerçekleştirdikleri eylemleri ve bu söylemleri müdafaa ediyorlar. Netice itibarıyla bilinmeyen gizemlidir ve gizemli olan daima ilgi çeker. Bu mantığa söylenecek sözümüz yok. Ancak ayakları yere basan ve toplumsal hayata değer katan öngörülerin ve bu anlamda gerçekleşen güzelliklerin peşinde sarf edilecek performansların tüm insanlık adına daha faydalı olacağı da bilinen bir gerçektir. Nasıl mı?

Antik bir Hint masalı vardır, çok eski ama bir o kadar da büyük bir öneme sahip bir öyküdür. Çok büyük bir güce sahip ama o nispete de saf olan bir kral, sert zeminin ayağını acıttığını söyleyip tüm krallığın sığır derisiyle kaplanmasını emretmiş maiyetindekilere. Sarayın soytarısı bu fikre kahkahalarla güler. Soytarı

denildiğine bakmaym, aslında o bilge bir adamdır. Krala ve yanındakilere hitaben der ki:

- Kralın fikri en basitinden komiktir, saçmadır.

Kral bu söze çok kızar ve soytarıya cevaben:

- Bana daha iyi bir seçenek gösteremediğin takdirde öldürüleceksin, der.

Durumun vahametini kavrayan bilge soytarı:

- Efendim küçük bir sığır derisi parçasını kesip ayağınızı kaplayın, diye cevaplandırır kralı.

Ve ayakkabı dediğimiz ürün bu şekilde icat edilmiş olur. Bütün dünyayı sığır derisiyle kaplamaya gerek yoktur elbette; sadece ayağını bu madde ile kaplamak aynı faydayı fazlasıyla sağlayacaktır. Bu konuda kafa yoranlar paylaşılan yaşamışlığı bilgeliğin başlangıcı olarak değerlendirmektedirler.

Ağacın köksüzleşmesinden ziyade fikrin ve yaşamın köksüzleşmesinden endişe eden akliselim insanlar ve toplumlar, yukarıda verdiğimiz örnek misali güzellikleri dâhil edeceklerdir yaşanası bir dünyaya ve akıp gitmekte olan zamana. Temennimiz ve beklentimiz bu yöndedir.

Gelecek; yalnızca düşlerinin gösterdiği yolda yürüyüp en iyiyi başarma azmi ve kararlılığında olup, güzelliklere inananların olacaktır çünkü. Gelecek sizlerin olsun ve tüm öngörüleriniz daima tutsun...

Ya Markasınızdır ya da...

Ya da sıradansınızdır. Toplumsal yaşamın ve bununla bağlantılı iş dünyasının son yıllarda en çok tartıştığı kavramlarından birisi, sizlerin de tahmin edeceğiniz gibi marka kavramıdır.

Benzer ürünleri ya da hizmetleri, başkalarının ürün ya da hizmetlerinden ayırt etmek üzere kullanılan ya da belirli bir hizmetin sunulması sırasında yararlanılan ayırt edici işaret *marka* olarak tanımlanmış olsa da algılamada yaşanması muhtemel sorunların aşılmasında tanımların yetersiz kalması da mümkündür.

Marka, rüzgâr gibidir adeta. Etkisini hissedebilir ama onu bire bir göremezsiniz veya Augustinus'un bir kavramı tarifinde bulabilirsiniz markayı: *“Kimse bana sormayınca biliyorum, birine açıklamaya kalkınca da bilemiyorum.”* Stephen King ise bahse konu olan kavramı çok daha farklı bir perspektiften ele alır: *“Üreticinin ürettiği üründür, tüketicinin satın aldığı ise markadır.”*

Unutulmamalıdır ki markalı ürünler bir toplumun parmak izidir. *“Marka değilseniz hiçbir şeysiniz.”* söyleminin çok daha anlamlı geldiği bir dönemi yaşamaktayız. Günümüzde birçok ülke dünya vitrinine kazandırdığı markalar yoluyla saygınlık peşinde koşmaktadır.

Birçok markanın kurgulanması, günümüzde üretici ile tüketici arasında yapılmış bir sözleşme olarak değerlendirilmektedir. Modern insan, markaları pratik yararından çok, kendini konumlamak, kullanım eşyasına bir anlam katmak ya da statüsünü belirlemek gibi nedenlerle tercih etmektedir.

Marka oluşturma ve markanın değerini inşa etme ürünün geliştirilmesiyle başlayan ve kendini hep bir üst aşamada tekrar eden bir pazarlama faaliyeti sonucu karşımıza çıkmaktadır. Uygulayıcılarınca, pazarlama yatırımlarının maksimum geri dönüş aşaması, bu bütünleşmiş disiplin ile mümkün görünmektedir.

Markalama, ürününüzü veya işletmenizi müşterilerinizin zihninde farklılaştırmanızla ilgili bir eylemler bütünüdür. Markaların üzerinde ağırlıkla durduğu konumlandırma konusu önemini artırarak devam ettirmektedir. Günümüz işletmelerinin önem vermesi gereken en önemli konu, markaları adına bir öykü belirlemek, dillere destan kılmak ve öykünün asırlarca yaşamasını sağlayabilmektir.

Markaların öykülerinde kullanacakları tek ve yegâne sermayeleri ise hayal gücüdür. Çünkü markanın ömrünün uzunluğu, bilinilirliği, sürekliliği, kârlılığı buna bağlı bir anlam ifade etmektedir.

Marka bir vaattir ve ürünün taşıyacağı beklentileri oluşturma yeteneğine sahiptir. Toplam maliyet ile müşterinin ödemeye hazır olduğu fiyat arasındaki o gizemli farkın, markanın oluşturduğu değer olduğunu bir an olsun hatırdan çıkarmamak gerekmektedir.

Marka sadece ürün olmak zorunda da değildir. Kişiler ve ülkeler de markalaşabilir. Bu bağlamda Afyonkarahisar çıkışlı markalara yönelik topyekûn bir algılama sağlayacağına inandığım ve bu duygularla geliştirdiğim söylemleri paylaşmak isterim sizlerle:

- *Her şehir, markası kadar konuşacaksa, en geveze biziz.*

- *Mazeret yok, markalar liginin şampiyonu Afyonkarahisar.*

Seçkiler – Türker Göksel

- *Biz farklıyız. Farkımız markalarımız.*
- *Dev markalar çıkarmak için karıncalar gibi çalışıyoruz.*
- *İş dünyası Afyonlu markaların etrafında dönecek.*
- *Bir Afyonkarahisar markasını asla hafife almayın.*
- *Alanında lider olma kabiliyetindeki markalarımıza omuz vereceğiz.*

Harley Davidson; özgürlüğün, asiliğin ve Amerikan bireyciliğinin simgesi bir marka olarak algılandı geçmişten günümüze. Hollandalı dev gıda perakendecisi Royal Ahold ise şu marka felsefesiyle kendisini tanımladı: “*Müşterinin gördüğü her şeyi yerelleştiriyoruz. Görmedikleri her şeyi ise globalleştiriyoruz.*” Markalar dünyası genellikle birincilerin ve ikincilerin dünyasıdır, daha aşağıdakilerin bu dünyada yeri yoktur.

Amerikalıların %76’sının günlük konuşmaları sırasında günde en az bir kez olsun markadan bahsettikleri bir dünyada yaşadığımızı, hatırdan çıkarmadan stratejiler geliştirmeliyiz.

Etkili markaların geleneksel özelliklerinin, bir ürünün rakipleri karşısında başarıya ulaşmasında, artık yeterli olmadığı görülmekte ve yeni stratejilerin varlığına ihtiyaç duyulmakta olduğu bir dönemdir, soluk alıp verdiğimiz zaman.

Tüketici dünyasında markalar, insanları birleştiren bağlardır. Her reklâm, karmaşık bir sembol olan marka imajına katkı sağlamalıdır. Satın aldığımız markalar, bizi toplumsal kategoriler içine oturtur. Bu nedenden pazarlama iletişimi, literatürde, *mutlu tüketiciler ve güçlü markalar oluşturma bilgisi* olarak tanım bulmaktadır.

Tam da bu bağlamda biz, Afyonkarahisar olarak, marka şehirsek -ki öyleyiz- son sözü bu perspektifte kalitemizle bağlantılı bir iddiayı dillendirilerek kullanalım:

Biz, başarının kazanıldığı her yere Afyonkarahisar diyoruz.

Planlama

“Nereye gideceğinizi bilmiyorsanız, vardığınız her yer size makul gelecektir.” diyor Amerikalı General Eisenhower planlamanın insan hayatındaki önemine vurgu yapmak adına. Bu bağlamda hayranlıkla baktığınız, yüksek binalarda seyrettiğiniz aslında temelin ta kendisidir.

Planlama gerçekleştirilirken en küçük detaylar dahi ihmal edilmemelidir. New York’taki özgürlük anıtını hepimiz bilirsiniz. Bu sembol anıtın deniz seviyesinden yüksekliği yüz metre civarındadır. Anıt 28 Ekim 1886 tarihinde

yapılmıştır. Anıtın yapıldığı yıllarda uçak yoktu. Wright kardeşler bu anıt yapıldıktan on yedi yıl sonra uçmayı başaran ilk insan oldular. Anıtı yapan sanatçı Bartholdi, heykelin saçlarını kimsenin göremeyeceğini o dönemin şartlarında bilse bile en ince ayrıntısına kadar bir canlılık katmayı ihmal etmedi. Belki gelecekte insanoğlunun uçacağını öngördü denilebilir ancak Bartholdi'nin yaptığı işe duyduğu saygıyla böyle özenli çalıştığını söylemek daha doğru olacaktır.

Planlar; bireysel ve toplumsal anlamda hedeflerin tespit edilip bu amaçlara ulaşma adına izlenmesi gereken yol haritalarıdır. Bugüne kadar rotası belirsiz bir gemiye hiçbir rüzgâr yardım etmemiştir.

Plan yapmamak, başarısızlığı planlamaktır aslında. Unutmayın, on yıl sonra nerede olacağımız, bu gün kimleri okuduğumuza, kimlerle dostluk kurduğumuza ve hedeflediğimiz zaman dilimini nasıl planladığımıza bağlıdır. Bu anlamda, “Kervan yolda dizilir.” sözü, mantık olarak büyük yanlışlıklar taşımaktadır bence.

George Washington, çok önemli bir toplantıya sekreterinin zamanında ofise gelmemesi ve kendisini uyarmaması yüzünden katılamaz. Bu olaya çok sinirlenen Washington sekreterine bunun nedenini sorar. Sekreter, saatinin yanlış olduğu için geç kaldığını söyler, savunma refleksi ile. George Washington'dan ders niteliğinde müthiş bir cevap gelir:

-Ya sen kendine yeni bir saat almalısın veya ben yeni bir sekreter.

Günümüz iş yaşamında planlama gerçekleştirilmenin fantezi sayıldığı yıllar çok gerilerde kaldı. Planlarını uzun vadeli yapabilen ülkeler iktisadi planda güvenilir sayılıyor bugünlerde.

Plan, ihtimallerin düzenlenmesi olarak algılanmaktadır. Bu bağlamda her türlü olasılık planlama yapanlarca değerlendirmeye tabi tutulmalıdır. Burada önemli bir ayrıntı da olasılıkların tümüne hâkim olmanın hayati gerekliliğidir. Çünkü ne istediğini bilmeyen bireyler, bulduğunu beğenmeyecektir. Amaçları olmayanların, planlarının olmasından bahsedebilmek mümkün değildir.

Kötü planlar ise, iyi kararların dahi işlemeze hale gelmesine neden olmaktadır. Planlar, geçen zaman içinde bireylerin ve örgütlerin hedeflerini ne kadar tutturabildiklerini veya ne kadar gerisinde kaldıklarını test etme imkânı vermektedir.

Âdetimdir birinci sınıfa başlayan tüm öğrencilerime ilk derslerimde hedeflerinin ne olduğunu sorarım. Bana verdikleri cevabı o günün tarihini atarak not almalarını salık veririm. Öngördükleri süre geçtikten sonra, geldikleri pozisyon ile karşılaştırma yapmalarını öneririm.

Başarı ya da başarısızlık bence bu yolla test edilebilir.

Mesleki yaşamımda tanıklık ettiğim bazı örnekler planlamanın, özellikle genç insanları motive etmekte de son derece büyük katkı sağladığı inancını doğrumuştur bende. Bundan sekiz sene önce Afyon Meslek Yüksekokulu İnşaat programını kazanan bir gencin kumaşının çok kaliteli olduğunu fark etmem hiç de zor olmadı. Bu gençle yakından ilgilenmeye karar verdim. Haftada en az bir kez görüşmeye çalıştığım gence, mühendislik fakültelerinden birisine dikey geçiş sınavı yoluyla katılmayı hedeflemesini çok arzuladığımı paylaştım kendisiyle. Öğrencimde de aynı yönde bir beklenti içinde olduğunu gözlemledim.

Beraberce önümüzdeki iki yılın planlamasını yaptık. İlk etapta bölümünü derece yaparak bitirmesi gerektiğini, bölüm hocalarından ders dışında da azami ölçüde istifade etmesini, alanı dışındaki kitapları da okuyarak kişisel gelişimini hızlandırmasını, yabancı dil eğitimine hafta sonları ağırlık vermesini ve nihayetinde de yüksekokulundan fakülteye geçişte uygulanan Dikey Geçiş Sınavı'na hazırlanması gerektiği noktasında fikir birliğine vardık. Bütün bu süreci planladıktan sonra belirlediğimiz zaman aralıklarında bir araya geldik ve varılan noktayı gözden geçirip, iyileştirmeler uyguladık.

Nihayetinde DGS' ye üç ay kala öğrencimden kendisine bir kartvizit bastırmasını istedim. Kartvizitte öğrencimin adı, soyadı, telefon numarası ve unvanı yer alacaktı: *İnşaat Mühendisi*.

Öğrencim haklı olarak:

- Hocam, ben daha meslek yüksekokulundan dahi mezun olmadım, bir fakülteyi bitirmedim, nasıl olurda kartvizitime İnşaat Mühendisi yazdırabilirim, dedi.

Öğrencim haklıydı ama ben içinde bulunduğumuz an ile değil önümüzdeki yılların planlamasıyla meşguldüm. Genç adamı ikna etmem güç olmadı ve yüz adet kartvizit bastırıldı. İlk kartviziti ben aldıktan sonra, ailesi başta olmak üzere tüm tanıdıklarına bunları dağıtmasını istedim. Bir sonraki birlikteliğimizde tüm kartvizitler dağıtılmıştı. Öğrencime döndüm ve:

- Sen artık bir irade ortaya koydun, bir angajmana girdin, bunun gereğini yap, dedim. Öğrencim, ciddi anlamda bir emrivakiyle karşı karşıya kalmıştı.

Bu değerli öğrencim bu kitap yayına hazırlandığı sırada İnşaat Mühendisliği bölümünden mezun oldu. O artık bir inşaat mühendisi. Biz kartviziti üç sene öncesinden hazırladık sadece.

Basketbol parkelerinin bugüne kadar gördüğü en büyük yetenek -majesteleri- Michael Jordan; “Yarım yeteneğimi kaybedecek olsam, harika zaman geçirdim der ve yaşamaya devam ederdim. Bu gün için yaşar, ama gelecek için plan yaptım.” diyor.

Marcus Aurelius’un; “*Yaptığınız her şeyi son günüymüş gibi yapın.*” sözünden hareketle bir gün derslerimin birinde öğrencilerime şu soruyu yönelttim:

- Bugün, altı saat sonra öleceğinizi söylesem bu süre zarfında neler yapmak istersiniz?

Soruma muhatap olup; söz alan öğrencilerimin neredeyse tümü ilk şaşkınlığı atlattıktan sonra toplumda olumlu olarak algılanan eylemleri dillendirdi. Ailemi ararım diyenler, dua edip günahlarıma tövbe ederim diyenler, küs olduğum dostlarımı arayıp onlarla barışırım diyenler vb. Öğrencilerimin hiçbiri kendilerine bütün bir dönem derslerinde eziyet eden(!) hocalarını -yani beni- ortadan kaldırmayı dillendirmedi. Aşağı yukarı alacağım cevapları tahmin edebildiğim için son söz alan öğrencimin cevabından sonra onlara döndüm ve:

- O halde, siz pazarlamacılar, her müşteriye son müşteriniz olarak davranın. O zaman göreceksiniz tüm müşterileriniz memnun olarak ayrılacaktır. Memnun olarak ayrılan ise daima gelecektir, dedim.

Hedeflerinizi büyük tutun ve ertelemeyin.

Pişmanlığın fayda vermediği yerde ise asla pişman olmayın.

Rota Notadan Daha Önemlidir

Bu haftaki muhabbetimize konu ettiğimiz özlü söz, müzik efsanesi, üstat Orhan Gencebay'a ait. Konuyu doğru tahlil edebilmek için kanımca, baştan bazı tespitlerde bulunmaya ihtiyaç var. Rota, *görüş veya tutuma göre gidilen, izlenen yol* olarak tanım buluyor sözlüklerde.

Kim ediyor bu sözü? Hangi ağızdan çıkıyor bu yorum? Bütün ömrünü evrensel müzik öğretisinin incelenmesine ve belli bir kalitenin yakalanmasına adanmış, kitleleri müziğin gücü ile ardından sürükleyebilmiş bir filozofun ağzından dökülüyor bu manzum ifadeler. Bu perspektiften bakıldığında çok daha yoğun bir anlam içeriyor bizler için.

Evet, rota önemlidir. Bu kavrama yeterince önem vermeyen, özen göstermeyen toplumların,

zamanla yok olduklarını gördüğümüz bir tarihi geçmiş var dünya insanlığının önünde. Biz, bu andan itibaren rotayı, planlama olarak algılayıp sohbeta bu istikamette yol vermeye çalışacağız.

Bilindiği gibi plan, ihtimallerin düzenlenmesi hadisesidir. Kötü plan, iyi kararları çoğu zaman işlemez hale getirmiştir. Planlamanın önemini kavrayamayan birey ve toplumlar, hedeflerini gerçekleştirebilme kabiliyetlerini de zaman içinde yitirmişlerdir.

Günümüzde plan yapmamak veya yapamamak, başarısızlığı planlamak olarak algılanmaktadır. Planlama, toplumsal alışkanlıkların değişimini sağlama görevini de görür. Değişim uygulamaları ise hayata geçirildiğinde çoğu zaman tedirginliği doğurur toplumsal yapı içinde. Oluşması muhtemel bu tedirginliği dağıtmak ise toplum önderlerinin önemsemesi ve üzerinde kafa yorması gereken başlıca uğraşlar içinde değerlendirilmelidir.

Planlama, geleceği doğru öngörmek ile ilgilidir ve ancak ufku açık temsilcilerin eliyle gerçekleştirilebilir. Kimse yanlış anlamasın bu öyle zannedildiği kadar kolay sağlanabilecek bir eylem de değildir. Bu yüzden planlama uğraşına çoğu birey ve grup tarihsel süreç boyunca kayıtsız kalmayı tercih etmiştir.

Günümüz insanı, kendisine ve çevresine fayda sağlamayacak ayrıntılarla, zihnini fazlasıyla meşgul eder oldu. Her geçen gün, oluşumuna

engel olamadığımız fikri sapmalar ve hedeflerden uzaklaşmalar yaşıyoruz. Bu değişimlere kendimizi hazırlama noktasında bir geleneğe sahip olamadığımızdan olsa gerek, çoğu kez şaşkınlıklar içinde buluveriyoruz kendimizi.

Tam da bu noktada, kendi içinde belli bir espriye sahip olmasına rağmen her birimizi tutkulu bir şekilde düşünce iklimine sürüklemesini umduğum bir anekdot paylaşmak isterim sizlerle:

Temel askerde bir tatbikata katılır. Uçağın içinde bir grup arkadaşıyla seyir halindeyken, komutanı, Temel'e paraşütle atlaması ve yere indiğinde ise kendisini bekleyen cipe binip görevlendirildiği yere varması talimatını verir. Bu emir sonrasında, Temel uçaktan atlar. İlk paraşütünü açar, ama aksilik bu ya paraşüt açılmaz. Yedek paraşütü açmayı dener, o da açılmaz. Bizim Temel bütün bu talihsizlikler karşısında kendinden geçercesine, olan bitene kahrederken, içinden de şöyle geçirmekten kendini alamaz:

- Allah bilir, aşağıda cip de yoktur şimdi.

İşte ben, ayrıntılara takılıp resmi geniş görmeyi öteleyen, asıl sorun ve tehlikelere odaklanamayan insanları bu çerçevede değerlendiriyorum.

Dostlar tespitlerimizi yanlış anlamasınlar. Ayrıntıları devre dışı bırakan bir düşünce sistematüğini asla öncelemiyorum.

Büyük usta Mimar Sinan, yüzyıllar öncesinde devekuşu yumurtasının örümceklenmeye iyi geldiğini keşfetmemiş ve bu yeniliği uygulamaya koymamış olsaydı bugün bizlerin, bu büyük medeniyetle iftihar etmemize vesile olan şaheserleri vücuda getiremezdi. Ayrıntılarda gizli olan bu başarı öykülerini ve uzak görüşlülüğü gösteren bireylerin adlarını tarih hep altın harflerle yazmıştır ve yazmaya devam edecektir. Bizim itirazımız, bu yönde işleyen bir mantığa değil elbette.

Planlamanın başarısının temel koşullarından birisi de yola birlikte çıkan ve kendilerini hedefe odaklayan kitlelerin ortak akıl geliştirme yeteneğine sahip olmasında gizlidir. Ortak aklın oluşumunda düşünce dünyamızın olmazsa olmaz koşulu ise karşıt görüşlerin özgürce dillendirilmesi geleneğidir.

Hiçbir gerçek yoktur ki, tam karşıtı da en az onun kadar gerçek olmasın. Aslında dünyayı büyük felakatlere sürükleyen çılgın yöneticiler, bu mantığı içselleştirebilmiş olsalardı, yeryüzü bu anlamda çok daha yaşanabilir bir coğrafyaya dönüşebilirdi. *“Taş devri, taşlar bittiği için değil, mantıklar değiştiği için bitti.”* görüşlerini dillendiriyor Deniz Gökçe ve ne kadar da güzel söylüyor, meramımıza merhem olma kabilinden.

Yaşam dediğimiz olgu, insanoğlu için önemli bir değerlendirme sahası olmaya devam ediyor. Dikkat edin lütfen; yaşam, bizleri öncelikle bir sınava tabi tutuyor. Sonrasında ise

ders veriyor. İşte burada tecrübe denilen yaşanmışlıklar sistematığı devreye giriyor.

Bundan ötürü birey olarak, hayatın çok içinde olmak mükellefiyetindeyiz. Bilindiği üzere hayatın bizzat kendisi yanlışlıkları barındırmaz, böyle bir imkânı tanımaz bizlere. Eğer, yaşanmışlıklarımızda bazı konular olumsuz geliyorsa o, bizzat bizlerin analiz yetersizliğinden kaynaklanan düşünsel sapmalarla açıklanabilir. Bu bağlamda, yaşama bakış açımızı ve stratejilerimizi vakit kaybetmeden gözden geçirmeliyiz.

Bana katılacak mısınız bilemiyorum; toplum olarak bazı hasletleri kullanma noktasında sıkıntılar yaşıyoruz. Bütün iyi niyetiyle, çevresindeki insanları teşvik etmenin yeterli olacağı zamanlarda yardım etmeyi tercih eden bireyler, yarar yerine istemeden de olsa zarar veriyorlar çevrelerine.

Saint Exupery, *Küçük Prens*'te şöyle söyler: “Eğer bir gemi yapmak istersen, insanları bir araya getirmek, planlar çizdirmek, iş dağıtımını yapmak, aletler sağlamak, ağaç kestirmek gibi işlerle uğraşma. İnsanlara deniz özlemini aşıla. Onlar gemiyi kendiliklerinden yaparlar.”

Bunun özü, motivasyona dayalı planlamadır. Hadiseler karşısında büyük resme objektif bir bakış gönderebilmeyi başarabilmektir hüner.

Tecrübe, insanın başına gelen şey değildir. İnsanın başına gelenle, ne yaptığı ile ilgilidir asıl olup biten. Dostları, Eflatun'a, insanoğlunun, kendisini en çok şaşırtan davranışlarının neler olduğunu sormuşlar.

Bu soru üzerine Eflatun görüşlerini sıralamış:

- Çocukluktan sıkılırlar ve büyüme için acele ederler. Ne var ki çocukluklarını özlerler.

Para kazanmak için sağlıklarını yitirirler. Ama sağlıklarını geri almak için de para öderler.

Yarından endişe ederken bugünü unuturlar. Dolayısıyla ne bugünü ne de yarını yaşarlar.

Hiç ölmeyecek gibi yaşarlar. Ancak hiç yaşamamış gibi ölürlər.

Bu cevapları alan dostları, Eflatun'un kendi çözüm önerilerinin ne olduğunu merak ederler. Bunun üzerine, ünlü filozof önerilerini sıralar:

- Kimseye kendinizi sevdirmeye kalkmayın! Yapılması gereken tek şey, sadece kendinizi sevmeye bırakmaktır.

Önemli olan; hayatta en çok şeye sahip olmak değil, en az şeye ihtiyaç duymaktır.

İşte, doğru zihin ve doğru ağızdan çıkan rota tayini budur. Plan, biz insanlar için ancak bu yolla bir anlam kazanır.

En değerli fikirleri hayata kazandıracak olan ise yalnız ve yalnız insandır. Bu bağlamda son sözü Behçet Necatigil'e verelim:

“Ya ümitsizsiniz ya da ümit sizsiniz. Ya çaresizsiniz ya da çare sizsiniz.”

Rotanızı iyi belirleyin.

Karar verin, sahi, siz kimsiniz?

Sosyal Sorumluluk

Sorumluluk kavramı Türk Dil Kurumu sözlüğünde: “Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi” olarak tanımlanıyor.

Ömer Torlak ise sosyal sorumluluk kavramını; herhangi bir toplumda belirli kurumlar ve kişiler arasındaki genel olarak kabul edilmiş ilişkiler, yükümlülükler ve görevler setidir. Bu anlamda işletmelerin sosyal sorumluluğu, toplumun refah düzeyine katkı bakımından genel kabul görmüş ilişkiler, olunan ilişki, yükümlülük ve görevler ise, topluma ve zaman göre değişebilir cümleleriyle tahlil etmektedir.

Bu cümleden hareketle işletmelerin sosyal sorumluluk uygulamalarının günümüzde bir

yükümlülük ifade ettiğini rahatlıkla söyleyebilme mümkündür.

Bence, sosyal sorumluluk kavramının özellikle pazarlama merkezli en derli toplu ve kuşatıcı tanımı Ömer Baybars Tek'ten gelmiştir: “Pazarlama, iyi insan olmanın bilimidir.”

Bu bağlamda, Ali Çimen'in kaleme aldığı, *Tarihi Değiştiren Konuşmalar* adlı kitabında, Hindistan'ın yetiştirdiği ünlü Müslüman şair Muhammet İkbâl'in, halkına nasıl seslendiğine kulak vermek gerektiğine inanıyorum: “Kararlarınızı yönetmeyi değil; fakat bana göre kararlarınızın genel karakterini belirleyecek olan temel prensibi tüm berraklığıyla şuurlarınıza, getirebilmeyi umuyorum âcizane.”

İşletmelerin, sorumluluk alanları o kadar geniş bir hinterlanda sahiptir ki bunu detaylandırabilmek, bu çalışmada ayrılan bölümün çok ötesinde bir hacme muhtaçtır. Günümüz işletmeleri; başta devlet olmak üzere, çalışanlarına, hisse sahiplerine, ortaklarına, müşterilerine, gelecek kuşaklara, hatta rakiplerine karşı belli yükümlülüklerle donanmalıdırlar.

İşletmelerin hayata geçirdikleri başarılı sosyal sorumluluk uygulamaları, tüketicilerinin satın alma kararlarına pozitif anlamda etki edebilmektedir. Çevreye duyarlı olmayan, çalışanlarına Uluslararası Çalışma Örgütü sözleşmelerinin dışında şartlar sağlayan, sosyal sorumluluk projelerinde adına rastlanılmayan

birçok işletme, potansiyel müşterileri tarafından günümüzde cezasız bırakılmamaktadır. Bütün bu nedenler ve daha fazlası, işletmeleri sosyal sorumluluk uygulamaları konusunda çok daha duyarlı hale sevk etmiştir.

Günümüz tüketicilerinin yazılı olmayan hakları konusunda da bilinçlenmeleri bizim için önemsenmesi gereken bir gelişmedir. Ne mutlu bize ki, sağlık sigortası yaptırdığı şirketten, geçirdiği By-Pas ameliyatı sonrasında geçmiş olsun mesajı aldığında bu bilgiyi sigorta şirketiyle paylaşan hastaneyi dava etme duyarlılığını gösterebilen tüketiciler var artık çevremizde. Netice itibariyle; çağdaş pazarlamanın insanların birbirine karşı çok daha hassas davranması gereken bir disiplin haline dönüştüğüne tanıklık ediyoruz.

Sosyal sorumluluk uygulamalarının ilgi sahası o kadar genişledi ki yaşanan bu gelişmeler, bende uygulanabilecek binlerce özgün eylem fikirlerinin oluşmasına neden oldu. Bir işletmenin bu tür uygulamalara imza atabilmesi ve inandırıcı olarak değerlendirilebilmesi için her şeyden önce kendi iç dinamiklerinde, sosyal sorumluluk bilincini oluşturması, fikri paylaşımı yakalayabilmiş olması gerekir.

Paylaşımın asaletini, bencilliğin çirkinliğine değişmeyenlerin daima kazanacağını bir an bile zihninden çıkarmadan gerçekleştirilen eylemler olmalı sosyal sorumluluk uygulamaları.

Haberdar mısınız bilmiyorum, Bill Gates, Microsoft'un sadece %30'una sahiptir. Geri kalan kısım şirketin diğer yöneticilerine, çalışanlarına ve küçük yatırımcılara dağılmış durumdadır. Eğer Bill Gates Microsoft'un %100'üne sahip olsaydı dünyanın en zengin insanı olamazdı, bundan emin olabilirsiniz.

Bazı çalışanlar çalıştıkları şirketlere hayatlarını verirlerken, şirketler de bu insanlara hayatlarını vermeli öyle değil mi? Büyük bir seyahat acentesinin sahibi Hal Rosenbluth, pazarlama dünyasını yayınladığı kitabının adıyla şaşkına çevirmiştir: *Müşteri İkinci Sırada Gelir*. Bu mantığa göre, birinci sıradaki kim o halde? Elbette, çalışanlar...

Ama hayat her zaman toz pembe geçmiyor elbette. Almanya'ya 2008 yılının Ocak ayında gerçekleştirdiğim bir seyahatte bir eylemle karşılaştım. Eylemi yapanlar Nokia çalışanlarıydı. Bochum'da bulunan fabrika Nokia yönetimince maliyet yükseklüğünden dolayı taşınıyordu. Protestolar tüm Alman medyası tarafından birinci haber olarak veriliyordu ve sevindirici olan ise kırma dökme değil söylemler etkiliydi bu eylemde. Çok zekice bir vurgu vardı. Bilindiği üzere Nokia'nın evrensel sloganı *insanları birleştirir* anlamına gelen *connecting people*'dir. Fabrika işçileri eylemlerine ses katabilmek adına sloganda ufak bir değişime gitmişler ve *insanları siliyor* anlamına gelen *deleting people* kullanmışlardır. Sonrası benim için tam bir muamma.

“Dünyayı bulduğumuzdan daha iyi bir hale getirmek için neler yaptık?” diye sorulduğunda, bu işletmenin vereceği anlamlı bir cevap olacağından şüphem yok. 2008 senesinin Mayıs ayında eş başkanlığını yürüttüğüm “Bana Marka Olmayı Anlat” çalıştayında öğrencilerime vakit ayırıp röportaj veren Sunay Akın’ın tahliline katılmamak bu bağlamda mümkün değil:

- Bir milletin gerçek değerleri, hisse senetleri değil, hissi senetleridir.

Cemil Meriç, başucu kitaplarımın başında gelen *Bu Ülke* adlı eserinde: “Kendini yığın haline getiren bir millet payidar olamaz. Tek kaygısı para olan bir yığın yaşayamaz.” diyor. Günümüzde, sevimlilikle, verimlilik arasında var olan bağı keşfedip, yola koyulanlara selam olsun.

Hayat ebetteki her zaman bu kadar toz pembe geçmiyor. İsmail Kaya’nın *Pazaryeri Pazarola* adlı kitabından bir öykü sunalım sizlere: Hikâye bu ya, mağaza sahibi yemekten dönmüş, bir de ne görsün? Satış elemanlarından birinin eli sargılar içinde. Tam soracak, eleman gülen yüzü ve iyi bir haber verecekmiş pozuyla konuşmaya başlamış:

- Bil bakalım patron ne yaptım? İnanmayacaksın ama yıllardır satamadığımız o berbat elbiseyi sattım.

Patron:

- Hani, şu köşede duran modası geçmiş, rafa gire çıka eskimiş, cırtlak renkli, biçimsiz elbiseyi mi sattın yoksa?

Evet, anlamına gelen işaret yapmış, eleman. Patron, konuşmasını sürdürmüş:

- Müthiş bir iş başarmışsın. Aferin. İyi de, elin niye sarılı?

Elbiseyi sattığım âmânın yanındaki köpek elimi ısırıldı.

Bir örnek uygulama da bizim ülkemizden verelim. Türkiye’de, özellikle son 5–6 yıldır meslek liselerinin gençlerimiz tarafından tercih edilmemesi, üretim işletmelerinde nitelikli insan gücü ihtiyacı duyan kurumları harekete geçirdi. Bir taşla iki kuş vurmak misali, sosyal sorumluluğun başka bir boyutuyla da bu vesile ile tanışmış olduk. Koç Grubu: “*Meslek Lisesi bundan böyle memleket meselesi!*” sloganını kullanarak bu tür liselerde eğitimin teşvik edilmesi adına 8.000 öğrenciye burs vermeye başladı. Bu okullarla koordineli bir şekilde başarılı mezunların Koç grubuna bağlı işletmelerde istihdam edilmesi ise uygulamanın başka bir boyutunu oluşturdu.

Birçok pazarlama teorisyeni, çağdaş pazarlamayı, müşteriye söz vermek ve sözünü tutmak olarak tanımlar. İşletmelerin her kim

olursa olsun, verdikleri sözün arkasında durabilme yetenekleri, onların seçkinler kulübüne kabulünün olmazsa olmaz referansı olarak kabul görmüştür.

Bir sosyal sorumluluk uygulamasının, verilen söze dayandırılmasını örneklendirmek isterim: II. Dünya savaşında Ruslar ve Almalar Stalingrad'da çarpışmaktadır. Keman virtüözü Mihhail Goldstein yılbaşı gecesı moral olması amacıyla Rus askerlerine tek kişilik bir keman konseri vermek için cepheye gider. Kemanın melodileri hoparlör yoluyla Alman askerlerinin siperlerine kadar ulaşır. Ateş birden kesilir. O acayip sessizliğe sadece müzik hükmeder. Müzik bittiğinde Rus askerleri üzerinde derin bir sessizlik çöker. Susarak da anlatılacak şeylerin olduğunu anlatırcasına. Büyüyü Alman bölgesinden gelen hoparlör sesi bozar, kırık dökük bir Rusça şunu rica eder:

- Biraz daha Bach çalın, ateş açmayacağız.

Aramızdaki farklılıklara hatta düşmanlıklara rağmen öteki ile aynı olan yanlarımızın bulunmasına zemin hazırlayan bir sosyal sorumluluk faaliyeti ne kadar çarpıcı ve ne kadar hayatın içinden.

Yapmacıktan uzak, duru bir samimiyet içinde kurulan ilişkilerden daha yoğun hangi iklim, insanları birbirine bağlayabilir ki? Yedisekiz yaşındaki küçük çocuk, resim galerisini

dikkatle gezer. Önünde durduğu bir resmi uzun bir süre inceler. Sonra galeri yetkilisinin yanına gidip o resmi satın almak istediğini, elindeki kumbarayı göstererek bütün parasını vermeye hazır olduğunu söyler. Yetkili çocuğu kırmamak ve etraflarını çeviren meraklı konuklarına *bakın, organizasyonumuz bir çocuğa bile ilgi gösteriyor* imajını verebilme adına ona büyük adam muamelesi yapar. Hatta resmi yapan ressam ile bir telefon görüşmesi bile yaptırır. Şaşırtıcı olan ise işte tam o sırada olur. Telefon görüşmesinde ressam, resminin çocuğa kumbarasından çıkan paralar karşılığında verilmesini ister. Şaşkınlık yaşayan sergi yetkilisine şu açıklamayı getirerek:

- Ben bu tabloma binlerce dolar verebilecek yüzlerce kişi bulabilirim; ama tüm servetini verebilecek ikinci kişiyi bulabileceğime inanmıyorum.

Bırakın sosyal sorumluluk politikaları geliştirmek, mükellefiyetlerinin bile gerisinde kalıp ava giderken elbet bir gün avlanacak işletmelerde yok değil çevremizde. Bir örnek de onlar için: Tarihi kalıntılarıyla ünlü bir beldede gezinen antika avcısı, civardaki bir köyde gördüğü manzara karşısında çok şaşırır. Küçük bir köpek yavrusu değerli bir antika çanakta su içiyordur. Belli ki köpeğin sahibi köylü çanağın değerini bilmiyor diye geçirir içinden. Antika avcısı, köylüyü şüphelendirmeden çanağı almak için bir plan yapar. Köpeği satın almak için

pazarlık eder. Nihayet, köpeği yüksek fiyatla satın alır. Tam giderken masum bir eda ile sorar:

- Şey, köpek şu çanaktan su içmeye alışmıştır, çanağı hediye olarak vermez misiniz?

Köylüden öyle bir cevap alır ki şamar gibidir adeta:

- Hayır, o çanağı kaç para öderseniz ödeyin, veremem. Beyim; o çanak sayesinde kaç köpek sattım sen biliyor musun?

Dostluk ve samimiyet, insanlara ilk etapta planlayıcılarının bile inanmadığı büyük başarılar hazırlar. Eskişehirspor forması giydiği günlerde 25 yaşındayken bağırsak kanserine yakalanan ve tedavi için Londra'ya gönderilen Necdet Yıldırım'a taraftarlar bir jest yapmayı planlarlar. Bir deplasman maçı için gittikleri İstanbul'da, Beyoğlu'nda meşhur Sabuncakis işletmesine giderler. Bu dükkândan dünyanın her yerine malzeme gönderme imkânı bulunmaktadır. Bir an akıllarına tedavi gören futbolcuları gelir ve:

- Hadi Necdet'e çiçek gönderelim, derler.

İçlerinden Ayı Yusuf lakaplı bir taraftarın aklına bunun daha ötesinden bir fikir gelir:

- Yahu İngiltere kraliçesine de bir çiçek gönderelim, yanına da bir not yazalım, Necdet ile ilgilensin, der.

Eskişehirspor taraftarı aralarında para toplarlar ve bir çiçek futbolcuları Necdet'e, bir çiçek kraliçeye, bir çiçek de hastanenin başhekimine gönderirler. Kısa bir süre sonra Kraliçe Elizabeth'ten Eskişehirspor kulübüne bir mektup gelir. Necdet ile ilgileneceğine söz veren Kraliçe, konuyla ilgili yardımcılarında birini görevlendirdiğini bildirmektedir.

Sahi, sizin oralarda da bu anlamda var mı bir fikir çilesi çeken.

Küçük Kızın Mantosu

Küreselleşen dünya tüketici beklentilerini de etkilemiş, pazarların üretici egemenliğinden çıkıp tüketicilerin *kral* olma bilincini doğurmuştur.

İşletmeler bu gelişimler karşısında salt kâr elde etme amacı yerine, tüketici istek ve ihtiyaçlarını tatmin ederek sosyal boyutlu kâr elde etme anlayışını ön plana çıkarmıştır. İşletmelerin uzun dönemde varlıklarını koruyup büyüebilmeleri bu amaca uyumlarıyla doğru orantılı bir gelişim gösterecektir.

Günümüzde işletme içi ve işletme dışı faktörler, işletmelerin kendilerine birçok yarar sağlamalarını ve çıkarlarını korumalarını beraberinde gerektirmektedir. Tüketiciler, çalışanlar, hissedarlar, rakip işletmeler, devlet ve toplumun oluşturduğu iç ve dış faktörler, işletmelerce dikkate alınmadıkları takdirde, kâr elde etme, büyüme ve sürekliliği sağlama gibi temel amaçlar da tehlikeye girebilmektedir.

Pazarlama, işletme içinde, sosyal sorumluluk ve ahlaki değerlerin en yoğun biçimde şekillenmesi gereken bölüm olmak zorundadır. Pazarlama; amaçlarının belirlenmesiyle başlayan, pazarlamanın ahlaki sorumluluklarını, başta tüketiciler olmak üzere dış pazarlama çevresi faktörlerini oluşturan devlet ve toplumun istek ve ihtiyaçlarını tatmin etmeye yönelik çalışmalar gerçekleştirilmelidir.

Günümüzde tüketicilerin, pazarlama faaliyetlerinin odak noktasını oluşturmaları, onların, bu faaliyetler içinde en yoğun şekilde sosyal ve ahlaki sorumluluk taşınması gereken bir alan olmasına yol açmaktadır. Bu sorumluluk, pazarlama bileşenlerinin ahlaki boyutlarda değerlendirilmesi olarak anlaşılmaktadır.

Toplumsal, ahlaki ve kültürel değerler, gerek karar alıcılar, gerekse karar sonucu davranışlara muhatap olanlar tarafından ahlaki değerlendirmelerde temel referans kaynağı olmaktadır. Bu tespitlerden hareketle pazarlama

uygulamalarında yaşanan ahlaki uyumsuzlukların giderilmesi gerekmektedir.

İnsan topluluklarınca zamanla benimsenen, fertlerin birbirleriyle aile, toplum, devlet ve bütün insanlarla ilişkilerini düzenleyen kurallar, ilkeler ve inançlar bütünü olarak tanımlanan ahlâk, Arapça bir kelime olup *hulk* kelimesinin çoğuludur. Hulk, yaratılıştan sahip olunan huy anlamına geldiği gibi, din, tabiat ve karakter anlamlarını da taşır.

Bu bağlamda ahlâk için; *“İnsanın yaratılışından gelen ve ruhuna yerleşen alışkanlıklardır.”* demek de mümkündür. Bu alışkanlıklar, toplum içerisinde yaşanarak kazanılan güzel ve iyi huylarla, kötü huylar olarak da algılanabilir.

Ahlâk, yanlış ve doğru, iyi ve kötü, erdem ve kusur ile yaptıklarımızı ve yaptıklarımızın sonuçlarını değerlendirme ile ilgili bir kavramdır ve akla ilk önce insan davranışlarını getirir. Özellikle son dönemlerde, bu soyut kavramın daha açık bir şekilde irdelendiği bir bilim dalı olarak da etikten bahsedilmektedir.

İşletmenin ekonomik koşullarına uygun davranışları, o ülkenin kendisine işletmesi için emanet ettiği kaynakları en etkili ve verimli biçimde kullanması, toplumun ihtiyaçlarına uygun miktar ve kalitede üretimde bulunması zorunluluğuna işaret etmektedir. Yasal koşullara uygun faaliyet göstermesi ise işletmenin içinde

bulunduğu ve faaliyetlerini sürdürdüğü toplumun kanunlarına, kararnamelerine, yönetmeliklerine, örf ve âdetleri ile diğer düzenleyici hükümlere aykırı hareket etmemesine ilişkin bir tespittir.

Sosyal sorumluluk, aslında bir sosyal anlaşmaya ve uzlaşmaya girişmedir. Sosyal anlaşma ise iki veya daha fazla kişi ya da kuruluşun aralarındaki ilişkilerden ortaya çıkan karşılıklı anlayış ve bekleyişler toplamıdır.

Sosyal sorumluluklar işletmenin karar mevkiindeki sahipleri, yönetim kurulu üyeleri ve tepe yöneticilerinin kendi çıkarları yanında bir bütün olarak toplumun refahının korunması ve yükseltilmesine ilişkin faaliyetleri yapma zorunluluğu ile ilgilidir ve toplumu meydana getiren tüm bireyleri ilgilendirir.

“Şeytanın bir şeyler yapabilmesi için gerekli tek şey, dürüst insanın hiçbir şey yapmamasıdır.” der Edmund Burke tam da sizinle paylaşacağım şu örnek öncesinde:

Avrupa'nın soğuk havasıyla ünlü ülkesinin, en soğuk şehrinde üzerinde sadece ince bir elbise olan yetim ve öksüz, yedi-sekiz yaşlarında olan bir kız çocuğu, yanında büyükannesi olduğu halde bir giyim mağazasından içeri girer. Amaçları, çocuğun, yaşanan zemheri soğuşundan korunmasını sağlayacak bir manto alabilmektir. Epey zamandır biriktirdikleri paralarının, alacakları ürünün ücretini karşılayıp karşılamayacağını düşünerek, çekingen hareketlerle mantolara bakmaya başlarlar. Çocuk, bir

mantonun önünde durur ve “*Bunu alalım.*” dercesine bir bakış fırlatır büyükannesine. Mesajı alan yaşlı kadın bu mantoya doğru bir hamle yapar ve torununa giydirir. Çocuk buruk bir mutluluk duygusuna bürünmüştür, aralarında sözcüklerin kullanılmadığı, sadece bakışların hâkim olduğu bir iletişim gelişmiştir adeta.

Yaşlı kadın, mantoyu torununa giydirmişti giydirmesine ama fiyatını öğrenince büyük bir hayal kırıklığı yaşar. Bütün paraları mantonun değerinin ancak yarısını karşılayacak miktardadır. Durumu fark eden tecrübeli satış elemanı hiç kimseye hissettirmeden konuyu işletme sahibine iletir ve ondan aldığı talimat üzerine, yaşlı kadının kulağına fısıldar gibi seslenir:

- Hanımefendi, hiçbir problem yok, dışarı çok soğuk, manto da çocuğa çok yakıştı, giysin. Peşinat olarak verdiğiniz miktar düşüldükten sonra arta kalan kısmı daha sonra da getirebilirsiniz.

Güngörmüş yaşlı kadın bu ifadelerden mahcubiyet duysa da sevgili torununun mutluluğunu bozmama adına teklifi kabul eder. Manto çocuğun sırtında, dışarı çıkarlar. Dışarıdaki soğuk şiddetini çok daha artırmıştır. Çocuk bunun da etkisiyle olsa gerek, minik ellerini yeni mantosunun ceplerinden içeri sokar, soğuktan korunma içgüdüsüyle. Ama o da ne? Ceplerin ikisinde de birer kâğıt vardır. Birinci cepten çıkan, manto için mağazaya verdikleri peşinattır. İkincisinde ise bir not bulunmaktadır. Büyükanne, yaşlı gözlerle kâğıttaki notu torununa

hissettirmeden okur, suskunluğu içinde büyütür adeta:

- *Yetim ve öksüz bir çocuğun sevindirilmesi, işletmemiz için bir mantonun değerinin çok üstündedir. Kıyas dahi kabul edilemez.*

İşte, işletmeler için sosyal sorumluluk budur, ahlâk budur.

Bu yazım da on bir ayın sultanı Ramazan ayı öncesinde “*Merhamet ile mülkiyet kolay uzlaşmaz.*” diyenlere ithafım olsun.

Güven Kavramı ve İş Yaşamı Üzerine

Kendimizi aldatmayalım, iş hayatında her şey dönüp dolaşıp güven kavramına dayanıyor. İnsanın ilk etapta kendisine duyduğu güvenden başlayan yaşanmışlıklar silsilesi, sonrasında aynı bireyin çevresine kattığı ve yaydığı güven ortamına kadar uzanan zorlu bir süreç dönüşüyor.

Bir gerçeğin artık farkına varalım, günümüz işletmelerinin devamlılıklarını sağlayabilmeleri

için sürekli evrilmeleri, kurum kültürlerini geliştirip, iyileştirmeleri gerekiyor. Doğmakla meşgul olmayanların, ölmekte olduğu dönemde soluk alıp veriyoruz.

Eski köye yeni adet getirmeye gayret edenler, her daim ayakta kalabileceklerinin bilincindedler. Ortaya bir ürün koymak günümüzde her zamankinden çok daha kolay olmaya başladı. Başarının karşılığının alınmasının apayrı bir sorun olmasıyla ise yeniden yeniye yüzleşiyoruz ve maalesef bu çetrefilli süreç girişimcilerin ortak sorunu olmaya devam ediyor.

İşte tam da bu esnada, unutulmuş ya da unutturulmaya çalışılan insani değer yargılarının yeniden hatırlanmasına olan ihtiyaçla yüzleşiyoruz. Üstelik merhamet ve mülkiyet kolay uzlaşmaz diyenlere inat sergilemeye çalışıyoruz bu tutumu.

II. Dünya savaşında bir Nazi subayı; küçük bir Yahudi çocuğa:

- Hangi gözümün takma olduğunu bilersen senin ve ailenin savaşın olmadığı güvenli bir yere gitmenize yardım edeceğim, der.

Çocuk kısa sayılabilecek bir zaman dilimi geçmiş olmasına rağmen muhatabına görüşünü bildirir. Yanılmamıştır. Çocuğun doğru tahminde bulunması Nazi subayını oldukça şaşırtır, nasıl olur da doğru tahminde bulunduğunu öğrenmek ister. Çocuğun cevabı manidardır:

- O göz, diğerine nazaran çok daha insani bakıyor.

Bugün insani bir gözle olaylara yaklaşmayı becerebilenlerin, yaşamın hangi alanında olursa olsun bağrından çıktıkları topluma çok daha yoğun bir değer kattığında hemfikir olduğumuz inancımı canlı tutmaya çalışıyorum.

İş yaşamının gelgitlere çokça tanıklık eden tarihi, kendisine bir türlü güven duymayan ve dolayısıyla bu değeri çevresine yayamayan koca unvanlı adamların aldanmışlıklarıyla doludur. Sırasıdır diyerek o örneklerden birini paylaşmak isterim:

Kurucusu Walter Chrysler'in ölümünden sonra şirkette meydana gelen olaylar çok ilginçtir. Konu ettiğimiz şirketin yöneticilerinin kendilerine güvenleri o kadar azdı ki böyle bir durumda kendisi olsa ne yapardı diye Walter Chrysler'in ruhuna sormak için ruh çağırma seansları dahi yapmaktan kendilerini alıkoymıyorlardı. Muhatablarının Walter Chrysler'in ruhu ile temasa geçip geçemedikleri bilinmiyor. Şahsi düşüncemi paylaşayım. Bence umdukları teması kuramadılar. Kurabilselerdi öyle tahmin ediyorum ki Chrysler hepsini o an işten kovardı.

Konuyla ilgilenenlerin malumudur 1929 yılından 1941 yılına değin Amerika Birleşik Devletleri *Büyük Bunalım* diye adlandırılan şiddetli bir ekonomik kriz yaşadı. 1929 yılında ABD Menkul Kıymetler Borsası yatırımcıların

büyük kayıplara uğramasına sebep olarak iflas etti. Sonunda ne mi oldu? 1940 yılında patlak veren II. Dünya Savaşı bunalımı bir çırpıda durdurdu. Piyasada uçak, tank, silah ve diğer savunma araçlarına yönelik üretim imkânları savaş baronlarınca teşvik edildi. Milyonlarca masum insanın canına, kan emici bir vampir misali kast edenler, ülkelerinin ekonomilerini diriltmek için zavallı(!) bizleri öldürmekten çekinmediler.

Bugünün büyüklerinin şimdilerde işlediği kabahatlerin nedenlerini çocukluklarında aramalıyız. Çünkü bir insanın anavatanı çocukluğudur. Odaklanmaya çalışmamız gereken asli dönem, çocukluk dönemi olsa gerek. Yaşam denen zorlu maratona hazırladığımız çocuklarımızdan alacağımız mesaj bizler için hiçbir zaman bu kadar değerli olmadı.

Daha yaşanabilir bir dünya, toplumların vicdanlı insanların çocuklarına yapacakları insani hasletleri önceleyen aktarımlarla çok daha anlamlı bir hal alacaktır. Şimdi sizlerle paylaşmak istediğim örnekte olduğu gibi:

New York'ta gerçekleştirilen bedensel ve zihinsel engelliler olimpiyatının final koşularından birisinde engelli yarışmacılardan birisi tökezleyip, düşer ve ağlamaya başlar. Ön grupta koşan arkadaşları -dikkat edin lütfen rakipleri değil, arkadaşları- bu ağlamayı duyarlar ve koşmayı kesip hep birlikte düşen yarışmacının yanına giderler. Onu yerden kaldırdıktan hemen

sonra yavaş bir tempoda yürüyerek yarış çizgisini birlikte geçerler. Bu davranış yarışmayı anlamsız kılan, yarışmanın önüne geçen bir davranış olarak izleyenlerin hafızalarında yer eder.

Sorarım sizlere, iş yaşamı başta olmak üzere ömrümüzün hangi döneminde bu türden asil davranışlara tanıklık edebiliyoruz?

Varsın birileri bizi hayalci, maceraperest olmakla suçlasınlar. Ve daima bizlerden daha fazla bildikleri için kendileri kadar zengin olamadığımızı *karizma*(!) denilen rezillikle açıklamaya çalışsınlar. Biz, bulunduğumuz yerden memnunuz ve bizim yerimiz daima arkadaşlarını yerden kaldıran özürlü(!) çocukların yanındır. Ve çoğu insan bilemez ama orası ne güzel bir sığınaktır. Bırakın herkes bugüne kadar neredeyse orada kalsın. Şahsen ben buna razıyım ve yerimden de çok ama çok memnunuz.

Esnaf ve İnsaf

Sohbetin başlığına konu olan esnaf ve insaf kavramlarını, zihnen bir araya getirebilirsek yarınlara topyekûn çok daha umutla bakabiliriz.

İnsanoğlu yaşam serüveninde başına gelen olumsuzluklara eleştiri getirme noktasında mahirdir de aynı mahareti bu olumsuzlukların kaynağını analiz etme sırası geldiğinde pek yapamaz. Kabul edelim ki vicdanlı bir tahlil gerçekleştirebilme yeteneğine sahip olabilseydik, bu konuda en başta kendimize önemli eleştiriler getirmemiz gerektiğini de bilirdik.

Yaşamda; sebep de sonuç da vasıta da insandır. Fikre şekli veren bizleriz. Boş yere dışımızda kabahatli arayıp, hedef şaşırtma kolaycılığına sığınmayalım.

Yaşam sürdüğümüz çağın ekonomik kurallarını belirleme noktasında neredeyse rakipsiz olduğu kabul edilen, daha doğrusu kabul edilmesi dayatılan kapitalizm; gücü kutsar, kârı ve kazancı önceler. Yeri geldiğinde insani değerlerin ayaklar altına alınmasına, bahse konu olan amaçlara ulaşılması adına itiraz etmez. Hatta göz yumar. Teşvik eder.

Oysa günümüz iş yaşamında bir çalışma sahasının profesyonel meslek olarak tanımlanabilmesi için üç temel koşulu bünyesinde barındırması gerektiğini bizler biliyoruz. Nedir bunlar? Sıralayalım ve analiz etmeye çalıştığımız ahlaki tutumların önemine bir de bu perspektiften göndermede bulunalım: Mesleğin yasal olarak tanınması, yetiştirme standartlarının olması ve uygulanabilir etik kuralları ve yaptırımlarının bulunması.

İşte ahlak bu kadar değerlidir. Bu kadar önemlidir. Peki, ahlakı öncelemez, onun getirdiği kuralları yok sayarsanız ne olur? İşte size ne olabileceğine yönelik çarpıcı bir örnek:

Bir zamanlar köyün birine bir adam gelmiş ve tanesi 10 \$'dan maymunun alacağını söylemiş. Köyde çok maymun olduğu için köylüler sevinçle ormana koşup maymunları yakalamaya

başlamışlar. Adam, binlerce maymunu 10 \$'dan satın alınca ortalıkta maymunlar azalmış, yakalaması zorlaşmış elbette. Köylüler tam maymun yakalamaktan vazgeçmek üzereyken adam bu kez maymunların tanesine 20\$ vereceğini söylemiş. Tekrar heveslenen köylüler yeniden maymunları yakalamaya başlamışlar. Bir süre sonra adam fiyatı 25 \$'a çıkarmış. Ancak bırakın maymun yakalamayı, rastlamak bile çok zorlaşmış. Bunun üzerine adam fiyatı 50 \$'a çıkardığını, ancak kendisinin işi olduğu için şehre gitmesi gerektiğini, yardımcısının onun yerine alım yapacağını söylemiş. O yokken yardımcısı köylülere demiş ki;

- Şu büyük kafesteki maymunlar var ya ben onların tamamını size tanesi 35 \$'dan satayım, siz de adam gelince ona 50 \$'a satarsınız.

Köylüler bütün birikimlerini bir araya toplayarak bütün maymunları satın almışlar. Tahmin edersiniz ki sonrasında ne adamı ne de yardımcısını bir daha gören olmamış. Bilmem bu anlatılanlar sizin zihinlerinizde de ülkemizde yaşanan bazı acı yaşanmışlıkların hatırlanmasına neden oldu mu?

Benim esnafım diyeceğim insanlar bu anlatılardan vareste tutulmalıdır. Çünkü benim esnafım, dolayısıyla ticaret geleneğimin beslendiği ana damar Ahi Evran öğretisi ve ahlakı ile donanmıştır.

Bu cümleden hareketle; alınının terini bu topraklara akıtan, geleceğin büyük Türkiye'sinin inşası için çalışan tüm esnaf topluluğunun önünde, onlardan birisi olmamın da verdiği özgüvenle saygı ile eğiliyorum.

Ailesinin rızkını kazanmak için elli yıl esnaflık yaparak didinen bir babanın oğluna kulak verdiniz.

Yaşanabilir Olursanız Yarışabilirsiniz

Yaşam sürdüğümüz zaman diliminin en önemli yaklaşımlardan biri de rekabet kavramıdır. Günümüz dünyasında, rekabet sadece bireyler ya da toplumlar arasında değil ülkeler, hatta ülkeleri oluşturan şehirlerarasında dahi yaşanmaktadır.

Yenilikçi ve gelişmiş toplumlarda rekabet korkulacak bir kavram olmaktan çoktan çıkmıştır. Aksine; onu doğru çözümlenip üzerinde titizlikle düşünebilen toplumlar için itici bir güç haline dönüştüğü bile söylenebilir. Rakiplerin düşman olarak algılandığı dönemler artık çok gerilerde kaldı. Rakipler; bizim adı konmamış dostlarımız, isteklendirme kaynaklarımız oldular adeta.

Bu bağlamda rekabet olgusunun algılanmasında, onu anlamaya çalışan topluluğun, kavramı nasıl okuduğunun büyük etkisi olduğu ise su götürmez bir gerçektir.

Rekabet; bir toplumu topyekûn harekete geçirir, geçirmelidir. Sevda, tutku ve dayanışma duygularıyla desteklenmelidir rekabet. İşte ancak o zaman bir anlama hizmet eder ve bir anlama hizmet etmeyen rekabetin hiçbir kıymeti yoktur kamuoyunun nazarında.

Rekabet fikrini ve sonrasında olgunlaşan düşünceleri yukarıdaki satırlarda ifade ettiğimiz üzere şehirler bazında da değerlendirebiliriz. Şehirlerarasındaki rekabet, ebedi dostluğun yanında sürekli değişime ve sonrasında gelişmeye hizmet ediyorsa, ancak o zaman maksadın hâsıl olduğundan bahsetmek mümkün olabilir. Şehirleri yarışabilir kılacak olan insanların ise biyolojik yaşları kaç olursa olsun zihni ve gönlü genç olan bireyler arasından çıkacağı muhakkaktır.

Takdir edersiniz ki rekabeti zinde tutacak değerler kendiliğinden oluşmaz. Planlama, yoğunlaşma, adanmışlık, düzen, irade, gayret ama çok daha önemlisi kadro gerekir rekabet edebilmek için. Sonrasında avantaj sağlayacak olanlar, kuvvetli kadrolarla sahada yer alabilme imkânına sahip toplumlar arasından çıkacaktır.

Bir şehri yarıştırabilmek yeteneğine sahip olan bireyler, yaşadıkları şehrin olumlu ve

etkileyici değerlere sahip olmasına özen gösterirler. Salt kendileri için yapmazlar bu değerlendirmeyi, öncelik verdikleri aileleridir, en çok da çocuklarını göz önünde bulundururlar. Bu bağlamda sokakları yazın toz, kışın çamur içinde olan; nefes alamayan; modern yaşamın gerekliliklerini yerine getirememiş bir şehir ne derece çekici olabilir bu türden ve her türden insana hiç düşünmemiz var mı?

Yarışmanın galibini belirleme noktasında kilit role sahip olan beyin gücü; kaliteli sosyal yaşam ortamlarının oluşturulmasını, yüksek standartlara sahip eğitim kurumlarını oluşturulmasını, ulaşım ve teknolojik imkânların zaman kısıtına kurban edilmemesini ister ve bekler. Bu türden asgari şartları dahi sağlayamazsanız kaçıp gider. Gitmiştir, gidiyor, gidecektir.

Ben her şehrin bir rengi olduğuna inanırım. Gri seçeneği ise bir şehri tarif etme anlamında en itici olanı gibi gelir bana renkler arasında. Gri renk sizlere ne çağırıştırır bilemem ama benim nazarımda; tozun, çamurun, düzensizliğin, donukluğun, kabalığın, verimsizliğin, adamsen-deciliğin, küçük düşünmenin, samimiyetsizliğin, hizipçiliğin sembolize edilmiş halidir.

Afyonkarahisar estetik yüklü bir yaşamın ne olduğunu her dönem bilen insanları bünyesinde barındıran şehirlerimizdendir. Ne demek istediğimi anlamaya çalışanlar, Mevlevi kültüründen beslenen Afyonkarahisarlıların

sohbetlerine talip olsunlar. Beni çok daha iyi anlayacaklardır o zaman. İşte bu şehrin üzerine çöken grimsi duman yüzündendir ki şehrin asıl varisi bu gönlü rengarenk insanları göremiyor, onların gökkuşağı misali ikliminden nasip lenemiyoruz.

Şehri renklendirmek ve ihtiyaç duyduğumuz değerleri bu şehirde tutmak, kaybetmemek bizlerin elinde. Bu bağlamda yüzlerce düşünce geliştirilebilir. Ben, bazılarınızın muhalefet edeceğini bildiğim halde zihnimde oluşan projeyi paylaşayım sizlerle. Takdiri de kamuoyunun sağduyusuna bırakalım.

Yıllardır yakın çevreme dertlenir dururum. Afyonkarahisar'ın neden profesyonel anlamda Türkiye liglerinde mücadele veren bir salon sporları takımı yoktur diye. Branş dayatmam da yok. Basketbol olur, voleybol olur, hentbol olur fark etmez.

Ulusal anlamda başarı hedeflerini belirleyip, bunu reel anlamda kovalayıp, yakalayabilmek kabul edelim ki futboldan çok daha yakın durmaktadır bu türden sportif dallara.

Neden değişik platformlarda göğsümüzü kabartan işletmelerimiz ve iş insanlarımız temas etmeye çalıştığımız alana kayıtsız kalmışlardır bunca zaman?

Yeni spor kompleksi bünyesinde modern spor salonumuza ve diğer tesislere kavuşmamıza az kaldı. İnşaatlar hızla ilerliyor ve

yöneticilerimiz biliyorum ki bu tesislerin üzerlerine titriyorlar. Emeği geçenlerin şimdiden hem zihinlerine hem de ellerine sağlık.

Asıl sorun bu tesisler tamamlandıktan sonra bekliyor bizleri. O salonu kimlerle dolduracaksınız? Hangi organizasyonlara imza atacaksınız? Salonun tamamlanmasına emek sarf edenler yukarıda kaba hatlarıyla temas ettiğimiz türden profesyonel bir oluşumun inşası noktasında proje geliştiriyorlar mı merak ediyorum doğrusu. Afyonkarahisar bu manada güç birliği yapmaya zihinsel olarak hazırlanıyor mu? Yakın geçmişte adının başına *olimpik* kelimesini ekleyip de el birliğiyle çürümeye terk ettiğimiz kötü örneklerden, geçen zaman zarfında ders alabildik mi?

Afyonkarahisar halkı iddialı bir salon sporları takımının maçlarını çoluk çocuk, ailece izler. Emin olun bu salonlar ailelerin buluşma noktaları haline getirilebilir. Salonları çekim merkezleri yapabiliriz. Aileleri olayın içine dâhil ettiğimiz nispette, kimsenin çekince duymayacağı tertemiz yeni bir kültürün doğduğuna da tanıklık ederiz. Destekledikleri takımın müsabakaları, insanların birbirlerine randevu verdikleri zaman dilimlerine dönüşür.

Spor kompleksinin çevresinde gezi alanları, bisiklet yolları, estetik çay bahçeleri, sohbet alanları, açık hava konser alanları inşa edildiğini bir an olsun düşünsenize. Benim insanım bunu hak ediyor. Hem de fazlasıyla.

Yıllardır gerçekleştirdiğimiz yurt dışı proje çalışmalarında bulunduğumuz ülkelerdeki bu türden alanları görüp de böylesi yapılanmaları Afyonkarahisar'ın ne kadar hak ettiğini fısıldamadık mı birbirimizin kulaklarına? Dem bu demdir. Zamanı geldi artık.

Bu yolu izlersek insanlarımızı sosyal anlamda bir nebze de olsa rahatlatmış oluruz. Farklı uğraşlara kanalize edilmiş topluluklar, yeni bir kültür ve geleneğin gelişimine de hizmet etmiş olurlar. Tribünlerde yerlerini alanlar, sahada kendileri adına mücadele edenlerle bir olurlar, birlik olurlar. Birlikten ancak kuvvet doğar, güç doğar. Siz de alırsınız bu birlikteliği bir şehrin bütünlüğüne ve gelişmişliğine hizmetkâr edersiniz.

Bandırma'nın Banvit'i, Ereğli'nin Erdemir'i, Edirne'nin Olin'i var da neden bu platformlarda bir Afyonkarahisar markası ve takımı yok?

Olursa ne mi olur? Söyleyeyim. O takımın sponsoru olan firma veya firmalar, Afyonkarahisar'ın sembol markası haline dönüşürler. Dönüşürler de o firmanın yetkilileri bile şaşıp kalırlar kazanımlarına. Arkasındaki kitlenin gücünü sadece yerel anlamda değil, ulusal platformlarda da hissederler. Sonra? Sonra, inanın bana sadece takdir ve taklit edilirler.

Amerika'yı yeniden keşfetmiyorum. Kimseye yeni bir model önerisinde bulunma-

dığının da farkındayım. Bu şehrin mücadele ettiği her platformda en üst ligin mensubu olmasına katkı sağlayacak bir öneriyi dillendirmeye çabalıyorum sadece.

Bu türden bir organizasyonun kurulması noktasında finansal anlamda tek başına ortaya çıkabilecek en az on işletmeyi şahsen ben biliyorum. Teklifim tek başmalık değil, onu da yeri gelmişken özellikle belirteyim. Güç birliğini özlüyoruz. Onu savunuyoruz. Onun oluşumunu bekliyoruz.

Güç birliğini destekleyecek olan işletmeler verecekleri maddi katkıyı kamuoyunun şahitliğinde oluşturulacak bir havuza aktarırlar ve konunun uzmanlarının yönetiminde çok rahatlıkla özlenen organizasyonu yaşama geçirebilirler.

Afyon Güçbirliği Spor Kulübü, seni bekliyoruz!

Başarılarına tanıklık edip, ellerimiz patlarcasına seni alkışlamak için tribünlerdeki yerlerimizi şimdiden almanın heyecanını duyuyoruz.

Ama lütfen, forma renginde gri renk olmasın.

Estetik ve Güven

Kendimi bildim bileli okuyorum. Sekiz yaşımdan itibaren ise iş hayatının bilfiil içinde bulundum, değişik vesilelerle. Çok insan tanıdım. Birçok yükseliş ve tükeniş öyküsünün tanığı oldum. Bütün bu tecrübeler sonrasında bana iş hayatının çimentosu nedir diye sorsalar, bir an bile tereddüt etmeden vereceğim cevabım hazır: güven duygusu.

Amirin, memurundan; işçinin, patronundan; kadının, kocasından beklentisi hep aynı kavrama dayanıyor. İsimler ve statüler farklılaşıyor ama toplumun büyük bir bölümünün temel beklentisi hiç değişmiyor. Birçok iş adamıyla değişik vesilelerle gerçekleştirdiğim görüşmeler sonrasında hemen hemen hepsi bana:

- Hocam, referans olacağınız elemanların yetenekleri sınırlı olabilir, sizden diploma notu en yüksek mezununuzu da göndermenizi beklemiyoruz ama ne olur güvенеbileceğimiz gençlerle bizleri buluşturun, dediler.

Sektör temsilcilerince dillendirilen bu söylem birliği rastlantı olamaz. Bu düşünce ve temenniler zihnimde o kadar yer etti ki, katılımcıların çoğunluğu işletme yöneticileri olan bir konferansında dinleyenlerime:

- Evinizde, ailenizin de bulunduğu sofraya davet etmeyeceğiniz kişilerin, işletmenizde çalışmalarına izin vermeyin, cümlelerinin dudaklarımdan dökülüverdiğini anımsıyorum.

Doku uyuşmazlığı yaşayan bireylerin, asla büyük başarıları imza atamayacaklarını öğreneli çok zaman geçtiğinden bu kadar iddialı ifadeleri kullanabilme cesaretini kendimde buluyorum.

Güven duygusu; gelenekle de bağlantılı bir kavram aslında, derinlemesine incelendiğinde böyle bir sonuçla da karşılaşılıyor. Örnek vermek gerekirse; 1876 yılında Bodrum'da kurulan ve bu önemli tatil beldesinin Cumhuriyet caddesinde faaliyetlerini sürdüren tarihi Yunuslar fırınının gazetelerden takip ettiğimiz kadarıyla müşterilerine 24 saat hizmet verdiğini öğreniyoruz. Bu tarihi işletmenin aynı alanda faaliyette bulunan diğer işletmelerden ayrılan en önemli özelliği ise gün boyu hizmet vermesi ve

her zaman diliminde farklı ürünler üretiliyor olması. Müşterilerinin, erken saatlerde gerçekleştirdiği liman yürüyüşü sonrası fırına uğrayıp, kahvaltı yapması bir nevi alışkanlığa dönüşmüş. Binlerce müdavimi oluşmuş geçen zaman içinde bu fırının. İnsanların yıllar sonra bile birbirleriyle paylaşacakları güzel yaşamışlıklara ev sahipliği yapmak seçkin olmayı beraberinde getirir elbette.

Ama bir gün talep edilen ürünün zamanında müşteriye sunulamaması sonucunda neler olur tahmin edebiliyor musunuz? Yüzyılı aşkın mazisi olan işletmelerin anlık hatalarla yerle bir oluşları hiç de yabancı olduğu olduğumuz olaylar değil.

Bir kurumda güven duygusunun yerleşebilmesi ve bireylerce içselleştirilebilmesi için belirlenen ve ortak olarak inanılan değerlerin varlığına ihtiyaç duyulur. İnanç, görünmeyene inanmaktır, eğer görünmeyene inanıyorsanız, başkalarının göremediklerini görebilir ve başarınızı da arttırabilirsiniz. George Orwell'in: "Evrensel dolandırıcılığın hüküm sürdüğü bir zamanda, gerçeği söylemek, devrimciliktir." dediği gibi, bu gerçeği dillendiren bireylerin içinde buldukları toplumun en güvenilir insanları olmasından daha doğal ne olabilir ki?

Çalışanların, iş yaşamında kendilerine güven duymaları, rekabet açısından onlara büyük avantajlar sağlayacaktır. Öğrencilerimin zihnine yıllardır dünya benim etrafında dönüyor felsefesini yerleştirmeye özen gösteriyorum.

Bazen bu düşüncenin zihinlere nakşedilmesinde kantarın topuzunu kaçırdığım anlarda olmuyor değil. Çevremden bu anlamda eleştiriler alsam da hocalık kariyerim boyunca bu inancımı ve uygulamalarımı hiç değiştirmedim, geri adım atmadım. “Siz yeter ki iyi bir fare kapmanı imal edin, kapınız muhakkak aşındırılacaktır.” felsefesi beni her daim sarıp sarmaladı.

Muhataplarıma, kendilerine güvenmelerini telkin ederken, “ben” duygusunun benliklerine hâkim olmaması konusunda da uyarılarda bulunurum. İnsanın kendine güven duyması, bunu çevresine hissettirmesi ve o nispette de itici gelmemeyi başarabilmesi zor bir davranışsal kazanımdır. Amerikan basketbol ligi NBA’ın en deneyimli koçlarından Rudy Tomjanovich: “Bir şampiyonun yüreğini hiçbir zaman hafife almayın.” der.

Derslerimin birinde bu kavramların algılanıp, uygulamaya konulmasını tartışmaya açmışken, öğrencilerimin beden dilinden, anlatılanların pratiğe dökülmesinin çok daha faydalı olacağı kanaati oluştu bende.

Öğrencilerime dersin devamını okulun bahçesinde gerçekleştireceğimizi söyledim ve meraklı bakışlar arasında hep birlikte dışarı çıktık. Kocatepe Üniversitesi Afyon Meslek Yüksekokulu’na ait yeni eğitim binası henüz tamamlanmış, çevre düzenlenmesi ise hummalı bir şekilde devam etmekteydi. Eğitim binasının hemen yanında çim alan olarak tasarlanan bölüm

çakıl taşları ve yabancı otlarla doluydu. 22 program ve dört bine yakın öğrenci ile Türkiye'nin en gözde yüksekokullarından olan Afyon Meslek Yüksekokulu'nun en popüler bölümü olduğunu her platformda dillendirdiğim Pazarlama bölümü öğrencilerimi, tam kadro bu alana yönelttim.

Steve Rivkin'in "*Farklılaş ya da öl.*" söylemi beni çok etkilemiştir. Ben, farklılaşmanın hayatımızın her anında kendisini hissettirmesi gerektiğine inanırım. Bu inançtan hareketle, okulda eğitim alan diğer öğrencilerin, yerleşke alanında çalışmalarını sürdüren temizlik görevlilerinin ve hoca arkadaşlarımla meraklı bakışları altında, öğrencilerime bu alanın pırıl pırıl yapılması talimatını verdim ve hummalı bir çalışma başladı. Elli kişilik bu grup bir saat içinde bir traktör dolusu gereksiz malzemeyi bu alandan temizledi. İlk çalışmanın başladığı esnada sıkılan, utanan adeta "Ne yapıyoruz biz, ne işimiz var bizim burada?" diye içinden geçiren grup, derste paylaştığımız düşüncelerin de etkisiyle eğlenmeye, zevk almaya, en önemlisi de anlamaya başlamıştı. Çalışma tamamlandı, tekrar amfiye döndükten hemen sonra ise "Biz dışarı da ne yaptık?" diye başka bir tartışma başlattım.

İnanın bu soruyu öğrencilerime yönelttikten sonra dersin sonuna kadar bir daha söz sırası bana gelmedi. Sadece dinledim ve sizi temin ederim inanılmaz tahlillere tanıklık ettim. Bu olayın yaşandığı günün ertesinde başka bir sınıfla olan dersim için binaya girerken bir öğrencinin içtiği

sigaranın izmaritini temizlenen alana attığını gören bir diğer öğrencimin o öğrenciye atılan izmariti yerden aldırıp, çöp tenekesine atmasını sağlamasını ve tüm bunları yaparken takındığı medeni ve bir o kadar da ne yaptığını bilen tavırları beni çok etkilemiştir. Ben, bu gençlere çok güveniyorum.

Kendine güven duyan insanlar, çevrelerine de bu pozitif enerjiyi yansıtacaklardır. Savaşın en kanlı günlerinden birinde asker, en iyi arkadaşının az ilerde kanlar içinde yere düştüğünü görür. İnsanın başını bir saniye bile siperin üzerinde tutamayacağı ateş yağmuru altındadırlar. Tam siperden dışarı doğru bir hamle yapacağı sırada, başka bir arkadaşı onu omzundan tutarak tekrar içeri çeker.

- Delirdin mi sen? Gitmeye değer mi? Baksana delik deşik olmuş. Büyük bir ihtimalle ölmüştür. Artık onun için yapabileceğin bir şey yok. Boşuna kendi hayatını tehlikeye atma.

Fakat asker onu dinlemez ve kendisini siperden dışarıya atar. İnanılması güç bir mucize gerçekleşir. Asker o korkunç ateş yağmuru altında arkadaşına ulaşır. Onu sırtına alır ve koşu koşu geri döner. Birlikte siperin içine yuvarlanırlar. Fakat cesur asker yaralı arkadaşını kurtaramamıştır. Siperdeki diğer arkadaşı;

- Sana değmez demiştim. Hayatını boşu boşuna tehlikeye attın.

- Değdi, der gözleri dolarak

- Nasıl değdi? Bu adam ölmüş görmüyor musun?

- Yine de değdi. Çünkü yanına ulaştığımda henüz sağdı. Onun son sözlerini duymak, dünyalara bedeldi benim içim.

Ve hıçkırarak arkadaşımın son sözlerini tekrarlar:

- Geleceğini biliyordum. Geleceğini biliyordum...

Değerli dostlarım; çevrenize güven telkin eden bir birey olmak önemlidir. Güven duyulan bir insan olmak önemlidir. Duyulan güveni boşa çıkarmamak ise en önemlisidir.

Güveni boşa çıkararlara gelince; onlar, kaybetmeye mutlak mahkûm olanlardır. Onların sonu hıçkırıklara boğulmaktan öteye geçmediği gibi, pişmanlığın fayda vermediği yerde pişman olmamak gerektiğini de yüksek bedeller ödeyerek öğreneceklerdir. Sizinle bu bağlamda paylaşacağım anekdotu, yaklaşık on beş yıl evvel okuduğumu hatırlıyorum. Olayın günümüze taşınmasını sağlayan ve aktaran İstiklal Marşımızın yazarı rahmetli Mehmet Akif Ersoy'dur. Mehmet Akif, İstanbul'da tarihi bir mekânda yaşlı bir adamın hıçkırıklara boğulurcasına ağlamakta olduğunu gözlemler. Etrafındaki insanlardan gelen teselli girişimlerini ise kabul etmemektedir, bu yaşlı adam. Bu piri faninin hali Mehmet Akif'i de derinden

etkilemiştir. Cesaretini toplar ve yaşlı adama seslenir:

- Amca, bu kadar umutsuz olmana neden olan nedir? Allah'ın rahmetinden bu nispette ümit kesilir mi?

Adam, kendisine seslenen bu şahsın yüzüne bile bakmadan, yalnız bırakılmasını talep eden belli belirsiz hareketler yapar.

Akif ısrarını sürdürür ve yaşlı adamı, kendisini bu kadar üzen ve ümitsizliğe sevk eden olayı anlatması konusunda zar zor ikna eder. Adam uzun yıllar önce Osmanlı ordusunda üst düzey bir komutan olduğundan bahseder. O dönemde Osmanlı tahtında Padişah II. Abdülhamit Han bulunmaktadır. Osmanlı devleti, Batılı devletler tarafından çaresizlik içinde bırakılmasına yönelik senaryoların birbiri ardına uygulamaya konduğu günlerden geçmektedir. Bugünün yaşlı amcası, o günün kudretli komutanı ailesinin servetinin büyüklüğü ile de parmakla gösterilecek bir bireydir o dönemde.

Bu komutan bir gün babasının ölüm haberiyle büyük bir yıkım geçirir. Babasının cenazesine katılmak için gittiği memleketinde annesi dâhil tüm yakınları artık uçsuz bucaksız verimli toprakların yönetiminin başına geçmesi zamanı geldiği konusunda komutanı ikna etmeye çalışırlar. Komutan bu konuda Padişahın iznini almadan ayrılmayacağını ama en kısa zamanda

bu konuyu çözecek adımlar atacağı garantisini vererek İstanbul'a geri döner.

Padişahın huzuruna kabulünü talep eder ve içinde bulunduğu durum ile ilgili II. Abdülhamit'i bilgilendirerek affını ister. II. Abdülhamit, en değerli komutanlarından birisini içinde buldukları hassas dönemde kaybetmeyi hiç arzu etmez ve çok sert bir ifade tarzı ile isteği geri çevirir. Ailesi ve Padişah arasında sıkışan komutan kısa bir süre sonra II. Abdülhamit'ten tekrar arazilerinin başına geçmek için izin talep eder. Aldığı cevap, ilkinden farklı değildir, reddedilir önerisi. Bir, iki hafta sonra isteğini tekrarlamak için yine Padişahın huzurundadır. II. Abdülhamit, komutanın bu ısrarı karşısında istemeyerek de olsa önerisini kabul etmek zorunda kalır ve sinirli bir ifade ile:

- Git, seni azat ettik, der.

Gönülsüz de olsa izni alıp ailesinin, dolayısıyla arazilerinin başına geçen eski komutan, büyük bir şevk ile işlere girişir ve servetinin üstüne bir servet daha katar. Günler ve yıllar birbirini takip ederek geçer. Geçen zaman eski komutan için ne kadar verimli ve kazançlı geçiyor olsa da Osmanlı devleti için o kadar zorluklarla doludur. Yıllar sonra eski komutan bir rüya görür. Rüyasında bütün Osmanlı ordusu mahşeri bir ortamda büyük bir alanda dizilmiş teftiş edilmektedir. Hem de ne teftiş. Teftiş eden Peygamber Efendimizdir. Onu üç adım geriden büyük bir terbiye ile II. Abdülhamit izlemektedir.

Teftiş devam ederken tüm Osmanlı ordusu nefesini tutmuştur adeta. Hepsi büyük bir disiplin ve intizam içindedir. Fakat sıra bizim azat edilen komutanın sorumluluğundaki askerlere gelince iş değişir. Başlarında kendilerinden sorumlu bir komutanın da bulunmamasının etkisiyle düzensizlik içindedirler. Peygamber Efendimiz bu durumdan büyük üzüntü duyar ve bu keşmekeşin nedenini öğrenmek adına II. Abdülhamit'e sorar:

- Abdülhamit bu ne hal? Bu asker neden böyle düzensiz?

Padişah II. Abdülhamit büyük bir üzüntü içinde İslam Peygamberine mahcup olmanın dayanılmaz ıstırabını yaşayarak cevap verir, başını yerden kaldıramadan:

- Efendimiz; bu ordunun komutanı hiç arzu etmememize rağmen arazilerinin başına geçmek için bizden izin istedi, bizde mecburen azat ettik. Askerdeki bu başıbozukluk komutanlarının başında olmamasındadır.

Verilen cevap, insanın kanını donduracak ve muhababını bir ömür ağlatacak cinstendir:

- Bu sebepten senin azat ettiğini, ben de azat ettim.

Sözün bittiği yer derler ya hani, işte tam da bu durum için söylenebilir herhalde. Güvenilirliğini kaybedenler, başka ne kazanabilirler ki!

Entelektüel sermaye olarak tanımlanan kavramın işletmelerin olmazsa olmaz değerleri olduğunu kabul etmeliyiz. İşletmeler insan kaynaklarına değer katabilmenin yollarını ararken muhakkak “estetik” anlayışı da hâkim kılmalıdır.

Bakın bugün nereden nereye geldiğimizi anlamak noktasında çocukluğumdan gelen bir esintiyi paylaşayım sizlerle. Bayramlar bir başka güzeldi benim çocukluğumda. Nazenin insanlar gönüllere ferahlık katan davranışlar sergilerdi, o günlerde. Bayram harçlığı alan çocuklar bugünün çocukları gibi rencide edilmezdi. Sizlerle o nazenin insanlardan birisinin, benim rahmetli nineciğimin kendisiyle bayramlaşmaya gelen çocuklara bayram harçlığı dağıtırken izlediği estetik dolu davranışları ve yöntemi paylaşmak istiyorum. Bayram gelmeden; yirmi adet yeşil, yirmi adet pembe ve bir adette kahverengi mendil alınırdı. On liralık banknotlar yeşil mendillerin içlerine, yirmi liralık banknotlar pembe mendillerin içlerine, elli liralık banknot ise kahverengi mendilin içine özenle yerleştirilirdi. Herkesin gözlemlediği bir ninenin hediye olarak çocuklara mendil verdiğiydi. Mendilin içinde para olduğunu bir veren, bir de alan bilirdi. Hassasiyete, inceliğe, estetik kaygısına dikkatlerinizi çekmek isterim. Günümüzde harçlıklar inşaat çalışanlarına yevmiyelerini dağıtan çavuşlar misali kaba insanlardan geliyor, maalesef. Ben, rahmetli nineciğimin tarzını devam ettireyim istedim. O güzelin bayram

sabahlarında kapımı çalan çocuklara mendillerini uzattığımda yumurcakların içinden birisi:

- Para ya da çikolata verseydiniz keşke amca, demez mi?

Peki, toplum bu unutulmaya yüz tutan güzel alışkanlıklarına kapalı mı? Asla. Eğer öyle olmuş olsaydı Kent Gıda'nın bayramlar öncesi medyada yer alan reklam filmleri, binlerce insan imkânları elvermediği halde annelerinin ve babalarının dizlerinin dibine atılmazlardı. Hatırlayın o reklâmları. Yaşlı anne ve baba bayram sabahı her kapı çalısında gurbetteki çocuklarının, torunlarının geldiğini umarlar. Ama kapıyı çalanlar ne yazık ki onlar değildir. Büyük bir karamsarlık ve duygusallık çöker yüz ifadelerine bu güzel insanların. Ama o da ne çocuklar, torunlar cümbür cemaat gelmişlerdir, büyük bir sürpriz ve anlatılmaz bir mutluluk. Sloganı da; “Bu bayram daha fazla beklendiğiniz başka bir yer varsa oraya gidin.” olarak tespit edilmişti. O reklâm çok etkilemişti insanlarımızı biliyorum, inanın biliyorum.

Güven konusunu masaya yatırmışken, özgüven kavramını konuşmamak olmaz. Belki de bu kavram insanoğlunun edinim noktasında en çok zorlandığı, içinde büyük fırtınaların kopmasına neden olan bir kazanımdır. Evet, zorlu bir kazanımdır özgüven duygusu ama kazanılınca da Necip Fazıl misali olursunuz. Necip Fazıl'ı ziyarete gelen Edebiyat Fakültesi öğrencisi Fransa'da yayınlanan ve dünyadaki önemli

şairlerin konu edildiği bir ansiklopedide sadece iki Türk şairine yer verildiği bilgisini vermiş. Üstadın cevabı ise müthiş, ancak bir model insanın ağzından dökülebilecek cinsten:

- İkincisi kimmiş?

Bütün bunların yanı sıra, dünyanın en büyük şirketleri arasında kendisine daima yer bulan IBM firmasının kullandığı slogan, başlı başına bir güven abidesi olarak fark edilip yeni trendler oluşturulması için muhataplarını kışkırtıyor bence: *Düşünüyorum, o halde IBM.*

Özgüven elbette çok önemli ve değerli bir kavram ancak ihtiyatı da elden bırakmamalıyız. Bakın neden böyle bir kanaat oluştu bende. Dünya boks şampiyonu randevulaştığı gibi dostlarıyla birlikte restoranda gider. Vestiyerin önüne geldiklerinde palto ve şapkasını çıkartıp yetkiliye uzatır, uğurlu bastonu ile birlikte. Birlikte oldukları dostları, bastonun arkadaşları için çok değerli olduğunu bildikleri için:

- İstersen bastonu bırakma, derler.

Bu uyarı karşısında Dünya Boks şampiyonu, bastonun üzerinde yazan yazıyı dostlarına gösterir:

- Bu bastonun sahibi 3 öküzü tek yumrukta yere serer.

Dostları bu olayı tebessümle karşılarlar ve hep birlikte yemek salonuna geçerler. Yemekler

yenir ve ayrılma zamanı gelir. Grup hep birlikte vestiyerin önüne gelir ki ne görsünler, şampiyonun uğurlu bastonunun yerinde yeller esmektedir. Bastonu bıraktıkları yerde ise bir not iliştilmiştir sadece:

- Bu bastonu alan adam ise saatte 30 km hızla koşar.

Artık, iğneyi kendimize batırma zamanı geldi zannediyorum. Yıl 1998, aralık ayı. Pazarlama programında eğitimlerini sürdüren öğrencilerimle süreli bir projenin alan çalışmasını gerçekleştiriyorum. Zaman bizim için o kadar değerli ki ancak bu ortamda çalışanlar bilebilirler. Çalışmanın süreli olmasından da kaynaklandığını zannediyorum. Öğrencilerime döndüm ve:

- Önümüzdeki derse gelmemenin mazereti olarak sadece - Allah göstermesin - ölümü mazur görürüm, bunun dışında herkesi burada bekliyorum, dedim.

Bir hafta geçti, hiç unutmuyorum bir cuma günüydü, dersimin başlamasına ise sadece bir saat kalmıştı. Derse gitmek için son hazırlıklarımı yaparken, bir telefon geldi ve acele ile okulu terk etmek zorunda kaldım. O günkü derse tüm öğrencilerim yani çalışmanın tüm aktörleri katılmıştı. Bir kişi hariç, ben. Çünkü o gün büyük oğlum Batuhan Yaşar Göksel dünyaya geldi.

Dünün hatalarını, yarının deneyimleri olarak algılayan bireylerle, güven kavramı anlam

kazanacak ve toplumsal bir güven ortamının inşası mümkün olabilecektir. Nasıl mı?

19 yy. da Almanya'nın Mülhaym şehrindeki Rehn nehrinin bir kıyısında Almanlar diğer kıyısında ise Fransızlar yaşamlarını sürdürmektedirler. Fransızlar, Almanların ekinlerini gasp etmektedirler. Bu nedenle; Almanlar kurtuluşu, Osmanlı devletinden asker yardımı talep etmekte bulurlar. Bu talebin dillendirildiği dönem, Osmanlı devletinin duraklama dönemidir. Yeniçeri değil ama asker elbisesi gönderir Osmanlı Sarayı. Gönderilen elbiselerin Almanlarca giyilmesini, bu görüntünün Fransızlara önemli ve caydırıcı bir mesaj olacağını bildirir, dönemin padişahı. Almanlar bu elbiseleri giyerler. Fransızlar, Osmanlıların Almanlara yardıma geldiklerini zannederler ve karşı tarafa geçmeye cesaret edemezler. Bu olay Osmanlıların Mülhaymlıların gönüllerinde taht kurmalarına neden olmuştur. Karlsruhe müzesinde bu kıyafetler halen sergilenmektedir. Bu olayın yıldönümünde Mülhaym bölgesinde benzer kıyafetlerle karnaval düzenlenmektedir. Araştırma yapmadım ama tahminim Almanya'da Türklere hatta diğer yabancılara en yoğun güven duyulan bölge bu şehir olabilir.

Güveni ücretlendiremezsiniz, ona bedel biçebilecek mantığı hastalıklı kabul ederim açıkçası. New York'un en zengin iş adamlarından birisi bankanın önünde son model Rolls-Royce'u ile durur. Otomobilden inen iş adamı, hızlı

adımlarla bankaya girer. Bankada önüne çıkan ilk görevliye, bireysel kredi için başvuruda bulunmak istediğini söyler. Kendisine yetkili banka personeli gösterilir. Zengin iş adamı kredi bölümündeki görevliye isteğini tekrar eder ve bankalarından on beş gün süreli 5.000 \$ kredi kullanmak istediğini bildirir. Karşısında kredi talebinde bulunan kişinin ne kadar zengin bir iş adamı olduğunu bilen personel şaşırmış olsa da belli etmez ve bu kredi işlemi için belli bir teminatın gerekli olduğunu belirtir. Adam cebinden Rolls-Royce'un anahtarını çıkarır ve bankanın kredi servisi temsilcisine uzatır:

- Çok acelem var, uçağa yetişeceğim. Kapıdaki Rolls-Royce'umu teminat olarak alabilirsiniz, der.

Kredi işlemleri çok hızlı bir biçimde tamamlanır. Banka Rolls-Royce otomobili bankanın garajına çeker, adama da beş bin dolar krediyi verirler. Zengin adam on beş gün sonra bankaya gelir ve kredi olarak aldığı 5.000 dolar ile bu süre zarfında tahakkuk eden 15 dolar faizi vezneye yatırır. Bütün bu olup bitenler karşısında banka görevlisinin içi içini yemektedir ve en sonunda dayanamayıp sorar:

- Beyefendi, siz bildiğim kadarıyla çok zengin bir insansınız. 5.000 dolar hiç ihtiyacınız yok. Bu olayın hikmetini bana anlatırsanız çok memnun olacağım.

Zengin adam, şen bir kakhaha patlattıktan sonra cevap vermiş:

- Aziz dostum, on beş günlüğüne yurt dışına bir seyahat gerçekleştirmem gerekiyordu. Arabam ise gördüğünüz gibi çok değerli, nadide bir parça. Şimdi bana söyler misiniz lütfen böyle lüks bir otomobili, New York'ta hangi kapalı garaja, on beş gün boyunca 15 dolar bırakabilirsiniz?

Ben, mensubu olduğum bu büyük milletin öğrenmesi gereken konular olduğuna değil, hatırlaması gereken değerleri olduğuna yürekten inananlardanım. Her yıl 1.300.000 bebeğin doğduğu, 800.000 gencin istihdam edilmeyi beklediği bir ülkeden bahsediyoruz. “Benim olmadığım yerde hiç kimse yoktur.” Hakikatini algılama ve uygulama noktasında hudutsuz çalışma gayretine sahip insanlara ne mutlu!

Ha, bu arada unutmadan, tek kahverengi mendilin sahibi kimdi tahmin edin bakalım...

Entelektüel Sermaye ve Afyonkarahisar

Afyonkarahisar, güzel günlere yelken açacaksa eğer -ki en büyük temennimiz budur- ilk olarak bu şehrin entelektüel sermaye envanterinin çıkarması ile işe başlanmalıdır. Biliyorum bu sözleri okuyanların birçoğu için farklı gelebilecek ifadeler kullanıyorum. Bu nedenledir ki yola; “*Nedir entelektüel sermaye?*” sorusunu cevaplayarak devam etmekte fayda görüyorum.

İlk olarak Thomas Stewart tarafından 1991 yılında gündeme getirilen ve kavram olarak, işletmeye piyasada rekabet avantajı sağlayan, işletme çalışanlarının bildiği her şeyin toplamı olarak tanımlanan entelektüel sermaye, insan

odaklı bir söylem olma özelliğini her fırsatta sergiler. İnsanı önceleyen, çalışanların yerinde ve yeteneklerine uygun alanlarda performans sergilemelerini değerli bulan bir yaklaşımdan bahsediyoruz.

Afyonkarahisar bu anlamda bereketli bir şehirdir. Zaten problem berekette değil, harekette; birlikte olmakta; birlik olmaktadır. Var olan değerlerin farkında olunmamasında gizli. Bu anlamdaki önceliklerimizi tespitte objektif davranışlar sergilemeye ve tutarlı planlar gerçekleştirmeye ihtiyacımız var.

Afyonkarahisar'ın elbette uygulanabilir multidisipliner projelere ihtiyacı vardır. Bunu kimse inkâr edemez. Ancak unutulmamalıdır ki öncelikle göz önünde bulundurulması gereken, bu projelere değer katacak olan yegâne unsurun çalışanlar olduğudur.

Bir iddia ortaya koyalım da bu konu hakkında neden bu kadar duyarlı olduğumuz anlaşılsın. Afyonkarahisar şehri yetişmiş insan kaynaklarına hiç bu zamanki kadar ihtiyaç duymamıştı.

Toplum olarak, ruh halimizi olumlamaya ihtiyaç duyduğumuz bu günlerde, bir şehrin en önemli itici gücü olan iki kurumun; üniversite ile Ticaret ve Sanayi Odası'nın işbirliği içinde yurtdışında irtibat bürolar açılmasını sağlanması, tam da yukarıda açıklamaya çalıştığım nedenlerden ötürü gereklilik halini almıştır.

Üniversite; konusunda uzman, yabancı dil yeteneğine sahip, sosyal ilişkileri tasarlama noktasında donanımlı insan kaynakları bakımından yeterli birikime fazlasıyla sahiptir. Biz diyoruz ki; Afyonkarahisar ilinin söz sahibi olduğu sektörler hepimizin malumudur. Avrupa'nın farklı stratejik noktalarında -Londra, Frankfurt, Paris, Milano, Brüksel gibi şehirlerinde- görevlendirilecek öğretim üyeleri hem bilimsel alanlarıyla ilgili akademik çalışmalarına yeni bir açılım katma imkânına sahip olsunlar hem de Afyonkarahisarlı işletmelerin yeni pazar imkânlarına kavuşmaları ve yenilikçi stratejilerin elde etmelerinde köprü görevi üstlensinler.

Bu merkezlerin Afyonkarahisar'ın genel anlamdaki tanıtımına sağlayacağı katkıyı anlatmak bile yersiz geliyor bana. Bahse konu olan büroların gider finansmanlarının Sanayi ve Ticaret Odaları tarafından karşılanması, gerçekleştirilecek lobi faaliyetlerinin sağlayacağı olumlu getirilerin yanında kanaatimizce hiç hükmündedir.

Öğretim elemanlarının belirlenmesinde liyakat ön planda tutulur ve bir akademisyenin belirlenen şehirde geçireceği maksimum süre ile ilgili de belli standartlar geliştirilirse çok sayıda akademisyenin yurtdışı görgüsünün arttırılmasına yönelik farklı bir kanal da açılmış olur. Teorinin yanında pratik gelişimini de sağlamış meslektaşlarımızın elde edeceği kazanımları

düşünmek bile beni bu günden heyecanlandırmaya yetiyor.

Birileri topa sahip olmanın avantajını kullanıp oyunun kurallarını belirlerken, tribünde izleyici konumunda bulunanların sızlanmaya hakları olmadığına inandığım için bu ve benzer projeleri vakit yitirmeden uygulamaya koymalıyız.

Günümüz iş yaşamının şartları da kodları da değişkenlik göstermektedir. İş birliği ve sinerji oluşumu doğal bir gereklilik halini almışken bu hayati konulara duyarsız kalmak söz konusu olamaz.

Üniversite, sanayi işbirliği çerçevesinde uluslararası projelere imza atmış bir birey olarak yazıyorum bu ifadeleri. Sahanın şartlarından haberdar bir dost olarak bu düşünceleri dillendirme hakkını buluyorum kendimde.

Haydi, gelin günümüz iş yaşamında takım çalışmasının önemini kimilerine absürt bile gelebilecek bir anekdot yardımıyla dile getirelim de meramımız daha iyi anlaşılsın.

Çölde Amerikalılardan kaçmakta olan bir bedevi umutsuzlukla su aramaktadır. Bir ara ufukta insan figürü görür gibi olunca, umutla oraya yönelir. Kurumuş bir vahanın palmiye gölgesinde bir Yahudi kravat satmaktadır.

Bedevi sorar:

- Suyun var mı?
- Yok, der Yahudi ve devam eder:
- Ama çok güzel kravatlarım var. Hem de indirim yaptım, kelepir, tanesi sadece beş dolar !

Bedevi sinirlenir:

- Ben can derdine düşmüşüm, sen bana kravat mı satacaksın? Hem de fahiş fiyata! Aslında sana söyleyecek çok sözüm var ama dua et peşimde askerler var.

Yahudi bunun üzerine sözlerine devam eder:

- Benden nefret ediyorsun ama sana önemli bir iyilik yapacağım. Buraya iki kilometre mesafede bir salon var. Orada istemediğin kadar buz gibi su bulabilirsin, hem de bedava! Bu iyiliğimi de sakın unutma!

Bedevi, Yahudi'nin tarif ettiği istikamete doğru koşarak uzaklaşır. Bir saat kadar sonra, sürüne sürüne ve ağzı kurumuş bir halde geri döner:

- Ne oldu, salonu bulamadın mı, der Yahudi

Bedevi'nin cevabı manidardır:

- Salonu buldum bulmasına ama içeri giremedim sağ olsun kardeşin, beni kravatsız dükkâna sokmadı!

Aceleciliğimi ve heyecanımı bu ülke ilgili dertlenmeyi sevmeme verin. Selam; dertlenerek, toplumun derdine derman aramaya kendini adayanların üzerine olsun.

Global Düşün Yerel Uygula

Madem dünyanın küreselleştiğinden bu kadar uzun zamandır bahsediyoruz, madem bu küçük köyün her ferdinin birbirinden etkileşiminin en yoğun noktaya geldiğini yaşayarak öğrendik o zaman stratejilerimizi de gözden geçirme zorunluluğunda olduğumuzu göz ardı etmemeliyiz. Bu sözüm sadece büyük işletmelerimize değil, onlar bir şekilde

hazırlıklarını tamamladılar ve rekabet edebilir bir güce ulaşmaları bir hayli yakın görünüyor.

Benim sözüm bakkal Ahmet amcaya, manav Murat'a, hırdavatçı Hüseyin'e ve benzerlerine. Halen faaliyette bulunan işletmelerin %99'unu oluşturan küçük ve orta ölçekli işletme sahibi ve yöneticilerine. "Daha önce olanaksız görünen birçok şeyi gerçekleştirilmek için, hiçbir zaman bu kadar fırsat olmamıştı" diyen Bill Gates'in sesine ses verme zamanıdır kanımca.

Celalettin Vatandaş, çok kültürlülüğü irdelediği eserinde, "Küreselleşmenin, bireylerin ve toplumların yaşama tarzlarında önemli değişiklikleri gözle görünür hale getiren kültürel boyutu, yerel kültürlerin popüler kültürün şemsiyesi altına girmesi ve küresel bir kültürün inşası anlamına..." geldiğini dile getirir. Literatüre McDonaldlaştırma olarak giren bu süreçte, sadece yiyecek sanayi değil, eğitim, iş, sağlık, seyahat, zevk, rejim, politika, aile ve toplumun diğer tüm özellikleri etkilenmektedir. Hindistan'dan Amerika'ya kadar tüm coğrafyalarda, dünyanın dört bir yanında aynı televizyon dizileri seyredilmekte, aynı marka giysiler ve ayakkabılar giyilmekte, aynı marka sigaralar içilmekte, aynı müzik parçaları dinlenmekte, aynı meşrubatlar içilmekte, aynı şekilde dizayn edilmiş fastfoodlarda aynı yiyecekler yenilmektedir." görüşlerine yer veriyor.

Segmentasyonun amacı, pazarları kendi içinde homojen ama birbirinden farklı gruplara ayırmak ve bu benzerliklerinin oluşturduğu gruplara benzer pazarlama araçlarını kullanarak ulaşmaktır. Ama bu stratejiyi oturtabilmek her yiğidin harcı değildir. Bir gün derslerimin birisinde bu minvalde konuşma yaparken erkek öğrencilerimden birisiyle aramda geçen diyalogu sizlerle paylaşmak isterim.

- Tüketicilerin, satın alma davranışlarının şekillenmesinde bazı etmenlerin etkisi olduğuna inanıyor musun?

- Evet, hocam, inanıyorum.

- Bu etkenler neler olabilir sence?

- Potansiyel tüketicilerin yaşadığı bölgenin coğrafi özellikleri, eğitim durumları, siyasal tercihleri, felsefi inanışları, gelir seviyeleri, cinsiyetleri...

- Dur, cinsiyet gerçekten etkili midir tüketici tercihlerinde?

- Tabi hocam, belki de sıraladığım etkenlerin içinde en belirleyici olan tüketicilerin cinsiyetleridir.

- Mesela sen, hemen yanı başında oturan bayan arkadaşından farklı tercihlerde mi bulunursun, sırf farklı cinsiyete mensup olduğun için?

- Kesinlikle hocam. Örneğin, bir bayanın tercih ettiği bir giysiyi bana giydiremezsiniz. Etek giymem mesela.

- İddialısın yani, bir bayanın giydiği giysiyi giymeme noktasında?

- Kesinlikle hocam.

Öğrencimden bu cevabı aldıktan sonra, tüm sınıfa seslendim:

- Şu an kot pantolon giyen herkes ayağa kalksın.

Yukarıda sizinle paylaştığım diyalogu yaşadığım öğrencim ve yanında bulunan bayan öğrencim dâhil sınıfın üçte ikisi ayaktaydı. Öğrencime döndüm ve sordum:

- Hani, giymezdin?

Toplumun tercihlerini belirleyip tüketim dünyasının ezberlerini bozanlar var. Onları küresel şirketler olarak tanımlıyoruz. Ben, şans ve rastlantı terimlerini kelime dağarcığımdan sildim, attım. İnanmıyorum bu kavramlara. Yorumlamakta zorluk çekilen olayları irdelerken bu kavramların sihri sığınan insanlardan, zihinlerini yeterince meşgul etmeyen tembellerden ve korkaklardan olunmaması gerektiği inancındayım. Bu korkakların terk etmek zorunda bıraktığı alanlarda vizyon sahibi işletmeleri ve bireyleri göreceğiz, gelecek günler bu gelişmelere gebe.

Kendini meydana getiren temel değerlerin, misyonun, emellerin ve umutların güçlü bir sentezini yapabilenler ayakta kalacaklar. İşte o ayakta kalanların bir kısmı da bizim işletmelerimiz olduğunda Türkiye, dünyanın 16. ekonomisi olmasına rağmen, dünyadaki 10. pazar içinde yer almayacak. Değerler yer değiştirecek ve daha müreffeh bir topluma dönüşeceğiz.

McDonald's, Avrupalı müşterilerinin damak zevkini tatmin etmek için menüsünde bazı değişiklikler yapmadı mı? Mönülere; İngiltere'de çay, kıta Avrupa'sında bira ve tavuk gibi eklemeler yapıldı. Ürünler tüketicilerin beklentilerini karşılamaya yönelik olarak servis edildi. Türkiye'nin en önemli sermaye birikimlerinden birisi olan Koç grubunun amiral gemisi olarak gösterilen yarım asırlık Arçelik, Avrupa pazarlarındaki başarıyı marka bazında yakalayabilmek ve Avrupalı müşterilerinin zihninde çok daha fazla yer edebilme adına Beko olmadı mı?

Yerelleşme adına Coca Cola gibi küreselleşmenin adeta sembolü olan bir marka, Türkiye pazarında Anadolu motiflerini şişelerinde kullanmadı mı? Reklâm uygulamalarında *Sordum Sarı Çiçeğe* ilahisini melodi olarak tercih edip, özellikle Ramazan ayında sempati alanını genişletme arayışında olmadı mı?

Sinema sanatını severim ve takip ederim. Özellikle son yıllarda Türk sinemasında yaşanan

olumlu gelişmeler ve ortaya konan kaliteli eserler ilgimi daha da arttırmama neden oldu. İyi bir izleyici olduğumu da iddia edebilirim.

Benim bu güne dek izlediğim en başarılı yerli film başrollerini, Şener Şen ve Uğur Yücel'in paylaştığı Eşkîya'dır. Çok kez izlediğim ve her defasında aynı keyfi aldığım bu film, bence Türk sineması için bir başyapıttır. Peki, biz bu yüz ağartan ürünle dünya piyasasında ses getirebildik mi? Hayır. Hafızam beni yanıltmıyorsa, gösterime girdiği dönemi izleyen Oscar'lar da yabancı film alanında aday adayı olmuş ama elemeleri geçememişti. Başarının, ürünün çok ötesinde, pazarlama stratejilerinin evrensel normlar dikkate alınarak kurgulanmasının sonucu olduğunu biliyoruz artık. Ama ödediğimiz bedelleri düşündükçe içim burkulmuyor değil.

Eşkîya içimde hep bir burukluk bırakmıştır, bu anlamda.

Statüko

Sınıf atlamak isteyen, bunu varolma ile eşdeğer gören toplumların kanımca en büyük savaşı statükoya açması gerekmektedir. Değişime kapalı toplumların, yenilikçi felsefeye direnmelerinin sonucunda atı alanın Üsküdar'ı çoktan geçmiş olacağı artık gün gibi aşikâr. Peki, bu anlamsız direnç, bazı kesimlerde nasıl değiştirilemez bir davranış şekline dönüşebilmiştir?

“Çiçeğin dikenini var diye üzüleceğimize, dikenin çiçeği var diye sevinelim.” diyen

Goethe'nin söylemi bile işlemez bu tür insanların zihinlerine. Hayır demek çok kolaydır, çünkü evet deyince yapılacak çok iş çıkacak ve grubu oluşturanların yeteneksizlikleri adeta tescil edilecektir. İşte buradan haykırıyorum bu insanlar içinde buldukları toplumu küme düşürürler.

Ağzı laf yapan tüm insanlarımız gözümüzün içine baka baka ülkemizin nüfusunun ne kadar genç olduğundan bahsetmektedirler. Peki, bu kitlenin gençliğinden gelen hızını, gücünü neden kullanılamıyor da bekle gör mantıksızlığını vazgeçilmez bir stratejiymiş gibi bu toplumun önüne yıllarca servis edilebiliyorlar? Kanımca bunun nedeni statükocu elitlerin buna izin vermeyişlerinde aranmalıdır. Ama artık bizler, kazasız belasız gitmenin tanımını istikrar olarak görmüyoruz. Bu mantıksızlık mantığını ayaklarımızın altına alıyoruz. Eğer filele yatağa girmek isteyenler ezilmeyi göz almak zorundaysalar, bizler de bu riski alıyoruz.

İnsanları kategorize etmekten bütün ömrü boyunca kaçınmış bir birey olarak, konu statükoculuğa dayandığında bu ayrımı yapmaktan kendimi alamıyorum. Yaşamda, hayatı çözümlerle dolu olanlar ve hayatı mazeretlerle dolu olanlar vardır. İlk grubun mensupları ülkemizde ve işletmelerimizde arttırmadıkça başarı sadece rüyalarda görebileceğimiz tatlı ama ulaşılamayacak hayal olmaktan öteye geçemeyecektir. “Büyük balığın küçük balığı yuttuğu dönem bitti, hızlı balığın yavaş balığı

yuttuğu dönem başladı.” diyor Klaus Schwab, günümüz statükocularına inat.

Dünyanın en büyük ekonomisi olarak nitelendirilen Amerikan iş dünyasının da ki en tehlikeli söz bile; *kırık değilse onarma* olarak tespit edilmiştir. Sadece sorunlar ortaya çıktığında düşünmeyi akıl edebilenler için dillendirilmiş bir sözden bahsediyorum. Oysa yapılması gereken ve beklenen daha sorunlar ortada yokken muhtemel sorunlar hakkında projeler ve çözümler geliştirebilmekten geçmektedir. Kötümserler, yalnız tüneli görürler, iyimserler, tünelin sonundaki ışığı görürler, gerçekçiler ise tünelle birlikte hem ışığı hem de gelecek treni görürler ve tedbirleri ona göre alabilme zihinsel açılımını herkese aşılayabilirler.

Cesur davranışları ancak ve ancak cesur insanların gerçekleştirebileceğine inanıyorum. Başarısızlıkların %99’u, mazeret bulma alışkanlığı olan insanlardan gelir diyor George Carver. Bu sözün sağlamasını yapabilmek için çevrenizde yaşananlara şöyle bir göz gezdirmeniz yeterli olacaktır. Destekleyen örnek olaylar bulma konusunda çok zorlanmayacağınıza sizi temin edebilirim. Doğrudur, her arayan bulamamıştır. Ama aramadan bulana da hiç rastlanmamıştır ki.

Dilerseniz gelin hep birlikte Osman Pamukoğlu’nun *Ey Vatan* adlı kitabında naklettiği olaya odaklanalım:

Bir gün elinde alev alev bir meşale ile ve gündüz gözüyle, sokak aralarından koşarak geçen Diyojen’i gören halk:

- Üstadım, bu neyin nesi? Elinde yanan çıra parçasıyla böyle nereye koşuyorsun, der.

Diyojen, cevap verir:

- Denize saldırıyorum.

Şaşırın ahali:

- Ama nasıl olur, elindeki bu küçük ateşle koskoca denize sen ne yapabilirsin ki?

Diyojen’in cevabı hazırdır:

- Hiçbir şey yapamasam bile, daldırınca, coz diye bağırtırım.

Bu satırları okuyan okurlarımın çoğunun benimle aynı fikirde olduğundan eminim. Ama emin olduğum bir konu daha var, birçoğunuz “*Tamam ama biz ne yapabiliriz ki?*” diyecektir, biraz da onun üzerinde fikir üretelim. “Dün dün de kaldı cancağızım bu gün yeni şeyler söylemek lazım.” diyen Hz. Mevlana’dan feyiz alma zamanıdır.

Unutmayınız; dağcı tırmanmaya başlamadan önce bizim için sadece bir maceraperesttir, tırmandığında ise deli. Zirveye ulaştığında ise ancak ve ancak kahramandır. Hani ülkemizde izlenme rekorları kıran *Kurtlar Vadisi* adlı dizide de Polat Alemdar karakterinin dediği gibi:

“Sonunu düşünen kahraman olamaz.” Yöneticiler statükoyu kabullenir, toplumun lider olarak nitelendirdiği insanlar ise ona meydan okurlar. Değerli dostlarım; gelin hep beraber, hayatı ertelemekle geçenlere acıyalım, bu hastalığı etrafındaki insanlara bir virüs misali bulaştıranlardan ise uzak duralım.

Oscar Wilde; “Tehlikesi olmayan fikirler, gerçek fikir sayılmazlar.” der. Sahip olduğu tek şey bir çekiç olanlar, herkesi bir çivi olarak görme bencilliğinden kendilerini asla kurtaramazlar. Kurtuluş savaşı sırasında Mustafa Kemal Atatürk statükoyu temsil eden mandacıları dinlemiş olsaydı bağımsızlığımızı nasıl elde edebilecektik? Atatürk bu kutlu savaşta dış düşmanlar kadar teslimiyetçi statükoya da savaş vermemiş miydi? Kurtuluş savaşının kodlarını doğru okuyabilenler aslında günümüzün en başarılı müteşebbisleri olma yolunda da önemli bir mesafe kat edeceklerdir.

Gazetelerden takip ediyorum, karayolu ile yolcu taşıyan otobüs işletmeleri pazar paylarının daralmasından dert yanyıyorlar. Sayıları bir elin parmaklarını geçemeyen kurumsallaşmalarını tamamlamış işletmeyi dışarıda tutarak maalesef doğru teşhise giden yolda doğru tahlilde bulunmaktan uzak olduklarını ifade etmek istiyorum. Özellikle son yıllarda havayolu ile ulaşımın alternatif olarak toplumun büyük bir kesiminin gündemine oturtulması yolunda izlenen doğru pazarlama taktikleri otobüs işletmelerini bu günlere getirdi.

Cumhuriyet döneminde neredeyse tek ulaşım imkânı olan demiryollarının yıllardır tutulduğu pazarlama körlüğünden muzdaripler. Kendilerini tek tabanca olarak görüp hiçbir yenileşme hamlesinde bulunmadılar. Bu durağanlık onları tercih edilir olmaktan yıllar boyu alıkoydu. Yeni yeni toparlanmaya gayret ediyorlar ama makas çok açıldı açıkçası.

Şimdi aynı rahatsızlık karayolu insan taşımacılığı sektörünü içten içe kemiriyor. Yıllardır müşterilerine hiçbir yenilik sunmayan sektör, artık iğneyi kendisine batırmak zorunda. On saat boyunca üçüncü sınıf filmleri izleyerek seyahat etmeyi, nezaketten nasibini almamış eğitimsiz personelle müşterinin karşısına çıkmayı nasıl makul gösterebilirler? Nerede güvenli ve rahat hizmetin gerekliliklerini oluşturan organizasyonlar? Nerede, internet bağlantılı her koltukta var olan ekranlar? Bebeği olan ailelerin yolculuğunu kâbus olmaktan çıkaracak en arkada monte edilmiş beşikler? Kaybedilmiş bir şey yok. Bir şey değişirse, her şey değişecektir. Önemli olan ağlayıp sızlamadan, dermanı kendimizin dışında arayarak vakit kaybetme rahatsızlığından sıyrılıp reaktif değil proaktif bir sistem geliştirebilmekte.

Sizlere dünyanın bütün dillerinde *kahrolsun statüko ve statükocular* demeyi ne kadar isterdim, ah bir bilseniz.

Hizmette Sınır Yoktur

Uluslararası bir sivil toplum örgütü var, yaptıkları önemli çalışmaların yanında isimlerine büyük bir sempati duyuyorum: Médecins Sans Frontières – Sınır Tanımayan Doktorlar Örgütü. Sınırları toplum yararına, pozitif anlamda zorlayanlara hep sempati besledim.

Günümüz pazarlama yaşamında da müşterilerine en iyiyi sunma adına hiçbir sınır tanımamayı kültür haline getiren işletmelere karşı saygım ve hayranlığım ise her geçen gün katlanarak artıyor. Günümüz tüketicisi zamanla

yarışır hale geldi. Ürünün fiyatı ve kalitesi kadar, o ürüne ulaşma noktasında harcaacağı zaman ve emek de tercihleri belirleyici bir rol oynuyor. Yaşamlarını düzenleyen birçok alanda hizmet alımı arzulayan tüketicilerin sayısındaki artış konunun içinde olan insanları çok şaşırtmıyor aslında.

Müşteri beklentilerinin bir adım önünde olamayanlar ne zaman kazanabilmişlerdir ki? Fakülte yıllarında birlikte eğitim aldığım arkadaşlarımdan birisi lokal bir alana hitap etmekle birlikte çay piyasasında faaliyette bulunuyordu. Telefonla görüştüğümüz bir gün rekabette avantajlı hale gelebilmek için ne yapabileceğini sordu. Ben de düşünüp kendisiyle irtibat kuracağımı bildirdim o gün için. Bu konuşmadan birkaç gün sonra eşimle birlikte alışverişe gittik. Satın alacağımız ürünlerle eve döndükten sonra âdetim üzere alınanları raflara yerleştirmeye başladım. Laf aramızda bundan büyük keyif alırım. Sıra tam aldığımız iki kilogram çay poşetine gelmişti ki, eşime çayları nereye koyduğumuzu sordum. Eşim, çayları daima ikinci raftaki cam kavanoza boşalttığımızı söylemez mi. *Evreka!* Hemen, elimdeki işleri bırakıp, daha birkaç hafta önce rekabette farklılığın arayışında olan çay üreten arkadaşımı aradım:

- Dostum, ürettiğin ve satacağın çayları cam kavanozlarda sat. Çünkü hangi ambalajla tüketicinin beğenisine çıkarsanız çıkın, bayanlar

eve gelince çayları, cam kavanoza boca ediyorlar, dedim.

Rekabette avantaj sağlayacak bu ve çok daha uçuk fikirler ve değerlere her zaman ulaşamaz bu tecrübe ve yaşamışlıkla doğru orantılı bir gelişim sürecidir. Yeni zengin kendi tablosunu yaptırmak istiyormuş, Pablo Picasso'ya hem de. Ünlü ressam önce direnmiş, sonra 50.000 \$'a evet demiş. Zenginin karşısına oturduktan altı saat sonra tabloyu bitirivermiş. Yeni zengin altı saatte biten eseri şaşkınlıkla eline almış ve:

- Altı saatte 50.000 dolar ha, deyivermiş...

Picasso'nun cevabı,

- Hayır, Mösyö, atmış yıl ve altı saatte 50.000 dolar, olmuş.

Bayan X, tatile gittiği Amerika'da çok sevdiği köpeğinin ölümüyle sarsılır. Bu andan itibaren tek kaygısı çok sevdiği köpeğinin cansız bedenini yanında götürüp evinin bahçesine gömebilmektir. Bu isteğinin gerçekleşmesinin önündeki temel engel ölen bir hayvanın uçağa alınmasının mümkün olmamasıdır. Bu bilen Bayan X, havayolu yetkililerine köpeğinin öldüğünü anlamasınlar diye beyaz bir yalan söyler ve uçak yolculuğu öncesinde problem olmaması için köpeğini iğne yoluyla uyuttuğunu söyler. Havayolu yetkilileri bu beyan üzerine köpeği kargo bölümüne alırlar. Uçak Türkiye'ye indiğinde ilk dikkat çeken köpeğin öldüğü gerçeğidir. Müşterilerine bu haberi vererek

üzmemek istemeyen havayolu işletmesinin yetkilileri Bayan X'e kargo bölümünde yaşanan bir problem olduğunu kendilerine bu konuda bilgi verileceğini tebliğ ederler. Gerçeğin ortaya çıktığı kanaatine varan Bayan X, fazla ısrar etmeden havaalanından ayrılır ve gelişmeleri takip etmekle yetinir. Havayolu işletmesi yetkilileri ölen köpeğin benzerini çok kısa bir zaman içinde temin ederler ve bir çalışanla birlikte Bayan X'in evine gönderirler. Kapıyı açıp da köpeğini karşısında görünce Bayan X, baygınlık geçirir. Bir müşterisinin büyük bir sevgi ile bağlandığı bir köpeği, kendi hizmetlerindeki yetersizlikten dolayı kaybettirdiklerine inanan işletme çalışanlarının jesti, örnek alınacak bir durumdur biz ve bizim işletmelerimiz için.

Bu bağlamda sizinle gelecekteki bir örnekleme yapalım. Bir şirket düşünün. Sizin ve ailenizin buzdolabınızı her açtığınızda istediğiniz ürünleri sizin yerinize satın alıp, kullanımınız için yerleştiriyorlar. Aradığınız ürünü, istediğiniz marka, miktar ve nitelikte zamanında bulabiliyorsunuz. Tükettiğiniz ürünler ise belli periyotlarda eksildikçe buzdolabınıza işletme elemanlarınca satın alınıp yeniden yerleştiriliyor. Çoğunuzun aklına şu soru gelecektir, eminim:

- Peki, buzdolabındaki eksilen ürünler işletme tarafından nasıl belirlenecek?

Fütürist bir çözümlenme yapıyoruz ya, cevap da o nitelikte gelsin.

- Tabi ki, buzdolabınıza monte edilip, işletme merkezince takip edilen tarayıcılar sayesinde.

Bir ay sonra işletme tarafından sizin tercihlerinize göre satın alınan ürünlere ve size bu hizmeti veren işletmenin hizmet bedelini gösterir fatura tarafınıza sunulacak ve ödemede bulunacaksınız. Satın alma tercihlerinizde meydana gelebilecek herhangi bir değişiklik, işletmenin elektronik posta adresine göndereceğiniz bir mesaj marifetiyle anında uygulamaya geçirilecek. Sizce bu tür bir işletmenin bizim ülkemizde kendine pazar bulma şansı mümkün mü? Öyle ya, evinizin anahtarından bir tane de bu işletmede bulunacak, siz evde yokken alınan ürünler hizmetinize hazır hale getirilecek. Gördüğümüz gibi her şey dönüp dolaşıp günümüzün, işletme ve tüketici arasında olması gereken o sihirli kavrama dayanıyor: *Güven...* Onu sağlamayı başaran işletmelere ise tüm yollar alabildiğine açık.

Pazarlamacılar kişiliği değiştirmek yerine mal ve hizmeti, kişiliğe uydurmak zorundadırlar. Bu çalışmalar sizlerle yukarıda paylaştığım ve eminim birçoğunuzun pek mümkün görmediği uygulamaları çok daha mantıklı ve uygulanabilir hale getirmede etkili olacaktır. Restoranda sevgilisine evlilik teklifi yapmayı planlayan genç adam, Smungler's restoranının on masalı çatı katında, masanın birisi dışında tümü kaldırttı. *“Benimle evlenir misin Adrienne ?”* yazılı bir afiş bu salona asıldı. Özel masa örtüleri, personel ve gümüş takımlar, şamdanlar bu önemli gece için

hazırlanmıştı. Genç adam bu iş için ne kadar mı ödedi? Sadece 13 dolar!

Hizmet kalitesi müşterinizin sorunlarını ne kadar çözümlediğinizle ölçülür. Hatta bu ölçüm sadece kalite ile de sınırlı değildir. Talep ve fiyat seviyesinin tespiti de bu bağlamda değerlendirilmektedir. Ne demek istediğimi yaşanmış bir örnek vasıtasıyla biraz daha anlaşılabilir kılmak isterim.

Yaklaşık on yıl öncesinde üniversitedeki çalışma odamda işlerime yoğunlaşmışken eşimden bir telefon aldım. Eşim ve çocuklarım, anahtarı içeride unutmuş ve kapıda kalmışlardı. Bende de yedek bir anahtar bulunmadığı için çilingir yardımını almamız gerekiyordu. Şehre geldim ve bir çilingir buldum, durumu anlattım. Çilingir:

- Problem değil hocam, hallederiz, dedi ve yaklaşık on iki, on üç yaşlarında olduğunu tahmin ettiğim çırağını yanıma verdi.

Ben ilk kez bir çilingir hizmeti satın alacak bir tüketici olmamın şaşkınlığının yanı sıra on iki, on üç yaşında bir çocuğun becerisine ihtiyaç duyan bir büyük olarak da garip bir mahcubiyet duymaktaydım. Yol boyunca bu hizmetin karşılığında ne kadar ücret ödeyeceğim konusunda tahminlerde bulundum, kendimce. Öyle ya ilk kez böyle bir hizmete ihtiyaç duymaktaydım ve ücretler konusunda hiçbir fikrim yoktu. Eve

vardığımızda zihnimde üç aşağı beş yukarı bir fikir ve fiyat oluşmuştu. Bu hizmet için bir milyon lira ödeyecek olsam, bir milyon da adımın Ali olduğunu öğrendiğim çırağa harçlık verme düşüncesi oluştu. Sabahları okuluna gidip, öğleden sonra çalışan bu çocuğa kalbim müthiş ısınmıştı. Artık kapının önündeydik ve dışarıda kaldıkları için komşuda bizi bekleyen ailemde bizi bekliyordu. Ali, beni hayrete düşüren bir profesyonellelikle kapımızı bir iki saniye içinde açtı. Sonrasında aramızda geçen diyaloga gelince:

- Teşekkürler evladım, borcumuz ne kadar?
- Beş milyon lira amca.
- Evladım beş milyon liralık ne yaptın?

Ben bu sözleri söyledikten hemen sonra, Ali kapıyı sert bir şekilde çekip:

- Sen bilirsin amca, demez mi!

Hayatım boyunca aldığım en önemli derslerden birisidir, bu hadise. Verdiğim beş milyon lira harçlık Ali'ye helal olsun. Ben o beş milyon lirayı Ali'nin bir iki saniyelik emeğinin karşılığında vermedim. Benim satın aldığım evimin içine tekrar girebilmektir. Ali, o on iki yaşındaki çocuk, bunu benden çok daha önce çözümlemişti. Adına ne dersiniz deyin, en unutulmaz hizmet öykülerinin çoğunun başlangıcında bir hizmet kusuru, yani müşterinin

aldığı hizmetin beklentilerinin gerisinde kalması -bu örnekte fiyatlama- durumu görülür. Fakat üzerinden bu kadar zaman geçmiş olmasına rağmen bu olayın zihnimdeki tazeliğini koruyuşuna ne demeli?

Hizmet alan da emeğe saygılı olmalıdır. Mesleğinde zirvede olan bir ressama resmini yaptıran ve bunun için sadece otuz dakika ayıran zengin, resmi beğenmez ve para vermek istemez, mazeret olarak da resmin kendisine benzememesi olarak gösterir. Ressam bu resmin kendisine ait olmadığına dair bir kâğıt imzaladığı takdirde bedel istemeyeceğini söyler. Zengin kâğıdı imzalar ve ressama teslim eder, bu kadar basit bir formalite ile bu işten kurtulduğuna sevinir. Birkaç ay sonra aynı şehirde katılımı çok yüksek ve elit insanların katılımıyla bir sergi açılır aynı resmi satmak isteyen ressam, emeğine yapılan haksızlığa duyduğu isyanın da etkisiyle resmin adını koyar: *Bir hırsızın resmi*. Zengin şahıs resmin kendi portresi olduğunu ve hakaret içerdiği nedeniyle sergiden kaldırılmasını ister yetkililerden. Kendisine daha birkaç ay evvel ressama imzalayıp teslim ettiği ve söz konusu resmin kendisine ait olmadığını beyan eden yazı gösterilir. Birkaç ay evvel ödemesi gereken bedelin on katı daha fazla bedel ödeyerek resmi satın almak zorunda kalır.

Tüketiciye değer katan, hizmet bilinci bulunan işletmelerin bu güne kadar kaybettiklerini hiç duymadım. Müşteriniz bir

çocuk bile olsa gözleri yaşartan duygusallıklar yaşayabilirsiniz. Bakın, nasıl olur demeyin hemen. Bir çocuk pastaneye gider, çocuk gibi hizmet bekleyen üç, dört yetişkin müşteri de bulunmaktadır. Fakat yalnızca bir tezgâhtar hizmet etmektedir.

Sıra çocukta olmasına rağmen acelesinin olduğunu beyan eden yetişkin müşteriler önceliğin kendilerine verilmesini beklemektedirler. Tezgâhtar bütün bu beklentileri boşa çıkarır ve çok nazik, muhababını önemseydiğini hissettiren bir ses tonuyla küçük çocuğun arzusunu sorar. Çocuk bir pasta gösterir ve fiyatını sorar:

- Bir dolar, der genç tezgâhtar

Çocuk parasını kontrol eder ve ikinci bir pastayı işaret ederek onunda fiyatını sorar. Diğer müşterilerin oflayıp, püflemesine âdete kulaklarını tıkayan tezgâhtar, genç müşterisinin bir doları olmadığını anlar ve işaret edilen ikinci pastanın fiyatını söyler:

- Yetmiş beş sent.

Çocuk, tezgâhtardan ikinci pastayı paketlemesini rica eder. Sonra cebinden çıkardığı bir doları tezgâhtara uzatır. Para üstü olarak kendisine verilen yirmi beş senti ise bahşiş kutusuna atarak oradan ayrılır. İletişimi ve müşteri hizmetlerini etkili yapan; dinleme

yeteneğiniz, karşılık verme yeteneğiniz ve tutumunuza bağlı olarak gelişecektir. Başarınız yarı yarıya olumlu tutumunuza bağlıdır.

Günümüz tüketicisinin çevresinden çok etkilendiği artık bu alanda çalışan tüm aktörlerin kabul ettiği bir gerçek: dedikodu. Özellikle hizmet sektöründe, ağızdan ağza önemli bir iletişim aracı.

Tüketicilerin %92'si, ürün-hizmet kararlarını başkalarından duyduklarına göre veriyor. Tüketiciler, başkalarından duyduğu ürün-hizmet tavsiyelerini %84 oranında güvenilir buluyorlar. Amerika'da ürün veya hizmet ile ilgili konuşmaların %71'i yüz yüze görüşme sırasında yapılıyor. Amerika'da yapılan her konuşmanın %15'i bir ürün ya da hizmet ile ilgili bilgiyi içeriyor.

Bu değişim ve gelişimlerden haberdar olalım ve buna göre stratejiler geliştirelim.

Rekabet

İş yaşamının her aşamasında yaşanan rekabet, günümüzde artarak devam ediyor. Bizler bugünden biliyoruz ki bir milletin altmış saniyede yaptığını, elli dokuz saniye de yapabilme becerisini sergileyemeyen başka bir milletin rekabet edebilmesi söz konusu olamayacaktır.

Bir salisenin değerini, bir salise farkla olimpiyatlarda altın madalyayı kaçırana atlete sormak gerek. Bizler geçmişini ve geleceğini tasarlarken, hayatın şimdi olan olduğunu göz ardı etmeden yolumuza emin adımlarla devam

edebilmeliyiz. Bir işletme, rakiplerine göre emsalsiz bir avantaja sahip olmadıkça, varolması için bir neden de yoktur zaten.

Günümüzde iş yönetimi düşüncesinin dayandığı dört temel ilke söz konusudur. Bunlar; verimlilik, sorun çözme, bilgi analizi ve rekabet ilkelerini hayata geçirebilme becerisinin işletmelerce sergilenebilmesi olarak literatürde yer bulmuştur. Geleceğin rekabet stratejisi ise rakiplerinizden daha iyi olmakla ilgili bir şey değil, daha farklı olmakla ilgili bir olgu olarak gelişecektir ve gelişmektedir.

Bilimsel olarak gerçekleştirilen araştırma sonuçlarına göre şirketlerin ömrünün dünya ortalaması yaklaşık 12,5 yıl olarak gerçekleşmektedir. Çok uluslu şirketlerin ömrü 40-50 yıl arasında değişkenlik gösterirken, bu sınıflandırmanın dışında kalıp çok uzun sürekliliğini sağlayan üç kurum tespit edilmiştir. Bunlar: kilise -dini oluşumlar-, üniversite ve ordudur. Ben işletmeleri yönetenlerin yerinde olsam bu araştırmanın sonuçlarına yönelik, kurumlarında bir araştırma grubu oluşturup, yaşamlarını sürekli kılacak stratejilerin tespitine yönelmeyi tercih ederdim.

Sözün bu safhasında meramımızı anlatmada kolaylık sağlayacak bir anekdotu paylaşmak isterim:

Alman ve Japon beraberce safariye katılırlar ve aslan ile karşı karşıya kalırlar. Her

birinin silahlarında da beşer kurşun bulunmaktadır. İlk önce Alman silahına sarılır ve aslana ateş eder ancak isabet ettiremez. Sıra Japon'a gelmiştir. O da silahındaki tüm kurşunları boşaltmasına rağmen aslana isabet ettirememiştir. Bütün olanları büyük bir soğukkanlılıkla takip eden aslan adeta sıra bana geldi dercesine bir bakış fırlatır, acemi avcılarının bulunduğu yöne. Tam bu esnada hiçbir telaş belirtisi göstermeyen Japon sakin bir şekilde ayağındaki postallarını çıkarır, sırt çantasını indirir ve spor ayakkabılarını giymeye başlar. Bütün bu olanlara bir anlam veremeyen Alman, Japon avcıya döner ve şaşkınlık içinde sorar:

- Spor ayakkabılarını giydiğin takdirde aslandan kaçabileceğini mi zannediyorsun?

Japon avcının verdiği cevap günümüzde yaşanan rekabetin koşullarını vurgular niteliktedir:

- Senden hızlı koşsam yeter.

İşte tam da bu nedenlerden dolayı, görev aldığımız işletmeleri ve toplulukları; fırsatlara odaklanan, girişimci olan ve sürekli farklılığı yakalayan bir kurum haline getirmeliyiz. Bir şeyleri keşfetmenin, herkesin gördüklerine bakmak ama farklı şeyleri düşünebilmek olduğunu unutmamalıyız. Günümüz iş yaşamının aktörleri, geleceği tahmin etmenin en mantıklı yolunun, onu icat etmek olduğunu su götürmez bir gerçek olarak kavramak zorundadırlar.

Müşterilerinin saçının kesimini ve bakımını yaparken, arabalarının yıkanmasını organize eden kuaförler nerelerdesiniz? Sesime ses verin.

Söz Japonlardan açılmışken bir başka örnekle sözlerimize devam edelim: Malum; özellikle son yıllarda yöneticilerin değişik aktiviteler marifetiyle ekip ruhuna kavuşmasını desteklemek moda oldu. İşte böyle organizasyonlardan birinde X ve Y şirketlerinin üst ve orta düzey yöneticilerinden oluşmuş takımları arasında bir kürek yarışı düzenlenmesine karar verilmiştir. Her iki grup da uzun süre çalışmalar gerçekleştirmişler. Yarış sonrası X takımı çok önemli bir farkla kaybettiğinde bunun nedenleri araştırıldı. Y takımında yedi kişi kürek çekip, bir kişi dümencilik yaparken, X takımında ise bir kişi kürek çekip, yedi kişinin dümen başında olduğu gözlenmişti.

Rekabet edebilir olmanın en önemli şartlarından birisi de pro-aktif tutum sergileyebilmek ve şartlar çekilmeyi gerektirdiğinde de daha hızlı ilerleme öncesinde çekilme erdemini sergileyebilmektir. Eğer siz değişmek zorunda kalmadan değişerseniz, rakibiniz sizi yakaladığında, siz çoktan başka bir yerde olursunuz. Bu konuda iradeyi de bizzat sizin göstermeniz gerekmektedir. Çünkü hayatta ölü bir ördek hariç hiçbir şeyi insana gümüş tepsi içinde sunmazlar.

Dünya nimetlerine ehemmiyet vermeyen yaşayış ve felsefesi ile ünlü filozof Diyojen, bir

gün çok dar bir sokakta, zenginliğinden başka hiçbir şeyi olmayan kibirli bir adamla karşılaşır. İkisinden biri kenara çekilmedikçe sokaktan geçmek mümkün değildir. Mağrur zengin, hor gördüğü filozofa seslenir:

- Ben bir serserinin önünden asla çekilmem, der.

Diyojen, kenara çekilerek gayet sakin şu karşılığı verir:

- Ama ben çekilirim!

Bu tür çekilişler büyük hamleler öncesinde gerçekleştirilmesi gereken davranışlardır. Kabul ediyorum, biz çekilmenin korku ve endişe uyandırdığı bir coğrafya da yaşıyoruz. Büyük bir cihan devletinden, emperyalizm ile girişilen mücadele sonrasında Anadolu topraklarına sıkışmış olmamızda bu konuda bizi endişeye sevk ediyor. Fakat unutulmamalıdır ki “Her gece iki gündüz arasındadır.” ve iflas etme riski olmayan kurumlar asla kalkınamamışlardır.

Her yıl yapılan *En İyi Buğday Yarışması*’nı yine aynı çiftçi kazanmıştı. Çiftçiye bu işin sırrı soruldu. Çiftçi:

- Benim sırrımın cevabı, kendi buğday tohumlarımı komşularımla paylaşmakta yatıyor, dedi.

- Elinizdeki kaliteli tohumları rakiplerinize mi paylaşıyorsunuz? Ama neden böyle bir şeye ihtiyaç duyuyorsunuz, diye sorulduğunda,

- Neden olmasın, dedi çiftçi.

- Bilmediğiniz bir şey var; rüzgâr olgunlaşmakta olan buğdaydan poleni alır ve tarladan tarlaya taşır. Bu nedenle, komşularımın kötü buğday yetiştirmesi demek, benim ürünümün kalitesinin de düşük olması demektir. Eğer en iyi buğdayı yetiştirmek istiyorsam, komşularımın da iyi buğdaylar yetiştirmesine yardımcı olmam gerekiyor.

Yarının rekabeti, dikey rekabet olarak gerçekleşecek ve boşluk içindeki rekabet meydana getirecek. Pazarda söz sahibi olabilmek için boşluk oluşturmak ve boşlukta ortam kurmak gerekecek. Ortam oluşturanlar, rekabeti kamçılamanın içinden çıkacak. Üç bin küçük işletmenin ürettiği parçaları bir araya getirip, bundan otomobil ortaya çıkaran Toyota organizasyonu bütün rekabet şartlarını bu anlamda alt üst etmemiş midir? Bütün bu nedenlerden dolayı, yoğunlaşan rekabet koşulları, tarafları farklı enstrümanlar kullanma fikrine itmiştir.

Rekabet üstü fikri tam da bu nedenlerden dolayı hâkim olmuştur. Örneğin X otomobil firmasının İngiltere'deki en büyük otopark ağını satın alma düşüncesi zihinlerdeki tazeliğini koruyor. Asıl sürpriz olan ise satın alınan

otoparklarda sadece X marka arabaların faydalanabilmesine imkân tanınmasının planlanmasında yatıyor. Bu gelecekçi stratejiye bir de komplo teorisi ekleyelim, ileri de karşılaştığımızda “Ben demiştim!” demenin zevkine talip olma adına.

Düşünsenize; bir otomotiv devisiniz. Rakip markaların mücadele verdiğiniz ülkede bulunan sigorta şirketleri tarafından sigorta edilmemesini sağlıyorsunuz. Bütün bu dillendirdiğim düşüncelerin etik olup olmadığını tartışmıyorum, ne de olsa düşlerimizin kıyısı, komplekslerimizin ebesi Avrupa’da ve ABD’de uygulamada vahşi kapitalizmin kuralları hâlâ geçerliliğini koruyor.

Çağımızın rekabet koşullarından en önemlisi rakiplerin asla küçümsenmemesidir. ABD’nin pazarlama gurularından Steve Rivkin: “Bir şirket kendisine her şeyden önce şu soruları sormalıdır: Piyasadaki pozisyonum ne? Rakiplerimden farkım ne? İsmim pozisyonumu destekliyor mu?” diyor. Bilmiyorum Rivkin’in bu anlamda etkisi hâlâ hissediliyor mudur?

ABD’de bölgesel, küçük bir sabun üreticisi olarak faaliyette bulunan Minnetonka şirketi piyasadaki önderlerle doğrudan doğruya boy ölçüşebilmesi mümkün olmadığını anladıktan sonra bir saldırıyı tercih etti. Yeni bir ürünle, rakiplerine karşı avantaj sağlamak için çalışmalarını yoğunlaştırdı. 1979 yılında Minnetonka ilk kez sıvı sabununu piyasaya sürdü. Bu plastik bir şişe içindeki sıvı sabundan ve bir

pompa sisteminden oluşuyordu. Sıvı sabun, tüketici tarafından beğenildi ve yepyeni bir pazar yarattı. Öyle ki, daha 1981 yılında 85 Milyon Dolarlık bir pazar oluştu. Sıvı sabunun piyasaya girişi bütün büyük sabun üreticilerini hazırlıksız yakalamıştı. Colgate, Palmolive, Lever ve Procter and Gamble tam anlamıyla şaşırmış ve pazara yeni giren bu gözü pek saldırganı vuracak bir karşı silah bulamamıştı. Sektörünüzün en büyüğü olabilirsiniz hatta geleceğe yönelik verdiğiniz kararlarda doğru yolda da olabilirsiniz ama unutmayın hareket etmediğiniz sürece başkaları tarafından geçilmeye mahkûmsunuz.

Yeri gelmişken, rekabetin koşullarının çoğu zaman bizim önceliklerimizin çok dışında gelişebileceği gerçeğiyle de yüzleşmemiz gerekebileceğini belirtmek isterim. Aslan ile boğa çilingir sofrasını kurup rakı içmeye başlarlar. Gecenin ilerleyen saatlerinde aslan kalkmak ister. “Eve geç kaldım.” der. Boğa aslana takılır: “Sen ormanlar kralısın ne bu kılıbıklık?” Aslanın cevabı manidardır. “Evde beni aslan bekliyor seninki gibi inek değil.” Biz, ülke olarak öyle bir konjonktürel yapıda öyle bir coğrafyada varolma çabası gösteriyoruz ki dünyanın başka hiçbir yerine benzemez.

Sevgi ve paylaşmak en yakınınızdan başlar. İşletmelerimiz rekabet ettikleri işletmelere artık bir düşman olarak değil de dost olarak yaklaşabilmelidir. Rakiplerimiz bizlerin düşmanı değildir. Rekabet bu bağlamda aslında değerli bir şeydir. Pierre van Hooijdonk Fenerbahçe spor

kulübünde futbol oynarken Gaziantepspor maçında rakip futbolcular bu oyuncunun önlenemez serbest vuruşlarının birinde kurulan barajdan yardım aldığı inancıyla baraj kurmamışlardır. Bunun üzerine Pierre van Hooijdonk kendi arkadaşlarından bir baraj kurdurmuş ve âdeti olduğu üzere golünü atmıştır. Bu yaşanmışlık dahi bize bu anlamda bir şeyler anlatabilmelidir.

Dünya var olduğundan günümüze kadar yaşananlar ışığında; kin, cimrilik, nefret kimsenin hoşlanacağı davranışlar değildir ve kimseye de katkı sağlaması mümkün görünmemektedir. Sonuç itibariyle, sadece iki tür firma olacak; pazarlarını bozanlar ve hücumu dayanamayanlar.

Sahi, siz hangi tarafta olacaksınız?

Bilgi Paylaşımı

Toplum olarak vakit kaybetmeden çözüm bulmamız gereken problemlerimizin başında bilgi paylaşımını ciddi anlamda geri plana atmış olmamız geliyor. “Küçük olsun, benim olsun.” bencilliği maalesef toplumsal dokumuzda hâlâ çok hâkim bir anlayış olarak kendisini her platformda hissettirmektedir.

Benim sevgili hemşerim Allah’a dua eder:

- Allah’ım senin hazinen geniş bana nimetlerinden çokça ver.

Cenab-ı Allah kuluna seslenir:

- Sana hazinemden vereceğim ama küçük bir şartım var. Sana ne verirsem komşuna iki mislini vereceğim.

Bizimki düşünmeye başlar bu öneriyi. Benim bir apartmanım olursa, komşumun iki apartmanı olacak. Benim on arabam olsa, komşumun yirmi arabası olacak. Bu düşünceler içini kemirirken, Rabbine seslenir:

- Allah'ım bir gözümü kör et!

Çok aykırı bir örnek mi oldu bilmiyorum ama ben bir tahlil gerçekleştirmeye çalışıyorum. Çevremizde tanık olduğumuz gelişmeler benim bu yönde bir fikre sahip olmama neden oluyor. Eminim sizler de yaşamınızda bu düşünceleri destekleyecek onlarca bencillik serüveninin şahidi olmuştunuzdur.

Peki, ne yapılmalıdır? Bence öncelikli olarak, işletmelerimizde senkronize hareket etme yeteneğine sahip, farklılıklardan olumluluk çıkacağını özümseyen insanları istihdam etmeliyiz. Bu felsefeyi içselleştirmiş insanların azlığının hedeflerden sapmamıza neden olduğunu fark etme zamanının geldiği inancındayım. İşletmelerde istihdam edilecek aykırı insanların elinden çıkacak özgün organizasyonların oluşturacağı başarılarından kurumlarımızı soyutlamamalıyız. Aksine bu insanlara ilham ve imkân vermeliyiz.

Bu bağlamda *“Modernizm devrinde, her cümle, nokta ile bitiyordu. Şimdilerde ise post-modernizmin soru işaretleri, ünlemleri, nokta-noktaları arasında idrakler şaşırды. Hangisine*

inanalım?” diyerek düşünceye sevk ediyor bizleri Ümit Meriç hoca.

Bu cümleden hareketle benim de sizlerle çok çarpıcı bir örneği paylaşmama izin verin: Hollywood çıkışlı bir Amerikan filmi. Filmin üç farklı sahnesinde başroldeki bayan oyuncu, X markalı sabunlarla banyo yaparken gösterilmektedir. Marka bilinçli olarak izleyenlerin zihinlerine nakşedildikten sonra sıra sinema salonunun hemen dışında kurulan stand çalışanlarına gelir. Sinemadan çıkanların bir kısmı doğal olarak stantta satılan X markalı ürüne kayıtsız kalamayarak, satın alacaktır. Ancak çıkışta anket yapan görevlilerin kendilerine yönelttiği “Her sinema çıkışında, temizlik ürünleri satın alır mısınız?” sorusuna alışveriş yapanların pek çoğu böyle bir alışveriş yaptıklarını hatırlamadıklarını söyleyeceklerdir.

Bilgi paylaşımının işletme kültürü haline getirildiği kurumlar, çalışanlarına da güven telkin edecek ve bu yaklaşımlar verimliliği maksimize edecektir. Fayda sağlayacak fikirlerin herkesten gelebileceğine inanan, zekâyâ değer veren kurumlar, bu uygulamalarından her zaman fayda görmüşlerdir.

Dünyanın sayılı markalarından birinde yaşanan büyük bir problemin çözümünde fabrika tuvaletlerini temizlemekten sorumlu yirmi yaşlarındaki bir genç kızın önerisinin büyük fayda sağlaması, daha da önemlisi bu görevlinin düşüncelerine şirket yöneticileri tarafından değer

verilmesinin bize de ilham ettiği bir şeyler olmalıdır.

Sizdeki yumurta ile bendeki yumurtayı değiştirirsek her birimizde de yine birer yumurta olmaya devam edecektir. Oysa sizdeki bilgi ile benim bilgimi paylaşırsak, her birimizde iki farklı bilgi oluşacaktır. İşte tam da bu yüzden multidisipliner projeler üretebilme konusunda artık net bir irade gösterme zamanı geldiği inancındayım. Belki bu yolla kendine güven duyan nesiller yetiştirme noktasında ilerleme kaydedebilir ve aşağıda sizinle paylaşacağım olayı tebessümle geçiştirebiliriz.

Din Kültürü Ahlak Bilgisi öğretmeni bir gün sınıfa gelir ve öğrencileriyle arasında şöyle bir diyalog geçer:

- Oğlum, senin adın ne?
- Fatih, hocam.
- O zaman sen Fatiha suresini oku.
- Kızım, senin adın ne?
- Kevser, öğretmenim.
- O zaman sende Kevser suresini oku.
- Evladım senin adın nedir?
- Hocam, benim adım Yasin ama arkadaşlar kısaca Sübhaneke derler.

Adı Yasin olanlar, bunun hakkını verecekler.

Başka yolu yok.

Bulduğu ortamda aykırı görüşler dillendirenlerden çekinmeyin.

Tam da burada kültürümüzün en değerli parçalarından olan kilimlerimizin farklı motiflerden oluşmalarına rağmen kendi bütünlüğü içinde bizlere yaşattıkları görsel şöleni hatırlatmak isterim sizlere...

Çalışkan Olmak

Bu verimli coğrafyanın güzel insanların tekrar ve yeniden lider Türkiye'yi oluşturmasının kilit noktasında iki önemli mesele olduğuna inanıyorum. Birincisi hepimizin yaptığımız işleri severek, zamanında ve en güzel şekilde gerçekleştirmemiz, ikincisi ise birbirimizi sevip, saygı duymamız.

İnsanın biyolojik, psikolojik özelliklerini göz önünde bulundurarak insan-makine-çevre uyumunun doğal ve teknik kurallarını araştıran, disiplinler arası araştırma-geliştirme ve uygulama çalışmaları olarak tanımlanan ergonomik

düşünme tarzının hâkim kılınmasında önemli faydalar olduğu düşüncesindeyim. Ergonomik çalışmaların kökeninde insanın verimini arttırmak, makine temposuna ayak uydurmasını sağlamak, dolayısı ile daha çok üretim yapacak duruma getirmek anlayışı yatmaktadır.

2007 yılında gerçekleştirdiğim konferanslardan birinde tamamen spontane olarak ağızımdan “Sevmeden çalışmak, inanmadan ibadet etmek kadar büyük bir alçaklıktır.” ifadesi çıkıverdi. Konferansa katılan kurumun çalışanları bu sözü, sonrasında çok sorguladılar ve verilen arada çok faydalı diyaloglar geçti aramızda.

Aslında bu düşüncenin toplum vicdanında yer kazanması bir kültür meselesidir. Toplumun tüm fertlerinin bu felsefeyi içselleştirmesi gerekmektedir. Ünlü yazar Bernard Shaw: “*Gençken, yaptığım on şeyden dokuzunun başarısızlıkla sonuçlandığını görmüştüm. Bunu için on kat daha fazla çalışmaya başladım.*” derken işte bu bilinci gözler önüne sermektedir adeta.

Hiç kimsenin bu güne kadar başarı merdivenlerini elleri cepte tırmanmadığını hatırdan çıkarmadan, hayatın bisiklete binmek gibi bir şey olduğunu, pedalı çevirmeye devam edenlerin asla düşmeyeceğini hatırlatarak sizinle paylaşmak istediğim ilk öyküyü aktarmak isterim:

Ulu bir kavak ağacının yanında bir kabak filizi boy göstermiştir. Bahar ilerledikçe bitki kavak ağacına sarılarak yükselmeye başlamış, yağmurların ve güneşin etkisiyle müthiş bir hızla büyümüş ve neredeyse kavak ağacı ile aynı boya gelmiştir.

Bir gün dayanamayıp sormuş kavağa:

- Sen kaç ayda bu hale geldin ağaç?
- On yılda, demiş kavak.
- On yılda mı, diye gülmüş ve çiçeklerini sallamış kabak:

- Ben neredeyse iki ayda seninle aynı boya geldim bak!

- Doğru, demiş kavak.

Günler günleri kovalamış ve sonbaharın ilk rüzgârları başladığında kabak üşümeye, sonra yapraklarını düşürmeye, soğuklar arttıkça da boynu bükülmeye başlamış.

Sormuş endişeyle kavağa:

- Neler oluyor bana ağaç?
- Ölüyorsun, demiş kavak.
- Niçin?

- Benim on yılda geldiğim yere, iki ayda gelmeye çalıştığın için.

Çalışmadan, emek harcamadan, alın teri dökmeden gelinen nokta başarı olarak değerlendirilemez. Kolay kazanılan, kolay kaybedilir. Alın teri ve emek her işte olmazsa olmaz ön koşuldur.

En büyük itirazım, hatta isyanım da zeki insanların kendilerini yaptıkları işe adanmışlarına. Anlatıla gelen bir hikâyedir, sizlerle de paylaşmak isterim:

Tembel ancak gayet zeki olan bir öğrenci matematik dersinde uyur. Tahtaya yazılmış problemin ev ödevi olduğunu zanneder. Oysa o soru, çözümü o güne kadar başarısız bir problemdir. Evde tüm hafta sonu uğraşır ve problemi çözmeyi başarır. Şimdi gelin de bu tür insanlara anlayış gösterin. Zeki olup da tembellik etmek, affedilmez bir hata.

Aslında sadece çalışmak da yeterli değil artık. Günümüzde çalışmak kadar, hatta çok daha önemlisi pozisyon alabilmek. Doğru yerde, doğru zamanda, doğru bireylerle birlikte olmaktır. Erken kalkan kuşun yem bulmasına rağmen, erken kalkan solucanın yem olacağını hatırdan çıkarmamalıyız.

2008 yılında Almanya'da Afyonkarahisar Ticaret ve Sanayi Odası adına proje sorumlusu olarak görev aldığım AB destekli Mesleki Eğitim

Projesi'nin ön hazırlık ziyareti esnasında, çok değerli ortaklarımızla yemekte özel sohbetler gerçekleştirilirken, oldukça radikal bir soru sordum Alman dostlarıma, samimiyetin de etkisiyle. Dünyanın -maalesef- tanık olduğu iki büyük savaştan mağlubiyetle çıkan tek millet olduklarını, buna rağmen bu büyük atılımı ve gelişimi nasıl başardıklarını sordum. Alman dostum samimi soruma Almanya'yı yaşadığı iki dünya savaşının enkazının altından kurtaran atasözü ile karşılık verdi: “En büyük vatanseverlik, mesleğini en iyi şekilde yapmaktır.” Almanya'yı görenler ve Alman vatandaşlarıyla çalışma imkânına erişenler beni çok daha iyi anlayacaklardır.

Bir Meksika atasözünde belirtildiği gibi: “Hareket halindeki karınca, duran bir öküzden daha çok iş başarır!”

Ünlü Doktor Boris Sidis; “Şimdiye kadar öğrenmekten doğan ruhi bir hastalık görmedim. Ruhi hastalıklar endişelerden, işe ait ilgisizliklerden doğar.” derken bilginin değerine ve bilgiyi önemseyen insanların konsantrasyonuna vurgu yapmaktadır.

O halde bizlere düşen öncelikli görev, bir hedef oluşturabilmektir, bir iş değil. Unutmayınız bugün hayranlıkla taklit ettiğimiz Batılı devletler, vatandaşlarının cebine daha çok para koyduğu için değil, zihinleri bilgiye açık olduğu için ekonomik refah sağlayabilmişlerdir. Bu zihniyet hâkim olursa, her disiplinli çabanın, birden çok

olumlu sonucu doğurduğunu göreceğimizden emin olabilirsiniz.

Bu çalışma vesilesiyle bir söz de eli öpülesi annelere ve anne adaylarına söylemek isterim. Ne olur bebeklerinize, çocuklarınıza bundan böyle “Uyusun da büyüsün ninni, tıpış tıpış yürüsün ninni...” diye başlayan ninniye söylemeyin. Büyümenin ve gelişmenin referansı olarak uyumayı nesillerinin beynine nakşeden başka bir toplum var mı bilmiyorum. 0–4 yaş aralığında bu tür söylemlerle büyüttüğümüz çocuklarımız, onlu yaşlarına geldiklerinde onları miskinlikle, çalışkan olmamakla suçlayan ebeveynlere seslenişim olsun bu satırlar. Çocuklarımıza, gençlerimize; itibarın arenaya çıkanların elde edebileceği bir başarı olacağı özgüvenini aşıl原因 annelere ise sadece ve sadece selam olsun.

Walter Chrysler’e fabrikası için neye ihtiyaç duyduğunu sorduklarında: “Paydos düdüğünü duymayan ve saatin kaç olduğunu soran olduğunda, ancak saate baktığında anlayan on tane iyi adam.” diye cevap almışlardır. Şimdi hep beraber düşünelim ve cevap verelim: Etrafımızda bu türden kaç insana sahibiz?

Zafer ileridedir, bizler yürüdükçe, zorlukların ayaklarımızın altında eridiğini göreceğiz. İnanç ve coşku, eylemle birleştirildiğinde oluşacak sinerjinin önünde kim durabilir?

Michelangelo; “Mermerin içinde meleği gördüm ve onu serbest bırakana kadar taşı oydum.” derken ortaya çıkarılması muhtemel sinerjinin en elle tutulur örneklerini gözlerimizin önüne serivermiştir.

Unutmayınız, çorbanıza ne doğrarsanız, kaşığına o gelecektir ve devler gibi eserler bırakmak istiyorsanız, karıncalar gibi çalışmanız gerekmektedir.

Öğretilmiş Çaresizlik

İş yaşamına egemen olan birçok stratejinin ithal düşüncelerden devşirilmiş olması, uygulamada problemler yaşanmasına neden olmaktadır. Toplumda bilinçli olarak hâkim kılmaya çalışılan “Bizden adam olmaz.” anlayışının ileriki zaman dilimlerinde çok daha tehlikeli sonuçlar doğuracağından endişeleniyorum. Bence aksi bir hamleyle toplumumuza; girişimci olmalarını salık vermek zorundayız. Her girişimcinin, yeni cepheler arayan öncü birliklerin çağdaş karşılığı olduğunu insanlarımızın zihnine nakşetmeliyiz.

Ömer Demir'in de belirttiği gibi: “Bilimlerin birliğini savunan düşünürler, aynen doğal bilimlerde olduğu gibi sosyal bilimlerde de davranışların açıklamasını sağlayan ve gerek sonuçları, gerekse öngörülerini deneysel tekniklerle sınanabilecek genel yasalar bulmanın temel amaç olduğunu ileri sürmektedirler.”

ABD’de uygulamaya konan deneysel bir çalışma kanımca bu konu ile ilgili toplumsal bir yaklaşımın referansı olarak değerlendirilebilir. Adı geçen deneysel uygulama kapsamında, büyük boyutlu bir havuz, cam bir levha ile ortadan ikiye bölünür. Havuzun bir bölümüne bir köpekbalığı yerleştirilir. Diğer bölümde ise küçük balıklar yerleştirilir. Bu durumda olması beklenen köpekbalığının kendisinden küçük olan balıkların bulunduğu yöne hamle yapıp onları yemesidir. Öyle de olur, köpekbalığı ilk gün beş kez, ikinci gün dört kez, üçüncü gün üç kez, dördüncü gün iki kez, beşinci gün ise bir kez karşı tarafa hamle yaptığı halde ortadaki cama çarpar ve isteğine ulaşamaz. Yapılan deneyde ilk gözlemlenen sonuç, günler ilerledikçe köpekbalığının karşı tarafa gerçekleştirdiği hamle sayısının azaldığıdır. Nihayet altıncı gün havuzu ikiye ayıran cam bölme bilim adamlarınca kaldırılır. Durum böyle olmasına rağmen köpekbalığı bir kez dahi karşı tarafa hamle de bulunmaz. Bu deney sonrasında gözlemlenen gelişmeler, *öğretilmiş çaresizlik* olarak literatürdeki yerini almıştır.

Köpekbalığı üzerinde gerçekleştirilen deneyin, bireyler ve toplumlar üzerinde de uzun

yıllar boyunca bilinçli bir şekilde uygulamaya konduğu bilinen ama pek dillendirilmeyen bir gerçektir. Bu duygunun toplumlar üzerinde etki bırakmasını bekleyenler, zaman içinde farklı araçları kullanarak hedeflerine ulaşmışlardır.

Toplum yararına çalışıp kafa yoran insanlara düşen, *global düşün*, *yerel uygula* anlayışını da göz ardı etmeden, bu felsefenin uygulanmasına imkân tanıyacak stratejiler geliştirme becerisini sergileyebileceğimiz projeler üzerinde yoğunlaşmaktır. Unutulmamalıdır ki inisiyatifsizlik ve özgür olmama, düşünce tembelliğine neden olmaktadır. İş yaşamında yer alan Anadolu'daki bazı aktörlerin yıllardır uyguladıkları stratejilerin, ithal birçok düşünceden çok daha verimli sonuçlar doğurduğuna ve doğuracağına yürekten inanıyorum. Öğrenmenin ve tecrübenin değeri bazen efsanelerden geçer. İşte bu efsanelerden birisi:

Olay bir tıp fakültesinin anatomi dersinde geçiyor. Okulun en iyi hocası, anatomi dersine ilk kez giren öğrencilerine;

- Tıpta iki önemli şey vardır, demiş.
- İlki, hiç bir şeyden iğrenmeyeceksiniz!

Bunu söyledikten sonra işaret parmağını önündeki kadavranın makatına sokmuş, şöyle bir karıştırıp çıkarttığı parmağını hop diye ağzına sokmuş ve emmiş. Ardından öğrencilerden de aynısını yapmalarını istemiş. Genç tıp öğrencileri,

kızara bozara aynı şeyi teker teker yapmışlar. Bunun üzerine hoca öğrencilerine dönüp:

- İkinci önemli şey ise çok dikkatli olmaktır, demiş ve eklemiş

- Mesela ben demin hastanın makatına işaret parmağımı soktum ama orta parmağımı emdim!

Yaşam boyu tanıklık ettiğimiz çaresizlikler çoğu zaman insanı eğitir: Ateist bir adam bir gün ormanda geziyor ve etrafındaki güzelliklere bakıyormuş:

“Evrim ne güzellikler yaratıyor!” diye düşünüp mest oluyormuş ki birden arkasında kocaman bir ayı belirmiş ve onu kovalamaya başlamış. Adam bütün gücüyle kaçıyor ama her arkasına bakışında ayının daha yaklaşmış olduğunu fark ediyormuş. Dakikalarca süren bir kaçışın sonunda adamın ayağı yerdeki bir dala takılınca, ayı adamın üzerine atlamış, pençesini kaldırmış, tam vurmaya hazırlanırken adam:

- Allah’ım, diye bağırılmış.

Bir anda zaman durmuş ayı donmuş, ormandaki nehir bile akmaz olmuş bir anda orman kararmış ve gökyüzünden bir ışık huzmesi adamın üzerine parlamış. Çok derinden gelen ilahi bir ses adama:

- Yıllarca bana inanmadın, yaratılışı kozmik bir kazaya bağladın, sana bu durumda yardım

etmemi mi istiyorsun? Seni sevgili bir kulum mu saymalıyım, demiş.

Adam utanç içinde:

- Biliyorum bunca yıldan sonra dindar biri olmayı istemem haksızlık, ama belki ayıyı dindar yapabilirsin, demiş.

Ses:

- Peki, diye karşılık vermiş ve ışık kaybolmuş.

Nehir tekrar akmaya başlamış her şey eski haline dönmüş. Ayı pençesini indirmiş, iki pençesini de göğe doğru çevirmiş ve konuşmaya başlamış:

- Allah'ım, senin rızkınla orucumu açıyorum, Hamdolsun bana verdiğin nimetlere.

Eskiler son pişmanlık fayda vermez derler, pişmanlığın fayda vermediği yerde pişman olmak ise başka bir stratejik hata olsa gerek.

Napolyon “İmkânsızlık, yalnız sersemlerin sözlüğünde bulunan bir kelimedir.” der. Bence, hayatta bir insanın yaşayacağı en büyük mutluluk başkalarının bizim için *yapamaz* dediklerini yaptıktan sonra bürüneceğimiz ruh hali olsa gerek. Dünyada ilk kişisel bilgisayarı uygulayanların, dev elektronik şirketler değil, garajda buluşup çalışan iki genç insan olduğunu aklınızdan çıkarmayın lütfen.

Önyargı Felakettir

Toplumları içten içe kemiren Önyargı kavramı, kendisini her geçen gün daha yoğun bir şekilde hissettirmektedir. Birbirleriyle iletişim kuramayan ve kendisi gibi düşünmeyen herkesi, *ötekileştirip dışlayan* düşünce tarzı ya da bencilliği son yıllarda çok yaygınlaştı. Albert Einstein'ın söylediği rivayet edilen bir söz var: “İnsanlardaki Önyargıyı parçalamak, benim atomu parçalamamdan çok daha zor.” diye. Açıkçası hak vermemek elde değil.

Hacer Harlak, önyargılar adlı eserinde: “Önyargının bazı terimlerle bağlantısını inceleyen Allport'a göre Önyargı, bir değer - value - yargısı

değildir. Farklı değer yargılarının hâkim olduğu toplumlarda önyargıdan söz etmek mümkündür. Önyargıların tutum ve inanç yönü vardır. Tutum, genel olarak bir şeyin lehinde veya aleyhinde olmayı; inanç, bir şeyin nitelikleri ile ilgili bazı düşünceleri içerir. Önyargı ise inançları da içine alan bir tutumdur.” görüşlerine yer veriyor.

Uzaklarda bir köyde, kocası daha çocuğu doğmadan ölmüş, tek başına yaşayan hamile bir kadın, kendisine arkadaş olması açısından dağda yaralı olarak bulduğu bir gelinciği evinde beslemeye başlar. Gelincik, kadının yanından bir an bile ayrılmaz. Her ne kadar evcil bir hayvan olmasa da oldukça uysallaşır. Birkaç ay sonra kadının çocuğu doğar. Genç kadın artık tek başına tüm zorluklara göğüs germek ve yavrusuna bakmak zorundadır. Günler geçer ve kadın bir gün birkaç dakikalığına da olsa evden ayrılmak ve yavrusunu evde bırakmak zorunda kalır. Gelincik ile bebek evde yalnız kalmışlardır. Aradan biraz zaman geçer ve anne eve gelir. Gelinciğin kanlı ağzını görür. Anne çıldırmaşçasına ona saldırır ve oracıkta hayvanı öldürür. Tam o sırada odadan bir bebek sesi duyulur. Anne odaya yönelir. Ve odada beşiği, beşiğin içindeki bebeği ve yanında duran parçalanmış yılanı görür.

Birbirimize tahammül etmeyi ve anlamaya çalışmayı bırakın, dinlemiyoruz bile. Anne ve babalar çocuklarını dinlemiyor, çocuklar büyüklerinin kendilerinin iyiliğine olduğunu iddia ettikleri düşüncelere kayıtsız kalıyorlar. Velhasıl,

toplum olarak, empati yeteneğini kaybediyoruz. Hatta çok daha vahimi birçoğumuz böyle bir kavramın varlığından bile haberdar değiliz. “Duvarlar, geride bıraktığımız çağın mimari simgesi idi, geleceğin mimari simgesi ise köprüler olacaktır.” diyen Gianni de Michelis’in diyaloga ve işbirliğine davet eden tespitine bu günlerde çok daha fazla kulak vermemiz gerektiği inancındayım.

2006 yılında, Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı’na desteklenen ve Almanya’nın Hamm şehrinde gerçekleştirilen uluslararası projenin koordinatörlüğünü yürütmüştüm. Proje kapsamında Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuvarı’ndan oluşan ekibimiz, ortaklarımızın organize ettiği bir konser kapsamında şehrin en önemli dini mekânlarından birisi olan Martin Luther Kilisesi’nde bir gösteri gerçekleştirdi. Bilindiği üzere Martin Luther, Protestan ahlakını kuran kişi olarak tarihteki yerini almıştır. Aynı Martin Luther; 1518 yılında iki kitap yayınladı. İki kitabın ortak ana fikri; “Salgın hastalıklar neyse Türkler de odur.” idi. Türkler Tanrının kurbacıdır ve Türkler şeytanın ordusudur. İşte bu fikirlerin sahibinin adını taşıyan mabette Türk gençleri öyle güzel bir eser ortaya koydular ki konser tamamlandığında hıçkırıklara boğulanlar sadece gurbetçi vatandaşlarımız değildi. Konseri büyük bir hayranlıkla takip eden Alman vatandaşları da aynı duygusal tepkiyi veriyorlardı. Bu yaşanmışlıklar ilerisi için

zihnimde hep bir ümit taşımama neden olan sahneler olarak yer etti.

Toplumsal yaşamın her evresinde kendisini gösteren kargaşa iş yaşamında da alabildiğince hissediliyor. Devlet ile yatırımcı, işveren ile iş gören, işletme ile müşteri arasında süregelen diyalog eksikliği hayatımızın her evresinde karşımıza aşılması zor problemlermişçesine çıkıyor. Afyonkarahisar'da faaliyette bulunan perakende işletmesi sahibi olan dostum, işletmesinin eski verimliliğinde olmadığını söyleyip, neler tavsiye edeceğimi sorduğunda, ona:

- Her gün patron olarak geldiğin işletmene bir gün çalışan, bir diğer gün müşteri gözü ile girmeyi dene, tavsiyesinde bulunduğumu hatırlıyorum.

İş yaşamında baş gösteren en önemli rahatsızlıklardan birisi de iş körlüğüdür. Problemin o kadar içerisinde olduğunuzdur ki artık sorunları fark edemez olursunuz, kanıksarsınız. Sorunlar, sizin doğrularınız olmuştur. Bu yüzden toplumun önemli bir yansıması olan işletmelerimizde vakit kaybettirmeden empati yeteneğini geliştirecek uygulamalara yer vermeliyiz.

Dünyaca ünlü bir markanın sahibine atfen anlatılan bir öykü vardır. Sırası gelmişken paylaşmak isterim. Bu çok uluslu işletmenin veliahdı kurumda çalışmaya temizlik işçisi olarak

başlar. Başarılı bulunduğu takdirde terfi ederek kurumda ilerleyebileceği bildirilir kendisine. Basamakları işletmenin tüm departmanların da başarılı çalışmalara imza atarak çıkan genç patron adayı belli bir süre geçtikten sonra en tepeye ulaşır. Başkanlık edeceği ilk yönetim kurulu toplantısında tüm üst yöneticiler yeni başkanın ilk talimatının ne olacağına kulak vermişlerdir. On iki yıl önce bir temizlik işçisi olarak giriş yaptığı işletmede bir numaralı pozisyona yükselen başkan tüm üst düzey yöneticileri süzer ve başkan olarak ilk talimatını verir:

- İşletmelerimizde çalışan tüm temizlik işçilerinin maaşlarına % 100 zam yapın.

Hedeflerine en sağlıklı şekilde ulaşanlar, nereden geldiğini bilenlerin içinden çıkacaktır.

Günümüz gençleri çalışma hayatına en tepeden başlama arzusu duyuyorlar. Tüm öğrencilerime iş yaşamının bir süreç olduğunu, basamakları teker teker ama emin adımlarla çıkmaları gerektiğini salık veriyorum. Öğrencilerime salık verdiğim bir başka konu ise Önyargılardan kendilerini koruyabilmeleri. Bu konu ile ilişkilendirilecek çok vurucu örnekler mevcut. Bu örneklerden birisine de 24 Ağustos 2008 tarihinde Sabah gazetesinde yer alan köşesinde Nazlı Ilıcak yer veriyor:

Sultan Murat Han bir rüya görür, tam bir anlam veremez. Veziri Siyavuş Paşa'yla tebdili kıyafet yollara düşer. Unkapanı civarında, yerde

yatan bir ceset gözüne ilişir. Mahalleli, bu cesetten uzak durmaktadır. Padişah, merak edip sebebini sorunca şu cevabı alır:

- İyi sanatkârdır. Azaplar çarşısında nalının hasını yapar. Ama kazandıklarını içkiye ve fuhuşa harcar. Hem şişe şarap taşır evine, hem de nereden namlı mimli kadın varsa takar peşine.

Mahalleli, cesedi yıkayıp, cenazeyi kaldırmayı istemediği için, padişah üstlenir görevi. Sadrazamın itirazına rağmen, adamın na'şını Fatih camine götürüp, önce yıkamışlar, sonra da musalla taşının üstüne koyarlar.

Ama birden bire veziri azamın aklına mevtanın bir yakını olma ihtimali gelince:

- Padişahım, bu adamın belki bir yakını vardır. Cenazesinde bulunmak ister. Haber edelim onlara.

Padişah yine o mahalleye gidip, sorup soruşturup ölen kişinin evini bulur. Kapıyı yaşlı bir kadın açmış. Vefatı ve sonraki gelişmeleri padişahıtan öğrenir ve anlatmaya başlar:

- Bizim efendi âlemde vesselam. Akşamlara kadar nalın yapar. Ama birinin elinde şarap şişesi görmesin, elindeki avucundakini verir satın alırdı. Sonra getirir dökerdi helâya. Malum kadınların ücretini öder eve getirirdi.

- Ben sizin zamanınızı satın aldım mı? Aldım, derdi. “Öyleyse şimdi dinlenmeniz

gerek.” O çeker gider, ben Kur’an okurdum kadınlara...

Padişah mırıldanmış:

- Bak sen! Oysa millet ne sanıyor!

Kadın:

- Bir gün bakasın efendim dedim. Sen böyle yapıyorsun ama bir gün komşular kötü belleyecek; inan cenazen kalacak ortada.

Kimseye zahmetim olmasın deyip, mezarını kendi kazdı bahçeye. Ama ben üsteledim.

- İş mezarla bitiyor mu, dedim. Seni kim yıkasın, kim kaldırsın?

- Peki, o ne dedi?

- Önce uzun uzun güldü, sonra, Allah büyüktür hatun dedi. Hem padişahın işi ne?

Bu konu ile ilgili benim henüz 11 yaşında iken başımdan geçen bir hadiseyi de paylaşayım.

Çocukluktan gençliğe geçtiğim dönemlerde beni en çok mutlu eden olaylardan birisi de özellikle mevsim kış iken sabah çok erken saatlerde yürüyerek gittiğim sahibi olduğumuz hırdavatçı dükkânını açmak olurdu. Bugün gibi hatırlıyorum. 1980 yılının çok soğuk bir cumartesi günü karlara basa basa Samsun Necipbey caddesindeki dükkânı açtığımda daha hava aydınlanmamıştı bile. İlk iş sobayı yaktım

ve çayı demlemeye koyuldum. Yanan sobanın üstüne ihlamur çaydanlığını yerleştirdim ve dükkânı yeni bir iş gününe hazırlama adına temizlemeye başladım, radyoda çalan türkülerin eşliğinde. Soba yanmış, çay demlenmişti. Âdetim üzere iki dükkân yanımızdaki fırından yeni çıkmış pideyi aldım, evden getirdiğim tulum peyniri ile mükellef bir cumartesi kahvaltısına hazırlandığım sırada, dükkânın vitrin camının önünde beliren 60–65 yaşlarında olduğunu tahmin ettiğim kasketli, pejmürde kılıklı bir kişi dikkatimi çekti. Arastada benden başka dükkânını açan hiç kimse yoktu ve dışarıda gerçekten Samsun standartlarına göre çok soğuk bir hava vardı. Kapıyı açtım ve amcaya kendisine nasıl yardımcı olabileceğimi sordum. Amca:

- Bakıyorum evladım, dedi.

- Gel amca içeride bak, dışarı çok soğuk yeni çay da demledim, diyerek içeri buyur ettim.

Onun sıkılgan tavırlarına aldırış etmeden, amca ile sobanın yanı başında aldığım pide ve peynirimi paylaştım. Çayın lezzeti, sobanın sıcaklığı bu gün bile güzelliğini anımsadığım hoş bir ortam oluşturmuştu. Bu sırada hava ışırmış, diğer dükkânlar da sahiplerince birbiri ardına açılmaya başlamış, çalışanlarımız da dükkâna gelmişlerdi. Bereketli geçmesini umduğumuz bir cumartesi iş gününü karşılamaya hazırlanıyorduk. Bu sırada bizim amca cebinden çıkardığı Birinci sigarasını bilmem kaçınıcı çayı ile tellendirmeye

başlamıştı. Ben de artık amca gider inşallah diye umuyordum ki;

- Patron ne zaman gelir, diye sordu.

Patron diye sorduğu babamdı ve işe gelme saatleri de yaklaşmıştı. Bu soruyla beni bir telaş aldı. Eyvah dedim kendi kendime bu soğuk havada dükkâna alıp kahvaltımızı paylaştığımız adam bir de dilenecek ve kabak benim başıma patlayacak. Bende telaş had safhada. Zihnimde bu sorgulamaları yaparken babam -patron- geldi. Amca yerinden kalktı ve babamın bulunduğu bölüme yöneldi. Ben gelişmeleri, daha doğrusu işiteceğim azarı düşünüp mazeretler geliştirirken yaklaşık 25–30 dakika sonra babamın sesiyle kendime geldim. Kaderime razı, babamın bulunduğu büroya girdim. Babam bana bir kâğıt uzattı ve sipariş fişinde yazan malzemeleri kalfalarımızla hazırlamamızı, amcanın oğluna kaportacı dükkânı için gerekli olan malzemeleri sattığımızı söyledi. O anki şaşkınlığımı şu an dahi yaşıyorum. Sonradan öğreniyorum; amca, köyden erken saatlerde bizim de bulunduğumuz hırdavatçılar çarşısına geliyor. En hesaplı ve kaliteli bulduğu mağazadan, oğlunun yeni kuracağı dükkânı için gerekli olan malzemeleri alacak ama benim ona karşı takındığım dostça ve samimi tavırdan o kadar çok etkileniyor ki “Ben bu işletmede zarara uğramam.” düşüncesi oluşuyor ve başka hiçbir mağazaya gitme ihtiyacı duymadan ürünleri bizim işletmemizden almaya karar veriyor. Bu gelişmeleri öğreniyorum ama benim şaşkınlığım hâlâ geçmiş değil. “Bu adam

malzemeler için gerekli olan parayı nereden bulacak?” diye geçiriyorum hâlâ içimden. Biz malzemeleri hazırladık, sıra ödemeye geldi. İşte o an, çoraptan, kasketten, beldeki kuşaktan çıkan tomar tomar para destelerine şahit oldum. Hayatımın hiçbir döneminde insanları kılık kıyafetine bakarak değerlendirmedim ve sınıflandırmadım.

Daha sonraki yıllarda okuduğum Erzurumlu İsmail Hakkı Hazretleri'nin bir şiiri o gün yaşadığım olayları ne de güzel betimliyor:

Harabat ehlini hor görme Zakir

Definelere malik viraneler var.

Beni üniversite eğitimlerimden çok önceleri hayata hazırlayan Anadolu Hırdavat, sağ olsun.

Sağ olası kasketli amca, sağ olası...

Hatalar ve Sorunlar

Kazasız, belasız gitmenin adını istikrar koyanlar bu yazıyı okumasınlar. Hata yapmak, insanlar içindir, bu gerçeği kabul etmeden söze başlamayalım. Günümüzde *hayır* demek çok kolaylaştı çünkü insanlar *evet* dediklerinde yapacak çok işlerinin olacağını farkına vardılar.

Hata yapılabilir, zaten hata yapmayan kişinin, iş yapıyor olması düşünülemez. Fakat hatalar alışkanlık halini almamalıdır. Bu bağlamda konuya vurgu yapan bir öyküyü paylaşmak isterim. Bir İtalyan hayatta en çok istediği ürüne yani Ferrari marka bir arabaya sahip olmuştur ve keyifle seyir halindedir. Otoyola çıktıktan yirmi dakika sonra arkasından

gelen bir araç hızla arabasına arkadan çarpar. Ferrari'ye çarpan araç bir kamyonudur. Arabanın arkasında önemli bir hasar oluşur. Kamyon şoförü başlar yalvarmaya:

- Aman ağabey ben zaten şoförüm, kamyonun sahibi değilim ömür boyu çalışsam bu zararı ödeyemem, der.

İtalyan bu yoğun istekten bunalır, zararını unuttur ve:

- Git kardeşim işine, deyip arabaya atlayıp yoluna devam eder.

İtalyan arabasıyla biraz yol aldıktan sonra kırmızı ışıkta durur. Tam bu esnada arkadan kontrolsüz gelen bir araç kendisine büyük bir hızla yeniden çarpar. İtalyan artık çıldırır, hızla arabadan inerken arkadaki kamyonun camı açılır ve şoför seslenir:

- Benim ağabey yabancı değil, deminki kamyoncu.

Sorunlar, aslında ayakkabınız içindeki taş gibidir. Onları arayıp, bulabilmemiz için çok fazla çaba sarf etmemize gerek yoktur. Bazen tarifi ve tahlili o kadar kolaydır ki sorunların. Çözümü kendi içinde saklıdır. Büyük bir olasılıkla sorunların büyük hatalara ve telafisi imkânsız sonuçlara neden olmasında, bahsedilen yaklaşımın tarzının, toplumun tabanına yayılmamasının etkisi büyüktür.

Günün birinde meslekleri; fizik mühendisi, kimya mühendisi, jeolog, matematik öğretmeni ve antropolog olan bir dağcı grubu yüksek bir dağın zirvesine çıkmak için tırmanışa başlar. Tırmanışın üçüncü saatinde kötü hava koşullarının da etkisiyle üzerlerine çığ düşer ve hepsi farklı yerlere savrulur. Olayın meydana geldiği bölgede yaşayan köylüler uzun uğraşlar sonrasında çığ altında kalan gruba ulaşır ve onları yarı baygın oldukları halde bir eve götürürler. Sobanın etrafına grubu yerleştiren ev sahibi köylü, mutfağa giderek sıcak bir çorba yaparak misafirlerine ikram etmek için hazırlık yapmaya koyulur.

Yavaş yavaş kendilerine gelen grup elemanları, misafir oldukları evde sobanın neden bir metre yükseklikte, taşların üstünde kurulu olduğunu tartışır ve hepsi de kendi çalışma disiplinlerine uygun sebepler öne sürerler. Tartışma o kadar sertleşmeye başlamıştır ki sesler mutfağa kadar gelir. Köylü telaşla odaya gelir ve şaşkın gözlerle, adeta “*Ne oluyor?*” dercesine misafirlerine bakar. Fizik mühendisi heyecanla sorar ev sahibi köylüye:

- Çabuk söyle; bu soba hangi sebep ve inaniştan dolayı bir taşın üzerinde duruyor?

Ev sahibi gayet sakin, tartışmanın nedenine akıl erdirememiş şekilde cevap verir:

- Boru yetmedi beyim.

Engeller, bazı insanların kırılmasına, bazılarının da rekor kırmasına neden olur. Burada önemli olan bu engellerle karşılaşacak kişinin göstereceği reaksiyondur. “Engeller beni ezemez. Kendisini yıldızla şartlamış bir adam fikrini değiştirmez.” diyen bir birey bu söylemi hayatın amacına dönüştürüp, yaşadığı için Leonardo da Vinci olabilmiştir.

Sorunların ortadan kaldırılabilmesi için gerekli olan temel unsur, güçlü irade ortaya koyabilmektir. Sorunlar çoğunluğun değil, güçlü olanın karşı duruşu ile çözümlenecek ve hataya dönüşmeyecektir. Dünya servetinin %50’sini, dünya nüfusunun %2’sinin elinde olması, çoğunluğu oluşturan %98’lik kesim için evrensel bir sorun değil de nedir? Peki, bu büyük adaletsizlik ve sorun, bugünün konusu mudur? Elbette hayır? Bugünün insanlarına atalarından kalan ve reddedilen mirastır yaşananlar. Santayana’nın dediği gibi: “Geçmişî hatırlamayanlar, onu bir kez daha yaşamak zorunda kalmaktadırlar.”

Bu durumda, yapılabileceklerin en iyisi, sorunlar daha ortaya çıkmadan, her an çıkabilirmiş gibi hazırlıklar yapabilmeye yeteneği ile donanmış kuşaklar yetiştirebilme iradesine sahip olabilmektir. Amerikan iş yaşamının en tehlikeli sözü olan *kırık değilse onarma* mantığından uzaklara kaçabilmek gerekir fikri planda. Sadece sorunlar ortaya çıktığında bu problemler üzerinde düşünme eyleminin yerine

getirildiğinin eleştirisi mevcuttur bu söylemde. Oysa sorunlar daha ortaya çıkmamışken, ileride karşılaşılabileceği kestiriminde bulunulmalı ve alternatifli çözüm metotları geliştirilmelidir. Bu uygulamalar, uygulayıcılarına önemli bir avantaj sağlayacaktır. Bu avantaja sahip olan işletme ve toplumların kazanımlarını varın siz hesaplayın.

Başlangıç tarihi olarak 1357 yılı tespit edilen, dünyanın en uzun soluklu spor organizasyonu olan tarihi Kırkpınar güreşlerini istenilen uluslararası seviyeye getirememiş olmamızın altında yatan neden de budur. Her yıl bu güreşleri takip etmek için Japonya'dan gelip sonrasında bir saati geçmeyen programlar yapıp dönen televizyon ekibinin ilgisi sizin için yeterliyse söyleyecek sözüm yok tabi.

Bir kestirim de sorunların çözümünde izlenecek stratejiler noktasında atalım, yeri gelmişken. Sorunların çözümünde bireylerin kendi karakterlerini yansıtan değişkenlikte tavırlar sergilemeleri eşyanın tabiatındandır. Her yiğidin elbette farklı yoğurt yiyişi olacaktır. Ne demek istediğimi bir örnek yardımıyla arz edeyim:

Bedevinin develeri kaybolmuş. Üzüntü içinde o yörede yaşayan Bilgenin yanına koşar hemen deve sahibi ve seslenir:

- Efendim, lütfedip dua edin de develerim bulunsun.

Bilge kişi, kendisinden talep edilen bu ricayı kırmaz ve bedevinin develerinin bulunması için Allah'a dua eder. Dua edilir edilmesine ama bir hayli zaman geçtiği halde develerden hiçbir haber yoktur. Sabırsızlanan ve endişelenen bedevi, bu kez Hz. Ali'nin yanına gelir, durumunu anlatır ve ondan da dua etmesini rica eder. Rastlantıya bakın ki; Hz. Ali de bilge adamın duasının aynısını eder. Hz. Ali'nin dua ettiği günün akşamında ise bedevinin develeri bulunur. Develerine kavuşmanın verdiği rahatlıkla bedevi ilk dua eden bilgenin yanına koşar, serzenişte bulunmak için:

- Siz dua ettiniz, haftalar geçmesine rağmen develerim bulunmadı. Hz. Ali hem de sizin ettiğiniz duanın aynısını yaptığı halde, develerim akşamında bulundu, nedir bunun hikmeti?

Bedevi tarafından bu tür iğneleyici belki de kendini suçlayıcı soruya muhatap olan bilge kişi, istifini hiç bozmadan beyinleri zonklatacak ve büyük dersler çıkartılacak şu cevabı verir:

- Evladım; dua aynı olabilir ama ağız farklı, ağız.

İnsanlar sorunlardan kaçarak kurtulabileceklerini varsayarlar ki bu, düşülebilecek en acınası durumdur. Sorunların çözümünde, olayların en az kayıpla hatta kazançla sonuçlandırılmasının önündeki temel engellerden birisi olarak insanların çok zor tatmin olan, doyumsuz varlıklar olmasını görüyorum.

İnsanların çoğunca sorun olarak görülen olayların çözümlerini toplumun tümüyle paylaşmak kadar güzel bir davranış olmasa gerek. Aksine bir görüş ve yaşam tarzına sahip olanlar ise tarihin tozlu sayfalarında ancak ve ancak bencillikleriyle yer bulabileceklerdir. Söz buraya gelmişken 1993 yılında Afyonkarahisar’da bir konferansını takip ettiğim Cem Boyner’den dinlediğim öyküyü paylaşmak istiyorum:

İnsanlığın ikinci dünya savaşının yıkımını yaşadığı yıllar ve Nazilere ait bir toplama kampı. Kampta Ruslar, Yahudiler, Polonyalılar ve üç gruba ait olmayan bir de bizim kahramanımız Bay X var. Naziler, ilk gün gelmişler ve:

- Ne kadar Rus varsa, ayrılısın şu tarafa, demişler.

Bizim Bay X, Ruslara ne olacağını az çok tahmin edecek kadar kampta bulunduğu için ve Rus olmadığı için şükretmiş. Naziler, o gün Rus esirleri götürmüşler ve o andan sonra da bu insanları gören olmamış. Ertesi gün Naziler tekrar gelmişler ve bu sefer:

- Ne kadar Yahudi varsa, ayrılısın şu tarafa, demişler.

Bay X, bu kez de Yahudi olmadığı için şükretmiş, Allah’a. Naziler, o gün Yahudi esirleri de Ruslar gibi götürmüşler ve o andan sonra bu

insanları da gören olmamış. Ertesi gün Naziler tekrar gelmişler. Bu kez:

- Ne kadar Polonyalı varsa, ayrılın şu tarafa, demişler.

X; sınırları gergin ama yine de mutlu bir şekilde, bu kez de Polonyalı olmadığı için şükreder. Naziler, o gün diğer iki gün de olduğu gibi Polonyalı esirleri götürürler.

Bay X ne kadar şanslı bir insan olduğunu düşünse dursun Naziler bir sonraki gün tekrar gelirler. Bu seferki gelişlerinde ise şöyle seslenirler:

- Hey X, sen gel.

Sizlerin de etrafınızda muhakkak Bay X'ler vardır. Bir gün onlarla karşılaşsanız benden selam söyleyin ve sıranın bir gün onlara da geleceğini hatırlatın.

Michael Gerber, “Girişimcinin gözünde çoğu insanın değeri, hayallerinin önünde duran problemler kadardır.” der. “Bir hatayı hemen düzeltin, hemen yapın ve bir sorun ortaya çıktığında düzeltmek için zaman kaybetmeyin. Ertelemek, daha sonra daha büyük kayıplara neden olabilir. Karşınıza çıkan fırsatları doğru zamanda ve doğru biçimde karşılayın.” düşüncesi ise Tauchi Ohno tarafından dillendirilmiştir.

Ben de bu bağlamda sizlere bir futbol takımının, gol yemesi eğer muhakkaksa, bunu oyunun seksen dokuzuncu dakikasından ziyade birinci dakikasında tercih edeceğini rahatlıkla söyleyebilirim. Ne de olsa tercih edilen dakikadan sonra bu yenen golü telafi etmeye yetecek kadar zaman bulunulacaktır.

Yaşamda başımıza gelen her sorunun akıllıca gizlenmiş bir fırsat olduğunu algılayabilenlere ne mutlu.

Kriz ve Değişim

Kriz terimi, bizim ülkemiz gibi ülkelerin insanların yaşamının adeta ayrılmaz bir parçası haline almıştır. Yaşamımızın bu kadar içinde olan bir kavramın sosyolojik olarak tanımlanmasından kaynaklanan karmaşa ise ayrı bir tartışma konusudur.

Bence kriz, toplumların değişime ayak uyduramamasından kaynaklanmaktadır. Başarısızlıklarına bahane arayanların icat ettikleri ve içinde buldukları toplumun zihnine bir virüs gibi naksetmeye çalıştıkları bir söylemdir. Mark Warland: “Fikirler ihtiyaçlar tarafından uyarılırlar.” der. Archie Norman’a göre ise, “Düşünme

yeteneği en iyi krizde kullanılır. Bu sebeplerden dolayı büyük problemlerden korkmayıp tam tersine çok rahat bir şekilde her zaman bir çözüm olduğunu düşünmek gerçek profesyonelliktir. Bu da değişimin gerekliliğine göndermede bulunur.”

Geçmişte yaşanan sorunlar gelecekte tekrar edilmemelidir. İlk hatanın saflığın sonucu olduğunu kabul etmekle birlikte, sonrasında tekrar edilenlerin suçun ürünü olacağını hatırdan çıkarmamak gerekir.

Ağzımızdan çıkan sözlerin sonunu düşünmeden konuşabiliyoruz. Plansız programsız yatırımlar sonrasında gerçekleştirilen eylemlerimizden kaynaklanan suç dışımızda bazı olaylara bağlama gayretkeşliğine tutuluyoruz.

2000 yılında Avustralya’da gerçekleştirilen Sydney Olimpiyatları’nın Amerika Birleşik Devletleri’ndeki yayın hakkını NBC televizyonu, olimpiyat komitesine 1 Milyar dolar ödeyerek satın aldı. NBC yöneticileri, bu zararı açıklarken ABD ile Avusturya arasındaki saat farklılığının kendilerini etkilediğini, Sydney’de yarışmalar gerçekleştirilirken bütün Amerika’nın uyuduğunu, canlı yayınların izlenmediğini dillendirdiler. İnsanların sonucunu bildikleri bir yarışmayı izlemek istememelerini başarısızlığın ana nedeni olarak sundular. Oysa aynı dönemde bir film tüm dünyada gişe rekorlarını kırıyordu: *Titanic*. Şimdi sorarım size, bu filmi izlemek için sinema salonlarını hınca hınç dolduran

yüzbinlerce insan filmin sonunda Titanic'in batacağını bilmiyorlar mıydı? Kimse, ama hiç kimse kendi başarısızlığına kılıf aramaya çalışmasın boş yere. İnanırdıcı olamaz.

Değişimle ilgili yaklaşımların 1960 yılında başladığını görüyoruz. 1970'li yıllarda küllenen bu düşünce 1990'lı yıllarda yeniden dünya gündemine oturdu. Günümüzde en güçlü ya da en büyükler değil, değişime en çabuk uyum sağlayanlar ayakta kalacaktır.

Kâinatın asla boşluk kaldırmadığı dönemlerden geçiyoruz. Karar almayı geciktiren toplumların yerine, birileri o boşluğu muhakkak dolduracaktır. Yarının kazananlarının bugünün kazananlarından çok farklı niteliklere sahip olacağı ise muhakkaktır.

Günümüzde; fikri değişim, her alanda kendine yol bulmaktadır. Kurumlarında *değişim kültürü* aşılabilen yöneticiler bununla yetinmemeli değişimi yönetebilmeyi de öğrenmelidirler. Değişimi yönetebilmek için, değişimin nedenini anlamak gerekmektedir. Değişim olarak adlandırılan kavram insanları oradan oraya savuran bir rüzgâr olmaktan çıkarılmalı, değişim yönetilebilir olmalıdır.

Ben, olumsuzluklardan pozitif neticeler doğabileceğine yürekten inanıyorum. Yaşanan zorlukların şiddetinin toplumu geliştireceğine ve yeni fırsatlar doğuracağına inancım sonsuz.

Serçenin yeteneklerinin gelişmesinde, atmacanın serçeye musallat olmasının etkisinin olmadığını iddia etmek kanımca yersiz olur.

Kriz ortamında bilinen markaların fiyatını düşürmek, tüketicilerin gözünde marka konumlanmasını telafi edemeyecek şekilde değiştirebilir. Bu sebeple başarılı, lider marka sahipleri daha düşük fiyatlı ikinci grup markalara ağırlık verirler. Bu markaların promosyonunu arttırmırlar. P&G'nin piyasada unutturduğu ve yavaş yavaş pazardan çektiği Mintax ve Blendax markalarını, yeniden ekonomik marka olarak eski reklâm uygulamalarıyla lanse etmesi örnek bir uygulamadır. P&G en kıymetli varlıkları olan Ariel ve Pantene markalarına zarar vermeden, o markaları riske etmeden, Mintax ve Blendax ile krizde ihtiyacı olan satış seviyesini tutturabilir.

Başarı öykülerinin çoğunun, birçok insanın kriz olarak tanımladığı dönemlerde değişim sürecini yakalayıp yatırım gerçekleştiren müteşebbislerce yazıldığını göz ardı etmemek gerektiği düşüncesindeyim.

“Dert ve sıkıntılar şahsi ve mesleki gelişmemiz için birer fırsat, karakterimizi yoğurup, şekillendirecek birer araçtır. Dert ve sıkıntılar hayatın her alanında başarılı olmaya ve rüyaların gerçekleşmesine yardımcı bile olabilir. Dâhiler, dert ve sıkıntılardan çıkar.” diyor İsmail Kaya, *Pazaryeri Pazarola* adlı eserinde. Krizleri avantaja dönüştürmek çoğu zaman en mümkün olan yoldur. Dezavantajlar, avantaj haline

dönüştürüldüğünde beraberinde başarı öyküleri doğar.

Japonya’da çok zengin bir ailenin tek bir çocuğu bulunmaktadır. On iki yaşlarındaki bu erkek çocuğu yaşamı boyunca istediği her şeye sahip olmuştu. Bu durum, çocukta psikolojik bazı rahatsızlıkların baş göstermesine neden olmuştu. Aile çocuğun kişisel gelişimde bazı sıkıntıların oluştuğunu fark ettikten sonra isteklerinin karşılanmasında eski aceleciliklerini terk etmiştir. Bir gün çocuk annesine:

- Ben judo dersi almak istiyorum, der.

Aile, belki de ilk kez çocuğa, hayır der ve isteğini geri çevirirler, hayatta her istediğine anında kavuşamayacağı duygusunu tattırmak adına. Çocuk çok üzülür ama pek de belli etmez bu durumu ailesine.

Bu olaydan altı ay sonra çocuğun da içinde bulunduğu otomobil büyük bir trafik kazası geçirir. Kaza sonucunda çocuk sol kolunu tamamen kaybeder. Fiziksel anlamda tedavisi tamamlanmasına rağmen, eski neşesi ve hareketliliğinden eser yoktur. Aile bu durum karşısında psikologlardan yardım ister. Çocukla defalarca görüşen psikologlar aileye çocuğun kaza öncesi en çok yapmak istediği şey ne ise ona kanalize edildiği takdirde, kendisini toparlayabileceği konusunda öneride bulunurlar.

Psikologların bu önerisini değerlendiren aile, çocuğun kaza meydana gelmeden altı ay önce talep ettiği judo derslerini hatırlarlar. Büyük bir fedakârlık göstererek Japonya'nın en önemli eski şampiyonlarından bir eğitimciyi çocuklarına özel ders vermesi konusunda ikna ederler. Judo hocası, yeni öğrencisiyle tanıştıktan kısa bir süre sonra aralarında çok sıcak bir ilişki sağlanır. Adeta baba, evlat yakınlığı kurulur.

Judo hocası, öğrencisine bir teknik öğretir. Bu teknik uyarınca çocuk, rakibinin sağ kolundan yakalayacak ve çok seri bir şekilde karşısındakini yere savuracaktır. Bu teknik üzerinde o kadar çok çalışırlar ki çocuk artık bu hareketi otomatik olarak yapar hale gelir. Çocuk bir şeyleri başarmanın verdiği mutlulukla kaza öncesindeki yaşama sevincini yakalamış, inanılmaz bir kişilik değişimine uğramış ve bilgeleşmiştir adeta. Karşılaştığı olaylar karşısında takındığı mantıklı ve sağduyulu tavır haliyle en çok ailesini ve yakın çevresini memnun etmektedir. Çocuğun zihnini kurcalayan bir tek şey vardır: hocasının kendisine sadece bir tek teknik öğretmiş olması. Bir gün hocasına bunun nedenini son derece büyük bir saygı çerçevesinde sorar.

- Sayın hocam, sizinle olmaktan çok memnunum, sizinle geçirdiğim zaman zarfında kendimi çok iyi hissediyorum. Ama merak ediyorum, bana başka teknik öğretmeyecek misiniz?

Hocası, öğrencisine cevaben:

- Evladım, sana öğrettiğim teknik sana yeterli gelecektir, diyerek cevap verir.

Bu diyalogdan altı ay sonra hoca, öğrencisine kendi kilosunda bir şampiyonaya katılacağı müjdesini verir. Çocuk bu bilgiyi alır almaz çok sevinir sevinmesine ama endişelenmekten de kendisini alamaz. Öyle ya böyle bir şampiyonada bildiği tek bir teknikle mücadele edebilmek pek mantıklı gelmemiştir çocuğa.

Nihayet, şampiyonanın yapılacağı tarih gelip, çatar. Tribünler tıklım tıklım doludur. Çocuğun başta ailesi olmak üzere okulundan öğretmenleri ve öğrenci arkadaşları da merakla neler olacağını görebilmek için yerlerini alırlar. İlk müsabaka sonrasında çocuk bildiği tek teknikle rakibini yener. Sonra iki, üç bütün müsabakalardan galibiyetle ayrılır. Artık final müsabakasına Geldiğinde çocuk, adeta yalvaran bir ifadeyle hocasına seslenir:

- Hocam, bakın finale geldik, ne olur bana bir teknik daha öğretin.

Hoca, kendinden çok emin bir ifade ile öğrencisine seslenir:

- Çık ve sana öğrettiğim tekniği uygula.

Çocuk, çaresizlik içinde ama inançla final müsabakasına çıkar ve bildiği o tek teknikle finaldeki rakibinin de kısa zaman içinde sırtını mindere yapıştırır. Hakemlerce galip ilan edildikten sonra hocasının boynuna sarılır. Sevinçten gözyaşı döküp tribünler tarafından çılginca alkışlanırken, aklını kemiren o soruyu sorar hocasına:

- Ne olur bana söyleyin. Nasıl oldu da bir tek teknikle şampiyon oldum?

Hocası, öğrencisinin bu sorusunu son ders kabilinden cevaplar:

- Rakiplerinin, senin uyguladığın tekniğe cevap verip seni yenebilmeleri için uygulayabilecekleri tek bir karşı teknik vardı: senin sol kolundan yakalayabilmeleri.

Bu öyküyü, rekabet etmeleri gerekirken, zorluklardan avantajlar çıkartmaya uğraşmaları gerekirken, ağlayıp sızlayıp teşvik bekleyen kişi ve kurumlara ithaf etmek isterim.

Bill Gates, *Önümüzdeki Yol* adlı hepinize tavsiye edeceğim eserinde:

“Değişim karşısındaki engeller düşünüldüğünde, eğitimde büyük ilerlemeler konusundaki kuşkuculuk anlaşılabilir. İşte bu nedenle, teknolojinin öğrenmeyi nasıl destekleyebileceğini tanımlamadan önce, eğitim sisteminin değişebilir olduğunu ve -tam olarak

zamanı belirsiz olsa da- kaçınılmaz olarak değişeceğini anlatacağım. Değişimin gerçekten olanaklı olduğuna inanabilirsek, benzer biçimde öğrenci ve öğretmenlerle ilgili olasılıklarda da iyimser olmak kolaylaşır.” görüşlerini dillendirir.

Bu bağlamda ben, en basit değişim çabalarının bile verimliliği arttırıcı bir rol oynadığına inananlardanım. Hâlihazırda var olan eşyalarında hiçbir farklılık olmamasına rağmen ev hanımlarının bunların yerlerini değiştirerek gerçekleştirdikleri farklılıkların insanda oluşturduğu rahatlama duygusu da mı bizlere ilham vermiyor?

Unutmayınız, Rönesans olmadan Reform yapılamaz.

Zekâ

Yaşadığımız çağda zekâyâ değer verenler kazanacak, bu artık kaçınılmaz bir gerçek olarak önümüzde durmakta. Zeki davranışları, zeki insanların ortaya koyacağından hareketle, insanların kıyafetleriyle karşılanıp, fikirleriyle uğurlandığı dönemde olduğumuzu aklımızdan çıkarmamalıyız. İnsanlarımıza, zihnin paraşüt misali ancak açıldığında iş gördüğünü net bir şekilde anlatabilmeliyiz.

İki adamın içinde bulunduğu sandal batır ve ıssız bir adaya sığınmak zorunda kalırlar. Acıkınca balık avlamaya çıkarlar ancak sadece bir balık yakalayabilirler. İki kişi olmalarına

rağmen yenebilecek sadece bir balık olması aralarında şu diyalogun yaşanmasına neden olur:

- Geçen bir haber okudum gazetede, bu balıkların en faydalı yeri kafa kısmıymış.

- O zaman kafa kısmını ben yiyeceğim, sen diğer bölümleriyle yetin.

Birinci adam balığın gövdesini, ikinci adam ise sadece kafa kısmını yer, anlaştıkları gibi. İkinci adam bu taksimin pek de doğru bir tercih olmadığını iş işten geçtikten sonra fark eder:

- Bence bu durumda bir gariplik var, sanki sen beni aldattın gibi geldi.

- Bak akıllanmaya başladın bile.

Yaşam denilen serüvende önemli icatların çoğunu, hiç ümidin kalmadığı anlarda çabalamaya devam eden insanların başardığına yürekten inananlar, entelektüellerin problemleri çözdüğünü, dâhilerin ise problemlerin oluşmasını önlediğini kabul ederek işletmelerine yeni bir yol haritası kazandırmak zorundalar.

Bir yabancının yolu daha önce hiç uğramadığı bir kasabaya düşer. Bu kasabada en çok dikkatini çeken şey, halkın kasabanın budalası olarak nitelendirdikleri bir adama gösterdikleri ilgidir. Budala olarak nitelendirilen adamın özelliği kasaba halkının kendisine yüzlük,

ellilik, onluk banknotlar verirken her seferinde onluk banknotu tercih etmesidir. Kasabanın yabancıları ortaya konan bu görüntüyü hayretler içinde takip eder ve hiç kimse yokken bunun nedenini adama sorar.

- Çok basit, yüzlük banknotu alsam ondan sonra aynı tecrübeyi tekrarlamazlar ki.

Tüketici budala değildir ve böyle değerlendirilmemelidir. Bu tarzda davranışlar sergileyen işletmeler er ya da geç başarısızlığa uğrayacaklardır.

Kırmadan dökmeden, serdedilecek zekâ ürünü söylemlere ne kadar da ihtiyacımız var bu günlerde: Ünlü yazar Bernard Shaw ile İngilizlerin efsane başbakanı Churchill hiç geçinemez ve sık sık birbirlerini iğnelermiş. Bernard Shaw, sahnelenecek oyununun ilk gecesine, Churchill'i davet etmiş ve davetiyeye de bir pusula iliştirmiş:

- Size iki kişilik davetiye gönderiyorum. Bir dostunuzu alıp gelebilirsiniz. Tabii dostunuz varsa.

Başbakan Churchill, hemen cevap göndermiş:

- Maalesef o gece bir dostuma söz verdiğim için oyununuzu seyretmeye gelemeyeceğim.

İkinci gece gelebilirim, tabii oyununuz ikinci gece de oynarsa.

İbret alınması dilekleriyle çarpıcı bir örnek daha:

Çiftçi babanın tek oğlu vardır o da cezaevindedir, yaşlı adam kara kara tarlayı nasıl sürüp ekeceğini düşünmektedir. Bu yaşlı haliyle bunu başarması mümkün görünmemektedir. Tarla sürülmediği takdirde evdeki altı nüfusun iaşesini sağlayabilmesi imkansızdır. Bu gerçeğin farkında olan sadece yaşlı adam değildir, cezaevindeki oğul da bu durumun farkındadır. Bir gün yaşlı çiftçiye oğlundan bir mektup gelir. Mektuptaki bir ifade oldukça çarpıcıdır:

- Baba tarlayı sakın kazmayın, öldürdüğüm adamın cesedi bizim tarlada.

Tahmin edeceğiniz gibi, cezaevinden gönderilen mektuplar yetkililer tarafından ön incelemeye tabi tutulmaktadır. Mektup yaşlı adama ulaştıktan bir gün sonra altı kişilik bir ekip köye gelir ve mektupta yazılı olan cesedi tarlada aramaya başlarlar. Tarlada ne ceset vardır ne de işlenmiş bir cinayet. Cezaevinde elleri kolları bağlı olan evlat babasına sürülmüş bir tarla ikram etmiştir hepsi o kadar.

Cüssesine kıyasla en büyük beyne sahip olan canlının karınca olduğunu yapılan araştırmalar neticesinde öğreniyoruz. Karıncanın

beyni vücudunun toplam ağırlığının % 6'sını oluşturmaktaymış. Karıncaların ne kadar çalışkan yaratıklar olduğunu bilenler için bu araştırma sonucu ve elde edilen bulgular şaşırtıcı olmasa gerek. O halde bize düşen; ateş böceği kadar ışık saçamayan insanlara yıldız muamelesinin yapıldığı dönemlerin kapatılmasına katkı sağlamaktır.

Eleanor Roosevelt'in de dediği gibi: Hiç kimse sizin izniniz olmadan, size kendinizi değersiz hissettiremez.

Eğitimin Önemine Dair

Bill Gates: “Bir kişinin gelir seviyesini öğrenmek için, dünyanın neresinde yaşadığını değil, eğitim seviyesinin ne olduğu sorusunu sormamız gerekecek.” diyor. Pazarlama çalışan bir eğitimci olarak, öğrenmeyi ve öğretmeyi yaşamın en anlamlı alışverişi olarak değerlendiriyor ve bizim çalışma alanımızda eğitimin her anlamda büyük önem taşıdığına yürekten inanıyorum. Fakat çalıştığımız alan dikkate alındığında salt eğitimin yeterliliğini kim kabul edebilir? Sizlerin de yaşamınız boyunca diplomalı ama yeterince eğitilmemiş çok kişi tanıdığınızdan eminim.

Yaşadığımız çağda bilgi de çoğaldı ona ulaşacak kaynaklar da. Ben en büyük sorun olarak bilgiyi kullanacak olan insana duyulan ihtiyacı görüyorum. Bakın, ne demek istediğimi birkaç örnekle açıklamaya çalışayım. Kırsal bölgede yaşayan insanlar genellikle çocuklarının ya ziraat mühendisi ya da veteriner hekim olmasını ister. İşte bu umutlarla ziraat fakültesine eğitim alması için bin bir umutla gönderilen evlatlardan birisi yedi sene sonra diplomasını alıp köyüne döner.

Mark Twain'in "Ben on dört yaşımdayken babam o kadar cahildi ki, yakınımda olmasına dayanamazdım. Ama yirmi birine geldiğimde öyle çok şey biliyordu ki, yedi yılda nasıl öğrendiğine şaşım." sözünden haberdar olmayan ya da haberdar olduğu halde bu felsefeyi içselleştiremeyen bireylerden olan evlat, başlar ahkâm kesmeye:

- Baba, merak etme artık bu elma ağacından yılda üç kez ürün alacağız.

Çiftçi baba, söylenenlerden sonra şaşkınlık geçirir ve cevap verir:

- Alamayız, evladım, bu imkânsız.

Çiçeği burnunda ziraat mühendisi oğul, babasının bu çıkışına rağmen ısrarını sürdürür:

- Baba, siz ne bilirsiniz. Ben bunun eğitimini aldım bunca yıl, bana güvenin.

Bağrı yanık baba son noktayı bir ders niteliğinde koyar:

- Oğlum, sana güveniyorum. Ama düşüncemde de ısrarlıyım. Çünkü bu elma değil, armut ağacı.

Güler misin, ağlar mısın!

Düzenlenen toplantı esnasında, katılımcılardan biri Mehmet Akif'i küçük düşürmek ister:

- Affedersiniz, siz veteriner misiniz?

Mehmet Akif hiç istifini bozmadan şöyle yanıtlar bu art niyetli soruyu:

- Evet, bir yeriniz mi ağrıyordu?

Bir örnek de uzaklardan verelim. “Elmas, nasıl yontulmadan kusursuz olmaz ise; insan da acı çekmeden olgunlaşmaz.” diyen Konfüçyüs’ün söylemini hatırdan çıkarmadan. İşsiz biri, uluslararası bir teknoloji şirketine temizlik işçisi olmak için başvurur. Personel şefi kısa bir mülakat yaptıktan sonra başvuruda bulunan kişiye döner ve:

- İşe kabul edildin, bana e-mail adresini ver, sana başlama tarihini ve getireceğin evrakları bildireceğim, der.

Adam boynu bükük bir şekilde kendisinin bir e-mailinin olmadığını söyler. Personel müdürü

çalışılacak yerin bir teknoloji şirketi olduğunu bu işletmede temizlik işçilerinin bile e-mailinin bulunması gerektiğini bildirerek bu durumda kendisini işe alamayacağını yüzüne vurur. Adam ne yapacağını bilmez ve kırgın bir şekilde, cebinde sadece 10 \$ olarak dışarı çıkar. Evde kendisinin bakmakla yükümlü olduğu bir eşi ve üç çocuğu gelir aklına. Cebindeki son parasıyla şehrin haline gider ve bütün parasıyla iki kasa domates alır. Kapı kapı dolaşarak domatesleri satar ve sermayesini iki katına çıkarır. Bu günlerce sürer ve sermayesini daima arttırdığını görür. Artık evinden çok daha erken çıkıp, çok daha geç dönmeye başlamıştır. Kısa zaman sonra bir el arabası satın alır ve satışlarına bu yolla devam eder. Daha sonra bu araba bir kamyonu dönüşür. Beş yıl sonra Amerika'nın en büyük gıda distribütörü olmuştur. Nereden geldiğini hiç unutmayan kahramanımız, ailesinin geleceğini garanti altına almak için tüm aile fertlerini en yüksek orandan sigortalatmaya karar verir. Bu işlemler için yaşadığı bölgenin en güçlü sigorta şirketine gider ve isteklerini sıralar. Sigorta işlemlerini yerine getiren görevli bayan, görüşmenin sonunda sigorta teklifini göndermek üzere e-mail adresini ister. Kahramanımız e-mail adresinin olmadığını söyleyince şaşırان görevli şaşkınlık içinde müşterisine şöyle seslenir:

- Gerçekten çok enteresan, mail adresiniz yok ama bu kadar önemli bir şirketin sahibisiniz. Mail adresiniz olsa kim bilir nerelerde olurdunuz?

Kahramanımızın yüzünde tatlı bir gülümseme belirir ve cevap verir:

- X işletmesinde temizlik işçisi olurdum herhalde.

Ben, alınan eğitimin sonrasında elde edilen verimden, Douglas Mallac'ın ortaya koyduğu tanımı çıkarıyorum:

- Dağ tepesinde bir çam olamazsan, vadide bir çalı ol, fakat oradaki en iyi çalı sen olmalısın.

Alanınızla ilgili aldığımız eğitim size bu anlamda bir değer kazandırmaya yönelikse bu anlaşılabilir bir durumdur. Diğer sonuçlar ise sadece ve sadece zaman kaybı olarak nitelendirilebilir.

Geçen yıl ailemle birlikte ana haber bülteninde özel bir hastaneye yürüyerek giren bir hastanın yanlış tedavi uygulaması sonrasında vefat etmesinden hastane çalışanlarını sorumlu tutan hasta yakınlarının çıkardığı arbedeyi izlerken çok üzüldüğümüzü hatırladım. Olayın insani boyutu zaten fevkalade üzücüydü. Ben bu olaya başka bir açıdan da bakılması taraftarıyım. Olay sonrasında herkes, bir suçlu arama telaşına ve yanlışına düşmüştü. Bireylerle uğraşmaktan, sistemi sorgulayamayan bir topluma dönüştüğümüzü siz de fark ediyorsunuzdur. Bahse konu olayda suçlanan sağlık personelini -doktorlar dâhil- bütün eğitim hayatları boyunca hep dört yanlışın bir doğruyu götürdüğü felsefesiyle

hayata hazırladık. Oysa gerçek hayatta bir yanlış, bütün doğruları götürebilmektedir. Deneyerek öğrenmenin maliyeti çoğu zaman yüksek oluyor.

Arthur Miller, öğrenmenin bir maliyeti olduğuna vurgu yapıyor ve bakın nasıl kategorize ediyor:

“Önceden öğrenenler indirimli fiyattan öğrenir.

Otoriteden öğrenenler özgürlük bedeliyle öğrenir.

Deneyerek öğrenenler etiket fiyatından öğrenir.

Hayattan öğrenenler gecikme zammıyla öğrenir.

Hayattan da öğrenemeyenler boşa gitmiş hayatlarıyla öğrenirler.”

Bilginin; inanç ve eyleme dönüştüğü takdirde güç olacağını gençlerimize anlatmak durumundayız. Bu düşünce değişimini başaramadığımız takdirde olayların tahlilinde yetersiz kalan insanlar yetiştirmemiz kaçınılmaz olacaktır. Düşünce, eylemin atasıdır. Analitik düşünmeyen, araştırmayan, sorgulamayan ezberci eğitim sistemiyle nereye varabiliriz? İnişiyatıfsızlık ve özgür olmama, düşünce tembelliğine neden olur. Düşünmeyen insanlar ise üretmezler. Ben, hayal gücünün bilgiden daha değerli olduğuna

inananlardanım. Peki, sorarım size düşünmeyen insanlara nasıl hayal kurduracaksınız?

Aldığı eğitim ile pratik düşünebilme yeteneğine kavuşan bir nesil beklentisi içindeyim. Öğretmen bir gün sınıfa gelir ve bir binanın yüksekliğinin nasıl bilinebileceği ile ilgili bir soru yöneltir öğrencilerine. İlk söz alan öğrenci, binanın giriş katı ile tepesi arasındaki sıcaklık farkının denkleme yerleştirileceğini ve bu yolla istenilen sonucun elde edilebileceğini savunur. Sonrasında söz alan öğrencilerin tamamı da benzer denklemlere yönelik veriler sağlanması gerektiğini belirtirler. Öğretmen en arkada derse çok kayıtsız kaldığı inancında olan öğrencisine soruyu yöneltir. Verilen cevap açıkçası beni gelecek adına ümitlendirdi:

- Gider, yöneticiye sorarım öğretmenim.

Öğrenci hazır olduğunda, öğretmenlerin ortaya çıkacağına duyduğum inancı hep canlı tutuyorum. Çünkü sizde olmayanı başkasına asla veremezsiniz.

Günümüzde, ülkemizin büyük işletmelerinin özel üniversitelerini kurma yoluyla ihtiyaç duydukları kalifiye insan kaynaklarını aracısız karşılama yolunu keşfettiklerini gözlemliyoruz. Batılı ülkelerin bu uygulamayla tanışıklıkları ise nereden baksanız çeyrek yüzyıllık bir geçmişe sahiptir. Motorola ve McDonald's kendi üniversitelerine sahip küresel işletmelere örnek gösterilebilir.

Toplumsal yanlışlıklarımızdan birisi de eğitim çalışmalarının sadece insan hayatının belli bölümlerine hapsedilmiş olması. “İnsan öğrenmeyi bıraktığı gün yaşlanır.” diyen Henry Ford’a katılmamak elde değil. İnsan olarak gösterilecek en önemli erdemlerden birisi de en iyi bildiğimiz şeyin hiçbir şey bilmemek olduğu bence. İslam tarihinde ilmin kapısı olarak nitelendirilen Hz. Ali: “Bilmediklerimi ayağımın altına alsaydım, başım göğe değdi.” derken öğrenmenin sonu olmadığına muhteşem bir göndermede bulunuyor.

Silgisi, kaleminizden önce biten bir toplum hata yapmaktan korkmalıdır. Toplumsal yaşamımızda gerçekleşen en basit hataların bile bir de bu perspektiften değerlendirilmesi taraftarıyım. Batı dünyasında kitap, ihtiyaçlar sıralamasında 18. sırada yer alırken, ülkemizde ise 122. sırada. Türkiye’de 95 kişiye bir kahvehane, 64.000 kişiye bir kütüphane düşüyorsa eğitim anlamında sorgulamamız gereken çok şey var demektir.

Son söz Tom Peters’dan işletmelerindeki çalışanlarını mesleki eğitim yoluyla geliştirmesi gereken yöneticilerin dikkatine sunulacak nitelikte: “İşleriniz iyi gidiyorsa eğitim bütçenizi iki katına çıkarın. İşleriniz kötü gidiyorsa dört katına.”

Kültür

Kültür; tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde oluşturulan bütün maddi ve manevi değerlerle bunları inşa etmek ve sonraki nesillere iletmeye kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, olarak tanımlanmıştır. Toplumların satın alma davranışlarını etkileyen en renkli unsur nedir, sorusuna kafa yoranların büyük bir çoğunluğunun kültür kavramını ayrı bir yerde tutmaları yadırganmamalıdır. İşletmeler ilgi alanlarına giren toplumların kültürel kodlarını çözümü ve stratejilerini bu sonuçlara göre belirlemeye azami özen göstermişlerdir.

Pazarı kendi çıkarları doğrultusunda değiştirme arayışında olanların, politikanın ve ekonominin kültürü nasıl yönlendirdiğini kavramış olmalarında bu stratejilerin rolü olduğunu göz ardı etmememiz gerekir.

Bir Arnavut atasözü aynen şöyle der: “Bir Yunanlıyla el sıkıştıktan sonra mutlaka parmaklarımızı sayın.” İtalyanları yakından tanıdığına inandığım akademisyen bir dostumun tespiti ise bu milletin önemli bir özelliğine vurgu yapacak cinsten: “İtalyanlar, iki kuş değil, sekiz kuş görmeden tetiğe basmazlar.” Belki de Amerika’da pek çok şirketin son yıllarda Antropolog istihdam etmesini anlatılanlar ışığında değerlendirmek gerekir.

Ömer Torlak, *Bireysel Eylemin Toplumsal Dönüşümü* adlı eserinde, yerleşik hale gelen kültürel değerler, farklı toplumlarda farklı tüketim tarzlarının oluşması ve gelişmesine neden olur. İklim ve coğrafi şartların farklılığı, sadece yiyecek ve giyecek ihtiyaçlarının giderilmesinde değil; dinlenme, eğlenme ve çalışmayla ilgili ihtiyaçlarının giderilmesine yönelik tüketim eylemlerini de farklılaştırır. Toplumlararası iletişimin gelişmesi, zaman içerisinde kültürel farklılıkları azaltabilirse de bütünüyle ortadan kaldıramayacağı görüşlerini dillendirmektedir.

Tevfik Matlusi, Tunus asıllı bir Fransız vatandaşı. Mekke Cola markasını piyasaya süren kişi. Satışa sunulan her Mekke Cola şişesinin üzerine: “*Mekke Cola'nın kârının % 10'u Filistin'deki çocukların eğitimine katkı olarak ayrılıyor.*” ifadesini yazarak, pazar payını arttıracak strateji kullandığına şahitlik ediyoruz. Bu uygulama ve söylemlerin Mekke Cola'nın Müslüman coğrafyasında önemli bir talep görmesine neden olduğunu gözlemliyoruz.

Fransa’da dahi, ülkedeki Müslüman halk tarafından büyük ilgi gören Mekke Cola’yı üreten yetkililer iddialı: *“Bu ürünü Bush’tan nefret eden Amerikalılar da satın alacaklar. Her tüketici, davamızda birer başrol oyuncusudur.”* Davranış, herkesin kendi imajını sergilediği bir alansa eğer bu örnek, biçilmiş kaftan bence.

Kültür, insanların sabah uyanınca ilk ne yaptıklarını etkileyen bir kavramdır. İşletmeler çalışmalarını bu sosyolojik tahlilin yol göstermesi olmaksızın kurgulayamazlar.

Türkiye’nin, Hindistan’dan sonra dünyada en fazla altın bulunduran ülke olduğunu bilmeden, Yılda 1,5 milyar dolar değerinde altın ithal edildiğini hesaba katmadan bu ülkede pazarlamaya yön verecek stratejiler belirleyemezsiniz.

Tam üye olmak için yaklaşık elli yıldır mücadele verdiğimiz AB üyesi ülkelerinde kişi başına düşen ortalama kâğıt tüketimi 17 kilogram iken, ülkemizde bu oranın 2,7 kg. olduğunu bilmeden bu ülke insanını çözemezsiniz.

Ülkemiz insanların bir ömür boyu çalıştıktan sonra kazandığı emeklilik ikramiyesini çocuklarının mürüvvetini görmek adına düşün ve çeyiz masraflarına sarf etmesinin anlamını çözmeden işletmecilik yapamazsınız.

Biz halı ya da kilimlerimizi yere sererken aynı kilimlerin ülkemizi ziyaretlerinde bu ürünleri satın alan Avrupalıların duvarlarını süslemesinin açılımını yapabilmek bile kültürün insanları nasıl yönlendirdiğini çözümlene adına önem arz ediyor.

Günümüz dünyasında kalabalık aileden çekirdek aileye geçişte büyükbabanın yerini televizyona veren toplum mühendislerinin uygulamaları nasıl kültürü şekillendirmekse, tüketim toplumuna giden yolda, kitle iletişim araçlarıyla oluşturulan yeni kültürün adı da *kitle kültürü*dür. Kitle kültürü, bir kültür endüstrisidir. Bu endüstrinin temel özelliği ise her şeyin pazarlanmasına imkân tanmasıdır.

Günümüz insanının bir günlük konuştuğu kelimeler incelendiğinde; alt kültüre ait olanlarının 100–150, orta kültüre mensup olanlarının 200–250, üst kültürde değerlendirilen insanların ise 350 ve daha üstü kelime ile konuştuğu tespit edilmiştir. Bu araştırmaların sonuçları hakkında bilgi sahibi olmayan işletmelerin iletişim çabalarının sağlıklı sonuç veremeyeceği ise bir realite olarak önümüzde durmaktadır.

Kültürel analizin bir başka kolu da çalışılacak olan ülkenin dil yapısı ile ilgilidir. Kamusun (sözlük) bir milletin hafızası olduğunu unutmamak gerek kanımca. Dil bilimciler kamusa uzanan eli, namusa uzanmış olarak değerlendirirler. Bu anlamda; Pepsi'nin; "*Pepsi ile canlan.*" sloganının Çince'ye çevrildiğinde;

“Pepsi atalarınızı mezardan çıkarır.” anlamını kazandığını biliyoruz. Bu konu ile ilgili başka ve daha çarpıcı örneklemeler de bulmak mümkün elbette.

Dünyanın en önemli içecek markalarından bir tanesinin pazarlama temsilcilerinden biri Ortadoğu'daki görevinden büyük bir hayal kırıklığıyla döner. Başarısızlığın nedenlerini merak eden bir arkadaşı yönetici arkadaşına Araplar üzerinde neden başarılı olamadıklarını sorar. Bu soru üzerine yönetici cevap verir:

- Beni Ortadoğu'ya ilk gönderdiklerinde kendime çok güveniyordum, bir tek sorun vardı o da Arapça bilmiyordum. O yüzden onlara vermek istediğim mesajı yan yana 3 poster halinde düzenledim ve bir reklâm kampanyası planladım. Söylediğim gibi posterler üç farklı resimden oluşuyordu.

Birinci posterde kızgın bir çölde kumların üstünde sürünen, susuzluktan kavrulmuş bir adam, resmi bulunuyordu.

İkinci posterde adam yerde bulduğu içeceğimizi alıp içiyordu.

Üçüncü posterde ise adam diriliyor ayağa kalkıyor ve capcanlı oluveriyordu.

- Eee, bu harika bir reklâm, niye işe yaramadı, diye sorar arkadaşı.

- Arapların sağdan sola doğru okuduklarını bilmiyordum ki!

Bir toplumun dili ve ona bağlı olarak gelişen kültürel yapısı tahminlerimizin çok ötesinde bir öneme sahiptir. Kültür, insanın öğrendiklerinin hepsini unuttuktan sonra geriye kalan şeydir. Suriyeli bir genç, Fransızca olarak Üstat Necip Fazıl'a:

- Osmanlı emperyalist değil miydi, diye kinayeli bir şekilde sorar.

Üstadın cevabı gecikmeden bir ders niteliğinde gelir:

- Evladım; eğer senin iddia ettiğin gibi Osmanlı emperyalist olsa idi, sen bana bu soruyu Fransızca değil, Türkçe sorardın.

Uzun yıllar önce Türkiye'ye gelen ve bir Türk bayan ile evlenen, Çinli bir dostumu Afyonkarahisar'da misafir ederken, kendisi ve ortak bir başka dostumuzla yemeğe gittik. Pilav üstü döner yemeği tercih ettik üçümüz de. Bizler yemeğimizi bitirirken baktım Çinli dostum tabağında kalan birkaç tane pirinç tanesinin arkasından çatalıyla bir kovalamaca içinde. Bu davranışını doymadığına yordum ve bir porsiyon daha isteyip istemediğini sordum. Çinli dostum doyduğunu hatta önündeki tabağı bile zar zor bitirdiğini söyledi. Aldığım bu cevap sonrasında, şaşkın ve sorgulayan bir üslupla sordum:

- Peki, o zaman tabağındaki bir iki tane pirinç tanesini neden kovalıyorsun?

Çinli dostumdan öyle bir cevap aldım ki, çevremizde bazen kanıksadığımız davranışların arka planını göz ardı etmememiz gerektiğini yeniden kavradım:

- Dostum, biz Çinliler üç öğün pirinç yeriz. Her bir Çinli her öğünde tabağında bir adet pirinç israf etse bir yıl içinde yaşanabilecek israfı var sen hesapla?

Dostumun bu cevabından sonra ülkemın insanların her gün bıkmadan usanmadan yinelenen tüm uyarılara rağmen çöplere attığı ekmekler aklıma gelmedi desem yalan olur.

Sorarım size, dünyanın hangi ülkesinde, misafir odası diye nitelendirilen bir oda vardır? Hadi oldu diyelim, kaçında bu odayı oluşturan eşyalar o evin tefrişinde kullanılan en pahalı ürünlerden oluşturulmuştur? Hadi, bunu da sağlayan birkaç toplum olduğunu farz edelim. Kaçında bu eşyalardan oluşan oda sadece ve sadece yılın on beş, yirmi günü kullanıma açık kalır?

Çok vakit kafamı kurcalayan bir konuyla ilgili sizinle dertleşmek isterim. Müslümanlar her yıl hacca giderler ve bu ibadetin gerçekleştirildiği dönem Kurban Bayramı'nı da kapsamaktadır. Dolayısıyla hac ibadetini yerine getirmek için kutsal topraklarda olan milyonlarca Müslüman'ın kurban ihtiyacı önemli bir pazar meydana

getirmektedir. Peki, bu kadar büyük bir organizasyonun kurbanlık ürünlerini karşılayan tedarikçilerin Yeni Zelandalılar ve Avustralyalılar olduğunu biliyor muydunuz? Fakat bu ülkelerin söylemi hazır:

- Bu hayvanların yetişmesinde Müslüman çobanlar çalışıyor.

Nehrin taşı ile nehrin kuşunu vurmak derim ben buna.

Kültür, sadece pazarlama eylemlerini yönlendireceğimiz ülkelerin tüketicilerinin davranışlarının analizinde kullanabileceğimiz bir kavram değildir. Aynı zamanda etkilediği toplumlarda faaliyette bulunan yöneticilerin yaklaşımlarıyla ilgili de analiz imkânı tanır bizlere. İşte size çarpıcı bir efsane:

Manş tüneline benzer bir çalışma Suudi Arabistan ile Mısır arasında da gerçekleştirilmek istenir ve uluslararası bir proje için ihaleye çıkılır. Bu büyük yatırım için büyük işletmelerin işbirliğinde kurulan konsorsiyumlar oluşturulmuştur. İhalede değerlendirmeler tamamlanmış, ortada sadece ufak detaylar kalmıştır. Komisyon büyük titizlikle seçme yapmış ve nihayetinde üç farklı konsorsiyum finale kadar gelebilmiştir. Son hamle olarak bu konsorsiyum temsilcilerine final sorusu sorulmasına karar verilir. Temsilcilerden birbirlerinden bağımsız olarak komisyonun karşısında şu soruya cevap vermeleri istenir:

- Proje kapsamında iki farklı ülkeden çalışmaya başladınız. Tam ortada birleşmeyi ne kadar sapma ile garanti edebiliyorsunuz?

İhale komisyonunun belirleyici olan bu sorusuna ilk olarak ABD, İngiliz konsorsiyumunun yetkilileri cevap vermiş:

- Bir metrelik bir sapma öngörüyoruz ama bu sapmayı mühendislik çalışmalarlarıyla çözümlenmeyi taahhüt edebiliriz.

İkinci olarak, Alman ve Fransız şirketlerinin oluşturduğu konsorsiyumun yetkilileri ise otuz santimlik bir sapma öngördüklerini belirtmişler ama problem olmayacağı konusunda da güvence vermişler, ihale komisyonunun yetkililerine.

Sıra bizim Türk şirketinin yetkililerine gelmiş. Şirket temsilcisi komisyon üyelerine dönmüş ve:

- İki taraftan çalışmaya başlarız, ortada buluştuk buluştuk. Baktık buluşamadık, tüneli aynı fiyattan geliştirdik. Problem olmaz, diyerek cevaplamış.

Şaka bir yana 4000 yıllık bir geçmişe sahip olan bir milletin temsilcilerinden daha komplike çözümler ve felsefeler geliştirmesini beklemek hakkımız olsa gerek. İki yanlıştan bir doğru çıktığı nerede görülmüştür ki?

Bizler, yani kaybedeni olmayan bir oyun kurmanın tüm yaşamda geçerli trend olması gerektiğini savunanlar, iş yaşamında son yıllarda maalesef sıkça karşılaştığımız içimizdeki *üttüm, oynamıyo 'm* düşüncesinin temsilcilerinin çocukken oynadıkları oyunlarda sergiledikleri tutumlarda aranması gerektiğine inanıyoruz.

Farklılaş ya da Öl!

Hayatlarımızda çok sesliliği hakim kılarak, tek tip düşüncenin bize arzuladığımız atılımları yapabilme noktasında herhangi bir enerji veremeyeceğini kavramak zorundayız. Farklı ve aykırı düşüncelerden korkmadan, medeni tartışmanın bizleri en doğruya götüreceğine duyduğumuz inancı sağlamlaştırmamız gerekiyor. “Başarmak istiyorsanız, kullanılmaktan yıpranmış yollardan ziyade yeni yollar keşfetmelisiniz.” ifadelerini kullanan John Rockefeller’ın tahliline katılmamak mümkün değil. “Farklı olmak uğruna yanlış olmayı seçmeyin.” diyen Lord Samuel’in söylemini de göz ardı etmeden elbette.

Max Weber, *Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu* adlı eserinde: “Hemen hemen her bilimin, uzman olmayanların meraklılara borçlu olduğu bir şeyler vardır, bunlar çoğunlukla çok değerli bakış açıları da olabilir.” görüşlerini vurgular. Fakat suyun çorba için gerekli olduğunu bilenler, çorbanın suyun ötesinde bir şey olduğunu da göz önünde bulundurmalıdırlar.

İhracat gerçekleştiren, büyük bir ayakkabı firmasının tepe yöneticisi, ekibinde yer alan iki pazarlama elemanını birbirlerinden habersiz, bir hafta arayla Afrika’da bir ülkeye, pazar araştırması gerçekleştirmeleri amacıyla gönderir. Her ikisinden de döndüklerinde bir rapor hazırlamalarını ister. İlk pazarlama elemanı bu ülkeye gider, araştırmalarını gerçekleştirir ve raporunu hazırlayıp, tepe yöneticisine sunar. Rapor özetle şu ana fikri ortaya koymaktadır:

- Bu ülkede bize uygun bir pazar mevcut değil, hiç kimse ayakkabı giymiyor.

Aynı ülkeye gönderilen şirketin ikinci pazarlama elemanının raporunun özü ise kafaları kurcalayacak ve üzerinde düşünülecek niteliktedir:

- Bu ülke bizim faaliyette bulunmamız için tüm uygun şartlara sahip. Burada kimse ayakkabı satmıyor.

Çok sesliliği hayatımızın her aşamasında baş tacı etmenin önemi her geçen gün kendisini çok daha yoğun hissettirmektedir. Ali Koç “Batıda fikrini söylemezsen başın derde girer, Türkiye’de söylersen.” derken ülkemizin yönetsel açıdan kaydetmesi gereken daha çok yolu olduğuna vurgu yapmaktadır adeta. Dört telli bir kemandan elde edebileceğimiz nota sayısının, seksen sekiz tuşlu piyanodan elde edebileceklerinizden daha fazla olduğunu unutmadan

insanlarımızı motive edecek yollar bulabil-meliyiz.

Her ne kadar pazarlama gibi ölçülebilir bir değer üzerinde kalem oynatıyor olsak da: “Güneşin doğuşunu izlemeye gidiyorum.” diyerek not bırakıp dükkânını kapatan işletme sahibinin de hasretini çektiğimi yeri gelmişken belirtmeliyim. Salt aykırılık adına da aramıyorum bu bireyleri. Sakın; “Dükkân kapalı iken kaç müşteri gelmiştir, kim bilir.” diye geçirmeyin içinizden. Bozuşuruz sonra.

Özellikle son yıllarda inovasyon kavramının popüleritesinin arttığını gözlemliyorum. Yenilikçilik, pazarlanabilir, yeni ya da geliştirilmiş ürün, yöntem ya da hizmet olarak tanımlanan bu kavram, herkesin ilgisini çekti. Popüler olan bu kavram bizzat popüler kültür uygulamalarında kullanılır oldu. Oldu da ne oldu? Kerkük Türkmenlerinden Abdurrahman Kızılay’ın kırk yıllık *Evlerinin Önü Boyalı Direk* türküsü bir yıl önce pırıl pırıl iki genç müzisyen Öykü ve Berk Gürman kardeşler tarafından bence inovasyona tabi tutulup ilk önce internet yoluyla milyonlarca insan tarafından adeta ezberlendi. Çok da iyi oldu, açıkçası.

Amiyane ifadesiyle *zevkler ve renkler tartışılmaz*. Evet, amiyane bir söylem ama kendi içinde taşıdığı doğrular, bu ifadeyi buraya almama neden oldu. Bilinen bir hikâye olmasına rağmen hatırlatmak kabilinden paylaşmak isterim:

Amasya paşası bir gün maiyetindekilerle bölgede gezerken boylu boslu, yakışıklı, yağız bir delikanlının dağa büyük bir şevkle kazma vurduğunu görür. Bu görüntü paşayı meraklandırır, yanındakilere bu genç ile görüşmek istediğini bildirir. Çok geçmeden dağları delen Ferhat, paşanın huzuruna çıkartılır.

Paşa sorar:

- Evladım, ne yapıyorsun? Dağa neden kazma sallayıp duruyorsun?

Ferhat, paşaya Şirin'den bahsederek, ona kavuşabilmesi için babasının dağın ardındaki suyu evlerine getirmesini şart koştuğunu anlatır. Paşa bu iddialı ve kararlı gence saygı duyar içten içe.

Saygı duyar ama bu gerçekleştirilmesi neredeyse imkânsız çabanın nedeni olan Şirin'i merak eder. Kimdir bu yiğit gence dağları deldiren kız?

- Getirin Şirin'i onu da görelim, der yanındakilere, paşa.

Kısa bir süre sonra Şirin huzura getirilir. Paşa şaşkındır. Ferhat'ın uğruna kendini dağlara vurduğu Şirin; kara, kuru, topal bir kızdır. Paşa, ilk şaşkınlığı üzerinden attıktan sonra, Ferhat'a döner ve sorar:

- Evladım, bu kız için mi dağları deliyorsun?

Ferhat, duruşunda ve duygularında hiçbir değişme olmadan cevaplar paşayı:

- Paşa paşa! Sen ona Amasya paşası gözüyle bakıyorsun. Ah, bir de benim gözümle bakabilsen.

Motivasyon Sen Nelere Kadirsin!

Yönetim düşünürleri, ileri derecede motive edilmiş insanların, kendilerinden daha iyi eğitilmiş, daha donanımlı, hatta daha zeki insanlardan genellikle daha başarılı olabileceğini, amaçlarına daha çabuk ulaşabileceğini iddia etmektedirler.

Zeki ve bilgili insanlardan oluşan bir şirket mi daha başarılı olur; elemanları o ölçü-de zeki ve bilgili olmasa bile, iyi motive edilmiş bir şirket mi? Başka bir deyişle, işyerinde motivasyonun eğitim ve yetenekten bile daha önemli olduğunu söyleyenler, durumu abartmış mı olurlar bilemiyorum.

Baba oğluna ders niteliğinde bir öykü anlatmaktadır.

Ve şöyle seslenir:

- Bir timsah, kaplumbağayı kovalar, tam yutacakken kaplumbağa sıçrar ve ağaca tırmanır.

Çocuk:

- Baba, kaplumbağa ağaca çıkabilir mi, diye karşılık verir.

Baba:

- Kurtulmak için çıkması lazım, diye cevap vererek oğlunun kulağına küpeyi takar adeta.

Şimdi yeri gelmişken sizlerle çok popüler bir örneği paylaşmak isterim: Ben basketbol erkek milli takımımızın son yıllarda izlenen başarılı stratejilerle önemli bir marka olduğu inancındayım. Özellikle federasyon başkanı Turgay Demirel ve ekibinin pazarlama kavramını keşfedişinden sonra bu oluşumun başarılarının sadece sportif alana endekslenmediğini sevindirici bir gelişme olarak takip ediyorum. Mutluluğumun nedenini merak edenlere milli takımımızın sponsorlarına bakmasını tavsiye ederim. Hiçbir işletme başarılarına odaklanmayan bir ürüne destek vermez. Türk erkek milli takımı 2005 yılında gerçekleştirilen Avrupa şampiyonasına kâğıt üzerinde her biri büyük değer olan bir oyuncu grubuyla katıldı. Bu kadroda basketbolun zirvesinde yer alan NBA’de yer bulan oyuncularımız da vardı. Şampiyona tam bir hüsrarla tamamlandı ve takımımız Avrupa şampiyonasını 12. sırada tamamladı. Bu sonucu sorgulayan yetkili yetkisiz herkesin birleştiği bir nokta vardı: *Takım olamadık.*

Neydi takım olamamak? Sinerji oluşturulamadı demenin sportif izahı olsa gerek. Ders çıkartmak ve yeni bir strateji geliştirmek için çok zamanımız yoktu. 2006 yılında katılacağımız Dünya şampiyonası bizi bekliyordu. Milli takımın organizasyonunda teknik ve idari olarak sorumlu olanlar büyük bir değişim çalışması gerçekleştireceklerdi, oyuncularını bireysel olarak değerlendirmeyi bir kenara bırakıp bir yıl önce yaşananlardan ders alıp, ekip olmaya uygun bir takım oluşturdular. Bu olanlar benim gibi basketbolu takip eden herkesin kafasında soru işaretlerinin oluşmasına neden oldu. NBA patentli oyuncularımız ve uzun yıllar bu formaya hizmet etmiş bazı tecrübeli oyuncular takımda yer almamışlardı. Neler olacağını çok merak ettim açıkçası. Oluşturulan yeni takım 2006 Dünya şampiyonasında ilkleri başarıp -tarihinde ilk defa Litvanya'yı hem de iki kez yenerek- dünya altıncısı olmayı başardı. Ben bir yıl içinde bu operasyonu yapanların bile böyle büyük bir başarı beklediklerine ihtimal vermiyorum.

Aslında başarıdan çok bu gelişmelerin şifrelerini çözmeye odaklanmalıydık. Ben, kazanılan bir maç sonrasında maçı naklen yayınlayan NTV'nin spikeri Murat Kosova'nın oyuncularımızdan Ermal Kurtoğlu'na yönelttiği soru sonrasında aldığı cevapta bazı ipuçları yakaladığımı zannediyorum. Bakın o konuşma zihnimde kaldığı kadarıyla nasıl gelişti:

- Ermal, seni ve arkadaşlarını tebrik ediyorum. Hepiniz yürekten oynadınız.

Ama ben biliyorum ki, senin önemli bir sakatlığın vardı. İki parmağında çatlak vardı bu seni maç boyunca etkilemedi mi?

- Evet, iki parmağımda beni çok rahatsız eden çatlakla oynadım. Ama unutma, sekiz tane daha vardı.

Ermal Kurtoğlu, parmaklarında yaşadığı sakatlığı sanki yüzünde sivilce çıkmış gibi anlatıyordu röportajda. 2006 Dünya şampiyonasında yakalanan başarıyı analiz edenler, olayı bir de bu perspektiften ele alsınlar. Bu tür insanlardan oluşmuş bir takımın başarısızlığını tarih yazmadı, yazamaz. Basketbol Milli takımımızı zihinsel olarak bu şampiyonaya hazırlayan herkese özellikle mentörlerin emeklerine sağlık.

Basketbol çıkışlı konuyu destekler bir örneği de ben yaşadım: Yanlış hatırlamıyorsam 2000’li yılların başıydı. Afyon Kocatepe Üniversitesi spor müsabakaları kapsamında gerçekleştirilecek oyunlarda Afyon Meslek Yüksekokulu erkek basketbol takımının sorumluluğunu yürütüyordum. O yıllarda oyunlarda mücadele edecek olan okulların takımlarına malzeme sağlamak görevi Sağlık Kültür Daire Başkanlığı’nın görevleri arasındaydı. Başkanlık, tüm branşlarda yer alan takımlara eldeki imkânlar nispetinde forma ve şort katkısı sağlayabiliyordu yalnızca.

Hayatım boyunca hep farklılıkların peşinde koştum. Afyonkarahisar’da faaliyette bulunan bir

işletme ile üç yıllık sponsorluk anlaşmasına vardık. Takımın tamamına en kalite malzemelerden üretilmiş eşofman, forma ve şort hazırlatıp, sponsorumuzun reklâmını da göğsümüze aldık. Bu üniversitemizde bir ilkti. İlk maçımıza çıkmadan evvel tek tip kıyafetlerimizle spor salonuna ulaştık, fark edilmememiz mümkün değildi. Oyuncularım bu uygulamayla kendilerinin farklı olduklarını hissetmişler ve inanılmaz motive olmuşlardı. Bunu gözlerindeki ışıltıdan ve beden dillerinden anlamamak için kör olmak gerekirdi. Durun daha bitmedi. Maçın başlamasına çok az bir süre kala rakip takımın bulunduğu çıkış kapısında olduğumu farkettim bir anda. Tabi rakip takım oyuncuları beni tanımıyorlardı. O an bizimkiler ısınmak için salona çıkmışlardı. Bu esnada yanımda bulunan ve beş on dakika sonra rakibim olacak oyuncuların konuşmalarına kulak misafiri oluyordum:

- Vay be, adamların malzemelerine bak. Kazanamayız biz bu adamlar karşısında.

İşte o an başkalarınca ayrıntı olarak algılanabilecek bir eşofman takımının gücünü ve ekibe kazandırdığı moral, motivasyonu çok net bir şekilde görüyor, bir kez daha “*Başarı ayrıntıda gizlidir.*” söyleminin etkinliğine bu vesile ile şahitlik ediyordum. Büyük farkla kazandık. Sonucun belirlenmesi için oynamaya bile gerek yoktu aslında. Hakem düdüğü çalmadan biz zihinlerde kazanmıştık. O sene üniversite oyunlarında, erkek basketbol takımımız

şampiyon oldu. O takımla çekilen poster hâlâ okuldaki odanın duvarını süslemektedir. O resme bakar ve motivasyonun gücünü solurum her gün.

İşletmelerinde büyük başarılarla imza atmaya odaklanan yöneticiler, çalışma arkadaşlarının zihninde motivasyonun ve kararlılığın oluşabilmesi için; koşulları ve çalışma arkadaşlarını suçlamayı bırakmalı, müşterilerini iyi tanımalı, bir yanıt alana dek ısrarcı olmalı, nerede olduğunu ya da nerede olması gerektiğini bilmeli, her gün becerilerinin üstüne bir şeyler koyabilmeli, çözüm arayışı içinde olmalı ve konuşmadan önce düşünerek sözün gittiği yeri öngörebilen bir topluluk oluşturabilmelidir. Bir başka perspektiften, Saul Gellerman'ın bakış açısına göre ise, bir şirkette ileri ölçüde motive olmuş kişilerin sayısını arttırmanın başlıca iki yolu vardır. Bunlar: *Yetenek ve ihtiyaçları şirketin yönetim tarzıyla uyumlu insanları işe almak ve şirketin yönetim tarzını mevcut insanların yetenek ve ihtiyaçlarına uyarlamak* olarak literatüre girmiştir.

Motivasyon koşullarının sağlanması için her zaman fiziksel şartların iyileştirilmesi gerekmez. Hatta bazen fayda vermediği anlar da olabilir. Cesur davranışlar, cesur insanların eliyle gerçekleşir.

Kedi korkusundan devamlı korku ve endişe içinde yaşayan bir fare, veterinerine başvurur ve kendisini kediye dönüştürmesini ister. Operasyon başarı ile gerçekleştirilir ve fare, kediye

dönüştürülür ama sıkıntı bitmez bu sefer köpek korkusu alır eski fare, yeni kediyi. Veterinere tekrar gelir ve köpeğe dönüştürülmek istediğini belirtir. Veteriner bu isteği de kabul eder ve fare bu kez köpeğe dönüştürülmüştür. Ama korku histerisinden kurtulamaz bu kez aslandan korkmaya başlar. Veterinerin yine kapısını çalar ve aslan olmak istediğini ifade eder. Veteriner bunalmıştır bu ardı arkası kesilmeyen isteklerden. Farenin bu isteğini de kabul eder.

Operasyon gerçekleştirilir ama aynaya bakan fare aslan olmayı beklerken aslına döndürüldüğünü fark eder, yine fare oluvermiştir. Bunun nedenini sorar veteriner hekime, aldığı cevap ders niteliğindedir:

- Ben seni hangi surete büründürürsem büründüreyim hiçbir şey fark etmeyecek senin için çünkü senin yüreğin fare.

Tutum

Günümüz iş yaşamında hâkim olan rekabet ortamında belirleyici etken, bu rekabette taraf olan işletmelerin başlarında bulunan yöneticilerin olaylar karşısında takındıkları farklı tutumlardır.

Fırsatlara odaklanan, girişimci olan ve sürekli farklılığı yakalayan bir kurum haline gelebilmek için bu olumlu tutuma ihtiyaç duyulmaktadır.

Konfüçyüs'ün; “Bir adamın babasının kral olması, prens olması için yeterli değildir. Prens kelimesinin içinde yakışıklı, cesur, cömert, adil, şefkatli gibi anlamlar da mevcut olmalıdır.” dediği gibi, yöneticiler de ancak sergiledikleri farklı ve olumlu tutumlar sayesinde temsil ettikleri toplulukları başarıdan başarıya taşıyabilirler.

Yakın bir geçmişte ülke çapında gerçekleştirilen araştırmada, insanların iş ortamında neden başarısız olduklarına dair ortaya konan fikirler düşüncelerimizi destekler nitelikte sonuçlar vermiştir.

İşte tespit edilen başarısızlık nedenleri ve oranları:

% 20 yetersiz eğitim ve işle ilgili beceri noksanlığı,

% 15 yazılı ve sözlü iletişimde yetersizlik,

% 15 yetersiz ya da sorunlu patron ya da yönetim,

% 50 tutum.

“Tutum, başınıza gelen şey değildir, sizin başınıza gelen şeye yaklaşma biçiminizdir.” diyor Aldus Huxley, tam da sizinle paylaşacağım örnek öncesinde:

Bayan kahramanımız, daha yeni aldığı lenslerini yanlışlıkla çöpe atar. Yaptığından habersiz lenslerini aramaya başlar. Çöp kutusunu dahi arar ama bir türlü bulamaz. Akşam eve geldiğinde konuyu kocası ile paylaşır. Hep beraber aramaya başlarlar lensleri. Aynı çöp kutusunu kocası da elden geçirir ve lensleri bulur. Şaşkınlık içinde olan kadın sorar:

- Ben de çöp kutusuna bakmış ama bulamamıştım, sen nasıl buldun?

Kocası cevap verir:

- Sen iki minik şeffaf plastik parçası aradın. Oysa benim aradığım 350 liraydı.

Olumlu, farklı tutum ve davranışlar; yıllara yenilmeyen ve zihinlerde yer eden sonuçlar doğururlar. 1968 olimpiyatlarında maraton koşusunda Tanzanyalı atlet John S. Akhwari, aksayan ayağından dolayı ıstırap çekerek bitiş çizgisine ulaşmaya çalışıyordu. Yarışmanın birincisi bitiş çizgisini geçeli saatler olmasına rağmen o koşuyordu. Seyircilerin neredeyse hepsinin stadyumu terk ettiği bir anda bitiş çizgisini saatler sonra da olsa geçmeyi başardı.

Kendisini bitiş çizgisinde karşılayan gazeteciler, neden sakat olduğu halde yarışmaya devam ettiğini sorduklarında Tanzanyalı atlet Akhwari'nin verdiği cevap insanların zor anlarda sergiledikleri olumlu tutumlarının ne kadar yüce sonuçlar doğurabileceği konusunda fikir verir niteliktedir:

- Halkım beni buraya, yarışa başlamam için değil, yarışı bitirmem için gönderdi!

Her şeyi başarabilecek insanların bence en önemli gereksinimleri yeteri kadar nedenlerinin olmasıdır. Sizi bilmem ama ben, 1968 olimpiyatlarının maraton koşusunda hangi atletin

birinci olduğunu bilmiyorum. Bildiğim John S. Akhwari'nin bu destansı tavrının o günden günümüze insanlar arasında paylaşılr olduğu.

Sergilenen tutumların, yansımaları ve sonuçlarını olayın geçtiği anın sonrasında analiz etmek ise daha mantıklı bir stratejidir. Kral ve veziri maiyetleriyle birlikte ormanda avlanmaktadırlar. Vezirin en önemli özelliği, yaşanan tüm olaylar sonrasında “Bunda da bir hayır vardır.” diyerek yorumda bulunmasıdır. Vezirin bu hali, kralı çoğu zaman sinirlendirse de bilgeliğinden emin olduğu vezirinin bu davranışına müsamaha gösterirmiş. Av esnasında vezirin yayından fırlayan ok yanlışlıkla kralın serçe parmağını kopartır. Kral, acının verdiği etki ile olsa gerek çok sinirlenir ve askerlerinden vezirin tutuklanıp saraya götürülmesini, zindana atılmasını emrederek, saraya döndüğünde en ağır şekilde kendisi tarafından cezalandırılacağını bildirir. Bütün bu olan bitenler karşısında sükûnetini muhafaza eden vezirin ağzından yine o bildik cümleler dökülür:

- Kralım, bunda da bir hayır vardır.

Vezirini saraya gönderen kral, yaralı parmağını tedavi ettirir ettirmez programını bozmadan yanındakilerle avlanmaya devam eder. Çok geçmeden etrafları vahşi yerlilerden oluşan bir grup tarafından çevrilir. Kral ve yanındakiler esir edilir ve yerlilerin kampına götürülür. Yerliler, esirlerini birer birer öldürüp vahşice

yemeye hazırlanırken, bakarlar ki kralın serçe parmağı yok. İnançlarına göre bir uzvu olmayan kişinin yenmesi mümkün değildir. Bunun üzerine kralı serbest bırakırlar. Kral, şaşkınlık ve sevinç arası bir duygu yoğunluğu yaşarken aklına cezalandırmak için saraya gönderdiği vezirinin söyledikleri gelir:

- Bunda da bir hayır vardır.

Saraya gelir gelmez hemen vezirin yanına getirilmesini emreder. Olan biteni veziri ile paylaşır ve merakla sorar:

- Benim parmağımın kopmasında böyle bir hayır olduğunu şimdi bende anlıyorum. Anlayamadığım seni cezalandırmak için saraya gönderdiğimde de sen yine aynı cümleyi söylüyordun, buna aklım ermiyor. Nedir bunun hikmeti?

Bilge vezir tebessümle karşıladığı bu soruya bakın nasıl cevap verir:

- Haşmetmeap, siz beni saraya göndermemiş olsaydınız yanınızda olmaya devam edecektim. Lütfen bakar mısınız, benim uzuvlarımda herhangi bir eksik var mı?

Olayların ilk etkisinden kurtulup, sonrasında ilgili tahlil yapabilme becerisine sahip zihinler, asla kaybetmeyeceklerdir.

İşletmeler tüketicilerin tutumlarını değiştirmenin, Einstein'ın atomu parçalamasından çok daha zor olduğunu defaten tecrübe ederek öğrenmişlerdir. İşte tam da bu yüzden insan zihninin sınırlarını zorlayan stratejiler geliştiriyorlar, tüketicilerin tutumlarını lehlerine çevirmek adına.

Bu anlamda tasarlanan bir örnek uygulamayı aktarmak isterim: X sinemaları ile bir Y kahve firması arasında anlaşmaya varılıyor. X sinemalarında film arasına beş dakika kala Y kahvesinin kokusunun verilmesi tasarlanıyor. Böylece film arasında kafeteryada satılan Y kahvesinin talebinde önemli bir artış sağlanması hedefleniyor. Hukuki boyutu incelendiğinde, tasarlayan işletme yetkililerinin zihninde haksız rekabet oluşturabileceği endişesi oluşup, uygulamaya konmasa da, düşünülmesi bile heyecan verici geldi bana.

Ekip Ruhu

Ömrüm boyunca yürekte inandığım ve birlikte hareket ettiğim insanların zihnine nakşetmeye çalıştığım önemli davranış şekilleri bulunmaktadır. Ben bu davranış biçimlerinin bir erdem olarak değerlendirilmesine de karşıyım. Bu özelliklerden en önemlisi ise ekip ruhuna sahip olmaktır. Yaşamın her evresinde bu davranış biçimini hâkim kılmaya ve uygulamaya gayret ettim. Belki bu kavramı bu kadar önemsememin, baş tacı etmemin arka planında *tarihi, kazananların yazacağına* olan inancımın da rolü vardır, kim bilir.

Satranç oynayanlar bilirler, bu oyunda her taşın yaptırım gücü ve hareket alanı birbirinden

faklıdır. Tıpkı iş yaşamında yer alan aktörler gibi. Burada göz ardı edilmemesi gereken en önemli olgu, satranç tahtası kapandığında; piyon ile şahın aynı torbaya konuyor olmasıdır. Tabii bu sözlerin muhatabı kaderini satranç oynayarak belirleyenlere, zar atarak kovalamayı tercih eden kolaycılara değil.

Ekip ruhunu harekete geçirecek olanlar yoğunlaştıkları amaca gönülden bir inanmışlık duymalıdır. “Aynı dili konuşan değil, aynı duyguları paylaşanlar anlaşabilirler.” buyuruyor Hz. Mevlana. Gönlün gerekçelerine, aklın, akli her zaman ermez. Bu bağlamda öğrencilerime çok sık tekrarladığım bir sözü burada da zikretmek istiyorum, paylaşımın asaletini, bencilliğin çirkinliğine değişmeyenlere ithaf ederek; “Lokomotifin kaçınıcı vagonu olacağınız o kadar önemli değildir. İstasyona hep birlikte varılacaktır.”

Anne Donnellon takım olma kavramını, “Kendi aralarında dağılmış durumdaki uzmanlık becerilerinin sürekli birleştirilmesini gerektiren bir görevi yerine getirmek üzere bir araya gelmesi zorunlu insanlar grubu.” olarak tanımlamaktadır.

NBA’ın efsaneleşen koçu Phil Jackson ise *Kutsal Çemberler* adlı kitabında: “Bir koçun, oyuncularının kolay kaynaşması için başlıca vazifelerinden biri, bahsettiğim ruhu yeniden uyandırmaya çalışmaktır. Her bir oyuncunun şahsi başarısının takım performansıya doğrudan alakası olmasına rağmen, bireysel başarıya

şartlanmış basketbol kültürü ve toplum, genelde bu tarz diğerkâm davranışların filizlenmesine engel olur. Toplumumuz kişisel başarıya haddinden fazla değer veriyor. Buna kapılan oyuncuların kendilerini fazlasıyla önemseyip körleşmeleri ve dolayısıyla takım çalışmasının özü olan aidiyet duygusunu yitirmeleri çok kolaylaşıyor.” görüşlerini paylaşmaktadır, okuyucularıyla.

Ekibi oluşturan her fert, hedefe inanmak noktasında fikir birliğine varmalı ve kişisel anlamda belli bir donanıma sahip olabilmelidir. Kendi başına var olamayan bireyler, başkalarıyla da var olamazlar. Hedeflerine kilitlenmiş, inanmış bir ekipten daha etkili bir silahın keşfedilmediğine yürekten inanan ve yapılırken heyecan duyulmayan işler başarılmaz iddiasına sahip biri olarak sizinle bir örnek paylaşmak isterim:

Kuraklıktan yana sıkıntılı köyün sakinleri, köyün imamından yağmur duasına çıkmasını talep ederler. İmam, tüm köy halkının katılımı ve candan inanışı sağlanabildiği takdirde yağmur duasına çıkacağını bildirir. Cuma günü namazdan sonra tüm cemaat, imam önde yağmur duasına çıkarlar. İmam, duaya başlamadan önce cemaati şöyle bir süzer ve dua yapmayacağını beyan eder. Köy halkı şaşkındır ve neden dua ettirmediğini sorgularlar. İmam, cevabı yapıştırır:

- Yürekten inanacağınızı söylemiştiniz. Nerede şemsiyeleriniz?

On yıl içinde hangi pozisyonda bir hayat süreceğimizi, okuduklarımız ve birlikte olduğumuz insanlar belirleyecektir. “İlişkilerini söyle sana kim olduğunu söyleyeyim.” sözünü duymuşsunuzdur. Ekibi oluşturacak bireyler birbirlerini desteklemeli ve güç birliğine yol verecek uygulamalara koşabilmelidir. Bir zincirin, en zayıf halkası kadar sağlam olduğunu göz ardı etmeden sinerjik bir yapı ortaya konabilmelidir. Yaşadığımız birçok olay paylaşımın asaletini size de hissettirmiştir. Yeri gelmişken bu konu ile ilgili bir örnek verelim:

İki sucu yolda karşılaşırlar. İlk sucu meslektaşına seslenir:

- Kardeş bana kırbandan bir tas su verir misin?

Diğer su satıcısı çok şaşırır:

- Be şaşkın, bende kırba varsa sende de var, neden kendi kırbandan içmiyorsun?

Cevap dikkat çekicidir:

- Haklısın kardeş, bende de su var sendeki gibi, ama ben kendi suyumu içmekten bıktım.

Sorunun su içmek olmadığı kesin, maksat kendisine çok yakın bulduğu birinin elinden su içmektir aslında. İnanın bana, işletmelerimizi yöneten kişiler işletmelerinde her ay, tüm

çalışanlarının katılımıyla, “fikrinle övün” oturumunda bir araya getirseler, ortaya kayda değer hiçbir fikir konmasa bile, çalışanları arasında yakınlık kurmanın verdiği hazzı yaşayacaklardır.

Bu bağlamda ekip ruhunu yakalayan insanlar, içinde buldukları topluluğa tüm benlikleriyle adanmışlık duyarlar. Bu tür insanlar hep aynı ağızdan konuşurlar, tıpkı Cengiz Alkaş’ın ifade ettiği gibi: *“Eğer hayata bir sebze olarak gelmem gerekseydi, kesinlikle domates olmayı tercih ederdim. Ezildiğimde salça olarak yaşamaya devam edebilmek için.”* O halde toplumsal anlamda her platformda hep birlikte ortak akıl gerçekleştirilmeli ve ezberler bozulmalıdır.

Aynı iş yerinde çalışan biri memur, biri şef bir diğeri ise personel müdürü olan üç mesai arkadaşı birlikte yemeğe çıkarlar. Zamandan tasarruf etmek adına lokantaya giden arka sokakların birisinden geçerken aniden önlerinde duran eski bir lamba görürler. Merakla lambayı alan memur ovalamaya başlar masalsi bir beklenti umuduyla. Birden olanlar olur ve lambanın içindeki cin karşılıklarına dikilir ve sorar:

- Her biriniz dileyin benden ne dilerseniz. Ama unutmayın her birinizin sadece bir hakkı var.

Grup üyeleri o kadar büyük bir şaşkınlık yaşamışlar ki birbirleriyle bırakın değerlendirme

yapmayı göz teması bile kuramadan birbirlerini itercesine başlamışlar isteklerini sıralamaya: İlk önce memur atılmış:

- New York'ta zengin bir hayat yaşamak istiyorum.

Peki, demiş cin ve memuru ışınlamış istediği yere.

Daha sonra şef atılmış ve söylemiş isteğini:

- Paris'te zengin bir hayat yaşamak istiyorum.

Bu isteği de karşılıksız bırakmamış cin, şefi de istediği yere göndermiş.

Yaşananları büyük bir merakla izleyen ve kendisinin neden sona bırakıldığını anlamaya çalışan personel müdürüne dönmüş cin ve sormuş:

- Arkadaşların istedikleri yerlere gittiler ve artık orada istedikleri şartlarda yaşayacaklar. Söyle bakalım senin dileğin nedir?

Yıllardır beraber çalıştıkları, adeta yedikleri içtikleri bir olan arkadaşlarının bencilliklerine şahit olan personel müdürü, isteğini iletmiş, müstehzi bir gülüş fırlatarak:

- Her ikisinin de mesai başlamadan işlerinin başlarında olmasını istiyorum.

Ekip ruhu, önemli menfaat sorgulamalarından geçirilip, test edilmeden varılabilecek bir nokta değildir.

Bu konu ile ilgili bir örnek de bizim pazarlama camiasından verelim:

Bir gün genç bir kadın ayakkabı almak için bir mağazaya girer. Satıcı defalarca çeşit çeşit ayakkabı denediği halde, müşterinin ayaklarına uygun bir çifti bulamaz. Adam sonunda bezgin bir ifadeyle:

- Hanımefendi, elimden gelen bir şey yok. Sizin bir ayağınız diğerinden daha büyük, der

Kadın bu sözleri hakaret olarak kabul eder ve mağazayı terk etmek üzereyken diğer bir satış elemanı bayanın yanına gelir, nazik bir ifadeyle müşterisine seslenir:

- Telaşlanmayın hanımefendi. Ne yapalım bir ayağınız diğerinden daha zarifse, sabırlı olursanız, mağazamızda zarafetinize uygun ayakkabılar bulacağımızdan eminim.

Biraz sonra, genç kadın o mağazadan mutlu ve iki çift ayakkabı ile ayrılır. Bakış açısının farklılığının işletmeye kattığı değer ortaya konması kadar, çalışanların arasındaki ekip ruhunun sağlamlığını dikkatinize sunmak isterim. Duyarsızlık yok. *Benden sonrası tufan* bencilliğinden nasibini almayanları gıpta ile izliyorum.

Böyle nitelikli insanları barındıran bir ekip oluşturabilmek için işletmelerin karar alıcılarının ellerini taşın altına sokmaları gerektiğine inanıyorum. Çalışanlarına yer fıstığı verir gibi ufak tefek maaşlar veren, karşılarında maymunlar bulmayı umanlara, bu nedenlerden ötürü kaybettikleri çalışanlarının yerlerini doldurmaları onlara çok daha büyük bedellere mal olacak olanlara duyurulur.

Bir topluluğun direncini ve kurumsal kimliğini kırmak, paramparça etmek isteyenlerin, önce onların adı konmamış dayanışma güdülerini yerle bir ederek, işe koyulduklarını göz ardı etmemek gerekir.

İkinci Dünya Savaşı yıllarında esir alınan Amerikalı askerler, Japon toplama kampına götürülürler. İçlerinde yüksek rütbeli subayları da barındıran askerlerin tümünün rütbeleri sökülür. Albay ile on başı arasında biçimsel olarak hiçbir fark bulundurulmamaya azami özen gösterilir ve grubu oluşturan herkese aynı üniforma giydirilir. Hepsinden sırası ile tuvaletleri temizlemesi dâhil birçok işi gerçekleştirilmesi istenir.

Sökülmeden önce rütbesi az olan askerler geçmiş deneyimlerinden de hareketle çok rahatlıkla bu işleri yaparlar ve Japon askeri yetkilileri planları uyarınca bu insanları grup içinde onore edip onlara rütbe verirler. Belli bir süre geçtikten sonra Amerikalı askerlerin rütbelerinin tersine döndüğü fark edilir. Japonlar izledikleri bu strateji ile hem düşmanlarının

dirençlerini kırmışlar, hem Amerikalıların içlerindeki hiyerarşiyi yerle bir etmişler hem de istedikleri çalışmaları en verimli bir şekilde düşmanlarının eliyle gerçekleştirmişlerdir.

Siz, siz olun, güneşli gününüzde yağmurunuz olacak dostlarınıza bağırlarınızı ardına kadar açın.

Lider

Pazarlamaya, toplumsal anlamda ne kadar yoğun eleştiri getirilse de işletmelerin başarıyı yakalamasında uygulanacak en önemli stratejileri bünyesinde barındırması, işletmelerde görev alan tüm aktörleri ortak hedefler etrafında bir araya getirebilme becerisini gösterebilmesi, onun misyonunu önemli kılmaktadır. “Ardından 100 köpek havlamayan kurt, kurt değildir.” diyen Moğol atasözünde olduğu gibi astların desteğini ve sadakatini sağlayamayan kişinin, lider olarak kabul edilmesi mümkün değildir.

Bu konuda en büyük sorumluluk elbette ilk etapta tepe yönetici ve lidere düşmektedir. Peki, kimdir bu lider ve ne tür özelliklere sahip olmalıdır?

Bence en öne çıkan özellikleri, bu kişilerin isimlerini anacak kişilerin bunu yapmadan önce dışlerini fırçalamalarını gerektirecek saygıyı çevrelerinde edinmiş olmalarıdır.

Dale Carnegie'nin deyişiyle; parasal başarı, %15 oranında mesleki bilgiye %85 ise, fikirleri ifade edebilme, liderlik yapabilme ve insanlar arasında heyecan uyandırabilmeye bağlıdır. Liderler, takip edilen, örnek alınan, yaptıkları ve olaylara verdikleri tepkilerle astlarını yönlendiren insanlardır. Bu bağlamda cesur, karizmatik ve diğerkâm bir yapıya sahip olmak kadar samimi de olmak zorundadırlar.

Abraham Zaleznik; “Liderler, mevcut olana eleştirel yaklaştıklarından, süreklilik ve yapıyı reddederler. İlerleme peşindedirler; kişisel yetenek ve vizyonlarını kullanarak insanlara nelerin yapılabileceği hususunda ilham verirler. İster pazarlamada, ister finans, imalat veya başka bir alanda olsun, bu yetenek soğuk yönetim ilkelerinin asla yapamayacağı bir tarzda tutkuları harekete geçireceği inancındadır.”

Warren Bennis; “Liderlik güzellik gibidir, tarifi çok zordur, ama gördüğün vakit hemen onu bilirsin.” tespitinde bulunmuştur. Herkes göremese de, en azından görebilmek için

bakmasını bilmek gerektiğini biliyoruz. O halde sizlerle birlikte görmeye çalışalım. Derslerimden birinde öğrencilerimden, lider ve yönetici arasındaki farkın nasıl bir örnek ile açıklanabileceği konusunda bir soru ile karşılaştım. Bunun üzerine öğrencilerimin birisini yanıma çağırdım ve amfinin camını açtım, açılan bu camdan benim için aşağı atlayıp atlayamayacağını sordum. Camın bulunduğu seviye ile yer arasında bir metrelik bir mesafe dahi bulunmamasına rağmen, öğrencim bu isteğime hiç düşünmeden “Hayır.” cevabını verdi. Haklıydı. Bunun üzerine sözü aldım ve tüm sınıfa dönerek:

- Arkadaşınız benim için bu fedakârlığa katlanmadı, eminim her biriniz aynı tepkiyi verirdiniz. Oysa bundan seksen sekiz yıl evvel bir lider, yaşları sizlerle aynı binlerce gence “Sizlere savaşmayı değil, ölmeyi emrediyorum!” dediğinde onların hiçbiri bu emri sorgulamamışlardı bile. Çünkü liderlik en iyi, kendilerini işe adanmış yandaşlar varken işlemiştir bugüne dek, dedim.

Mustafa Kemal Atatürk tam bir “lider”di ve lider olmanın gerekliliklerini bizlerin önüne bir ders olarak koyabilecek kadar çok yaşanmışlık bırakmıştı arkasında. Mustafa Kemal, cesaretin, hayal edebilene inanmak olduğunu içselleştirmeseydi, İstanbul’a demir atan işgal gemilerini kendisine gösteren yaverine “Geldikleri gibi giderler!” diyebilir miydi?

Liderler, günümüzde yeni cepheley arayan öncü birliklerin çağdaş karşılığıdır. Niccolo Machiavelli; liderin kalitesini anlamının en kısa yolu etrafındaki kişilere bakmaktır derken yaşadığı dönemden dört asır sonrasını öngörüp Türklerin kurtuluş savaşını ve o milletin liderini mi tarif ediyordu, ne dersiniz?

Liderlik kavramı da büyük bir değişim içinde. Sadece Amazon.com da lider ve liderlikle ilgili 400.000 in üzerinde yayınlanmış kitap var. Bu rakam dahi günümüzde bu konunun ne kadar önemsendiğinin ve üzerinde düşünüldüğünün en açık göstergesi. Bilgi yoğun bir dünyada lider olmak bizim eski liderlik anlayışımıza taban tabana zıt. Bunu söylemek ve tarihe bir bakmak lazım.

Pembe Candaner, 19 Ekim 2008 tarihinde Sabah gazetesinin *İşte Yönetim* ekinde yayınlanan “Liderlik Ama Nasıl?” başlıklı makalesinde, “Küreselleşme, bilgi teknolojilerinin gerçekleştirdiği teknolojik devrim ve devamı esnek takım ve organizasyonlara sahip olma ihtiyacı, insanların değişen beklentileri günümüz liderlik kavramını ve özelliklerini toptan değiştirdiği gibi geleceği de belirsiz kılmakta. Bir zamanlar, şirket tepe yöneticilerine bile lider denmeye başlanmıştı. Bir işin başında olmak, lider olmaya yetiyordu. Oysa elindeki gücü, yetkiyi, otoriteyi kullanıp insanları yönlendirmek liderlik sayılmıyor artık. 21. yüzyıl liderliği asla pozisyona bağlı değil. Karmaşık ve yoğun bilgidan inovasyon çıkarabilmeye ilgili.

Geleceğin liderliği var olandan daha iyi bir yolu gösterebilmekle, bulmakla ve eyleme geçirmekle olacak. Organizasyonun toplam sorumluluğunu alması bile kişiler liderlik yapabilecekler. Bu durumda organizasyonların içinden birçok lider çıkabilecek. Başkalarının yaptığından çok farklı olan, yaratıcı, yeni yollar açan, farklı yönleri, fırsatları koklayanlar, ellerindeki bilgiye takla attıranlar lider olabilecekler. Rekabet savaşının en sıcak yerinden, pazardan ve yeni ürünün çıktığı yerden çıkacak yeni liderler. Güç ilişkileri de değişecek. Yönetmeden yöneten liderler devri başlayacak. Gidilecek yol, liderle birlikte hep beraber keşfedilecek. Bilinmezlik ve karmaşa liderlerin katılımcı olmasını da şart koşacak.” kestiriminde bulunmaktadır.

Merhamet, şefkat ve feraset sahibi olmak liderlerin terk edemeyeceği hasletler içinde muhakkak yer almalıdır. Bir liderin diğer bir fonksiyonu ise, ümitleri canlı tutmaktır. Zübeyr Gündüzalp’in; “Arşa değme kabiliyetinde olanların ayakları altına omuzlarımızı koyarız.” söylemini, olası liderlere tabanın vereceği sonsuz desteğe göndermede bulunma olarak değerlendirmek mümkün.

Unutulmamalıdır ki iş dünyasının başarılı koçları, gerçek birer koç olarak doğdukları için değil, düşünmeyi, planlamayı, dinlenmeyi ve yeteneklerini sistematik bir şekilde geliştirmeyi öğrendikleri için kendilerine ve toplumlarına büyük başarılar kazandırabilmişlerdir.

Sarıl bana, ben senin liderinim diyen yöneticilere sahip olduğumuzu biliyoruz ve sözleriyle değil, gözleriyle talimat verebilen liderler arıyoruz.

Bu karaktere sahip liderlerle çalışanlar için dünya o an yeniden kurulur adeta. Jere E. Yates'e göre ise: "Üst düzeylere yükselmiş yöneticiler, hırsları, gayretleri, inisiyatifleri ve baskıyı denetleyebilme yetenekleriyle tanınırlar." Amerikan Başkanı Truman'ın söylediği gibi: "Sıcağa dayanamıyorsanız, mutfaktan çıkın."

Liderler, toplumu oluşturan farklı özelliklere sahip yığınları, ortak bir hedef ve değer etrafında birleştirebilmelidir. Söylenenleri destekler nitelikte anlatıla gelen bir hikâyedir, paylaşmak isterim. Önde bir adam, hemen arkasında bir köpek, arkalarında iki tabut, onların arkasında ise tek sıra halinde yüz kişi yürümektedir. Meraklı bir başka adam bu gruba yaklaşır ve en önde yürüyen adama bu tabutların kime ait olduğunu sorar. Tabuttakiler, en önde yürüyen adamın eşi ve kayınvalidesidir. Onları öldüren ise kortejde yer alan köpeğin ta kendisidir. Bütün bu ayrıntıları öğrenen meraklı adam, kortejin önündeki adama heyecanla sorar:

- Köpeği bana bir saatliğine borç verir misin?

Cevap gecikmeden gelir:

- Sıranın sonuna git.

Şaka bir yana, ortak hedefler insanları daima bir araya getirmiştir. Yeter ki şartlar olgunlaşsın.

Lider derken, az konuşan, öz konuşan adeta beden dili ile toplumları yönlendiren adamlardan bahsediyorum. Bütün bu söylenenlerin ötesinde örnekler mevcut elbette, bir de o perspektiften yaklaşılim olaya. Üç arkadaş balonla dünya turuna çıkmışlar. Birkaç hafta sonra, rotayı kaybedip, rüzgârın da etkisiyle savrulmaya başlamışlar. Bir süre sonra, yere yakın bir bölgede gördükleri adama, içlerinden biri heyecanla nerede olduklarını sormuş. Aşağıdaki kişi cevap vermiş:

- Şu anda siz, yerden otuz metre yükseklikte, bir balonun içindesiniz.

- Onu sormak istemedim. Demek istiyorum ki bulunduğumuz yer neresi?

- Şu anda altınızda çayırılık bir tarla var. Siz onun tam ortasındasınız ve havada çok açık durumda.

Bu sözlere muhatap olanlardan biri dayanamamış:

- Arkadaş sen yönetici misin?

- Niye öyle bir tahminde bulundunuz?

- Çünkü söylediklerinin hepsi doğru ama hiçbirini işe yaramıyor.

Ne yapayım ben böylesini? Sorarım size.

Liderlik kazanımı noktasında bireylerin kendisini geliştirmeyi ötelemesi düşünülemez bile. Bu konu ile ilgili geçen günlerde öğrendiğim bir gelişme beni hayrete düşürdü ve ne yalan söyleyeyim çok da üzdü. Son yıllarda futbol dünyasının yükselen yıldızı ve en karizmatik figürlerinden olan Portekizli futbol adamı Jose Morinho'nun otobiyografisi Türkiye'de altı yüz adet satmış sadece. Türkiye'de ortalama bir hesaplama on beş bin lisanslı teknik direktör olduğunu varsayarsak, sırf bunlar merak edip incelemek için bu kitabı alıp inceleselerdi bile yüksek bir baskı sayısı yapacaktı. Bu sonuç dahi kendi içinde bir çelişki değil mi?

Liderler, tutarlılıklarıyla kendilerini takip edenlere yol gösteren insanlardır. Bugün altını çizerek söylediği sözlerin, yarın üstünü çizmeyen yöneticilerin sayısını arttıracığımız günlerin özlemine gönlümün ve zihnimin bir tarafında hep sıcak tutuyorum.

Liderlerin önsezileri kuvvetlidir. Onlar, olayların birkaç adım sonrası ile ilgili muhakkak alternatifli planlar yaparlar. İşte tam da bu yüzden herkesin düdüğü sesi sandığı çağrının SOS işareti olduğunu anlayabilecek yöneticilerin kazanç olarak değerlendirildiği günümüz iş yaşamında

bir kişinin belli mevkilere gelebilmesi için o işletmenin ailesine ait olmasının yeterli görüldüğü günleri geride bırakıyoruz. Bundan on yıl önce Prof. Dr. Şan Özalp'ın Afyonkarahisar'da işadamlarına yaptığı bir konuşmasında söylediği: “Başarısız çocuklarınızın işletmelerimizde görev almaması için, onlara maaş bağlayın.” sözü kulaklarımda çınlıyor. Bir istatistik vererek ne demek istediğimi özellikli olarak ortaya koyayım. Ülkemizde aile şirketleri, toplam işletmelerin %95'ini oluşturur. %60'ı ikinci nesilde yok olurken %90'ı ise üçüncü nesile maalesef ulaşamıyor.

Liderler, içinde buldukları ortamı ve pozisyonu yadırgamayan insanlardır. İfa ettikleri görev bu adamlara tabiri caizse üç beden bol gelmez, gelmemelidir. Köy ihtiyar heyetine seçilen kişinin, arkadaşlarına dönerek:

- Ben de on dakika önce sizler gibi sıradan birisiydim, diyebildiği bir ülkede işimizin zorluğuna dikkatinizi çekmek istiyorum.

Üstat Necip Fazıl'ın deyimiyle: “*Kim var?*” diye sorulduğunda; sağına, soluna, önüne, arkasına bakmadan “*Ben varım!*” diyebilen insanlardır liderler. Gücünü, yeteneklerinden ve inançlarından alır onlar. Risk aldıklarında etraflarında bulunanlarca yadırganmayan insanlardır, liderler. Bununla ilgili bir efsaneyi paylaşayım sizlerle, sırası gelmişken.

Bir sigara firmasının ilk kurulduğunda işleri çok kötü gidiyormuş. Şirket iflas etmek üzere iken bir adam gelmiş.

- Satışları bir ayda üç katına çıkarırım ama bunun karşılığında da şirketin yarı hissesini alırım, yok çıkaramaz isem ömrümün sonuna kadar fabrikaya bedava tütün sağlarım, demiş.

İşletme sahipleri zaten büyük bir çıkmazın içindeymiş. "Bir haftaya kalmaz batacağız, kaybedecek neyimiz var ki?" diyerek kabul etmişler teklifi. Adamın bunlardan tek isteği binlerce boş sigara kutusuymuş. Zaten depoda milyonlarca varmış, talebini karşılamışlar hemen. Sonra bu adam bütün paketleri tek tek ezdirmiş, gece yarısından sonra hepsini belirlenen noktalara uçaklarla attirmiş. Sabah insanlar uyanınca bir bakmışlar ki her tarafta boş sigara kutuları "Yahu bu sigara bu kadar çok içildiğine göre var bir hikmeti." diyerek satış noktalarına akın etmişler. Şirket o ay üç kat satış gerçekleştirmiş. Tabii bizim adam da şirketin yarısına ortak olmuş.

Bir genç iş istemek için Abraham Lincoln'e başvurmuş ve başlamış ailesinin Amerika için geçmişte yaptığı fedakârlıkları anlatmaya. Babam savaşta şu başarıyı elde etti, dedem şu büyük kahramanlığı gösterdi, amcam bir savaş kahramanıydı vb...

Lincoln, gencin sözünü bitirmesini bekledikten sonra, ona şöyle seslenir:

- Genç adam, yer elmasına ne kadar da benzediğinin farkında mısın? Onunda en değerli bölümü hep yerin altındadır da.

İşten çekilmeyi bilmek, yönetimde önemli bir erdemdir. Vazgeçilmez insanları çok olan toplumlara bir bakın bakalım, kaç tanesini dünya birinci liginde değerlendirebiliyoruz. İşte o yüzden liderler, mezarlıkların vazgeçilmez insanlarla dolu olduğu gerçeğine sırtını dönmeyen adamlardır.

Usta kaptanlar, saygınlıklarını nasıl atlatmış oldukları fırtınalarla elde etmişlerse liderler de uzak görüşlülük sahibi olmalıdırlar ve görünmez şeyleri görme yeteneğini sorumluluklarında olanların lehinde kullanırlar. Ama dikkat edin IBM başkanı Thomas Watson da 1943'te dünyada bir yılda beş ya da altı adetten fazla masaüstü bilgisayarı satılamaz demişti. Sadece geçen sene dünyada bir milyon adet masaüstü bilgisayarı satıldığını hatırlatmak isterim.

Sözün özü insanların arkasından; “*O, bizi hiç terk etmedi.*” diyebileceği bir insandan bahsediyorum. Yeri geldiğinde kendine inananlarla beyin teri atabilecek bir zekâyı, yeri geldiğinde yoldaşlarıyla suskunluğu hep beraber büyütebilecek bir gönül adamından bahsediyorum. Başına ne gelirse gelsin yılğınlığa kapılmayan her defasında “*Cesaret ey kalbim.*” diyebilecek birisini tarif etmeye çalışıyorum.

Bırakın çalışanlarını tanımayı ve onlarla bütünleşme arayışı içine girenleri, dağa taşla selam veren adamlardan bahsediyorum.

Devlete ait olan bir hastanede yaşananları ve onun yöneticisinin aykırı davranışlarını aktararak bu konuya bir nokta koymak istiyorum. Bu aktarımı yaparken yanlış anlaşılmalara sebep olmamak için isim vermeyeceğim. Bahse konu olan hastaneye yeni atanan başhekim ilk iş olarak temizlik işçileri ile bir toplantı gerçekleştirir ve temiz bir hastane beklentisini dile getirir. İşlerini pek de iyi yapamayan grup, bu sözleri çok dikkate almaz açıkçası. “Böyle gelmiş böyle gider.” Felsefesi, hepsinde kanıksanmış bir düşünceye dönüşmüştür.

Başhekim ilerleyen günlerde değişen bir şey olmadığını görür ve ikinci bir toplantı düzenleyerek çalışanlarına hitaben, artık kendilerinin yöneticiliğini yaptığı hastanede temizlik yapmayacaklarını tebliğ eder. Bu konuşmadan işten ilişkilerinin kesileceği sonucunu çıkaran işçilerin en kıdemlisi başka bir bakış açısıyla en kaşarlısı kendilerinin kadrolu olduklarını ve kendilerini kovamayacaklarını söyler.

Başhekim böyle bir yetkisinin de niyetinin de olmadığını söyler muhataplarına, sadece artık temizlik yapmalarını istemediğini belirtir. Çalışanlar büyük bir şaşkınlık içindedirler ve sonucun nereye dayanacağını da merak ederler açıkçası. Başhekim bu toplantıdan sonra

yardımcılarının yanına döner ve yarından itibaren kendisinin de dâhil olduğu bir grubun hastanenin temizliğini de üstlendiğini bildirir. Başhekim ve yönetici grubu, ertesi günkü mesailerine her zamankinden iki üç saat önce gelirler ve temizlik işçisi elbiselerini giyip başlarlar çalışmaya. Başhekim o kadar büyük bir iştiyakla çalışmaktadır ki bundan haberdar olan temizlik işçileri hemen yanına gelirler ve ellerine kapanıp yaptıkları hatanın farkına vardıklarını bildirerek kendisinden özür dileyerek bundan sonra çok daha temiz bir hastane sözü verirler.

Bu sıradışı başhekim ve ekibinin sağlık alanında uluslararası bir kuruluştan başarı ödülü aldığını da belirtmek isterim. Fiziki iyileştirmeye yönelik personel motivasyonuna harika bir örnek olduğu için dile getirme ihtiyacı hissettim.

Cenap Şehabettin'in ifade ettiği gibi: “Eşeği mektep müdürü yapanlar, dersanelerin ahıra döndüğünden şikâyetçi olamazlar.”

Yukarıdaki satırlarda sizlere “Lider kimdir?” sorusunun cevabını bir nebze olsun vermeye gayret ettim. Gölgesi yaşadığı topraklara uzun düşen insanlardan bahsetmeye çalıştım.

Her Cevap Noksan Her Yazılan Eksik

İnsanlık tarihi, mutlak doğruyu arama ve bulma yolunda girişilmiş mücadelelerle doludur. İnsanoğlu bu bağlamda her daim büyük bir arayış içinde olmuştur ve görünen odur ki olmaya da devam edecektir. Bu; o türden bir arayıştır ki felsefeler vücuda getirip, medeniyetler kurdurmuştur.

Doğruların yanlışlarla, iyilerin kötülerle yolları çoğu zaman kesişmiş ve büyük mücadeleler yaşanmıştır bu arayış serüveninde. Sözün özü insanoğlu neyi öğrenmek istiyorsa zihnini onu öğrenmeye müsait duruma getirmek zorunda hissetmiştir kendini.

Ve bu öylesine bir arayış haline dönüşmüştür ki Churchill'e en iyi sistem hangisi diye sorulduğunda:

- En iyi ikinci sistem demokrasidir, birinciyi ben de bilmiyorum, cevabını verdimiştir.

Yaşadığı toplumun yararına bir fikir üretip de bunu paylaşmayan beyinler ya bencil, ya korkak ya da tembel ilan edilmişlerdir bu arayışın yaşandığı coğrafyalarda. İtiraf edelim ki bu türden düşünceler o toplumun büyük bir bölümünün vicdanında da rahatlıkla yer bulabilmiştir.

Bir memleketin tapu senedinin o memleketin sanat eserleri olduğuna inananlar ise sanatın, kültürün tüm alanlarında aramışlardır mutlak doğruyu. Öğrenmeye değil hatırlamaya ihtiyacı olan bir toplum için bu türden bir arayış doğru yolun ta kendisi olmuştur çoğu zaman.

Dinlemek eyleminin kulakla değil, kalple yapıldığı hakikatini içselleştiren bireyler, mensubu oldukları toplumun kalkınmışlığı adına topyekûn bir arayışın aktörlüğüne soyunmuşlardır. Bu arayış esnasında saflar o kadar belirginleşmiştir ki dost bilinen bireyler farklı kamplarda buluvermişlerdir kimi zaman kendilerini. Bu bağlamda meramımızı anlatma adına aşağıdaki yaşanmışlığa dikkat kesilelim. Umulur ki daha iyi anlaşılabiliriz:

Henry David Thoreau, ABD'nin Meksika'ya karşı yürüttüğü emperyalist savaş sırasında konan nüfus başına vergiyi, *ödediği dolar bir adam öldürmek üzere, başka bir adam*

veya tüfek satın almaya yaramasın gerekçesiyle vermeyi reddedince, hapis cezasıyla cezalandırılır. Kendisinden on dört yaş büyük olan ve birçok özgürlükçü düşünceyi kendisiyle birlikte paylaşan dostu Ralph Waldo Emerson, telaşla arkadaşını görmek üzere onun hücrelerine girdiğinde aralarında şöyle bir konuşmanın geçtiği anlatılır:

- Henry, sen neden buradasın?

- Waldo, sen neden burada değilsin?

Vicdanlı ve ahlaklı bir ağızdan dökülmesi gereken soru ikincisidir? Sorulması ve cevaplandırılması gereken gerçek ve geçerli soru ikincisidir. İnsanlığa gelecek adına ümit verecek bireylerin ağızına yakışan soru ikincisidir.

Dost bildiğiniz insanların elinden tutabilirsiniz. Önemli olan onların kalplerinden tutabilmenizdir. Hiç kimse aklından çıkar-mamalıdır ki bazı durumlarda aklını kaybet-meyenlerin, kaybedecek miktarda akılları yoktur.

Uygar toplumun, geri kalmış toplumlardan yegâne farkı sorumluluk taşıyan bireylerden oluşuyor olmalarıdır.

“Biz, uygarlığın merkezi noktasındayız ve tüm dünyaya uygarlık ihraç edebilecek kadar temiz bir geçmişe sahibiz.” diyenlere biz de şöyle sesleniriz:

Sivil itaatsizliğin doktrin haline gelmesinin mimarı olan David Thoreau 1849'da ABD'de köleliği protesto amacıyla yaşadıklarını kitap haline getirmişti. ABD'de kölelik sorunu bu tarihten yüz yıl sonra -o da asla tam manasıyla değil- çözülebildi. Bu arada geçirilen bir asırlık kayıp süre bile bir topluma ayıp olarak başlı başına yeter.

Bu cümleden hareketle; toplumların vicdanlı bir yapıya sahip olup olmamasına bağrından çıkarttığı bireylerin tutumlarıyla anlam katacaklarını bir an olsun aklımızdan çıkar-mamalıyız.

Hız. Ali efendimize sormuşlar:

- Hız. Ebubekir ve Hız. Ömer zamanında çok hata yapılmazdı. Oysa sizin zamanınızda hatalar çoğaldı bunun nedeni nedir?

Hız. Ali efendimizin sözleri, ötelet ötesinden bugünlere verilen cevaptır:

- Onların zamanında bizler vardık, bizim zamanımızda ise sizler varsınız.

Aldığımız ilk nefesten değil, verdiğimiz son nefesten ve her nefesten sorguya çekileceğimizin bilincinde olarak selamlıyorum sizleri.

Biz ne kadar söylersek söyleyelim, yazarsak yazalım, her cevap noksan her yazılan eksik kalacaktır.

Bunu tamamlayacak olanlar yukarıda örneklendirmeye çalıştığımız vicdanlı, ahlaklı, mutlak doğrunun yılmaz arayıcıları olacaktır.

Onlara ve onların yolundan gidenlere selam olsun...

Son Gece ya da Son Hece

Yaşam olarak tasvir edilen serüven, günümüz insanını telafisi her geçen gün zorlaşan ölçüde meşgul edip yıpratıyor. İşin çok daha vahim olan yanı ise bizler bu sürecin içine o kadar dâhil olan figüranlar haline gelmiş durumdayız ki, bu yanılığın farkına vardığımızda geç kalmış oluyoruz. Ve telafisi zorlaşan talihsiz yaşanmışlıkların tarafları haline dönüşüyoruz ister istemez.

Oysa dünyada kurgulanan sistem, insana mutluluk verecek tasarımı da içinde barındırıyor.

İşi ironik kılan da bu anlam çatışmasının yaşanıyor olmasında gizli zaten.

Ne yazık ki toplumlar ve bireyler arasındaki güven eksikliğini, yaşamın her aşamasında görüyoruz artık. Bu anlamda bir nevi girdaba tutulmuş halde görüyorum istisnasız tüm insanlığı.

Yaşadığımız zaman diliminde, samimiyeti arayıp da bulana aşk olsun. Geçtiğimiz günlerde elektronik posta kutuma düşen bir yaşanmışlık aktarımı tam da bu satırların içinde var olan duygunun yansıması gibiydi. Paylaşayım:

Meridian, Mississippi’de oturan seksen iki yaşındaki George Phillips, yatmaya giderken, karısı, yatak odası penceresinden bakarak eşine bahçedeki kulübenin ışığını açık bıraktığını söyler. George arka kapıyı açıp ışığı kapatır, fakat kulübenin içinde hırsızların saklandığını fark eder. Hemen polisi arar ve durumu yetkililere bildirir. Polis, ona hırsızların evin içinde olup olmadığını sorar. George:

- Hayır, diye yanıtlar bu soruyu.

Bunun üzerine polis:

- Şu anda tüm birimler meşgul. Kapınızı kilitleyin. Memurlardan biri müsait olduğunda yanınıza gelecektir, cevabını verir.

George “Tamam.” der. Telefonu kapatır ve otuza kadar sayar. Ardından tekrar polisi arar ve der ki:

- Merhaba, birkaç saniye önce bahçe kulübemde hırsızlar olduğunu bildirmek için aramıştım. Bu konu hakkında daha fazla endişelenmenize gerek kalmadı, çünkü az önce hepsini vurdum.

Ve telefonu kapatır. Beş dakika içerisinde altı polis arabası, bir Swat Ekibi, bir helikopter, iki itfaiye aracı, bir paramedik ve bir ambulans Phillipslerin evlerinin önündedir ve hırsızlar suçüstü yakalanır. Polislerden biri George'a manalı bir şekilde sorar:

- Yanılmıyorsam onları vurduğunuzu söylemişsiniz!

George muhatabına şu cevabı verir:

- Yanılmıyorsam siz de tüm birimlerin meşgul olduğunu söylemişsiniz!

Günümüzde Batı medeniyetinin kurucu paradigması, ciddi krizlerle karşı karşıyadır. Güneş, balçıkla sıvanamayacak bir hal almıştır artık. Yukarıda naklettiğim anekdot, efsane midir yoksa gerçekten yaşanmış mıdır bilinmez. Hangi olasılık geçerli olursa olsun, Martin Heideger'in sözlerine kulak vermekten kendimi bir türlü alamıyorum: *“Efsaneler varlığa soru sormakla aşılabilir; soru sormak ise aklın dindarlığıdır.”*

Madem öyle. İşte ben de soruyorum:

Neler oluyor bize? Nasıl bir paradoksun parçası olduk? Zaman hızla akıp giderken bu

kadar güvenden uzaklaşan bir senaryonun varlığına teslim mi oluyoruz? Üretilen felâket senaryolarına, komplo teorisi olmanın ötesinde anlamlar mı yükleniyor?

Yakın bir tarihte, bir sunum sonrasında dinleyicilerimden değerli bir beyefendi, elime bir kart tutuşturdu. Kartta yazan sözcükler eğitim kurumlarının ve çalışma alanlarının duvarlarını donatacak ve dolduracak cinsten anlamlar taşıyordu:

En güzel kanun, halkın eğitimidir. En güzel kanun, halkın terbiyesidir.

Bu güzelim söylemleri yaşamımıza adapte etmek varken, pişmanlığın fayda vermediği yerde pişmanlık duyacağımız oluşların içine her geçen gün artan bir yoğunlukla çekiliyoruz. Yaşananlara, korunmasız ve hazırlıksız yakalanıyor olmamızdan endişe etmekten kendimi alamıyorum.

Annesini, güvenli olmayan bir diyet uygulaması neticesinde kaybeden Mark Hughes, çok pahalı bir deri ceketin yakasına: “*Kilonu kontrol et, yolunu benden öğren.*” sözünü içeren bir rozet takar. Mağazada görev yapan tezgâhtar bu kadar pahalı bir ceketin yakasına böyle bir rozetin takılmasını yadırgadığını bildirir. Cevap Mark Hughes’dan merhem etkisi yapacak türde gelir:

- Birinin yakasında bu yazıyı geçmişte görebilseydim, annem şu anda yaşıyor olurdu.

Seçkiler – Türker Göksel

Son gece zamana, son hece nefese hâkim olmadan, her gününü son günümüŝ gibi bereketli ve farkındalıklara açık yaşayanlar, selâm yalnızca sizlere!

Ben Gidiyorum...

Ben gidiyorum ta ki benden hayırlısı gelsin inşallah.

Bu ifadeyi sohbetin başlangıcında zihinlerinize emanet ediyorum. Hasbihalimiz noktalanırken tekrar başvuruncaya kadar o söz yarenlere emanet.

İnsanoğlu; kendini bilmeye başladığı ilk günden itibaren hep en önde ve ileride olmaya adadı bedenini, zihnini. Ona inandırıldı, şartlandırıldı. Odaklanılan nokta hep ilerisiydi. İleri, ileri, daima ileri...

Tamam, ilerlemeye, gelişmeye itirazımız yok. Yok da istikamet daima ilerisi olamaz ki. Eşyanın tabiatına aykırılığı kotarmak ve imkânsız zorlamak da neyin nesi oluyor diye sorarlar sonra adama. Bu türden başa bela

anlayışlar, sonrasında toplumda problemlili kişiliklerin doğmasına yol açıyor. Ağır bir bedel ödemek zorunda kalıyoruz. İlerlemenin ve bağlantılı olarak gelişim gösterip, başarılı olmanın en önemli unsurlarından birisi de gerektiği yerde durmasını bilmek hatta geri çekilmeyi akıl etmekte gizli olsa gerek.

Toplumsal yaşamın her kademesinde kendisini vazgeçilmez olarak gören o kadar insanla temas ediyoruz ki yaşamımız boyunca, şaşmamak elde değil. Bu zavallılar kabristanların kendilerini vazgeçilmez olarak kabul eden hemcinsleriyle dolu olduğunu dahi unutuveriyorlar. Mutlak gerçeğe yüzleşmekten ise daima kaçıyorlar.

Bazen geriye çekilmek, ilerlemenin en önemli ve biricik safhasıdır da, çoğu insan bilmez. Bilinir kılmak ise tecrübe sahiplerinin diğer insanlarla paylaşımına muhtaçtır.

Zamanında çekilebilmek en çok da iş yaşamında gerçekleştirilmesi gerekli olan büyük bir ilerliciliktir. Fakat çok az insan bu gerçeğe yüzleşebilir. İçselleştirip, uygulayabilme cesaretine sahip olabilenlerin oranı ise haberdar olanlardan da azdır.

Gelin, meramımızı adetimiz olduğu üzere bir anekdot aracılığıyla dillendirelim:

Dünya nimetlerine ehemmiyet vermeyen yaşayış ve felsefesiyle ünlenen filozof Diyojen, bir gün çok dar bir sokakta zenginliğinden başka

hiçbir özelliğe sahip olmayan kibirli bir adamla karşı karşıya gelir. İkisinden biri kenara çekilmedikçe sokaktan geçmek mümkün görünmemektedir. Hal böyle olunca mağrur zengin, hor gördüğü filozofa:

- Ben, asla bir serserinin önünden kenara çekilmem, diyerek seslenir.

Diyojen, kenara çekilerek gayet sakin şu karşılığı verir:

- Ama ben çekilirim!

Ülkemizde özellikle taşrada konuşlanmış olan aile şirketlerinin yeni nesil patron adaylarının durumu bana İngiliz tahtının veliahtı Prens Charles'ın durumunu hatırlatır.

İfadelerimi ironik bir düşünce olarak değerlendirip, absürt bile bulabilirsiniz. Düşüncelerime katılmama hakkınız her zaman baki.

Söylemlerime katılmayanlar veliahtlıktan emekli olmayı bekleyen Galler prensinin durumunu nasıl açıklayacaklar? Ben de merak etme hakkımı kullanayım bari.

Bilmiyordum; ben de bu yazı vesilesiyle öğrendim: İngiltere Kraliçesi 2. Elizabeth, 86 yaşında -Allah uzun ömürler versin- ve sıkı durun 60 yıldır tahtta, bir nevi iktidarda. Prens Charles böyle anne dostlar başına(!) diyor mudur ki? Bak şimdi ben de merak ettim doğrusu.

Bu yazıya muhatap olan duayen iş adamları da evlatlarından aynı hayır duayı alıyorlar mı ki? Alın size merak edilecek bir konu daha.

İnsan ahdine nankörlük etmez. Zamanı geldiğinde çekilmeyi bilmek ancak kendini bilen insanlardan beklenebilecek bir feraset örneğidir. Kendini bilen ve dostlarını dinleyen insanlar verebilir bu türden davranışların hakkını. Gönüllerinin dilini çözebilecek dostlar bulabilenler zorlanmazlar bu tür önemli kararları alıp, uygularken. Yaşamları boyunca *ben* yerine *biz* kavramını içselleştirip, çok daha fazla kullanabilenler, uygulamaya geçirebilirler bu türden doğru kararları.

Çekilmesini bilmeyenler çokça çekiştirilirler. Hem de en yakınları tarafından tabi tutulurlar bu türden eleştirilere. Çoğu zaman acımasızca gerçekleşir bu eleştiriler. Bu tip sitemleri işitip de yüreğinin bir yerinde ince bir sızı duymasın diye insanlarımız görüş beyan ediyoruz, bu satırlar vesilesiyle. Derdimiz, tasamız sadece bu.

Gelelim yazımızın hemen başında siz değerli dostlara emanet edilen sözün özüne:

Rivayet odur ki; “*Ben gidiyorum ta ki benden hayırlısı gelsin inşallah.*” sözü, Hz. İsa (as)’ın, Peygamber Efendimizin (sav) geleceğini müjdelediği bir duadır.

Ağız güzel, söz güzel, giden güzel, beklenen ve sonrasında gelen ise en güzel.